T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM 12. SINIFLARDA BAĞIMLILIKLA MÜCADELE KONUSUNUN ETKİN ÖĞRENME TEMELLİ DERS PLANI İLE ÖĞRENİLMESİ

Gökhan GÜLNAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Hasan COŞKUN

Çankırı - 2022

T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM 12. SINIFLARDA BAĞIMLILIKLA MÜCADELE KONUSUNUN ETKİN ÖĞRENME TEMELLİ DERS PLANI İLE ÖĞRENİLMESİ

Gökhan GÜLNAR

ORCID: 0000-0001-8565-2232

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Hasan COŞKUN

Çankırı - 2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ ……..…….. i
TEZ KABUL VE ONAY ……. ii
ÖNSÖZ ……. iii
ÖZET ……..……. iv
ABSTRACT ……..……..... v
KISALTMALAR ……...…….. vi
TABLO LİSTESİ ……...…….. vii
ŞEKİL LİSTESİ ……..……. viii

1. GİRİŞ …… 1
1.1. Problem Durumu …….....…… 4
1.2. Araştırmanın Amacı …….. 5
1.2.1. Araştırmanın Alt Problemleri ……..... 5
1.3. Araştırmanın Önemi …….. 6
1.4. Araştırmanın Sayıltıları ……..... 6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları…….. 6
1.6. Araştırmada Geçen Önemli Kavramların Tanımları…….. 7

2. KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR ……..... 8
2.1. Tütün Bağımlılığı ..... …… 8
2.2. Alkol Bağımlılığı .....……. 13
2.3. Uyuşturucu Madde Bağımlılığı .....…… 18
2.4. Teknoloji Bağımlılığı .....……. 24
2.5. Etkin Öğrenme Yaklaşımı .....…….. 30
2.6. Eğitsel Oyun .....……. 32
2.7. Etkin Öğrenme Temelli Ders Planı Yaklaşımı……. 34
2.8. Etkin Öğrenme ve Program Geliştirme…… 36
2.9. Etkin Öğrenme ile İlgili Araştırmalar…….. 38

3. YÖNTEM …….. 41
3.1. Araştırma Modeli .....…….. 41
3.2. Ölçme Aracının Hazırlanması……..... 42
3.3. Çalışma Grubu ……. 45
3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi .....…… 46
3.5. Etkin Öğrenme Temelli Ders Planı Yaklaşımı Veri Toplama Olanakları 47
3.5.1. Bağımlılıkla Mücadele Olanakları..... ……..... 47
3.5.1.1. Birinci Alt Ünite..... 48
3.5.1.1.1. Tütün Bağımlılığı ile Mücadele 48
3.5.1.1.2. Genel Bilgiler....…….. 48
3.5.1.1.3. Dersin Hedeflenen Kazanımları ……. 49
3.5.1.1.4. Derste Kullanılan Anahtar ve 24 Sözcük…… 50
3.5.1.1.5. Diyalog Metni: Zararlı Alışkanlık……... 53
3.5.1.1.6. Okuma Metni: Proje Ödevi..... 55
3.5.1.1.7. Eğitsel Kart Oyunu..... ……. 56
3.5.1.1.8. Alıştırma: Yardımcı ol! 62
3.5.1.1.9. Dersin Akış Şeması …… 63
3.5.1.1.10. Uygulamanın Değerlendirilmesi…… 64
3.5.1.1.10.1. Uygulama ile İlgili Rapor…… 64
3.5.1.1.10.2. Uygulama ile İlgili Gözlem ve Değerlendirme Formu…….... 66
3.5.1.1.10.2.1. Öğretmen Tarafından Yapılan Değerlendirme Formu..... 67
3.5.1.1.10.2.2. Öğrenci Tarafından Yapılan Değerlendirme Formu.....… 68
3.5.1.1.11. Sonuç ve Öneriler.....…… 69
3.5.1.1.12. Kaynakça..... 70
3.5.1.1.13. Ekler.....……..... 70
3.5.1.1.13.1. Diyalog Metni ile İlgili Sorular ve Yanıt Anahtarı……..... 70
3.5.1.1.13.2. Okuma Metni ile İlgili Sorular ve Yanıt Anahtarı..... 72
3.5.1.1.13.3. Alıştırmaların Çözümü.....…… 74
3.5.1.1.13. 4. Uygulamadan Örnekler..... 75
3.5.1.2. İkinci Alt Ünite..... 76
3.5.1.2.1. Alkol Bağımlılığı ile Mücadele 76
3.5.1.2.2. Genel Bilgiler....…….. 76
3.5.1.2.3. Dersin Hedeflenen Kazanımları ……. 76

3.5.1.2.4. Derste Kullanılan Anahtar ve 24 Sözcük…… 78
3.5.1.2.5. Diyalog Metni: Şimdi ya da Asla...…… 81
3.5.1.2.6. Okuma Metni: Sönen Ocaklar..... 82
3.5.1.2.7. Eğitsel Kızma Birader Oyunu..... ……... 84
3.5.1.2.8. Alıştırma: Uçan Sözcükler 86
3.5.1.2.9. Dersin Akış Şeması……... 87
3.5.1.2.10. Uygulamanın Değerlendirilmesi……..... 89
3.5.1.2.10.1. Uygulama ile İlgili Rapor…….. 89
3.5.1.2.10.2. Uygulama ile İlgili Gözlem ve Değerlendirme Formu…….. 91
3.5.1.2.10.2.1. Öğretmen Tarafından Yapılan Değerlendirme Formu..... 91
3.5.1.2.10.2.2. Öğrenci Tarafından Yapılan Değerlendirme Formu.....… 92
3.5.1.2.11. Sonuç ve Öneriler.....…….. 93
3.5.1.2.12. Kaynakça..... 94
3.5.1.2.13. Ekler.....……..... 95
3.5.1.2.13.1. Diyalog Metni ile İlgili Sorular ve Yanıt Anahtarı……..... 95
3.5.1.2.13.2. Okuma Metni ile İlgili Sorular ve Yanıt Anahtarı..... 96
3.5.1.2.13.3. Alıştırmaların Çözümü.....…… 98
3.5.1.2.13.4. Uygulamadan Örnekler..... 98
3.5.1.3. Üçüncü Alt Ünite..... 99
3.5.1.3.1. Uyuşturucu Bağımlılığı ile Mücadele 99
3.5.1.3.2. Genel Bilgiler....……..... 99
3.5.1.3.3. Dersin Hedeflenen Kazanımları ……. 99
3.5.1.3.4. Derste Kullanılan Anahtar ve 24 Sözcük…… 101
3.5.1.3.5. Diyalog Metni: Temiz Nesil……..... 104
3.5.1.3.6. Okuma Metni: Uyuşturucuyla Mücadele..... 105
3.5.1.3.7. Eğitsel Dokuztaş Oyunu..... …… 106
3.5.1.3.8. Alıştırma: Bağımlı Karakter 110
3.5.1.3.9. Dersin Akış Şeması……. 111
3.5.1.3.10. Uygulamanın Değerlendirilmesi…… 112
3.5.1.3.10.1. Uygulama ile İlgili Rapor……... 113
3.5.1.3.10.2. Uygulama ile İlgili Gözlem ve Değerlendirme Formu……... 115
3.5.1.3.10.2.1. Öğretmen Tarafından Yapılan Değerlendirme Formu..... 115
3.5.1.3.10.2.2. Öğrenci Tarafından Yapılan Değerlendirme Formu..... 116

3.5.1.3.11. Sonuç ve Öneriler.....…… 117
3.5.1.3.12. Kaynakça..... 119
3.5.1.3.13. Ekler.....……..... 119
3.5.1.3.13.1. Diyalog Metni ile İlgili Sorular ve Yanıt Anahtarı……..... 119
3.5.1.3.13.2. Okuma Metni ile İlgili Sorular ve Yanıt Anahtarı..... 120
3.5.1.3.13.3. Alıştırmaların Çözümü.....…… 122
3.5.1.3.13. 4. Uygulamadan Örnekler..... 123
3.5.1.4. Dördüncü Alt Ünite..... 124
3.5.1.4.1. Teknoloji Bağımlılığı ile Mücadele 124
3.5.1.4.2. Genel Bilgiler....……..... 124
3.5.1.4.3. Dersin Hedeflenen Kazanımları …….. 124
3.5.1.4.4. Derste Kullanılan Anahtar ve 24 Sözcük……. 126
3.5.1.4.5. Diyalog Metni: Çevrimiçi Yaşamlar…… 129
3.5.1.4.6. Okuma Metni: Can Suyu..... 130
3.5.1.4.7. Eğitsel Kabutapa Oyunu..... …… 131
3.5.1.4.8. Alıştırma: Sözcüklerini Konuştur 135
3.5.1.4.9. Dersin Akış Şeması …… 138
3.5.1.4.10. Uygulamanın Değerlendirilmesi……..... 139
3.5.1.4.10.1. Uygulama ile İlgili Rapor…… 140
3.5.1.4.10.2. Uygulama ile İlgili Gözlem ve Değerlendirme Formu…… 142
3.5.1.4.10.2.1. Öğretmen Tarafından Yapılan Değerlendirme Formu..... 142
3.5.1.4.10.2.2. Öğrenci Tarafından Yapılan Değerlendirme Formu.....….. 143
3.5.1.4.11. Sonuç ve Öneriler.....…… 144
3.5.1.4.12. Kaynakça..... 146
3.5.1.4.13. Ekler.....……..... 146
3.5.1.4.13.1. Diyalog Metni ile İlgili Sorular ve Yanıt Anahtarı……..... 146
3.5.1.4.13.2. Okuma Metni ile İlgili Sorular ve Yanıt Anahtarı..... 148
3.5.1.4.13.3. Alıştırmaların Çözümü.....…… 149
3.5.1.4.13. 4. Uygulamadan Örnekler..... 152
3.6. Etkinliklerin Değerlendirilmesi 153

4. BULGULAR VE YORUMLAR…….. 154
4.1. Birinci Alt Problem ile İlgili Bulgular ve Yorumlar……...….. 154
4.2. İkinci Alt Problem ile İlgili Bulgular ve Yorumlar ……...….. 156
4.3. Üçüncü Alt Problem ile İlgili Bulgular ve Yorumlar ……..…… 157
4.4. Dördüncü Alt Problem ile İlgili Bulgular ve Yorumlar ……..… 166

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER …….....…… 169
5.1. Sonuç ve Tartışma .....……. 169
5.2. Öneriler ....…… 172
5.2.1. Öğretmenlere Yönelik Öneriler.....…….. 172
5.2.2. Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlere Yönelik Öneriler….. 173
5.2.3. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....….. 174
5.2.4. Program Geliştirme Uzmanlarına Yönelik Öneriler.....….. 174

KAYNAKÇA …… 176
EKLER ……. 196
ÖZGEÇMİŞ ……. 224

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Ortaöğretim 12. Sınıflarda Bağımlılıkla Mücadele Konusunun Etkin Öğrenme Temelli Ders Planı ile Öğrenilmesi* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan ya da dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

20/07/2022

Gökhan GÜLNAR

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Gökhan GÜLNAR tarafından hazırlanan *Ortaöğretim 12. Sınıflarda Bağımlılıkla Mücadele Konusunun Etkin Öğrenme Temelli Ders Planı ile Öğrenilmesi* başlıklı bu çalışma, *20/07/2022* tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliğiyle* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Eğitim Bilimleri* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Prof. Dr. Hasan COŞKUN	İmza: ……..
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Adem ÇİLEK	İmza: ……..
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Yücel KAYABAŞI	İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 23/06/2022 ve 2022/28-03 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Coşkun POLAT

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Ortaöğretim 12. Sınıflarda Bağımlılıkla Mücadele Konusunun Etkin Öğrenme Temelli Ders Planı ile Öğrenilmesi konulu çalışmada etkin öğrenme yaklaşımı bağlamında bağımlılıkla mücadele konusu ile ilgili bir ders planı taslağının geliştirilmesi, eğitsel oyun ve etkinliklerle zenginleştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın, bağımlılıkla mücadele konusuna ilgi duyan akademisyenlerin, okul rehberlik servislerinde görevli psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin akademik ve mesleki çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen akademik danışmanım *Prof. Dr. Hasan COŞKUN'* a ve eğitim yaşamım boyunca yetişmemde katkısı olan tüm öğretmenlerime teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Ayrıca araştırma aracının geliştirilmesinde destek olan *Prof. Dr. Mehmet TAŞPINAR'a, Prof. Dr. Yusuf BUDAK'a* ve Öğretim Üyesi *Yücel KAYABAŞI'na* teşekkür ediyorum. Bu araştırmaya temel oluşturan "Bağımlılıkla Mücadele Olanakları" adlı kitabın yayınlanmasında ve uygulamalar ile hizmetiçi etkinliklerde kullandığım araç-gerecin çoğaltılmasında destek olan Konrad-Adenauer Stiftung yetkililerinden *Walter GLOS* ve *Bekir ÖNCEL'e* ayrıca teşekkür ediyorum. Akademik çalışmalarımı sürekli destekleyen Kurum Müdürüm *Çelebi ÇAĞLAYAN'a*, eğitsel oyun tasarımında çizimleriyle katkıda bulunan *Banu Sönmez VAPUR'a* ve teknik destekleri için değerli dostum Öğretim Görevlisi *Hasan ARMUTLU'ya* da sonsuz teşekkür ederim.

Bugünlere gelmemde büyük emekleri olan annem *Yüksel GÜLNAR*, babam *Ertuğrul GÜLNAR* ve ablam *Deniz AKCAOĞLU'na* yanımda oldukları için teşekkür ederim. Çalışmamı tamamlamam konusunda desteklerini esirgemeyen, moral ve çalışma isteğimi üst düzeyde tutmama yardımcı olan yol arkadaşım, sevgili eşim *Nil GÜLNAR'a*, geleceğimin güvenceleri canım kızım *Zeynep GÜLNAR* ve canım oğlum *Erdem GÜLNAR'a* şükranlarımı sunarım.

20/07/2022

Gökhan GÜLNAR

ÖZET

Tezin Başlığı : Ortaöğretim 12. Sınıflarda Bağımlılıkla Mücadele Konusunun Etkin Öğrenme Temelli Ders Planı ile Öğrenilmesi
Tezin Yazarı : Gökhan GÜLNAR
Danışman : Prof. Dr. Hasan COŞKUN
Anabilim Dalı : Eğitim Bilimleri
Tezin Türü : Yüksek Lisans
Kabul Tarihi : 20/07/2022

Gençlik, çocukluk ve yetişkinlik arasında yer alan gelişimsel bir dönemdir. Bireyler bu dönemde birtakım risklerle karşılaşabilmektedir. Merak edilen yaşantıların deneyimlenmeye çalışıldığı bu dönemin riskli davranışlarından biri de bağımlılıklardır. Günümüzde küresel bir problem olarak nitelendirilen bağımlılıkla yalnızca kent merkezlerinde değil; küçük yerleşim yerlerinde de mücadele edilmelidir. Bundan dolayı bu araştırmada Çankırı ili Yapraklı ilçesinde öğrenimlerine devam eden öğrencilerle çalışılmıştır. Bu çalışmanın amacı, etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının ortaöğretim 12. sınıf rehberlik dersinde bağımlılıkla mücadele konusunun öğrenilmesine etkisinin araştırılmasıdır. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tek gruplu öntest – sontest deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen ölçme aracı bağımlı değişken olarak belirlenmiştir. Çalışma gurubunu Yapraklı Çok Programlı Anadolu Lisesi 12. sınıfta öğrenim gören 6 öğrenci oluşturmaktadır. Başlangıçta, öğrencilerden 20 sorudan oluşan ölçme aracını yanıtlamaları istenmiştir. Ardından eğitsel oyun ve etkinliklerle zenginleştirilen ders planı uygulanmıştır. Son olarak, daha önce öntest olarak kullanılan ölçme aracı, sontest olarak uygulanmıştır. Öğrencilerin öntest – sontest yanıtları SPSS 25.0 paket programında bulunan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Man-Whitney U-Testi kullanılarak incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre kız öğrencilerin bağımlılıkla mücadele farkındalık düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olmasına karşın aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Ayrıca çalışma grubunun öntest ve sontest sonuçları arasında sontest puanları lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu çalışma için geliştirilen ders planının Yapraklı ilçesindeki eğitim kurumlarında çalışan öğretmenler tarafından derslerde kullanılacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Bağımlılık, ders planı, etkin öğrenme, eğitsel oyun.

ABSTRACT

Thesis Title **:** The Subject of Combating Addiction in the 12th Grades of Secondary Education Learning with an Active Learning Based Lesson Plan
Author of the thesis **:** Gökhan GÜLNAR
Advisor **:** Prof. Dr. Hasan COŞKUN
Department **:** Educational Sciences
Type of Thesis **:** Master's Thesis
Acceptance Date **:** 20/07/2022

Youth is a developmental period between childhood and adulthood. Individuals may encounter some risks during this period. One of the risky behaviors of this period in which curious experiences are tried to be experienced is addictions. Today, with addiction, which is described as a global problem, not only in urban centers; small settlements should also be fought. Therefore, in this research, students who continue their education in Yapraklı district of Çankırı province were studied. The aim of this study is to investigate the effect of the active learning-based lesson plan approach on learning the subject of combating addiction in the 12th grade guidance course in secondary education. In the study, one-group pretest-posttest experimental design, which is one of the quantitative research methods, was used. The measurement tool developed by the researcher was determined as the dependent variable. The study group consists of 6 students studying in the 12th grade of Yapraklı Multi-Program Anatolian High School. Initially, students were asked to answer the measurement tool consisting of 20 questions. Then, the lesson plan enriched with educational games and activities was implemented. Finally, the measurement tool, which was used as a pretest before, was applied as a posttest. The pretest-posttest responses of the students were examined using the Wilcoxon Signed Rank Test and the Man-Whitney U-Test in the SPSS 25.0 package program. According to the findings, although female students' awareness levels of fighting addiction are higher than male students, the difference between them is not statistically significant. In addition, a statistically significant difference was found between the pretest and posttest results of the study group in favor of the posttest scores. It is thought that the lesson plan developed for this study will be used in the lessons by the teachers working in the educational institutions in Yapraklı district.

Key Words: Addiction, lesson plan, active learning, educational game.

KISALTMALAR

AA	Adsız Alkolikler
AMATEM	Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlıları Tedavi ve Araştırma Merkezi
APA	Amerikan Psikiyatri Birliği
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
DSM	Mental Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı
EMCDDA	Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Kullanımı İzleme Merkezi
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
PDR	Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TBM	Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TDK	Türk Dil Kurumu
TUBİM	Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
WHO	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
vb.	Ve benzeri
YEDAM	Yeşilay Danışmanlık Merkezi

TABLO LİSTESİ

Tablo No: **Sayfa**

Tablo 2.1: Türkiye'de tütün ürünlerinin kullanım biçimleri..... 9
Tablo 2.2: Bağımlılık yapıcı maddeler 20
Tablo 2.3: Etkili bir ders planında sahip olması gereken özellikler 35
Tablo 3.1: Araştırmanın deney deseni 42
Tablo 3.2: Uzman bilgileri 43
Tablo 3.3: Güvenirlik Analizi 44
Tablo 3.4: Madde güçlük ve madde ayırtedicilik indeksi 44
Tablo 3.5: Çalışma grubu öğrenci bilgileri 45
Tablo 4.1: Deney grubunun cinsiyete dayalı öntest puanları ile ilgili bulgular 154
Tablo 4.2: Deney grubunun cinsiyete dayalı sontest puanları ile ilgili bulgular 154
Tablo 4.3: Deney grubunun cinsiyete dayalı öntest puanlarının Man-Whitney U-Testi analiz sonuçları 155
Tablo 4.4: Deney grubunun cinsiyete dayalı sontest puanlarının Man-Whitney U-Testi analiz sonuçları 155
Tablo 4.5: Deney grubunun öntest ve sontest puanları ile ilgili bulgular 156
Tablo 4.6: Deney grubu öntest ve sontest Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Analiz Sonuçları ……..... 157
Tablo 4.7: Birinci alt üniteye ilişkin öğrenci gözlem ve değerlendirme formu işaretlenme yüzdelikleri ……..... 158
Tablo 4.8: İkinci alt üniteye ilişkin öğrenci gözlem ve değerlendirme formu işaretlenme yüzdelikleri ……..... 160
Tablo 4.9: Üçüncü alt üniteye ilişkin öğrenci gözlem ve değerlendirme formu işaretlenme yüzdelikleri …….....162
Tablo 4.10: Dördüncü alt üniteye ilişkin öğrenci gözlem ve değerlendirme formu işaretlenme yüzdelikleri ……..... 164

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil No: **Sayfa**

Şekil 3.1. Eğitsel Kart Oyunu kartları 57
Şekil 3.2. Eğitsel Kızma Birader Oyun Tablası ve Ögeleri..... 86
Şekil 3.3. Eğitsel Kabutapa Oyun Tablası 133
Şekil 3.4. Eğitsel Kabutapa Oyunu Sözcük Kartları 134
Şekil 3.5. Eğitsel Kabutapa Oyunu Kapatma Levhaları 135
Şekil 4.1. Cinsiyete dayalı öntest ve sontest puan ortalamalarını gösterir grafik ... 155
Şekil 4.2. Deney grubunun öntest ve sontest puan ortalamalarını gösterir grafik ... 157

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Dersin planlanması, her öğretmenden beklenen önemli etkinliklerden biridir. Öğretmen başlangıçta planlama için çok zaman harcadığını düşünebilir. Deneyim edindikçe ve arşivindeki plan sayısı arttıkça dersin hazırlık aşamasında daha az zamana gereksinim duyulduğu görülecektir. Özellikle örnek ders planlarının sayısı arttıkça zamanı rasyonel kullanma olanağı artmaktadır. Plan dersin işlenişine yönelik bir akış şeması değil, aynı zamanda öğretmene bütünü görmesini sağlayan ana kaynaktır. Eğitim-öğretim bağlamında ele alındığında planlardan yıllık planlar, ünite planları ve ders planları biçiminde söz etmek olasıdır. Yıllık planlar, bir öğretim yılında verilecek derslerin ünitelere ve konulara göre zaman ve süresini gösteren çalışma planlarıdır. Planlar, dersin öğretmeni tarafından hazırlansa da, işlenecek konuların belli olması ve ders kitaplarının ülke genelinde aynı standartlara sahip olması nedeniyle, internette yer alan bazı sitelerde, öğretmenler, hazırladıkları planları birbirleriyle paylaşmakta ve böylece planlara kolay erişim sağlanmaktadır.

Ders planları, aynı konuları kapsadığı durumda her öğretmenin, öğrencilerini ve bulunduğu çevrenin koşullarını dikkate alarak tasarladığı, dersin bütününe yönelik işleyişi ele aldığı planlar olarak nitelendirilebilir. Öncül (2000) ders planını, ders boyunca işlenecek önemli konuların sıralamasını gösteren bir hazırlık süreci olarak görmüş; dersin amaçlarını, üzerinde durulması gereken önemli noktalarını, derste sorulacak soruları, önereceği değişik kaynakları ve üstelik ödevleri de kapsayan bir işleyiş olarak dile getirmiştir.

Eğitim programlarının sistemli bir biçimde uygulanması ancak kapsamlı ve etkili bir planlama süreci ile olanaklıdır. Eğitim programlarının, okuldaki eğitim etkinlikleri bağlamında, istenilen davranış değişikliklerini gerçekleştirmenin en önemli aşaması olduğu belirtilmekte ve programların rastlantıya bırakılamayacağı vurgulanmaktadır (Ural ve diğerleri, 1984, s. 42).

Türkiye'de ilköğretim kademesinden ortaöğretim kademesine kadar eğitim programının hedeflerine ne kadar ulaştığı sorusu sürekli gündemde olan bir konudur. Eğitim programının hedeflerine ulaşması ise planlamanın önemini bir kez daha ortaya çıkarmaktadır. Çünkü, planlı eğitim-öğretim demek, değişik öğretim kademelerinde ve sınıf düzeyinde, okulun ve öğrencilerin var olan durumları göz önüne alınarak, öğretim programlarına uygun olarak hedeflenen kazanımların belirlendiği, bu kazanımların belirli bir süre içerisinde öğrenciye nasıl kazandırılacağının tasarlandığı ve kazanılma durumlarının ölçüldüğü bir süreçtir (Sönmez, 1991). Bu nedenle öğrencide istenilen davranış değişikliğine ulaşmanın önemli aşamalarından biri olarak öğretimin planlanması gösterilebilir. Ders planın öğrenci ve öğretmendeki karşılığı ise bir amaç doğrultusunda izlenen yol olarak belirtilebilir. Öğretmen hedeflenen kazanımlara ulaşmak için etkili bir plan hazırlar ve bu plan derse güdülenme bakımından öğrencinin dikkatini çekerse, hedeflerin davranışa dönüşmesi kaçınılmaz olacaktır (Doğan, 1979).

Yıllık plan, ünite planı, günlük plan ve ders planı hazırlanarak gerçekleştirilen uygulamalarda bazı durumlarda istenilen başarıya ulaşılamadığı görülmektedir. Burada hazırlanan planların niteliği de etkilidir; ancak yapılan etkinliklerin genelde sunuş yoluyla ele alınması, araç-gereç kullanımının sınırlılığı gibi nedenlerin de azımsanmayacak biçimde sürece etki ettiğini unutmamak gerekir. Eğitimin hedeflerine ulaşabilmesi için öğretim durumlarının etkili bir biçimde kullanılması, yöntem ve tekniklerin hedeflere ulaşacak yapıda seçilmesi, geliştirilen araç-gereçlerin ve etkinliklerin ise öğrenci düzeyine ve dersin içeriğine uygun olması beklenir. Tüm bunları sağlamak etkili bir planlama sürecine dikkatleri çekmektedir. Bloom (1976), bireylere özgü ve titizlikle hazırlanmış bir plana dayalı olarak öğrenme ortamı sunulursa her öğrencinin her şeyi öğrenebileceği vurgusunu yapmaktadır (Harvey ve Horton, 1977). Bu hizmeti sağlayacak en etkili kişi kuşkusuz öğretmendir.

Eğitim kurumlarında yürütülen rehberlik hizmetleri, öğrencilerin gelişim dönemleri dikkate alınarak hazırlanan belirli bir program bağlamında yürütülmektedir. Ortaöğretim kademesinin yıllık rehberlik programlarında yer alan önleyici rehberlik konularından biri de bağımlılıkla mücadeledir. Konu ile ilgili ders planı ve sınıfta yer

verilecek etkinlikler okul psikolojik danışmanı ve sınıf rehber öğretmeni eşgüdümüyle hazırlanmalıdır. Etkin öğrenme temelli hazırlanacak ders planıyla dersin daha etkili olacağı ve hedeflenen kazanımlara kolay ulaşılacağı öngörülmektedir.

T.C. Anayasası'nın (1982) 58. maddesinde "Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır." açıklaması yer almaktadır. Ayrıca MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin (2013) 17. maddesinde ise,

> *Ortaöğretim kurumlarında güvenli ortamın sağlanmasına yönelik koruyucu ve önleyici önlemlerin alınması, zararlı alışkanlıkların önlenmesi ve öğrencilerin şiddetten korunması amacıyla rehberlik hizmetleri kapsamında okul merkezli, temel önleme çalışmaları yürütülmektedir. Bu konuda; okul yönetimi öğretmen, veli, çevre ile işbirliği yaparak gerekli önlemleri alır.*

açıklaması yer almaktadır. Eğitim kurumlarıında belirli bir program kapsamında düzenlenecek bağımlılıkla mücadele eğitimleri, çocuk ve ailelerin bilinçlenmesini sağlayacaktır. Konu ile ilgili farkındalık düzeyi artan bireyler kendilerini riskli durumlardan koruyabilecektir. Bağımlılıkla, yalnızca büyük kentlerde değil ilçelerde de mücadele edilmesine ve bu konuyla ilgili eğitim etkinlikleri düzenlenmesine gereksinim duyulmaktadır. Bu gereksinimin verimli bir biçimde karşılanabilmesinde, konu ile ilgili hazırlanacak etkili bir ders planının yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında dersin hedeflerine ulaşılması ve öğrencilerden beklenen davranış değişiklerinin oluşması için, planlamanın çok önemli olduğunu bir kez daha belirtmekte yarar vardır. Bu çalışmanın ekinde bulunan ders planı taslağı, yukarıda verilen ders planı tanımlarından daha fazla bilgiyi içermektedir. Derste işlenecek konunun gerekçesi, konuya uygun olarak hedeflenen kazanımların belirlenmesi, konuyla ilişkilendirilen diyalog ve okuma metni, dersin etkili öğretimine yönelik kurgulanan eğitsel oyunlar, dil çeşitliliğini ön plana çıkaran sözcük listeleri ve öğrencinin etkin katılımını sağlayan değerlendirme etkinliğiyle etkin öğrenme temelli bir yaklaşımı temel alan ders planı taslağı, alışılagelmiş ders planlarına göre özgünlük göstermektedir.

Öğrenciler için öğrenmenin en kolay ve etkili yollarından birinin eğitsel oyun ve etkinlikler olduğu düşünülmektedir. Bağımlılıkla mücadele eğitimlerinde, sınıf içi etkinlikler ile eğitici oyunların yer alması, öğrencilerin hedeflenen kazanımlara ulaşabilmesi adına etkili olabileceği varsayılmaktadır.

1.1. PROBLEM DURUMU

Günümüz yaşamındaki hızlı değişim ve çağa ayak durma çabası yaşamın her noktasında olduğu gibi eğitim alanında da kendisini göstermektedir. Eğitim ortamlarında gerçekleştirilen derslerin ve etkinliklerin kapsamında, içeriğinde; kullanılan yöntem ve tekniklerde birtakım yenilikler yaşama geçirilmelidir.

Eğitim kurumlarının her kademesinde önleyici rehberlik hizmetleri sunulmaktadır. Bu çalışmalar kapsamında özellikle lise düzeyindeki öğrencilere yönelik bağımlılıkla mücadele eğitimleri verilmektedir. Gençliğin ilk evrelerinde, kendine has değişimler ve gelişmeler görülmektedir. Genç bireyler zaman zaman bu değişimlere uyum sağlamakta zorlanabilmektedir. Adeta geçiş niteliği taşıyan bu dönemde yaşanan uyum sorunları birtakım riskli davranışları da peşinden getirmektedir. Sigara, alkol, uyuşturucu kullanımı, kumar ve sosyal medya bağımlılığı gençlerin fiziksel ve ruhsal sağlığını tehdit etmektedir. Bu bağımlılıklar aynı zamanda okul başarısını, aile ve arkadaş ilişkilerini, toplumsal yaşamı da olumsuz yönde etkilemektedir. Sağlık üzerindeki sayısız olumsuz etkileri olan bağımlılık, dünyada ve Türkiye'de gün geçtikçe artmaktadır ve mücadele edilen konular arasında yer almaktadır.

Ortaöğretim düzeyinde verilen bağımlılıkla mücadele eğitimleri genellikle geleneksel yöntemlerle gerçekleşmektedir. Sınıf ortamında grup rehberliği biçiminde gerçekleştirildiği gibi konferans salonlarında sunum tekniği kullanılarak seminer biçiminde de düzenlenmektedir. Edinilen deneyimler neticesinde kullanılan bu yöntem ve tekniklerin öğrencilerin bağımlılıkla mücadelede bilinç ve farkındalık düzeylerini artırmada etkili olmadığı görülmüştür. Uygulamalarda etkin öğrenme yöntem ve tekniklerinin öğretmenler tarafından sık kullanılmaması konu ile ilgili kazanımlara öğrenciler tarafından ulaşılamamasına neden olmaktadır. Bu nedenle bağımlılıkla mücadele eğitimlerinde etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının uygulanarak, bu yöntemin öğrencilerin öğrenmelerinde, farkındalık düzeylerinin

artmasında ve konu ile ilgili kazanımlara ulaşmalarında ne düzeyde etkili olduğunun araştırılmasına gereksinim duyulmuştur.

Öğrenciler için öğrenmenin en kolay ve etkili yollarından birinin etkin öğrenme yaklaşımıyla zenginleştirilmiş ders planlarının uygulanmasıdır. Bağımlılıkla mücadele eğitimlerinde, etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının kullanılması öğrencilerin hedeflenen kazanımlara ulaşabilmesi adına etkili olabileceği varsayılmaktadır.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Sunum Sistemi içeriğinde hem iyileştirici hizmetler (bireysel çalışmalar) kapsamında hem de gelişimsel ve önleyici hizmetler (grup çalışmaları) kapsamında bağımlılıkla mücadele eğitimleri yer almaktadır (Şahin, Kosdik ve Göktepe, 2020). Eğitim içerikleri rehber öğretmenler tarafından verilmektedir. Geçmişten günümüze kadar gelinen süreçte bağımlılıkla mücadele noktasında oldukça fazla yol alınmıştır. Bu bağlamda ortaöğretim kurumlarında bağımlılıkla mücadele eğitimleri çocuk ve gençlerin korunması ve sağlıklı gelişimi açısından önemini korumaktadır.

Bu çalışmada, "Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımı ortaöğretim 12. sınıf rehberlik dersinde bağımlılıkla mücadele konusunun öğrenilmesinde etkili midir?" sorusuna yanıt aranmıştır.

1.2.1. ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ

Çalışmada, aşağıda yer alan araştırma sorularına odaklanılmıştır:

1. Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımı, cinsiyete dayalı olarak öğrencilerin bağımlılıkla mücadele ile ilgili farkındalık düzeylerini artırmada aynı düzeyde etkili midir?
2. Öğrencilerin öntest-sontest puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımı, öğrencilerin etkinliklere etkin katılmalarını desteklemekte midir?
4. Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımı yabancı sözcüklerin öğrenilmesini sağlayarak, dil çeşitliliğini desteklemekte midir?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Türkiye' de ve dünyada birçok konuda toplumsal sorunlar yaşanmaktadır. Küresel bir sorun olarak değerlendirilen bağımlılık çocuk ve gençleri tehdit altında bırakmaktadır. Günlük süreli yayınlardan, istatistiksel verilerden ve bilimsel çalışmalardan edinilen bilgilere göre bağımlılığın (sigara, alkol, madde, teknoloji vb) gün geçtikçe yaygınlaştığı ve toplumsal bir yönü olması nedeniyle toplumun her kademesini etki altında bıraktığı gözlenmektedir.

Türkiye genç nüfusa sahip bir ülkedir. Genç nüfus güç ve dinamizm kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Çocuk ve gençler ülke geleceğinin temsilcileridir. Gençlerin zihinsel, bedensel, toplumsal ve akademik yönden geliştirilmesi hem kendi gelecekleri hem de toplumların geleceği açısından önemlidir. Ergenlik çağında olan gençler bir takım riskli ve tehdit edici yaşantılara da maruz kalabilmektedir. Bağımlılıkla mücadele çalışmaları, çocuk ve gençlerin iyilik hallerinin korunması, yaşamı tehdit eden ögelerin önceden fark edilerek gerekli önlemlerin zamanında alınması açısından önemlidir.

1.4. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI

Araştırmanın temel sayıltıları şunlardır:

1. Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının öğrencilerin farkındalık düzeylerinin artmasında etkili olacağı varsayılmaktadır.
2. Öğrencilerin araştırmada düzenlenecek etkinliklere içtenlikle katılacakları varsayılmaktadır

1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu çalışma aşağıdaki sınırlılıkları içermektedir;

1. Araştırma, 2021-2022 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.
2. Araştırma, Çankırı ili Yapraklı ilçesinde yer alan Yapraklı Çok Programlı Anadolu Lisesi öğrencilerinden 6 öğrenci ile sınırlıdır.
3. Araştırma, ortaöğretim düzeyindeki öğrenciler için geliştirilen bağımlılıkla mücadele konulu eğitsel oyun ve etkinlikler ile sınırlıdır.

1.6. ARAŞTIRMADA GEÇEN ÖNEMLİ KAVRAMLARIN TANIMLARI

ETKİN ÖĞRENME: Demirel'e (2002) göre etkin öğrenme, öğrencinin eğitim süreçlerine etkin katılmasını sağlama modelidir. Etkin öğrenme modeliyle birey sahip olduğu bilgileri gündelik yaşamında kullanma olanağı bulur.

Sönmez (2004), etkin öğrenmeden, öğrenme-öğretme süreçlerinin tüm aşamalarından öğrencinin sorumluluğunun ön planda olduğu bir model olarak söz etmektedir. Öğrencinin aktif rolü vurgulanmaktadır.

REHBERLİK: Rehberlik, en genel tanımıyla öğrenciye yardım etme ve yol gösterme olarak anılmaktadır. Kepçeoğlu (2001) rehberliği, bireyin kendini tanıması, karşılaştığı sorunları çözmesi, sağlıklı kararlar alması, becerilerini geliştirmesi, kişisel ve sosyal uyumunu koruması ve kendini gerçekleştirmesi için bireye sunulan ruhsal yardım olarak açıklamaktadır.

BAĞIMLILIK: Bir madde ya da davranışı kullanmayı bırakamama ya da kontrol edememe durumu olarak tanımlanmaktadır (Günüç ve Kayri, 2010). Kişi bir madde ya da davranışa bağımlı olduğunda, söz konusu maddeyi kullanma ya da davranışta bulunma konusunda kendini durduramaz. Bu araştırmada çocuk ve gençlere bağımlılık konusunda farkındalık kazandıracak çalışmalara yer verilecektir.

EĞİTSEL OYUN: Eğitsel oyunlar, eğitim ortamlarında öğrencilerin eğlenerek öğrenmesini sağlayan öğretim tekniklerindendir. Price'e (1992) göre içinde birden fazla oyuncunun yer aldığı, bir hedefe ulaşılmasının istendiği, oyunun nasıl oynanacağının açıklandığı kurallara sahip, öğrencilerde farklı bakış açıları kazandıran ve birtakım dönütler sağlayan etkinliklerdir (Şahin ve Yıldırım, 1999).

Eğitsel oyunlar, eğitim süreçlerinde kullanılması nedeniyle sadece eğlence ve hoş zaman geçirmeyi sağlayan oyundan ayrılmaktadır. Eğitsel oyun, hoş zaman geçirirken ve eğlenirken ayrıca öğrenmeyi ve edinilmiş bilgileri pekiştirmeyi sağlamaktadır. Bu çalışmada, bağımlılıkla mücadele temasında geliştirilen bir eğitsel oyun kullanılacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde var olan çalışmanın konusu gereğince bağımlılıklar ve etkin öğrenme ile ilgili alanyazında geçen çalışmalara yer verilmiştir. Buna göre bağımlılıklar ile ilgili alanyazın tütün bağımlılığı, alkol bağımlılığı, uyuşturucu madde bağımlılığı ve teknoloji bağımlılığı olarak sunulmuştur. Çalışmanın bir diğer konusu olan etkin öğrenme ile ilgili alanyazın ise etkin öğrenme yaklaşımı, eğitsel oyun, etkin öğrenme temelli taslak ders planı yaklaşımı, etkin öğrenme ve program geliştirme olarak sunulmuştur.

2.1. TÜTÜN BAĞIMLILIĞI

Tütün ve tütün ürünlerinin kullanımı genellikle gençlik döneminde başlamaktadır. Kullanıcı sayısı bireylerin yaşlarıyla doğru orantılıdır. Yaş arttıkça tütün ürünlerini kullanan birey sayısında da artış gözlenmektedir. Yapılan çalışmalar Türkiye'de tütün ürünlerini kullanmaya başlama yaşının dünya ülkelerine benzer nitelik taşıdığını göstermektedir. Birçok risk etmenini bünyesinde barındıran ergenlik yıllarında tütün ve tütün ürünlerinden uzak durmak, ilerleyen yıllarda tütün kullanıcısı olma olasılığını düşürmektedir (Akter, 2011).

Tütün, solanaceae (patlıcangiller) ailesinden bir bitki türüdür. Genellikle yıllık olarak yetiştirilir. Otsu bir bitkidir. Ekvator kuşağı ve kutup bölgeleri dışında dünyada hemen hemen her bölgede yetiştirilebilir. Nikotin tütün bitkisinin yapraklarında yer almaktadır. Nikotin yapısı açısından organik azotlu bir maddedir. Tütün bitkisinde bulunan nikotin insanlara haz vermektedir. Alkaloid bir madde olması nedeniyle insanları bağımlı yapma özelliği yüksektir. Tütün yaprağının kurutulmuş biçiminde yaklaşık %0,5-%8 oranında nikotin bulunmaktadır. Ayrıca nikotinin sigara tütünündeki oranı ise %0,5-%3'tür (Kesim, 2004).

Tütün ve tütün ürünlerinin değişik türevleri bulunmaktadır. Bunlardan bir kısmı buruna çekilmekte, bazısı çiğneme suretiyle kullanılmakta ya da emilerek

tüketilmektedir. Ayrıca tütün bitkisinin yapraklarının işlenmesiyle elde edilen sigara en yaygın kullanılan tütün ürünüdür (Seydioğulları, 2010). Latince adı nicotiana rustica olan Türkiye'de "Maraş otu" olarak adlandırılan nikotin, etkileri bakımından oldukça güçlü bir özellik taşımaktadır. Genellikle damakta tutularak ya da çiğnenerek tüketilmektedir (Kesim, 2004). Puro, pipo ve çiğneme tütünleri biçiminde tütün ürünleri vardır. Ancak tütün ve tütün ürünleri genellikle sigara ve nargile biçiminde kullanılmaktadır (Akter, 2011). Türkiye' de tütün ürünleri arasında en fazla sigara tüketilmektedir. Onu takiben nargile, kısmen pipo ve puro tüketilirken yerel olarak da Maraş otu kullanımı söz konusudur (Üner ve diğerleri, 2018).

Tablo. 2.1: Türkiye'de tütün ürünlerinin kullanım biçimleri

Tütün kullanımı		
Tütünün doğrudan kullanımı	Tütünün yanmasıyla oluşan dumanının kullanımı	Tütünün endüstriyel kullanımı
Çiğneme tütünü	Sigara	Nikotin
Enfiye	Puro	Selüloz
Maraş otu	Pipo	Esans
İsveç snus	Nargile	Yağ ve pektin
Amerikan snuff	e-Sigara	Böcek ilacı
Nikotin preparatları	Sarmalık tütün	Gübre

Kaynak: Kesim (2004), Akter (2011), Üner ve diğerleri (2018).

Sigara tüketimi dünyada ve Türkiye'de ciddi bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmektedir. Sigara yüksek oranda nikotinden oluştuğu için bağımlılık yapıcı özelliğe sahiptir. Nikotin zehirli bir maddedir ve tütünün yapısında yer almaktadır. İnsan vücudunda hızlı bir biçimde yayılma özelliğine sahiptir. Nikotin bedende yağ dokusunda birikmektedir. Bu nedenle birey sigara kullanmayı bıraksa bile nikotinin tamamen vücuttan temizlenmesi uzun zaman alır. Sigara kullanan bireyde, nikotin sebebiyle zaman içinde bağımlılık belirtileri görülmeye başlamakta ve birey artık sigara olmadan yapamaz duruma gelmektedir (Durmuş, 2014).

İnsan yaşamını sürdürmek için nikotine gereksinim duymamaktadır. Durum böyle iken nikotin, vücuda alındıktan sonra insan bedeni ve beyni üzerinde olumsuz etkilerini göstermeye başlamaktadır. Sigaranın başlandığı dönem olarak kabul edilen ergenlikte fiziksel gelişim hızlı sürer. Ayrıca zihinsel gelişimin de bu dönemde ayrı bir önemi bulunmaktadır. Sigara tüketimi ergenlik döneminde olduğunda bedensel ve

zihinsel gelişimi olumsuz etkilemektedir. Sigara kullanımı sırasında ciğerlere çekilen dumanlar, beyin damarlarının kanlanmasını engeller ve beynin yeterince beslenememesine neden olur. Sigara ergenler üzerinde yetişkinlere oranla daha tahrip edicidir. Bu tehlikelerden uzak durmanın en iyi yöntemi sigaraya hiç başlamamaktır (Durmuş ve Durmuş, 2014).

Sigarada dört binden fazla kimyasal madde olduğu kabul edilmektedir. Tütün ve tütün ürünleriyle ilgili yapılan farmakolojik çalışmalar sonucunda nikotinin bağımlılık yapan madde olduğu ortaya çıkmıştır. Nikotin tütün ürünleriyle birlikte ağızdan alınarak ciğerlere iletilmekte ve tüm vücuda zarar vermektedir. Sigara bireylerin sağlığını birçok yönden olumsuz yönde etkilemektedir. Sigara tüketen bireylerde ağızda koku, dişlerin sararması, kalp hızının artması gibi kısa süreli etkiler görülmektedir. Aynı zamanda soluksuz kalma süresindeki artış, dişlerde ve parmaklarda lekelerin oluşması, hızlı yaşlanma gibi uzun süreli etkilerden de söz edilmektedir. Sigara tüketen bireyler sigara kullanmayanlara göre daha zor gebe kalmaktadırlar. Uzun süreli sigara kullanımı vücutta birçok hastalığa neden olmaktadır. Akciğer ve kalp damarlarında tıkanmalar, kronik bronşit, astım, zatürre, solunum yolu hastalıkları, mide, kalp ve damar hastalıkları ile kanser oluşmasına neden olmaktadır. Akciğer kanserine bağlı ölümlerin %50'den fazlasının sigara kullanımı nedeniyle ortaya çıktığı bilinmektedir (Ögel, 2018).

Dünyada tütün ve tütün ürünlerinin en çok tüketildiği ülkelere bakıldığında Çin, Hindistan ve Endonezya'nın ön sıralarda yer aldığı görülmektedir. 15 yaş ve üzerindeki bireylerin sigara kullanım oranı doğu blok ülkelerinde oldukça fazladır. Avrupa ülkeleri arasında sigara tüketiminin en fazla olduğu ülkeler ise Arnavutluk ile Yunanistan'dır (Dünya Sağlık Örgütü, 2017).

Dünya Sağlık Örgütü'nün 2000-2025 tütün kullanımı yaygınlığına ilişkin yayımladığı rapora göre 2018 yılında 15 yaşından büyük bireylerin %23,6'sı tütün ürünü tüketmektedir. Söz konusu bu kullanıcıların beşte dördü tütünün yanmasıyla oluşan dumanını kullanmaktadır. Tütünü yakarak kullananların %85'i sigara tüketmektedir. Cinsiyete göre kıyaslama yapıldığında erkeklerin tütün kullanım oranının kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. 2000-2015 yılları arasında tütün ve tütün ürünleri tüketme oranında azalma görülmüştür. Tütün kullanımındaki azalmanın 2025 yılına kadar süreceği değerlendirilmektedir (DSÖ, 2019).

Türkiye'de yaklaşık 20 milyon kişi sigara kullanmaktadır. Dünya ülkeleri ile karşılaştırıldığında bu sayı ile en çok sigara tüketilen ilk 10 ülke arasında yer almaktadır. Dünya tütün ve tütün ürünleri kullanımının yarısından fazlası Türkiye'nin de yer aldığı on ülke arasında oluşmaktadır (DSÖ, 2017).

Türkiye'de tütün ve tütün ürünleri kullanım istatistikleri incelendiğinde, 2014 yılında hiç sigara tüketmemiş bireyler, 15 yaş ve üzeri kişilerin yaklaşık yarısı olduğu görülmektedir. 2016 yılında hiç sigara kullanmamış bireylerin oranı %57'ye yükselmiştir. Türkiye'de sigara kullananların %36,2'si merak duygusunun etkisiyle; %16,8'i özenti ile %29,4'ü arkadaşlarının etkisinde kalarak sigara kullanmaya başladıklarını belirtmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2016).

Türkiye Hane Halkı Sağlık Araştırmasına göre (2017) tütün ve tütün ürünleri kullanma sıklığı %31,6'dır. Günlük tütün içenlerin cinsiyete göre oranlarına bakıldığında erkekler %40,4 iken kadınlar %18,2'dir. Türkiye Sağlık Araştırması istatistiklerine göre Türkiye'de tütün ve tütün ürünleri kullanım sıklığı %31,4'tür. (TÜİK,2019)

Türkiye'de sigara kullanımı oldukça yaygın bir alışkanlıktır. Toplumdaki bireylerin yaklaşık onda üçü sigara kullanmaktadır. Türkiye'de tütün ve tütün ürünleri üretimi uzun yıllardır devlet denetiminde yapılmaktadır. Tütün ürünlerinin satışı 40 yıldır çok uluslu bir yapıda olan tütün endüstrisinin denetiminde sürmektedir. 2000'li yıllara kadar yazılı ve görsel basında ülkemizde sigara reklamları oldukça yaygındı. Sonuç olarak 1983-2000 yıllarında sigara kullanımında yaklaşık %80'lik bir artış görülmüştür. Tütün ürünlerinin uzun süreli kullanımı sigara bağımlılığının ciddi bir halk sağlığı sorunu olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Türkiye, tütün ve tütün ürünleri ile mücadele çalışmalarına Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi'ni imzalayarak başlamıştır. Söz konusu sözleşme Dünya Sağlık Örgütünün genel kurulunda 2003 yılında kabul edilmiştir. 150'den fazla ülkenin kabul ettiği Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi'ni Türkiye 2004 yılında imzalamıştır (Akdur, 2009).

T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından 2006-2010 yıllarını içeren Ulusal Tütün Kontrol Programı hazırlanarak Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi kapsamında yer alan etkinlikler uygulanmaya başlanmıştır. Programda, 15 yaşının altında yer alan

çocukların sigaraya hiç başlamamaları; 15 yaşının üzerinde olan bireylerde sigara kullanım oranının %20'nin altına indirilmesi hedeflenmektedir. Planlanan hedeflere ulaşıldığında sigaraya bağlı ölümlerin oranı azaltılmış ve ayrıca ekonomik kazanç elde edilmiş olacaktır (Ergüder, 2008).

Dünyada ve Türkiye'de bireylerin daha çocuk yaşta tütün ve tütün ürünleri ile tanışmasının önüne geçilmesi son hedeflerden bir tanesidir. Ancak sigara kullanımının yaygın bir biçimde sürmesi için tütün endüstrisi de çocuk ve ergenleri hedefine alarak çalışmalarını sürdürmektedir. Endüstri, yetişkin kullanıcılarının sayısı azaldığında bu açığı çocuk ve gençlerle tamamlamaya çalışmaktadır. Ulusal Tütün Kontrol Programı büyük ölçüde çocuk ve gençlerin tütün ve tütün ürünlerine erişimini önleme etkinliklerinden oluşmaktadır. 18 yaşının altındaki bireylerin tütün ve tütün ürünlerine doğrudan ya da dolaylı olarak ulaşımının engellenmesi amaçlanmıştır.

7 Kasım 1996 tarihli yasa ile 2008 yılından beri kapalı alanlarda tütün ve tütün ürünlerinin kullanımı yasaklanmıştır. Kapalı alanlara kamu binaları, özel binalar, kent içi ve kentlerarası tüm toplu taşıma araçları da dâhil edilmiştir. İzleyen yaklaşık 10 yıllık süreçte kanunun kapsamı oldukça genişletilmiştir ve tütün ürünlerinin kullanım yerlerine getirilen kısıtlamalar artırılmıştır. Yasada bir takım kural dışı yerler belirlenmiştir. Bu alanlar da oldukça sınırlı tutulmuştur. Bu kanun maddelerine uymayanlara idari para cezası uygulanmaktadır. Belirlenmiş kurallarla ilgili sorumluluklarını yerine getirmeyen kurumlara ve kurum yöneticilerine idari para cezası uygulanmaktadır. 18 yaşının altındaki çocuklara sigara satışı yapanlar da kanunda belirtildiği biçimde hapis cezasına çarptırılmaktadır (Tütün Mamüllerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 1996).

2010 yılında sigara paketlerinde sağlığa zararları anlatan resimli uyarılar yer almaya başlamıştır. 2012 yılında çıkarılan kanunla sigara paketlerinde %65lik oranla tütün ürünlerinin zararlarını anlatan açıklamalar bulunma koşulu getirilmiştir. Ayrıca aynı kanunla nargile ürünlerinin 18 yaş altına satışı engellenmiştir. Dünya Sağlık Örgütü tütün ve tütün ürünlerini denetleme amacıyla üye ülkeleriyle politika paylaşımında bulunmuştur. M-POWER politikası, tütün kullanımının izlenmesi (monitor), pasif sigara dumanından ülke halkının korunması (protect), bireylere sigarayı bırakma

konusunda yardımcı olunması (offer), sigaranın zararları hakkında toplumun bilgilendirilmesi ve uyarılması (warn), tütün ürünlerinin reklamlarının engellenmesi (enforce) ve tütün ürünlerinden alınan vergilerin artırılmasını (raise) içermektedir. Kısa adı M-POWER olan söz konusu politika ölçütlerinin tamamı Türkiye tarafından uygulanmaktadır. Alo 171 sigarayı bırakma hattı, sigarayı bırakma polikliniklerinde sağaltım yapılan hastalara ücretsiz ilaç verilmesi, dumansız hava sahası ve havanı koru kampanyaları tütün bağımlılığı ile mücadelede yürütülen kampanya ve uygulamalardır (Kalkınma Bakanlığı, 2018). Ayrıca Türkiye Yeşilay Cemiyetinin T.C. Sağlık Bakanlığıyla birlikte geliştirdiği yeşil dedektör mobil uygulaması ile T.C. Milli Eğitim Bakanlığı ile birlikte yürüttüğü Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitimleri Türkiye'de tütün bağımlılığıyla mücadelede öncü çalışmalar arasında yer almaktadır. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı ile Türkiye Yeşilay Cemiyeti arasında imzalanan protokol kapsamında okulöncesi, ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerine sigara, alkol, uyuşturucu ve teknoloji bağımlılıklarına ilişkin koruyucu ve önleyici nitelikte eğitimler verilmektedir. Bağımlılıklarla mücadeleye ilişkin kazanımlar MEB eğitim-öğretim programlarına alınmıştır. Eğitimler veli ve öğretmen içerikleri bağlamında da zenginleştirilmiştir. Ayrıca ulaşılabilen hedef kitle sayısının artırılması amacıyla eğitim içerikleri uzaktan eğitim portallarına yüklenmiştir.

2.2. ALKOL BAĞIMLILIĞI

Alkol çok eski zamanlardan beri değişik amaçlarla kullanılmaktadır. Eğlence, haz ve zevk amaçlı kullanıldığı gibi ilaç olarak da yeğlenmiştir. Geçmişten günümüze insanların alkole olan yaklaşımları çeşitlilik göstermiştir. Çoğu toplumlarda alkolün ölçülü kullanımı olumlu karşılanmış ancak aşırı kullanımı kabul görmemiştir. Alkolün uzun süreli tüketimi olumsuz bir davranış olarak görülmüştür (Öztürk ve Uluşahin, 2008).

Alkolün oluşturdurduğu uzun süreli kullanıma ilişkin bozukluklar çok eski çağlara kadar uzanmaktadır. Tarih boyunca birçok tıp uzmanı alkolün insan sağlığında oluşturduğu tahribatları dile getirmiştir. Alkolün insan sağlığı için zararlı olduğu görüşü Hipokrat'a kadar uzanmaktadır. Ancak alkol bağımlılığının hastalık olarak

değerlendirilmesi yaklaşık 200 yıllık bir geçmişe sahiptir. Alkol kullanımına eşlik eden psikiyatrik bozukluklar 1900'lü yılların başlarında tanımlanmaya başlamıştır (Tarhan ve Nurmedov, 2011).

Alkol kokusu ve tadı acı olan, renksiz bir maddedir. Türkiye'de yaygın olarak kullanılan "alkol" denildiğinde sarhoşluk yapan, içki olarak tüketilen içecekler anlaşılmaktadır (Durmuş ve Durmuş, 2014). Alkolün birçok türü bulunmaktadır. İçki olarak tüketilen çeşidine etanol denilmektedir. İçki olarak kullanılan alkol çok çeşitli hastalıklara neden olmaktadır. Alkol tüketimi hastalık yapıcı etkenler bakımından ele alındığında üçüncü sırada yer almaktadır (Ertunç, 2019).

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre (2018) dünyada yaklaşık üç milyondan fazla kişi alkol nedeniyle yaşamını yitirmektedir. Yaşamını kaybedenlerin büyük çoğunluğu erkektir (WHO, 2018). Alkollü içkilerin satış ücretinin görece uygun oluşu, kullanımının yasal olması yaygın olarak tüketilmesinin nedenleri arasındadır. Alkolün reçetesiz olmadan satılması, uyuşturucu maddelere göre ulaşılmasının kolay olması da yaygın kullanımını etkilemektedir (Özkan, 2020). Yapılan araştırmalarda, alkol bağımlılığının il merkezlerinde kırsal ve ilçe yerleşimlerine göre daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır (Gökbulut, 2008).

Alanyazında alkolün kötüye kullanımının birçok nedeni belirtilmiştir. Duygu kontrolünde yaşanan zorluklar bu nedenlerden biridir. Bireyler kendini kötü hissettiğinde ve bu duygularla başetmede güçlük yaşadıklarında alkole başvurabilmektedirler (Öztürk, 2019).

Alkol tüketiminin yol açtığı bozukluklar, DSM-4-TR'de, kullanıma bağlı bozukluklar ve alkolün neden olduğu bozukluklar kategorilerinde ele alınmaktadır. (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2000). Bireyin iş, arkadaş çevresi ve aile içi ilişkilerine zarar verdiğini bilmesine karşın aralıksız alkol tüketimini sürdürmesi alkolün kötüye kullanımını göstermektedir. Ancak bu bireyler alkol bağımlılığının tanı ölçütlerine sahip değillerdir (Öztürk ve Uluşahin, 2008).

Dünyada, bağımlılık yapıcı maddeler arasında yaygın olarak tercih eden madde alkoldür. Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization) (2004) istatistiklerine göre dünyada alkol kullanıcılarının sayısı yaklaşık 2 milyardır. Dünya Sağlık Taraması verilerine göre Türkiye'de yetişkinlerin alkol kullanım oranı yaklaşık

%19'dur. Türkiye'de 18 yaş üstü bireylerde yıllık kullanılan ortalama alkol miktarı yaklaşık 1,5 litre olarak bulunmuştur (WHO, 2004). DSÖ'nün 2014 yılında yayımladığı verilere göre Türkiye'de 18 yaş üstü bireylerde 2010 yılında kişi başına düşen alkol kullanımı 2 litredir (WHO, 2014). DSÖ'nün 2018 Türkiye istatistiklerine göre kişi başı yıllık alkol kullanımı 1,4 litredir.

Gelişmekte olan ülkelere kıyasla Türkiye'de alkol tüketim oranları düşük seyretmektedir. Ayrıca TÜİK'in 2019 istatistiklerine göre Türkiye nüfusunun yaklaşık %75'i hiç alkol tüketmediğini belirtmiştir.

Türkiye'de alkol tüketim yaygınlıklarına göre yapılan araştırılmalara bakıldığında, Ankara'da 2238 kişi üzerinde yapılan bir araştırmada katılımcıların %14'ünün alkol tükettiği görülmüştür. Katılımcıların %1'nde alkol bağımlılığı saptanmıştır (Arıkan ve diğerleri, 1996).

Taner (2005) yılında Boğaziçi Üniversitesinde öğrenim gören 673 öğrenci ile bir araştırma yapmıştır. Çalışma sonunda bağımlılık yapıcı maddeler arasında en yaygın olarak %66,5 oranla alkol kullanımı olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcı öğrencilerin %65'i yaşamlarında en az bir kez alkol tükettikleri belirlenmiştir.

İlhan ve arkadaşlarının (2008) yılında Türkiye'de 5 ili kapsayan üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı bir çalışmada, 2000 kişilik katılımcı grubunun %63,3'ü yaşamlarında bir kez alkol tükettiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %50,6'sının yaşamlarında bir kezden fazla alkol tükettikleri görülmüştür.

Ünal (2015) üniversite öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada alkol kullanımına ilişkin olumsuz tutumda olan anne-babalara sahip gençlerin alkol tüketimlerinin daha az olduğu görülmüştür. Aynı araştırmada alkol tüketimi az olan bireylerin alkol kullanmama nedenlerinin oldukça fazla olduğu elde edilmiştir. Anne-babaların alkol tüketimleri ile çocuklarının alkol tüketimleri arasında doğru orantı olduğu ortaya çıkmıştır.

Ekonomik açıdan gelişmişlik düzeyi ve dinsel inançların alkol tüketiminde en belirleyici etmenler olduğu bilinmektedir. Bu bakımdan Türkiye'de alkol tüketim oranının düşük olmasında İslam inancının etkisi büyüktür (Akvardar, 2005). Türkiye'de yapılan bir araştırmada dinsel yaşantı ve sağlıklı davranışlar (alkol

kullanmama, sağlıklı beslenme vb) arasında olumlu yönde bir ilişki görülmüştür (Ayten, 2013).

Avrupa Birliği ülkelerinde yapılan bir araştırmada alkol bağımlılığı yıllık %3,4 oranında tahmin edilmektedir. Bu oran erkeklerde kadınlara kıyasla daha fazladır (Rehm ve diğerleri, 2015).

Alkol bağımlılığına neden olan etken tam olarak bilinmemektedir. Ancak çok etmenli bir rahatsızlık olduğu yapılan çalışmalar ve gözlemler sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Bu bağlamda alkol kullanımında genetik yatkınlığın varlığından da söz edilebilmektedir (Çam ve Engin, 2014). Alkol bağımlılığı biyo-psiko-sosyal bir hastalıktır. Bu bakımdan alkol bağımlılığının nedenleri arasında biyolojik, ruhsal ve sosyal etkilerden söz etmek olasıdır (Kalyoncu, 2010).

Alkolün kötüye kullanımında genetik etkenlerin incelendiği çalışmalar genellikle ikiz ve aile araştırmalarıdır. Ailesinde alkolü kötüye kullanan bireylerin varlığı, diğer bireylere oranla alkol sorunlarını iki kat daha fazla yaşamaya neden oluşturmaktadır (Grant, 2000). Bağımlılık bir aile hastalığı olarak nitelendirilmektedir. Alkol kullanan ya da alkol kullanan bir anne babaya sahip olmak bireyin alkole başlama ya da alkol kullanma riskini artırmaktadır (Çam ve Engin, 2014). Çocuk ve gençlik dönemlerinde alkol tüketen anne, baba ya da başka bir aile üyesinin model alınması alkol kullanımının başlanmasında etkili olabilmektedir (İlhan ve diğerleri, 2002). Alkol kullanımı sosyal ve kültürel etkenlere göre değişkenlik göstermektedir. Bir bölgede alkol üretiminin çok olması ile alkol tüketim oranındaki fazlalık arasında bir ilişki vardır. Dinsel inançlarından dolayı alkol kullanımının onaylanmadığı toplumlarda ise alkol kullanım oranları oldukça düşüktür (Öztürk, 2002).

Alkol kullanımı birçok sorun ortaya çıkarmaktadır. İnsan sağlığına verdiği zararlar sebebiyle sağlık sorunları oluşturmaktadır. Ağır yaralanma ve ölümle sonuçlanan trafik kazaları, suça yönelim, aile içi sorunlar, iş ve okul yaşamının olumsuz sonuçlara ulaşması gibi çok etkenli bir sorundur. Ayrıca birtakım ekonomik sorunlara da neden olmaktadır (Ögel, 2002).

Türkiye Bağımlılık Haritası (2019) raporuna göre Türkiye'de genel olarak her gün alkol kullandığını belirten erkeklerin kadınlara oranla daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Coğrafi bölgeler değerlendirildiğinde Balıkesir-Çanakkale illerinde alkol

kullanım oranı en yüksek düzeydedir. Ayrıca alkollü içki tüketiminde 24-29 yaş aralığındaki erkeklerin en riskli grup olduğu ortaya çıkarılmıştır (Ünübol ve Hızlı Sayar, 2019).

Türkiye'de alkol kullanımı ile ilgili yapılan diğer bir araştırmada eğitim düzeyinin yükselmesiyle alkolün kötüye kullanımı arasında doğru orantı olduğu ortaya çıkmıştır (Yakar ve Özpirinçci, 2019).

Duyarlı bir kişiliği olan, tutarsız davranışlara sahip, genel olarak kaygılı ve karşılaştığı yeni ortam ve olaylara uyum göstermekte zorlanan, sorunlarını çözemeyen, görev ve sorumluluklarını önemsemeyen bireylerin alkol bağımlılığına yakalanma riskinin yüksek olduğu belirtilmektedir (Özden, 2015).

Alkol merkezi sinir sisteminde ciddi yıkımlar oluşturmaktadır. Alkol bir halk sağlığı sorunudur. Karaciğer, pankreas, mide, kalp hastalıklarına neden olmaktadır. Kanser ve gebelik sırasında annenin alkol kullanımı sonrasında oluşan rahatsızlıklar ölüme kadar götüren tehlikeli hastalıklardır (Beyazyürek, 2010). Alkol kullanımı sonucunda uyku bozuklukları, yeme ve cinsel işlevde bozulmalar görülebilmektedir (Doğan ve Küçükgöncü, 2010).

Alkolün insan vücudu üzerinde kısa ve uzun süreli etkileri mevuttur. Vücuduna alkol alan bir insanda kısa vadede zor anlaşılan bir konuşma biçimi, uyuklama durumu, mide sorunları, zor soluk alma, işitme ve görme sorunları, denge kaybı, yargılama gücünde azalmalar görülebilmektedir. Denge sorunları yaşanması nedeniyle düşme ve yaralanmalar görülebilmektedir. Yanaklarda kızarma, diş eti hastalıkları, sesin kalınlaşması, ağız kuruluğu ve ağızda oluşan koku alkol kullanımının kısa dönem diğer etkilerindendir. Alkolün uzun süreli ve sık kullanımına bağlı uzun dönem etkileri ölüme kadar varan olumsuz sonuçlara götürebilmektedir. Alkol kullanan bireylerde iştah kaybı, sindirim ve cinsel işlev bozuklukları oluşmaktadır. Ayrıca yoğun alkol kullanımı sindirim sistemi kanserlerinin en büyük nedenini oluşturmaktadır. Ölümle sonuçlanan alkole bağlı hastalıklar kanserler, kalp ve karaciğer rahatsızlıkları ile zehirlenmelerdir (Durmuş ve Durmuş, 2014).

Alkol bağımlılığı ile mücadele kapsamında Dünya'da ve Türkiye'de birçok kurum, kuruluş, vakıf ve dernek vardır. Bunlardan biri Adsız Alkolikler (AA) adı altında kurulan bir birliktir. Türkiye'de 1988 yılında kurulan bu yapı alkol bağımlılığı ile

ilgili sorunları çözüme kavuşturabilmek amacını taşımaktadır (Yıldız, 2021). Adsız Alkoliklerin bireylere sosyalleşme olanağı sağlaması ve bireylere alkolden uzak tutma anlamında sağladığı güdülenme bakımından etkili olduğu görülmüştür (Atbaşoğlu ve Doğan, 1995). Alkol bağımlılığı ile mücadele eden kuruluşlardan biri olan Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlıları Tedavi ve Araştırma Merkezi (AMATEM) 1980 yılında kurulmuştur. Halen Türkiye'nin çoğu kentinde devlet hastaneleri bünyesinde etkinliklerini sürdürmektedir (Ceylan, 2019). Tedaviye gereksinim duyan bireylere yatarak ilaçlı tedavi, psikoterapi ve psiko-sosyal destek sunulmaktadır. Ayrıca ayaktan tedavi de yapılabilmektedir (Karataşoğlu, 2013). Türkiye'nin 81 ilinde ve KKTC'de şubeleri olan Yeşilay Danışmanlık Merkezleri (YEDAM) alkol kullanım bozukluğu yaşayanlara danışmanlık hizmeti vermektedir. Psikolojik ve sosyal danışmanlık sunulan bu hizmetler ayaktan yapılmakta ve ücretsiz sunulmaktadır (Şimşek ve diğerleri, 2019).

Türkiye Yeşilay Cemiyeti'nin Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı (TBM) adıyla geliştirdiği eğitim programı alkol bağımlılığıyla mücadeleyi de kapsayan bir farkındalık programıdır. Milli Eğitim Bakanlığı ortaklığı ile okullarda rehber öğretmenler tarafından bağımlılıkla mücadele eğitimleri verilmektedir. Dijital eğitim içeriklerine de sahip olan program okul öncesinden yetişkin düzeyine kadar çok geniş yaş aralığına yönelik modüler içeriklerden oluşmaktadır. Alkol modülü lise ve üzeri yaş gruplarına hazırlanmıştır. Türkiye'nin sosyokültürel yapısı ve günümüz eğitim sistemi değerlendirilerek hazırlanmış ve uygulamaya geçirilmiştir. Bu tür çalışmalar ülkemizdeki çocukların daha sağlıklı ve güven duyabilecekleri ortamda yaşayabilmelerine olanak sağlamaktadır. Çocuk ve gençlerin farkındalıklarını artırarak toplumda daha bilinçli bireyler olmalarına yardımcı olmaktadır.

2.3. UYUŞTURUCU MADDE BAĞIMLILIĞI

Bağımlılığın insan yaşamı üzerinde farklı etkileri vardır. Bir yandan bireylerin biyolojik ve fizyolojik yapısını etkilerken öte yandan duygusal, zihinsel ve davranışsal düzeyde tahribatlar oluşturur. Bu yönüyle bağımlılık, karmaşık bir nitelik taşımaktadır. Madde bağımlılığı, madde kullanım davranışının giderek kontrolden

çıkması ve istenmeyen etkilerine karşın kullanımının sürdürülmesi biçimde kendini göstermektedir. Ayrıca madde bağımlılığı bir hastalık olarak da değerlendirilmektedir (Ghodse, 2002). Dünya Sağlık Örgütü'ne (2018) göre madde bağımlılığı, bireyin fiziksel ve sosyal işlevlerini yerine getirmesini zorlaştıran maddeler kullanması, olumsuz sonuçlarını yaşamasına karşın kullanımı bırakamaması, zamanla kullandığı maddede miktar artırımına gitmesi ve maddeyi kullanmayı bıraktığı anlarda yoksunluk duyumsaması olarak ifade edilmektedir.

Bağımlılık bireyin bırakma denemelerinde bulunmasına karşın maddeyi kullanmayı bırakamaması, gün geçtikçe madde kullanım miktarını çoğaltması, madde kullanımına ara verdiğinde yoksunluk sendromlarının görülmesi, zararlarına şahit olmasına karşın madde kullanımını sürdürmesi, vaktinin büyük çoğunluğunu madde bulma girişimlerine ayırması biçiminde kendini gösteren bir beyin hastalığı olarak da ifade edilmektedir (Ögel ve diğerleri, 2001). Madde bağımlılığı, aşırı miktarda madde kullanılması sonucu maddenin kişide oluşturduğu bağımlı olma durumu ve oluşan bu bağımlılıktan kaynaklanan karşı konulamaz bir istek olarak da ifade edilebilir (Zastrow, 2015).

Madde bağımlılığı her geçen gün birey, aile ve toplumu oldukça etkileyen bir boyut kazanmıştır (Ögel, 2006). Madde bağımlılığının bireyin en az kendisi kadar evini, işini, okulunu ve arkadaşlarını etkileyen önemli bir öğe olduğu bilinmektedir. Ancak madde kullanımı davranışından en çok etkilenen yine kişinin kendisi olmaktadır. Madde bağımlısı olan birey duygu, düşünce ve davranışlarını kontrol etmekte zorlanmaktadır. Fiziksel ve ruhsal sağlığı olumsuz etkilenen bireyin özgür yaşamını elinden alarak sosyal yaşamını sıkıntıya sokmaktadır (Balcıoğlu ve Abanoz, 2009).

Birey, bağımlısı olduğu maddelere karşı koyamamakla birlikte öz benliğini yitirme riskini taşımaktadır. Birey içinde yer aldığı bu süreçte iradesi dışında davranmakta, kendi istek ve gereksinimlerini karşılamakta zorlanmaktadır. Kısaca madde bağımlılığı, bireyi kendi iradesi dışında hareket etmeye zorlamakta ve bireyin dünyasında karmaşık bir yapı oluşmasına neden olmaktadır (DiClemente, 2006).

Madde bağımlılığı her geçen gün sosyal bir sorun ve ciddi bir halk sağlığı sorunu olarak gün yüzüne çıkmaktadır. Bu doğrultuda çok boyutlu ve karmaşık bir yapıda olan madde bağımlılığı ile mücadelede iyileştirici, önleyici ve koruyucu etkinliklerin

yanısıra müdahale yöntemleri de bir hayli zorlu süreçlere sahiptir. Bu bağlamda madde bağımlısı bireylere yönelik geliştirilen politika ve stratejiler kültürden kültüre, ülkeden ülkeye farklılıklar gösterse de günümüzde küresel bir boyut kazanmıştır (Karataşoğlu, 2013). Zira, Dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de madde bağımlılığı yaşının gün geçtikçe düştüğü, madde kullanımının okulların yakın çevresinde çocuk ve gençler arasında artan bir ivmede seyrettiği dile getirilmektedir (Balcıoğlu ve Abanoz, 2009).

Eğitim kurumlarının yakın çevresinde yer alan madde satıcıları öğrencileri uyuşturucu maddelere sürüklemek, onları bu maddelere alıştırmak ve değişik suç içeren davranışlara yöneltmek amacıyla zarar verici ortamların oluşmasında neden olmaktadır. Bireyin genetik yatkınlığı, geçirmiş olduğu travmatik yaşantılar, kişinin anne babasıyla yaşadığı iletişim sorunları, sağlıklı olmayan aile içi iletim dinamikleri, boşanmış anne-babaya sahip oluş madde bağımlılığının nedenleri arasında yer almaktadır. Ayrıca yaşanan sorunlardan kaçış, birtakım yerel ve sosyal alışkanlıklar ve bilinçsizlik, merak, özenti, yakın çevrede yer alan arkadaşların etkisi, bireyin ergenlik çağında yer alması, sevgi, ilgi, kabul görme vb gereksinimlerin ailede yeterince karşılanmamış olması, uyuşturucu maddenin yaygın olarak bulundurulduğu ya da kullanıldığı yerlerde sıklıkla bulunma gibi nedenlerden de söz edilebilmektedir (Işık, 2018).

Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) psikiyatrik rahatsızlıkların tanı ölçütlerini ve ilgili verileri belli aralıklarla düzenli olarak yayımlamaktadır. DSM-5 adıyla yayımlanan tanı ölçütleri kitabında madde bağımlılığı hakkında zihinsel ve davranışsal etki etme türleri açısından ortak yapıdaki maddeler sınıflandırılmıştır (APA, 2013). Bağımlılık yapıcı maddeler Tablo 2.2' de gösterilmiştir.

Tablo 2.2: Bağımlılık yapıcı maddeler

Bağımlılık yapıcı maddeler	
Alkol	Sedatif hipnotikler (diazepam, barbitürat)
Esrar	Sentetik opioidler (metadon)
Doğal opioidler (morfin)	Halüsinojenler (ekstazi, LSD)
Antikolinerjik (biperiden)	Uyarıcılar (kokain, amfetamin, kafein)
Yarı sentetik opioidler (eroin)	Uçucular (tiner, bali)

Kaynak: APA (2013)

Madde kullanımı ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında, uyuşturucu madde kullanmaya başlama yaşının ergenlik dönemine denk geldiği görülmektedir. Erdamar ve Kurupınar'ın (2014) lise öğrencilerinin madde kullanımları ile ilgili yaptıkları bir çalışmada, araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yarısından fazlasının madde kullanmaya lise yıllarında başladıklarını dile getirdikleri görülmüştür. Madde kullanımı ergenlik döneminde yer alan gençler arasında gün geçtikçe artmaktadır. Gençler içinde bulundukları gelişim dönemleri itibariyle maddelerin olumsuz etkilerinden daha çok etkilenmektedirler (Çoban, 2015).

Ortaöğretim döneminde yer alan ergenlerin uyuşturucu maddelerle tanışması, bu maddeleri kullanmaya başlaması ve bağımlılığa doğru giderek yaklaşması, ergenlerin yetişkinlere ya da diğer gelişim çağındaki bireylere göre daha çok risk altında olduğunu göstermektedir (Dilbaz, 2013). Ayrıca düşük sosyoekonomik düzeyde olan çocuk ve gençlerin madde kullanımlarının daha yaygınlaşmış olduğu bilinmektedir (Ögel, 2005).

Madde bağımlılığının bireyde fiziksel, sosyal, ruhsal etkileri olduğu gibi ekonomik, hukuksal ve güvenlik anlamında sonuçları da vardır. Madde kullanan bireylerde zamanla yoğun olarak terleme, aşırı öfke hali ve uyku sorunları görülmektedir. Kısırdöngüyle maddeye ulaşma isteği bu etkilere eşlik eder. Maddeler kullanılmaya başlandıktan hemen sonra insan vücudunda birtakım etkiler gösterir. Gözlerde kızarma, ağız kuruluğu, kalp atışında hızlanma, ritm bozuklukları, cinsel fonksiyonlarda azalma, mide bulantıları insan vücudunda oluşturduğu etkilerdendir (Ögel, 2018).

Bağımlılık yapıcı maddeler bireyin sakarca davranışlarını arttırır, eşgüdüm kaybı oluşturur. Madde kullanıcılarında döküntü ve sivilceler artar, solgun bir yüz belirir, ciltte kırışıklıklar görülmeye başlar (Durmuş ve diğerleri, 2021). Madde bağımlılığının en kritik olumsuz sonuçlarından birisi de kullanıcıların suça sürüklenmesidir. Maddenin aşırı kullanımı sonucunda oluşan davranışsal anormallikler sonucunda bireyde suç işleme davranışı artar ve devamında adli sorunlarla karşı karşı kalır (Çöpür ve diğerleri, 2014).

Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Kullanımı İzleme Merkezi (EMCDDA) raporuna göre Avrupa'da 15-34 yaş aralığındaki genç bireylerin yaklaşık 17,4 milyonunun son 12 ayda uyuşturucu madde kullandığı belirtilmiştir (EMCDDA, 2021).

Türkiye'de ve dünyada uyuşturucu madde kullanımı ile ilgili istatistiklere bakıldığında esrar maddesinin en sık kullanılan madde olduğu görülmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2018). Türkiye'de uyuşturucu madde kullanım oranları diğer dünya ve Avrupa ülkeleriyle karşılaştırıldığında özellikle 15-34 yaş aralığındaki bireylerde nispeten düşük düzeylerde olduğu görülmektedir (EMCDDA, 2017).

Narkotik suçlarla mücadele daire başkanlığı tarafından yapılan bir araştırmaya göre Türkiye'de en çok kullanılan uyuşturucu madde esrardır. Uyuşturucu maddeye başlayan en riskli yaş grubunun %71 oranla 15-24 yaş aralığındaki gençler olduğu ifade edilmiştir (TUBİM, 2020).

Türkiye'de uyuşturucu madde kullanımı yaygınlığı saptamak amacıyla yaklaşık 25.000 kişi üzerinde yapılan bir araştırmada katılımcıların %4,5' inin tek tip uyuşturucu madde kullanıldıkları görülmüştür. Uyuşturucu madde kullanım oranı il ve bölge bazlı değerlendirildiğinde Kastamonu, Çankırı, Sinop illeri %1,5 oranla Türkiye' de uyuşturucu madde kullanımında en düşük orana sahip bölgesidir (Ünübol ve Hızlısayar, 2019).

Madde bağımlılığı ile mücadele, kapsamı oldukça geniş çalışmaları gerekli kılmaktadır. Akademik anlamda disiplinler arası bir yaklaşıma gereksinim vardır. Ayrıca hemen hemen tüm kamu kurumlarının etkin rol alacağı ve üstlerine düşen görev ve hizmetleri yerine getirmeleri gereken çok boyutlu bir konudur. Bireylerin madde bağımlılığı ile mücadele konusunda bilinç ve farkındalık düzeylerinin arttırılması çalışmaları bakımından eğitim kurumlarını; önleyici rehberlik çalışmaları kapsamına psikolojik danışma ve rehberlik çalışmalarını; güvenlik ve yasadışı etkinlikler kapsamına girdiği ve uyuşturucu madde üretimi, satışı vb. suç oluşturması nedeniyle güvenlik kurumlarını; insan sağlığı üzerinde ciddi sorunlar oluşturduğu için sağlık kurumlarını; üniversiteleri, gençlik merkezlerini, belediyeleri, muhtarlıkları, sivil toplum örgütlerini ve tüm kamu kurum ve kuruşlarını yakından ilgilendirmektedir. Madde bağımlılığı küresel bir sorundur. Yalnızca çocuk ve gençleri değil, tüm insanlığı etkileyen ciddi bir konudur (Sezik, 2017).

Uyuşturucu madde bağımlılığı sağlık sorunları ortaya çıkardığından dolayı mücadele çalışmalarında ilk olarak hekim desteği akla gelmektedir. Tıbbi yaklaşımlarda özellikle psikiyatrik hekimler, psikiyatri hemşireleri ve klinig psikologlar etkin rol almaktadır. Kolluk kuvvetlerinin çalışmaları da ilk akla gelen mücadele alanlarındandır. Adli yaklaşımlar güvenlik güçleri ve jandarma ekipleri aracılığıyla madde bağımlılığıyla mücadelesini ortaya koymaktadır. Madde bağımlılığının çözüm olanakları anılan yaklaşımların çalışmalarıyla oluşmaktadır. Ancak madde bağımlılığı sorunu gün geçtikçe karmaşık bir yapıya bürünmesi ve tüm dünyayı ilgilendiren küresel bir sorun durumuna gelmesi çözüm yolları üretmeye çalışan yaklaşımların çalışmalarını yetersiz kılmıştır. Başka bir deyişle, madde bağımlılığıyla mücadele çalışmalarında eğitsel, sosyal-kültürel, inanç odaklı yaklaşımlar ön plana çıkmaktadır (Kızmaz ve Çevik, 2016).

Cılga (2009), madde kullanımı ve bağımlılıkla mücadele konusunda birtakım politikaların izlenmesi gerektiğini belirtmektedir. Ulusal statejilerin belirlenmesi ve bu stratejilerin uygulanmasının önemini dile getirmektedir. Kaçakçılığın önüne geçilmesi, uyuşturucu maddelere olan talebin önlenmesi, madde kullanımının başta çocuk ve gençler olmak üzere tüm ülke nüfusunda önlenmesi, öncelikli olarak risk gruplarının uyuşturucu maddelerden uzak tutulması için toplumsal bir sağduyuyla seferberlik durumunda mücadele edilmesi, önleme etkinliklerinde katkı sunacak insanlık yararına olumlu çalışmalarda bulunulacak etkinliklerin geliştirilmesi sözü edilen politika ve stratejilerdir.

Madde bağımlılığı ile mücadele kapsamında Türkiye'deki çalışmalar incelendiğinde konu ile ilgili yazılan makaleler, tezler; ulusal ve yerel düzeyde düzenlenen eğitim ve seminer çalışmaları, kongreler; paydaş kurumlar tarafından geliştirilen proje etkinliklerinin oldukça fazla sayıda düzenlendiği görülmüştür (Ateş ve Koçak, 2018).

Türkiye'de madde bağımlılığı ile mücadele çalışmalarına bakıldığında, bu alandaki politika ve stratejilerin koruma, önleme ve madde kullanımındaki istatistiksel veriler bağlamında ele alındığı görülmektedir. Ayrıca, yurtdışı alan yazın çalışmalarında da koruma, önleme kapsamında çalışmaların yürütüldüğü fark edilmiştir.

Türkiye'de madde bağımlılığı ve bağımlılıkla mücadele ile ilgili lisansüstü çalışmaların 1980 ve sonrasında başladığı görülmektedir. Madde bağımlılığı ile ilgili

lisansüstü düzeyde gerçekleştirilen araştırmaların büyük bölümü madde bağımlılığının fizyolojik ve ruhsal boyutlarıyla ilgilenmiştir. Sosyal boyutlarıyla ilgilenen çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüş ayrıca eğitim, hukuk ve diğer politika ve stratejilere değinen çalışmalara da az sayıda rastlanmıştır.

2.4. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI

Teknoloji, insan yaşamına sayısız kolaylıklar ve yararlar sunmaktadır. Akıllı telefonlar, bilgisayarlar ve internet olmadan bir yaşam düşünülemez duruma gelmiştir. Sözü edilen bu teknolojilerin gündelik yaşamdaki yeri ve önemi tartışılmaz olmuştur. Teknoloji günlük işlerimizi kolaylaştırdığı gibi bizi esiri altına alma gücüne de sahiptir. Bireyin teknolojiyi kontrolsüz, sınır tanımayan ve dolayısıyla ölçüyü kaçırır bir biçimde kullanması ciddi boyutlarda zarara ve sonucunda bağımlılığa neden olabilmektedir. Teknoloji bağımlılığı, bireyin teknolojiyle ilişkisinde iradesine hakim olamaması, kendi davranışlarını kontrol edememesi ve onsuz bir yaşamı sürdürememesi durumudur (Ögel, 2018).

Akıllı telefon, sosyal medya, çevrimiçi oyun ve internet gibi teknolojik bağımlılıklar, davranışsal bağımlılık olarak değerlendirilmektedir. Tolerans, ortaya çıkma ve geri çekilme gibi bağımlılığın ana bileşenlerini teknoloji bağımlılığında da kendini göstermektedir (Griffiths ve Widyanto, 2006).

Teknoloji bağımlılığında internet, cep telefonu ve bilgisayarlar kişinin yaşamının büyük bölümünü kapsamaktadır. Birey yapması gereken birincil görevlerini, asli sorumluluklarını tam olarak yerine getiremez duruma gelmektedir. Teknolojik aletlerde fazla zaman geçirmesi nedeniyle yapmak zorunda olduğu eylemleri zaman zaman erteleyebilmektedir. Teknoloji bağımlılığı merak duygusunun ön planda yer aldığı deneysel kullanım ile başlamaktadır. Bireyin herhangi bir biçimde bir oyun, akıllı telefon uygulaması ya da benzer bir dijital içerikle tanışması merak duygusunu artırmaktadır. Birey bir ya da birden fazla sayıda denemelerle öğrenme isteğini gidererek deneysel kullanımı gerçekleştirir. Ardından birey grubun içinde yer alarak teknolojiyle birlikte olmaya başlaması sosyal kullanımı içermektedir. Bu aşamada

birey teknolojiyi sürekli ve düzenli olarak kullanan bir gruba sahiptir. Grubun içinde etkin yer almak için diğer grup üyeleri ile birlikte olmak üzere kendini ayarlar.

Deneysel kullanımın devamında ortaya çıkan sosyal kullanım teknoloji bağımlılığının bireyde güçlü bir etki oluşmasına neden olmaktadır. Serbest zamanlarını yönetemeyen, yapacak bir şey bulamayan ve etkin bir arkadaş çevresine sahip olamayan bireyler bunun sonucunda teknolojik ürünlere yönelmeye başlamaktadır. Can sıkıntısını gidermek, serbest zamanlarında oluşan boşluğu doldurmak, sorunlarından kaçmak, yalnız kalmak gibi belli bir amaç için teknolojik ürünün kullanılmaya başlanması operasyonel kullanım olarak nitelendirilmektedir. Birey bu ve benzeri amaçlara uygun kullanımını giderek artırma davranışı göstermektedir. Bireyin teknolojiyi kullanmak için herhangi bir nedeni kalmadığında bağımlı kullanıcı olduğu ifade edilmektedir. Bağımlı birey tüm zamanını ve gün içindeki diğer işlerini, kullandığı teknolojik ürüne göre belirlemektedir. Cep telefonu ya da interneti bağımlı bir biçimde kullanmak sorunların sonucu olmaktan çıkarak sorunların nedeni olmaya başlamaktadır (Ögel, 2018).

İçinde bulunduğumuz çağda sigara, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı kadar teknolojinin karşı konulmaz ilerleyişiyle teknolojik araç ve uygulamalara bağımlı olma durumu da önemsenmesi gereken bir sorundur. Alkol bağımlısı olan bir kişi nasıl ki alkollü içkilere karşı yoğun bir istek duyuyorsa, benzer etkileri yaşatan dijital araçlar kişilerde yüksek oranda kullanım isteği oluşturabilmektedir. Madde bağımlılığında bireylerde bedensel ve ruhsal ağır yıkımlar görülebilmektedir. Ancak teknoloji bağımlılığında görülen belirtiler travmatik nitelikte değildir. Teknoloji bağımlılığı yaşayan bireylerde duygu durumunda değişiklikler, olumsuz etkilenen bir sosyal yaşantı, internetsiz ya da teknolojiden uzak kaldıklarında öfke ve ağır üzüntü gibi duygular gözlenmektedir. Sigara, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığında olduğu gibi teknoloji bağımlısı birey akıllı telefon, bilgisayar ve interneti aşırı düzeyde kullanmakta, dijital araçları kullanımda kendisine bir sınır getirememekte ve teknolojik aletlere ulaşamadığında bunun sıkıntısını yoğun olarak yaşamaktadır (Karayel ve Hümeyra, 2019).

İnternet ve diğer teknolojik gelişmelerin sunduğu katkılarla bilgiye ulaşım, alışveriş yapmak, iletişim kurmak çok daha hızlı ve kolay duruma gelmiştir. Gündelik iş, aile

ve diğer sorumluluklarından dolayı sosyal yaşamlarına zaman ayıramayan insanların sosyalleşme gereksinimi teknolojik araçlar sayesinde giderilmiştir. İnsanlar zamanı etkili kullanarak diğer insanlarla sosyalleşebilmektedir. Dijital oyunlar insanların ilgisini çekmiş, internetin çekiciliğini artırmıştır. İnsanların yaşı ve cinsiyeti ne olursa olsun teknolojik ürünlerle içiçe bir yaşam sürmektedir. Teknolojinin insanlara sunduğu olanaklardan yararlanmaktadırlar. Sayısız yararı bulunan teknolojinin yalnızca zararlı ve bağımlılık riski oluşturan yapısından bahsetmek çok akıllıca olmayacaktır. Bilinçli kullanılmadığında, ölçü ve sınır koyulmaksızın teknolojiyle zaman geçirildiğinde bireyleri bağımlı yapmaktadır (Karayel ve Hümeyra, 2019).

İnternet, sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılığı DSM-V'te ruhsal bir rahatsızlık sınıflaması olarak geçmemektedir. Ancak çevrimiçi oyun bağımlılığı ruhsal bir tanı olarak ele alınmaktadır. Alan yazında kimyasal bağımlılıkların yanı sıra davranışsal bağımlılıklar da geniş ölçüde yer bulmaktadır. İnternet, sosyal medya ve akıllı telefonunun sürekli, amacını aşan ve bireyin yaşamını olumsuz etkileyen ölçüde kullanılması davranışsal bağımlılık olarak nitelendirilmektedir (APA,2013).

Griffiths (1996), Young (1998) ve Anderson (2001) internet bağımlılığını; Kuss ve Griffiths (2011) sosyal medya bağımlılığını; Lin ve arkadaşları (2014) da akıllı telefon bağımlılığını davranışsal bağımlılık olarak nitelendirmektedir. İnternet bağımlılığı teknolojik bağımlılıkların merkezini oluşturmaktadır. Çünkü çevrimiçi oyun ve sosyal medya kullanımı için internet bağlantısına gereksinim vardır. İnternet, sosyal medya, çevrimiçi oyun ve akıllı telefon bağımlılıkları teknoloji bağımlılığı olarak ele alınmaktadır (Kuss ve Griffiths, 2011).

Fark edilme ve sosyal anlamda etkileşim gereksinimi, yaşanan kimlik bunalımı ve duygusal iniş çıkışlar teknolojiyi gençler için çekici kılmaktadır. Bu gereksinimler ve arayışlar bağlamında başlanan teknoloji kullanımı zamanla kişinin yaşamını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bireyde fiziksel, sosyal ve duygusal anlamda sıkıntılar yaşatabilmektedir (Odacı ve Çıkrıkçı, 2017). Avrupa ülkeleri arasında 11356 ergen üzerinde yapılan bir araştırmaya göre yaş ortalaması 15 olan çocuklarda internet bağımlılığının oranı %4,2'dir. Araştırmaya katılan çocukların %13,4'ünde sorunlu internet kullanımı görülmüştür (Kaess ve diğerleri, 2014). Tsitsika ve arkadaşlarının (2014) lise öğrencileriyle yaptığı bir araştırmada ergenlerdeki internet bağımlılığı riskinin %12,7 oranında olduğu ortaya çıkmıştır.

Teknoloji bağımlılığının çocuk ve gencin bağımlı olması dışında birçok zararları vardır. Sanal ortamda ve internet üzerinde gerçekleştirilen eylemlerde saatlerce vakit geçirmek kişide ruhsal ve bedensel sorunlar oluşturmaktadır. Bu sorunlar çözülmediğinde kişide ağır yıkımlar oluşturabilmekte bireyin yaşamında daha büyük sorunların oluşmasına neden olabilmektedir (Bal, 2021).

Teknoloji bağımlılığında kişide ortaya çıkan bedensel sorunlar alan yazında göz rahatsızlıkları (Akbulut, 2013), el bileğinde ve kollarda ağrılar (Tekayak ve Akpınar, 2017), aşırı kilo alma (Balta ve Horzum, 2008), uyku bozuklukları (Köroğlu ve diğerleri, 2006) biçiminde ele alınmıştır.

İnternet, akıllı telefonlar aracılığıyla tüketilebilen bir teknoloji olması özelliğiyle akıllı telefonların kullanımını biçimlendirmekle birlikte telefon bağımlılığı riskini artırmaktadır. Bu risk gençlerde daha fazladır. Uzun süre cep telefonunu kullanamayan çocuk ve gençlerin bu durumdan rahatsızlık yaşadıkları görülmektedir (Choliz, 2021). Karakaya (2021)'in araştırmasına göre küresel salgın süreci gençlerin günlük bilgisayar kullanma ve sosyal medyada zaman geçirme sürelerini pandemi öncesi kullanım sürelerine göre artırdığı görülmektedir.

Dünyada internet kullanımına ilişkin Dijital 2021 raporuna göre dünyada 4,6 milyar kişi internet kullanıcısıdır. Kullanıcıların internet erişimlerinin %92,6'sı akıllı telefonlar aracılığıyla gerçekleşmektedir. İnsanlar bir günde ortalama 7 saat internet başında zaman geçirmektedir. Sosyal medyada geçirilen zaman son 5 yılda 1,5 kat artmıştır. Bu da gün içinde insanların internet ve sosyal medya kullanımına daha çok zaman ayırdığının göstergesidir. 2021 verilerine göre dünya genelinde sosyal medyada günlük 2,5 saat vakit harcanmaktadır. Türkiye'de internet kullanıcı sayısı 3,7 milyondur. Dünya genelinde internet kullanımı gün geçtikçe artış göstermektedir. Bu artış önceki yıla kıyasla Türkiye'de %6'dır. Türkiye' de sosyal medya kullanıcı sayısı %11 artış göstererek 6 milyona ulaşmıştır. Bu sayı Ocak 2021 ülke nüfusunun yaklaşık %70'ine denk gelmektedir. Türkiye'de günde internette harcanan zaman 8 saatken bu sürenin ortalama 3 saati sosyal medyada geçirilmektedir. Türkiye'de akıllı telefonlarda kullanılan mobil uygulamalarda %96 ile sohbet ve sosyal medya uygulamaları en yüksek orana sahiptir. Türkiye'de en çok oynanan mobil oyunlar arasında PUBG baş sıradadır (Hootsuite ve We Are Social, 2021).

Oyunfor'un 2021 yılının başında açıkladığı rapora göre Türkiye'de en çok oynanan oyunlar Garena Free Fire, PUBG Mobile ve Call of Duty: Mobile olduğu göze çarpmaktadır. Bu oyunların en temel özellikleri, ücretsiz olarak akıllı telefonlara yüklenebilmesidir. Çevrimiçi olarak oynanan bu oyunlar birden fazla oyuncunun yer aldığı aksiyon-macera türündedir.

TÜİK (2021) verilerine göre, Türkiye' de 16-74 yaş aralığındaki bireylerde internet kullanım oranı 2020 yılında %79 iken 2021 yılında bu oran %82,6 olmuştur. Kullanıcıların %76,5'i hemen hemen her gün internet kullandıklarını belirtmişlerdir. Türkiye'de ergenlik döneminde yer alan çocuk ve gençlerle internet bağımlılığı ile ilgili yapılan bir araştırmada, internet bağımlılığının %4,1 oranında yaygın olduğu görülmüştür (Taylan ve Işık, 2015). Öner ve Arslantaş'ın (2018) bir araştırmasında ergenlerde internet bağımlılığı riski %2,1 oranında görülmüştür.

Teknoloji bağımlılığı ile ilgili literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında; ailesi ile yeterli ölçüde ilişki kuramamış olan, ailesi ile kaliteli zaman geçiremeyen, ilgi ve sevgi gereksinimini anne babası tarafından görmeyen çocukların teknolojiyi kullanımında artış olabileceği dile getirilmiştir. Ayrıca çocuk ve genç için aile ortamının güven verici olmaması, anne babanın çocuktan aşırı beklentisinin olması, çocuk ve gencin teknolojik ürünleri kullanmaya daha fazla eğilim göstermesine neden olabileceği ifade edilmiştir (Young, 1997; Ceyhan, 2011; Ceyhan ve Ceyhan, 2011). Bunun yanı sıra yalnızlık, utanma, zorbalığa uğrama gibi durumlar da internet bağımlılığı risk etmenlerindendir (Aktaş ve Yılmaz, 2017; Kıran Esen ve Gündoğdu, 2011; Augner ve Hacker, 2012). Alan yazında yer alan araştırmalarda erkeklerin kızlara oranla çevrimiçi oyun bağımlılığı ve teknoloji bağımlılığında yüksek riske sahip olduğu görülmüştür (Dikeç ve diğerleri, 2017).

6-15 yaşındaki çocuklarla yapılan araştırma sonuçlarına göre 2021 yılında çocuklarda internet kullanım oranı %82,7'dir. Düzenli internet kullanımını dile getiren çocukların %98,6'sı her gün ya da haftada bir kez internet kullanmaktadır. Düzenli internet kullanan çocukların %31,3'ünün internet kullanım amacı sosyal medyada zaman geçirmektir ve buna harcadıkları süre günlük yaklaşık 3 saattir. İnternet üzerinden oyun oynadığını belirten 6-15 yaş aralığındaki çocukların %94,7'si hemen her gün oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. İnternette oyun oynayarak geçirilen süre günde ortalama 3 saat 2 dakika olduğu elde edilmiştir.

Dijital oyun oynayan çocukların büyük bölümü %54,3'lük oranla savaş oyunlarını yeğlemektedir (TÜİK, 2021).

Günlük yaşamda teknolojik gelişmelerin ve özellikle internetin oluşturduğu imkânlar, sosyal medya uygulamaları ve bunlardın cep telefonları aracılığı ile ulaşılabiliyor olması akıllı telefonların diğer teknolojik ürünlere göre daha fazla kullanılır duruma getirmiştir. İnternet yardımıyla bireylerin sosyal medya aracılığı ile çoğu gereksinimini giderdiği (iletişim kurma, sosyalleşme, bilgi edinme, oyun) ve bu bağlamda sosyal medya ile çok fazla zaman geçirdikleri görülmektedir. Alan yazında sosyal medya bağımlılığına eşlik eden bir takım ruhsal ve davranışsal bozukluklara rastlanmaktadır (Yam ve İlhan, 2020).

Telefonlarda internet bağlantısı olmadığında, bilgisayar ya da tabletler çevrimiçi oyunları desteklemediğinde, uydu kanalları dışında televizyonlarda diğer sinema, dizi ve spor paketlerine sahip olunmadığında bireylerde yoğun bir üzüntü ve kaygı oluşmaktadır. Bunun nedenlerinin birisi de teknoloji bağımlılığıdır (İlhan, 2007).

Okullar teknoloji bağımlılığıyla mücadele kapsamında öğrenciler üzerinde oldukça etkili kurumlardır. Okul idarecileri, öğretmenleri ve rehberlik servisinin teknoloji bağımlılığını önleme ile ilgili ortak bir politika oluşturmaları önemlidir. Literatürde teknoloji bağımlılığı konusunda anne baba tutumları, teknoloji kullanımının birey yaşamına etkileri konularında araştırmalara rastlamak olanaklıdır (Aydın, 2017).

Karadağ ve Kılıç'ın (2019) öğrencilerin teknoloji bağımlılığının önlenmesi ile ilgili yaptığı araştırmada okul ortamında öğrencilerin sosyal becerilerini artıracak çalışmaların ve farkındalık seminerlerinin yapılmasının öğrenciler için yararlı olduğu görülmüştür.

Teknoloji bağımlılığı kısa sürede oluşmaz. Belli bir zaman sonra kendini gösterir. Bireyler, kullanımın giderek artan bir ivme kazanması sonucu bağımlılığa yaklaşırlar. Bağımlılığa ilişkin ipuçları zamanla görülmeye başlar. Görülen bu ipuçların önemsenmesi, bağımlılık ortaya çıkmadan ve ilerlemeden önce bağımlılığın önlenmesi adına bir takım önlemlerin alınması gerekir (Dinç, 2015).

Toplumda akıl, ruh ve beden sağlığı yerinde olan kuşakların yetişmesi, güçlü ve bilinçli çocukların önkoşuluna bağlıdır. Bu bağlamda üst düzey devlet kurumlarının

destekleriyle konuya duyarlı dernek, vakıf ve STK temsilcilerinin akademik birimlerle işbirliği durumunda teknoloji bağımlılığı ile mücadele konusunda çalışmalar yapması önemlidir (Ektiricioğlu ve diğerleri, 2020). Bu bağlamda çocuk gençlerde teknoloji bağımlılığını önleyici çalışmalar için, bilinçli internet kullanımı, stresle baş etme becerileri, zaman yönetimi, iletişim konularında eğitimler düzenleme; akıllı telefon, tablet ve bilgisayar kullanımını düzenleme, teknoloji kullanımına planlanmış saatlerde izin verme gibi tavsiyelerde bulunulmaktadır (Guosong, 2010). Bağımlılıklarla mücadelede arkadaş desteği önemlidir. Güçlü bir sosyal desteğe sahip olmak, anne-babanın bu konuda eğitimden geçirilmiş olması da bağımlılığın önlenmesinde etkilidir (Andrisano Ruggieri, 2016).

Türkiye'de MEB ve Yeşilay Cemiyeti'nin işbirliği içinde yürüttüğü teknoloji bağımlılığı ile ilgili farkındalık çalışması vardır. Kısa adı TBM olan Türkiye Bağımlılıklarla Mücadele Eğitim Programı kapsamında okullarda öğrenci ve velilere yönelik teknoloji bağımlılığı farkındalık eğitim programları uygulanmaktadır.

2.5. ETKİN ÖĞRENME YAKLAŞIMI

Eğitim bireylerde kalıcı izli istendik davranış değişikliği kazandırma süreci olarak tanımlanabilmektedir. Eğitim, yaşam boyu süren bir süreçtir. Bu süreçte birey kendi davranışlarının gelişimi ve değişimi için etkin rol oynamaktadır (Taşpınar, 2005). Eğitimin amacı bireye, yaşamında karşılaşabileceği birtakım sorunların üstesinden gelebilme bilgisi ve becerisi kazandırmaktır. Ayrıca eğitimle duyarlı, bilinçli ve iyi bir insan yetiştirmek amaçlanmaktadır (Demirel, 2005).

Öğretim, eğitim ortamlarında gerçekleştirilen öğretme ve öğrenme yaşantılarının tümü olarak değerlendirilmektedir. Öğretim, öğrenme ve öğretim öğelerini bir arada tutmaktadır (Varış, 1988). Öğretim, önceden hazırlanmış eğitim programı doğrultusunda gerçekleştirilen, öğrencilerin etkin öğrenmesini amaçlayan ve genel olarak eğitim ortamlarındaki derslerle sınırlandırılmış uygulamalardır. Öğretimin gerçekleştirilmesinde öğretmenler rehber niteliğindedir. Öğretmen; öğretim için gerekli hazırlıklar yapan, öğrencilerin ilgi, yetenek ve eğitimsel gereksinimlerine göre konuların nasıl ele alınması gerektiğini saptayan, öğrencileri güdüleyen,

öğrencilere öğrenme yollarını öğreten, öğrenci çalışmalarını değerlendiren kişidir (Coşkun, Güzel ve Yıldırım, 2018). Öğrenci hangi bilgiye gereksinim duyduğunu ve bu bilgiye nasıl ulaşması gerektiğini bilmelidir. Bilgiye ulaşma kendi sorumluluğundadır. Öğretmenler, öğrencilere neyi nasıl yapmaları gerektiği hususunda yol göstermelidir. Öğrenciler kendilerine önerilen hazırlanan uygulama ve etkinlikleri yapmalıdırlar. Öğretmenler de bu etkinlikleri uygulaması için öğrencileri yüreklendirmelidir (Caner, 2008).

Eğitim etkinliklerinde öğretme ve öğrenme süreçleri sürekli bir arada yer alır. Bu iki süreci açıklamak ve öğrenmelerin miktarını, biçimini ve düzeyini artırmak amacıyla birçok yaklaşım geliştirilmiştir. Etkin öğrenme yaklaşımı sözü edilen modellerden biridir (Demirel, 2005).

Saban'a (2000) göre, bireyler sahip oldukları bilgilerle düşünme becerilerini kullanamazlarsa, o bilgileri zihinlerinde depolamış sayılmazlar. Etkin öğrenme yaklaşımında, bilgiler bireylerin zihinlerine diğer insanlar tarafından gönderilmez. Öğrenciler eğitim süreçlerinde kendilerine sunulan bilgilerin ne anlama geldiklerini kendileri öğrenirler. Bunun sorumluluğunu üstlenirler.

Etkin öğrenme, öğrencileri eğitim sürecinde aktif katılımcı olarak değerlendiren bir yaklaşımdır. Öğrenciler sınıf ortamında pasif bir biçimde oturarak öğrenemezler. Okumak, yazmak, sorun çözmek, ikili tartışmalar yapmak, edinilen deneyimlerle bağ kurmak gibi eylemlerde bulunmalıdır. Öğrenciler sahip oldukları bilgileri kendi yaşamlarına geçirmelidirler (Koç, 2000). Etkin öğrenme, öğrenci merkezli bir yaklaşımdır. Eğitim etkinliklerinde öğrenciler grup çalışmalarına katılırlar. Öğretmenin genellikle öğrencilere rehberlik ettiği etkin öğrenme sürecinde öğrenci güdülenmesi üst düzeydedir (Korkmaz, 2001).

Bilinen eğitim uygulamalarına bakıldığında öğrenmenin çok değişik yollardan gerçekleştiği görülmektedir. Öğretmen, öğrencinin yerine hareket etmekte ve onun sorumluluğunu yerine getirmeye çalışmaktadır. Öğrencinin yerine düşünmekte, öğrencinin soracağı soruyu kendi sormakta ve yine yanıtı da kendi vermektedir. Oysaki tüm bunları öğrenciler de yerine getirebilir. Öğretmenler öğrenme süreçlerinin sorumluluklarını öğrencilere aktarabilirlerse öğrencilerin etkin bir biçimde bilgiye sahip olmaları kolaylaşacaktır. Etkin öğrenmede, işlerin büyük bir

bölümünü öğrenenler yapmaktadır. Etkin öğrenme süratlidir, zevklidir, canlıdır ve merak uyandırır. Öğrenciler etkindir, konuşur, soru sorar, tartışır ve düşüncelerini paylaşır. Etkin öğrenme yaklaşımı öğrenciyi merkeze alır. (Atmaca, 2006).

Ekonomik ve kullanışlı oluşu; eğitim süreçlerinde pozitif sonuçlar doğurması nedeniyle etkin öğrenme yaklaşımı yeğlenen bir modeldir. Öğrencilerin başarı düzeylerinin olumlu yönde artmasına katkı sağlar. Bu sayede öğrencileri zihinsel ve sosyal açıdan gelişimine yardımcı olur (Er, 2007).

Günümüzdeki eğitim etkinlikleri büyük ölçüde yapılandırmacı yaklaşımdan beslenmektedir. Etkin öğrenme ve öğrenci merkezli bir anlayış görülmektedir. Bunun başlıca nedeni bilgi ve teknolojide hızlı gelişmelerin olması, bireylerin gereksinim duyduğu yaşam becerilerinde dönüşüm yaşanması ve 21. yüzyıl yaşamında bireylerin eğitim gereksinimlerinin geleneksel yöntemlerle karşılanamamasıdır. Çağımızda bilgi sürekli olarak yenilenmektedir. Bireyler de kendini sürekli geliştirmekte ve var olan bilgilerini artırmaktadır. Daha önce de vurgulandığı gibi öğrenme yaşam boyu sürmektedir. Etkin öğrenme yaklaşımında yeğlenen öğretim yöntem ve teknikleri öğrencilerin öğrenme gereksinimleri karşılayacak türden olmalıdır. Yaratıcı drama, beyin fırtınası, gösteri, proje tabanlı öğrenme, grup çalışması, yaratıcı düşünme, problem çözme, öğrenme senaryoları ve eğitsel oyunlar gibi öğretim yöntem ve teknikleri etkin öğrenme yaklaşımını destekler niteliktedir.

2.6. EĞİTSEL OYUN

Etkin öğrenme yaklaşımında öğrencilere etkin bir biçimde etkinliklere katılma olanağı oluşturan tekniklerden biri de eğitsel oyunlardır. Oyun, çocuklukta dünyayı tanıma ve kendi düşüncelerini dile getirme aracı olmanın yanı sıra çocuğu neşelendirir ve onun hoş zaman geçirmesine yardımcı olur. Öğrenme-öğretme ortamlarında belli bir hedefe yönelik kullanıldığında eğitsel oyun tanımına dönüşmektedir (Yenice, Tunç ve Yavaşoğlu, 2019).

TDK sözlüğüne (2020) göre oyun, bireylerin zeka ve birtakım yeteneklerini geliştiren, daha önceden belirlenmiş kurallara sahip, hoş zaman geçirmeye yardımcı

eğlence biçiminde tanımlanmaktadır. Oyunlar, özellikle çocukların yaşamında önemli bir yere sahiptir. Çocukların bedensel, zihinsel ve toplumsal gelişiminde yardımcı olurlar. İletişim becerilerini geliştirerek çocukların duygularını ve düşüncelerini açıklayabilmelerine yardımcı olur. Oyun, çocukları eğlendirirken öğreten etkinlikler olarak da belirtilebilir (Işık ve Semerci, 2016). Çocuk ve gençlerin gereksinimi olan bilgi ve beceriler oyun eşliğinde onlara sunulduğunda öğrenmeler daha anlamlı ve kalıcı olur (Papatğa, 2012). Eğitim amaçlı yararlanılacak olan oyunların dersin hedef ve kazanımlarına uygun olması gerekir. Bundan dolayı diğer oyunlardan ayrılır ve eğitsel oyun olarak belirtilir.

Eğitsel oyunlar öğrencilere eğlenceli öğrenme olanakları sunar. Öğrencilerin gelişim düzeyine, yaşına ve hazırbulunuşluğuna göre tek tek uygulanabileceği gibi grup biçiminde de kullanılabilir (Bakırcıoğlu, 2012). Oyunlardan öğrenme öğretme süreçlerinde etkin biçimde yararlanabilmek için, oyunların eğitsel niteliklere sahip olması gerekir. Eğitsel oyunlar sınıf içinde gerçekleştirilebildiği gibi sınıf dışında da kullanılabilir. Eğitsel oyunlarda öğrenciler eğlenerek öğrenirler, onların güdülenme düzeyleri artar, ruhsal gelişimleri desteklenir. (Akandere, 2013; Kısakürek, 1998).

Eğitsel oyunların olumlu yönleri olduğu gibi olumsuz yönleri de vardır. Dersin hedef ve kazanımlarıyla uyumlu olmayan ve iyi kurgulanmamış oyunlar, öğrenme öğretme süreçlerinin istenilen düzeyde sürdürülmesini engelleyebilmektedir (Ülküdür, 2016). Oyunun öğrencilerin yaş ve düzeylerine uygun olmaması durumunda, eğitsel oyunlarla amaçlanan sonuçlara ulaşılamayabilir. Oyun sırasında kazanma-kaybetme duygusu ön plana çıktığında sınıf iklimi bu durumdan olumsuz etkilenebilir (Coşkun, 2012; Canbay, 2012). Bundan dolayı eğitsel oyunlar ders planı içerisinde yer alacaksa olumlu ve olumsuz yönleri bir arada değerlendirilerek gereken önlemlerin alınması, eğitim ortamında yürütülen etkinliklerin başarılı bir biçimde sürdürülebilmesi için önemlidir (Karasan, 2013).

Eğitsel oyun yöntemiyle öğrenenlerin neşeli zaman geçirebildikleri eğitim ortamları oluşturulabilir. Öğrencilerin hoşça zaman geçirmeleri sağlanarak öğrenme çıktıları elde edilebilir. Eğitsel oyunlar aracılığıyla dersin konuları da dikkat çeken bir biçimde sunulabilir (Canbay, 2012; Yıldız, Şimşek ve Araz, 2016). Literatüre bakıldığında eğitsel oyunların çeşitleri olduğu görülmektedir. Bilgisayar oyunları, kutu oyunları, bedensel etkinlik oyunları bunlardan birkaçıdır. Söz konusu bu

oyunlar öğrenme öğretme etkinlikleriyle birleştirilerek kullanılmaktadır (Usta ve diğerleri, 2017). Bu araştırmada kutu oyunu türüne giren, grupça oynanan ve akıl yürütme kapsamında geliştirilen bir eğitsel oyun kullanılmıştır.

2.7. ETKİN ÖĞRENME TEMELLİ DERS PLANI YAKLAŞIMI

Küresel anlamda yaşanan teknolojik, bilimsel ve sosyal gelişmeler eğitim alanını da etkilemiş, bu bağlamda eğitim kurumlarından beklentiler artmaya başlamıştır. Özellikle sosyal yaşamdaki hızlı değişmeler, öğrencilerin bu çağa uygun bireyler olarak yetişmesini zorunlu kılmıştır. Öğrencilerin çağın gerektirdiği koşullarda yetişmesi öğretmenlerin, eğitim kurumlarının ve eğitim programlarının bu doğrultuda yeniden yapılandırılmasını gerektirmektedir. Dolmaz (2012), eğitim-öğretim etkinliklerinin öğretmen tarafından yürütüldüğü ve sayfalarca bilginin ezberletilmesine dayalı bir öğretim anlayışının artık önemini kaybettiğini vurgulamıştır. Topluma her yönden donanımlı bireyler yetiştirmek için eğitim-öğretimin, öğrenciyi merkeze alan, ona sorumluluk veren, kendini gerçekleştirmesi için olanaklar sağlayan bir yapıda ele alınması gerekmektedir. Bu olanakları sağlayan ve eğitim-öğretimde farklı etkinliklerin bir arada kullanılmasını sağlayan yöntem etkin öğrenme (active learning-aktif öğrenme) yöntemidir. Felder ve Brent (1997) etkin öğrenmeden, öğrencilerin öğrenme sürecine doğrudan ve etkin olarak katılması biçiminde bahsetmektedir.

Etkin öğrenme yöntemiyle ele alınacak ders yaklaşımı, yapılacak bütün etkinliklerde öğrenenin etkin olarak katılımını gerektirir. Etkin öğrenmede yalnızca dinleyen ve öğretmenin yönlendirmesini bekleyen öğrenci yerine; tartışan, sorgulayan, kendi hipotezini oluşturan ve öğrendiklerini yansıtan bir öğrenci oluşturma süreci temele alınmaktadır. Etkin öğrenme yönteminde öğrencinin güdülenmesini sağlayacak çok sayıda etkinliğe yer verilmelidir. Bu kadar etkinliğin hangi süre içerisinde uygulanacağı etkin öğrenmeye yöneltilen bir eleştiri olsa da, özellikle grupla yapılacak çalışmalara uygun olması ve öğrencilerin birlikte çalışmasına olanak sağlaması, zaman yönetimi konusunda ortaya çıkacak sorunlara çözüm olabilecek niteliktedir.

Etkin öğrenmenin temele alındığı bir eğitim-öğretim sürecinde, öğrenmenin değişik etkinlikler aracılığı ile öğreneni merkeze alması, öğrencide araştırıp sorgulamayı ve yansıtıcı öğrenmeyi desteklemesi gibi çok olumlu yönleri olsa da; bu yaklaşıma uygun bir ders planı hazırlamak ve bunu uygulamak kolay bir süreç değildir. Coşkun (2018), uzun soluklu bir çalışmayla ortaya koyduğu ders planı yaklaşımında; öğrenme sürecinin değişik etkinlikler yoluyla zenginleştirilebileceğini, dilsel çeşitlilikle dil öğrenimine katkısını, Bloom taksonomisine göre oluşturulmuş hedeflenen kazanımlarla etkin öğrenmeyi, sözcük listesi, diyalog metin ve okuma metniyle dil becerilerini geliştirmeyi, dersi eğitici ve eğlenceli bir duruma getirecek eğitsel oyunlarla etkin öğrenme temelli bir taslak hazırlamıştır. Kaleme aldığı eserlerinde taslak ders planın farklı örneklerini görmek olanaklıdır. Yazar 15 alt başlık kullanarak, etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımına göre hazırlanmış planlar yer almaktadır (Coşkun, 2020). Ayrıca Coşkun (2015; 2016; 2017; 2018) eserlerinde hazırladığı etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımını değişik örnekler ile ele almıştır.

Coşkun (2018), "Hoşgörü Eğitimi Bağlamında Bir Ders Planı Taslağının Geliştirilmesi ve Uygulanması" adlı makalesinde etkin öğrenme temelli bir ders planı yaklaşımı tasarlanmış ve uygulaması yapılmıştır. Türkiye'nin de sürekli gündeminde olan ve tüm ülkeleri etkileyen göç dalgalanmaları konu seçiminde etkili olmuş ve bu bağlamda hoşgörü eğitimi konusu ele alınmıştır. Taslak ders planının hazırlık çalışmalarına 250'den fazla öğretmen adayı katılmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman araştırma tekniği kullanılmıştır. Coşkun (2018, s. 5) makalesinde etkili kullanılabilecek bir ders planının sahip olması gereken özelliklerini Tablo 2.3' te ifade edildiği gibi sıralamıştır:

Tablo 2.3: Etkili bir ders planında sahip olması gereken özellikler

	Etkili bir ders planında sahip olması gereken özellikler
01	Giriş
02	Genel bilgiler
03	Konu seçiminin gerekçesi
04	Hedef konusundaki tartışmalar
05	Dersin hedeflenen kazanımları

06 Anahtar ve konu ile ilgili 24 sözcük
07 Diyalog
08 Okuma metni
09 Eğitsel oyununun önemi
10 Eğitsel oyununun kuralları
11 Derste kullanılacak araç – gereç
12 Dersin akış şeması
13 Değerlendirme
14 Sonuç ve öneriler
15 Kaynakça

Kaynak: Coşkun (2018)

Coşkun'a (2018) göre çalışmanın amacı, eğitsel oyunların temele alındığı ve etkin öğrenmenin sağlandığı bir ders planı tasarlamaktır. 250 öğrencinin katılımıyla, ders planı taslağı barış eğitimi alanında değişik konulara uyarlanmıştır. Ortaya çıkan ders planlarından 12 tanesi araştırmacı tarafından seçilerek Barış Eğitimi (Coşkun, 2017) adlı eserde yayımlanmıştır. Yayın TÜBİTAK destekli bir çalıştayda sunulup, eleştiri ve öneriler kapsamında taslak geliştirilmiştir. Şimdiye kadar yapılan çalışmalar, yayınlar ve edinilen deneyimler etkin eğitim temelinde geliştirilen günlük ders planının araştırmalarda araç olarak kullanılabilecek nitelikte olduğunu göstermiştir.

2.8. ETKİN ÖĞRENME VE PROGRAM GELİŞTİRME

Eğitimde program geliştirme sistematik ve dinamik bir süreçtir. Tasarlama, geliştirme, deneme, uygulama ve değerlendirme gibi aşamalardan geçer. Okullarda öğrencilere yönelik uygulanan eğitim programları olduğu gibi öğretmen ve ailelere yönelik uygulanan eğitim programları da vardır (Şeker, 2012).

Öğrenme anne karnında başlayan ve bir ömür boyu süren bir süreçtir. Okul öncesi eğitime başlamadan önce çocuğun aileden öğrendiği birçok bilgi ve beceri vardır. Çocuğun okul yaşamıyla birlikte edindiği bilgilere yenileri eklenmektedir. Bu bilgi

ve becerilerin daha doyurucu, işlevsel ve anlamlı olması açısından eğitim programlarının rolü ve işlevi önemli bir yer oluşturmaktadır.

Program geliştirme çalışmaları birtakım kuramsal temellere dayanmaktadır. Bunlar tarihsel temeller, psikolojik temeller, bireysel temeller, toplumsal temeller, ekonomik temeller ve felsefi temellerdir. Bir program geliştirilirken sözü geçen bu temelleri göz önünde bulundurarak hareket edilmelidir. Geçerli, güvenilir, öğrencinin yararına ve gelişimine uygun bir eğitim programı, bu temellerden beslenmelidir. Öğretmenlerin de eğitim programı geliştirmede katkısı önemlidir. Tarihsel temeller, geçmişin geleceğe ayna tutmasıdır. Geçmişten çıkarılan derslerden yola çıkılarak yapılan hataların yeni geliştirilen programda tekrarlanmaması amaçlanmaktadır. Psikolojik temellerde eğitim programının öğrencilerin bedensel, fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimlerine uygun olması amaçlanır.

Program geliştirme çalışmalarında psikoloji alanının bulgularından yararlanılmaktadır. Ekonomik temeller, hazırlanan programın zaman ve maliyet açısından uygun olmasıdır. İnsan gücü ve çalışma olanakları göz ardı edilmeden eğitim programı hazırlanmalıdır. Program, toplumun gereksinim ve beklentilerini karşılayabilecek düzeyde olmalıdır. Kültürel mirası da bireylere kazandıracak biçimde düzenlenmelidir. Aynı zamanda toplumsal sorunlar dikkate alınmalıdır. Temel özellikler benzer olsa da dünyada toplumlara göre değişen çeşitli eğitim programları vardır. Bu bakımdan toplumsal temeller de program geliştirme sürecinde önemlidir. Program bireyin ilgi ve gereksinimlerini mutlaka göz önünde bulundurmalıdır. Çünkü bir program birey için geliştirilir. Bireyin eğitim ve öğretim etkinliklerini yerine getirebilmesi için tasarlanır. Bu açıdan eğitim programı bireysel temellere de dayanılarak hazırlanmalıdır.

Program, eğitim felsefesini içinde barındırır. Bir eğitim programı geliştirilirken eğitimin felsefi temellerinden yararlanmak gerekir. Her eğitim felsefesinin belirlemiş olduğu kendine has yöntem, teknik ve ilkeleri vardır. Geliştirilen eğitim programında eğitim felsefesinden yararlanarak uygun ilkeler benimsenmelidir (Demirel, 2019).

Eğitim programı geliştirmenin dört temel ögesi bulunmaktadır: Hedef, içerik, eğitim durumu ve değerlendirme. Bir eğitim programının taslağı hazırlarken bu temel dört öge ışığında çalışmalara yön verilmelidir (Coşkun ve diğerleri, 2000).

Bu araştırmanın amacı, etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının ortaöğretim 12. sınıf rehberlik dersinde bağımlılıkla mücadele konusunun öğrenilmesine etkisinin araştırılmasıdır. Çalışma kapsamında bir ders planı taslağı hazırlanmıştır. Program hazırlama aşamasında öncelikle alanyazında kabul edilen program değerlendirme yaklaşımları ve modelleri incelenmiştir. Söz konusu eğitim programı hazırlanırken yeniden kurmacılık eğitim felsefesi ilkeleri temel alınmıştır. Taba-Tyler modeli benimsenmiştir. Eğitim programı tasarısı hazırlanırken programın ögeleri olan hedef, içerik, eğitim durumu ve değerlendirme aşamaları sırasıyla ele alınmış, eğitim programında nihai sonuca ulaşılmıştır.

2.9. ETKİN ÖĞRENME İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Alanyazın incelendiğinde etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının ortaöğretim on ikinci sınıf rehberlik dersinde bağımlılıkla mücadele konusunun öğrenilmesine etkisi konusuna benzer nitelik taşıyan çalışmalara rastlanmamıştır. Çalışmanın bu yönüyle literatüre, bilimsel çalışmalara ve konuya ilgi duyanlara yol göstermesi adına yararlı olacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca alanyazına bir katkı olacağı düşünülmektedir.

Dağerik (1999) etkin etkileşimli öğrenme yaklaşımını ilköğretim dördüncü sınıf öğrencileriyle matematik dersinde uygulamıştır. Bu çalışmasında aktif etkileşimli öğrenme yaklaşımı doğrultusunda uyarlanan eğitim etkinliklerinin öğrencilerin başarısında etkililiğini incelemiştir. Araştırma sonucunda aktif öğrenme yaklaşımının öğretmen merkezli geleneksel öğretime göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Biricik (1999) ilköğretim ikinci sınıf öğrencileriyle yaptığı bir araştırmada, matematik dersinde etkin öğrenme ile desteklenmiş öğretim etkinliklerinin uygulanmasının geleneksel yöntemlere göre öğrenci başarısında daha etkili olduğunu görmüştür. Şahinel (2002) ingilizce dil becerilerinin geliştirilmesi ile ilgili gerçekleştirdiği çalışmasında etkin öğrenme yaklaşımının kullanıldığı deney grubunun başarı grafiklerinin oldukça yüksek çıktığı bulgusuna ulaşmıştır.

Ellez (2004) etkin öğrenme uygulamalarının öğrencilerin matematik başarısının yükselmesinde etkili olduğunu görmüştür. Şahin (2004) öğrencilerin yazılı anlatım

becerilerinin geliştirilmesinde etkin öğrenme yöntem ve tekniklerinin etkili olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca, Güner'in (2005) yürüttüğü bir çalışmada Coğrafya dersi etkin öğrenme uygulamalarıyla işlenmiştir. Uygulamalar sonucunda öğrencilerin Coğrafya dersine ilişkin olumlu duygulara sahip oldukları, derse karşı güdülendikleri, konu ile ilgili başarı düzeylerinin arttığı gözlenmiştir.

Er (2007), etkin öğrenme modelinin İngilizce dersi ve benlik algısı üzerindeki etkililiğini araştırmıştır. Araştırmasında öntest-sontest modelini kullanmıştır. Deney ve kontrol grubu olmak üzere toplam 182 öğrenciyle çalışılmıştır. Çalışmada deney grubu öğrencine etkin öğrenmeyi içeren öğretim yöntem ve teknikleri uygulanmış; kontrol grubu öğrencilerine ise ders geleneksel yöntemlerle işlenmiştir. Araştırma sonucunda, etkin öğrenme modelinin başarıyı artırmada etkili olduğu görülmüştür. Fakat, etkin öğrenme modelinin yabancı dil benlik algısı üzerinde çok da etkili olmadığı kanısına ulaşılmıştır.

Güneyli'nin (2007) yaptığı bir çalışma sonucuna göre geleneksel öğretim yöntem ve tekniklerinin uygulandığı öğrenci grubunun başarısının, etkin öğrenme uygulamalarının gerçekleştirildiği gruba göre daha düşük bulunmuştur. Bu durum etkin öğrenmenin daha etkili bir yapıda olduğunu göstermektedir.

Büyükeksil (2008) ortaöğretimde görevli rehber öğretmenlerin ve sınıf rehber öğretmenlerinin etkin öğrenme ile ilgili bilgi sahibi oldukları, öğretmenlerin öğrencilerin hem akademik hem de duyuşsal ve sosyal yönden gelişimleri için etkin öğrenme yöntemlerinin etkili olduğunu belirttikleri bulgulara ulaşmıştır.

Aydede ve Matyar (2008) ilköğretim öğrencileri üzerinde yaptığı bir çalışmada etkin öğrenme yaklaşımının öğrencilerin fen bilgisi dersine yönelik tutumlarına etkisini incelemiştir. Anılan araştırmada deney ve kontrol grubu olmak üzere toplam 66 öğrenciyle çalışılmıştır. Çalışma yaklaşık 3 ay sürmüştür. Çalışmada deney grubu öğrencine etkin öğrenmeyi içeren öğretim yöntem ve teknikleri uygulanmış; kontrol grubu öğrencilerine ise düz anlatım yöntemiyle ders işlenmiştir. Öntest-sontest uygulamaları yapılmış ve bir grup öğrenciyle görüşme yapılarak derse ilişkin tutumları incelenmiştir. Araştırma sonucunda etkin öğrenme modelinin öğrencilerin fen bilgisi dersine karşı tutumlarını olumlu etkilediği sonucuna ulaşıldığı görülmüştür.

Caner (2008) yükseköğretim öğrencileriyle yaptığı çalışmasında etkin öğrenme uygulamalarının geleneksel yönteme göre öğrenci başarısında daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kılıç'ın (2015) doktora tezi çalışmasında etkin öğrenme yöntem ve teknikleri uygulanarak işlenen Hayat Bilgisi dersinde öğrencilerin neşeli zaman geçirdikleri ve derse karşı olumlu duygular geliştirdikleri sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca etkin öğrenme yaklaşımının öğrencilerin öz yönetim becerilerinin geliştirilmesinde etkili olduğu dile getirilmiştir.

Doksanoğlu'nun (2020) doktora tezinde etkin öğrenme bağlamında monobaskı tekniğinin kazanımları araştırmasını yürütmüştür. 2. sınıf üniversite öğrencileriyle yürütülen araştırmada monobaskı tekniğinin öğrencilerin etkin öğrenme becerilerine olumlu yönde katkılar sunduğu görülmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, ölçme aracının hazırlanması, çalışma grubu, verilerin toplanması, etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımı ile veri toplama olanakları ve etkinliklerin değerlendirilmesi başlıklarına yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının ortaöğretim 12. sınıf rehberlik dersinde bağımlılıkla mücadele konusunun öğrenilmesine etkisinin araştırıldığı bu çalışmada nicel araştırma tekniklerinden olan tek gruplu öntest – sontest deneysel desen kullanılmıştır. Bu desende, deneysel işlemin etkisi tek bir çalışma grubu ile gerçekleştirilen uygulamalarla ölçülür. Deneysel desen kullanılan araştırmalarda değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkisi incelenir. (Karasar, 2019). Çalışma grubunu oluşturan öğrenciler yaş, eğitim durumu, okuldaki bölüm/alan, yatılı/gündüzlü öğrenci olma durumları açısından benzerlik göstermektedir. Çalışma grubu belirlenirken bu ölçütlere dikkat edilmiştir. Burada çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin benzer nitelikler taşıması önemlidir. Aynı zamanda çalışma grubunun cinsiyet dağılımı eşit olmalıdır. Bu açıdan araştırmanın çalışma grubu, benzer özellikler taşıyan ve cinsiyet dağılımı eşit olan öğrencilerden oluşmaktadır. Tek gruplu öntest – sontest deneysel desende çalışma grubunun bağımlı değişken ile ilgili ölçümleri, etkinlikten önce öntest, etkinlikten sonra sontest olarak aynı çalışma grubu ve aynı veri toplama araçlarıyla elde edilir. Öntest ve sontest sonuçlarının karşılıştırmalı değerlendirilmesi sonucunda elde edilen fark ile ilgili her zaman deneysel işlemden kaynaklanacağını dile getirmek olanaklı olmayabilir. Bu yönüyle zayıf desenler arasında yer almaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2019). Ancak özgün bir eğitim programı ya da ders planı geliştirildiğinde ve uygulaması yapıldığında, araştırmacıların tek gruplu deneysel deseni kullanmaları kaçınılmazdır (Creswell, 2012).

Tablo 3.1: Araştırmanın deney deseni

Araştırmanın deney deseni			
Grup	Deney Öncesi	Deney Süreci	Deney Sonrası
Çalışma grubu	Öntest	Etkin öğrenme temelli ders planının uygulanması	Sontest

3.2. ÖLÇME ARACININ HAZIRLANMASI

Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının ortaöğretim 12. sınıf rehberlik dersinde bağımlılıkla mücadele konusunun öğrenilmesine etkisinin araştırıldığı bu çalışmada ölçme aracı olarak "Bağımlılıkla mücadele ile ilgili neler biliyorum?" adlı başarı test kullanılacaktır. Ölçme aracı bağımlılıkla mücadele konusua ilişkin ilgili alan yazın taraması yapılarak geliştirilmiştir. Geliştirilen ölçme aracı çalışma grubundaki öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın deneysel uygulama basamağında kullanılan etkin öğrenme temelli ders planı, tütün, alkol, madde ve teknoloji bağımlılığı ile mücadeleyi ele alan alt ünitelerden oluşmaktadır. Bu bağlamda hazırlanan ölçme aracı tütün, alkol, madde ve teknoloji bağımlılığını içeren sorulardan oluşmaktadır. Ölçme aracı 20 sorudan oluşmaktadır. Aynı ölçme aracı araştırmanın sonunda sontest olarak uygulanmıştır. Öncelikle, ölçme aracı için 40 soruluk bir madde havuzu oluşturulmuştur. Sorular beş seçenekli çoktan seçmeli biçiminde hazırlanmıştır. Ölçme aracının sorularının kapsam geçerliliği için uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşünün alınmasının ardından ölçme aracının soru sayısı 20'ye düşürülmüş ve araştırmada kullanılacak olan son form oluşturulmuştur. Sorular konu içeriklerinin tamamını kapsar nitelik taşımaktadır.

Araştırmacı, çalışmasında kullanacağı ölçme aracının sorularının kapsam geçerliliğine sahip olup olmadığı konusunda uzman görüşlerine başvurmuştur. Tablo 3.2 incelendiğinde, uzmanların 3'u kadın, 7'si erkektir. Uzmanların biri Profesör, 2'si Doktor Öğretim Üyesi, biri Klinik Psikolog, 2'si Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR) Uzmanı, 2'si Türk Dili ve Edebiyatı Uzmanı, biri yüksek lisans öğrencisi ve biri rehber öğretmendir. Uzman görüşleri doğrultusunda ölçme aracı

maddelerinde gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Maddelerdeki eksik ve yanlış kısımlar giderilmiştir. Öğrencilerin okurken anlamakta zorlandıkları sorular daha anlaşılır bir biçimde dile getirilmiş ve soru kökü yanlış olan sorular değiştirilmiştir. Uzman görüşleri, hazırlanan soruların çalışmanın amacına uygun olduğu ve bağımlılıkla mücadele konusunu kapsadığı yönünde olmuştur. Bu sayede ölçme aracının kapsam geçerliliği sağlanmıştır.

Tablo 3.2: Uzman bilgileri

		f
Cinsiyet	Erkek	7
	Kadın	3
Ünvan	Profesör	1
	Dr. Öğretim üyesi	2
	Klinik Psikolog	1
	Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) Uzmanı	2
	Öğretmen	4
Alan	PDR	5
	Klinik Psikoloji	1
	Ölçme ve Değerlendirme	1
	Türk Dili ve Edebiyatı	2
	Yabancı Dil (İngilizce)	1

Uzman görüşleri sonucunda gerekli düzeltmelerin yapılmasının ardından pilot uygulama Çankırı il merkezinde öğrenim gören on ikinci sınıf öğrencileri ile yapılmıştır (N=20). Araştırmanın çalışma grubunu 6 öğrenci (3 kız, 3 erkek) oluşturmaktadır. Ölçme aracının geçerlik ve güvenirlik çalışması için yapılan pilot uygulama, esas uygulamanın yapılacağı öğrenci sayısının 3 katından fazla tutulmuştur. Sijstma (2009) güvenirlik hesaplamalarında genel olarak Cronbach's Alfa güvenirlik katsayısının kullanıldığını belirtmektedir. Bu bağlamda söz konusu çalışmanın güvenirlik analizi SPSS 25.0 istatistik programıyla yapılmıştır. Madde güvenirlik analizinde Cronbach's Alfa güvenirlik katsayısı .84 olarak hesaplanmıştır (Tablo 3.3).

Tablo 3.3: Güvenirlik Analizi

Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
.84	30

30 soruluk ölçme aracının, istatistiksel analizi incelendiğinde testin ortalamasının 23.35, standart sapmasının 4.36 olduğu görülmüştür. Maddelerin madde güçlüğü (pj) ve ayırtedicilik indeksi (rjx) Tablo 3.4'te verilmiştir.

Tablo 3.4: Madde güçlük ve madde ayırtedicilik indeksi

Madde no	Madde güçlük indeksi (pj)	Madde ayırtedicilik indeksi (rjx)	Madde no	Madde güçlük indeksi (pj)	Madde ayırtedicilik indeksi (rjx)
1	.45	.49	**16**	.75	.62
2	1	**0****	**17**	.45	.49
3	1	**0****	**18**	.80	**.63****
4	.90	**-.25****	**19**	.65	.26
5	.80	.60	**20**	.90	.61
6	.25	.41	**21**	.95	.77
7	1	**0****	**22**	.95	.77
8	.95	**.13****	**23**	.80	.60
9	.25	.44	**24**	.85	.53
10	1	**0****	**25**	1	**0****
11	.25	.44	**26**	.90	.69
12	1	**0****	**27**	.75	.62
13	.85	**.07****	**28**	.95	.77
14	.80	.60	**29**	.95	.77
15	.25	.41	**30**	.95	.77

**Not: Testten çıkartılan maddeler tabloda iki yıldız ve kalın punto ile gösterilmiştir.

Tablo 3.4'te belirtildiği gibi 30 sorudan oluşan ölçme aracının istatistiksel analizi sonucunda 10 madde testten çıkartılmıştır. 2, 3, 4, 7, 8, 10, 12, 13 ve 25 numaralı maddeler ayırtedicilik indeksi .30'un altında değer aldıkları için; 18 numaralı madde ise anlam bakımından karmaşık yapıda olduğu için testten çıkarılmıştır. Nihayetinde

30 maddelik ölçme aracı 20 maddeden oluşan nihai form niteliği kazanmıştır. Madde güvenirlik, madde güçlük ve madde ayırıcılık katsayıları 0 ile +1 arasında değerler almaktadır. Madde analiz sonucunda 0.40'ın üstünde bir katsayıya sahip sorular teste konulmuştur. 0-0,20 arası çıkan sonuçlara sahip sorular testten çıkarılmıştır. 0,20-0,40 arası çıkan sonuçlara sahip sorular düzeltildikten sonra kullanılmıştır. Ayırıcılık katsayıları 0,40 ve yukarısı olan sorular testte üzerinde bir değişiklik yapmadan olduğu gibi kullanılmıştır.

3.3. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Çankırı ili Yapraklı ilçesindeki Yapraklı Çok Programlı Anadolu Lisesi 12. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan öğrenciler benzer nitelik taşımaktadır. Aynı zamanda çalışma grubundaki öğrencilerin cinsiyet dağılımı dengeli tutulmuştur. Araştırmanın çalışma grubu, benzer özellikler taşıyan ve cinsiyet dağılımı eşit olan öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu birtakım ölçütlere göre belirlenmiştir. Çalışma grubunu oluşturan öğrenciler yaş, eğitim durumu, okuldaki bölüm/alan, yatılı/gündüzlü öğrenci olma durumları açısından benzerlik göstermektedir.

Tablo 3.5: Çalışma grubu öğrenci bilgileri

Çalışma grubu					
Öğrenci	Cinsiyet	Yaş	Sınıf	Alan/Bölüm	Yatılı/Gündüzlü
Ö1	Erkek	17	12	Yaşlı Bakımı	Gündüzlü
Ö2	Kız	17	12	Yaşlı Bakımı	Gündüzlü
Ö3	Erkek	17	12	Yaşlı Bakımı	Gündüzlü
Ö4	Erkek	17	12	Yaşlı Bakımı	Gündüzlü
Ö5	Kız	17	12	Yaşlı Bakımı	Gündüzlü
Ö6	Kız	17	12	Yaşlı Bakımı	Gündüzlü

3.4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Araştırmacı, hazırladığı ölçme araçlarının güvenilir olup olmadığı konusunda uzman görüşlerine başvurmuştur. Çoktan seçmeli olarak hazırlanan ölçme aracının madde analizi yapılmıştır. Madde analiz sonucu madde güvenirlik, madde güçlük ve madde ayırıcılık katsayılarına bakılmıştır. Madde analizleri SPSS 25.0 programı aracılığıyla yapılmıştır.

Çalışma grubuyla etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının ve öntest-sontest uygulamalarının gerçekleştirilebilmesi için Çankırı Karatekin Üniversitesi Etik Kurulu'ndan ve Milli Eğitim Bakanlığı'ndan gerekli izinler alınmıştır. Pilot uygulama Çankırı il merkezinde öğrenim gören 12. sınıf öğrencileri ile yapılmıştır. Pilot uygulamadan sonra öntest-sontest formuna son biçim verilmiş ve esas uygulamaya geçilmiştir.

Araştırmada 20 sorudan oluşan "Bağımlılıkla mücadele ile ilgili neler biliyorum?" testi deney grubuna öntest ve sontest olarak uygulanmıştır. Öntest ve sontest uygulamasında her soruya verilen doğru yanıt "1" puan, boş bırakılan ya da yanlış yanıtlanan sorular "0" puan üzerinden değerlendirilmiştir. Elde edilen verilerin analizleri SPSS 25.0 programı aracılığıyla yapılmıştır. Verilerin istatistiksel çözümlenmesi Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Man-Whitney U-Testi kullanılarak yapılmıştır. Bu çalışmada etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının öğrencilerin bağımlılıkla mücadele ile ilgili farkındalık düzeyini artırmada etkisi araştırılmıştır. Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile öntest ve sontest sonuçları arasında farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Man-Whitney U testi, erkek ve kız öğrencilerin öntest ve sontest puanlarının farklarını ortaya koymak için kullanılmıştır. Öntest ve sontest olarak uygulanan "Bağımlılıkla mücadele ile ilgili neler biliyorum?" testi sonucunda etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının öğrencilerin bağımlılıkla mücadele ile ilgili farkındalık düzeyini artırmada etkisi incelenerek bulgulara ulaşılmıştır.

Ayrıca veri toplama sürecinde ders planında yer alan gözlem ve değerlendirme formlarından ve alıştırmalardan da yararlanılmıştır. Etkin öğrenme temelli hazırlanan taslak ders planı 4 alt üniteden oluşmaktadır. Hazırlanan her alt ünite için 10 maddeden oluşan gözlem ve değerlendirme formları hazırlanmıştır. Sözü geçen bu formların öğretmen ve öğrenci formları oluşturulmuştur. Etkin öğrenme yaklaşımı

bağlamında geliştirilen eğitsel oyun, etkinlik ve alıştırmaların süreç içerisinde etkililiğini belirleyebilmek ve öğrencilerin derse ne düzeyde katılım gösterdiklerini ortaya çıkabilmek amacıyla gözlem ve değerlendirme formlarından yararlanılmıştır. Bu formlar aracılığıyla dersin süreci hem öğretmen hem de öğrenciler tarafından değerlendirilecektir. Öğrenci formunda yer alan "1-6-7-8-9" numaralı maddeler öğrencilerin etkinliklere etkin katılma göstergeleri olarak belirlenmiştir. Gözlem ve değerlendirme formları incelenerek bulgulara ulaşılmıştır.

3.5. ETKİN ÖĞRENME TEMELLİ DERS PLANI YAKLAŞIMI VERİ TOPLAMA OLANAKLARI

3.5.1. BAĞIMLILIKLA MÜCADELE OLANAKLARI

Bağımlılık, kontrol mekanizması bozukluğu olarak tarif edilebilmektedir. Özellikle çocukluk ve ergenlik dönemindeki sigara, alkol, uyuşturucu madde kullanımı; akıllı telefonların ve internetin bilinçsiz kullanımı büyük risk oluşturmaktadır. Zararlı alışkanlıklar biçiminde belirtilen bağımlılıkların her türlüsü bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlığını tehdit etmektedir. Ayrıca çocuk ve gençlerin ders başarısını, aile bağlarını, arkadaş ilişkilerini ve sosyal yaşamını da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Küresel bir sorun olarak değerlendirilen bağımlılıklar kentlerden köylere kadar hemen hemen herkesin mücadele ettiği bir olgudur. Türkiye'de sekiz bakanlık tüm olanaklarıyla bağımlılığın her türüyle mücadelesini sürdürmektedir. İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı ortak sorumluluk anlayışıyla çalışmalarını planlamış ve alanda uygulamalarını sürdürmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı okulöncesi eğitim kurumlarından ortaöğretim kademesine kadar öğrencilere, öğretmenlere ve anne-babalara bağımlılıkla mücadele eğitimleri düzenlemektedir. Psikolojik danışman ve rehber öğretmenler aracılığıyla verilen bu eğitimler sigara bağımlılığı ile mücadele, alkol bağımlılığı ile mücadele, madde bağımlılığı ile mücadele, teknolojinin bilinçli kullanımı ve sağlıklı yaşam konu başlıklarını içermektedir.

Okullarda verilen eğitim programına yenilik kazandırmak, çocuk ve gençlere eğitsel oyun ve etkinliklerle zenginleştirilmiş, sürdürülebilir bir eğitim programı sunmak amacıyla etkin öğrenme temelli bir ders planı taslağı geliştirilmiştir. Bağımlılıkla mücadele çalışmalarında sıklıkla kullanılan anahtar ve 24 sözcük belirlenmiştir. Hazırlanan taslak ders planı içerikleri, oluşturulan okuma ve diyalog metinleri, tasarlanan eğitsel oyun, alıştırma ve etkinlikler bu anahtar ve 24 sözcük bağlamında geliştirilmiştir. Ardından, taslak ders planı bağlamında 4 alt ünite hazırlanmıştır. Hazırlanan her bir alt ünitede anahtar ve konu ile ilgili 24 sözcük sabit tutulmuştur.

Bağımlılıkla mücadele konusunda hazırlanan 4 alt ünite Çankırı ili Yapraklı ilçesinde yer alan Yapraklı Çok Programlı Anadolu Lisesi'nde uygulamalı olarak işlenmiştir. Yapraklı, Çankırı'nın az nüfuslu bir ilçesidir. Edinilen bilgiler ışığında ilçede öğrenci, veli ve çalışanlara yönelik bağımlılıkla mücadele eğitimleri düzenlenmektedir. Aşağıda yer alan 4 alt ünite seminer çalışmasında ortaya çıkan Yapraklı ilçesi bağlamında Bağımlılıkla Mücadele Olanakları adlı eserden yola çıkarak geliştirilmiştir.

3.5.1.1. BİRİNCİ ALT ÜNİTE

3.5.1.1.1. TÜTÜN BAĞIMLILIĞI İLE MÜCADELE

3.5.1.1.2. Genel Bilgiler

Bu ders etkin öğrenme yaklaşımı temel alınarak hazırlanmıştır. Eğitsel oyun ve etkinliklerle zenginleştirilen bu ders 12. sınıf rehberlik dersinde uygulamalı işlenecek biçimde tasarlanmıştır. Derse ilişkin genel bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

Eğitim Kurumu	: Lise
Hedef Grubu	: 12. sınıf öğrencileri
Ders (branş)	: Rehberlik
Konu	: Tütün Bağımlılığı ile Mücadele
Süre	: 120 dakika (3 ders saati)

3.5.1.1.3. Dersin Hedeflenen Kazanımları

Eğitim programları dört temel öğeden oluşur. Bunlar hedef / kazanım, içerik, eğitim durumları ve sınama durumlarıdır. Bir programda ilk olarak bireylerde bulunması gerekli özellikler belirlenir. Bu bakımdan, hedeflere ve hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik davranışlara öncelik verilmektedir. Hedef, yetiştirilen bir bireyde bulunması uygun görülen ve eğitim yoluyla bireye kazandırılabilen istendik özelliklerdir (Demirel, 2019). Hedefler davranış cinsinden anlatılmalıdır. Hedefler davranışa dönüştürülmediği zaman programlar da işlevsiz kalmaktadır (Demirel, 2019). Eğitimde hedef, amaç, kazanım gibi ifadeler bazen birlikte kullanılmakta ve bu durum bir anlam karmaşasına neden olmaktadır. Coşkun (2018), eğitim bağlamında hedef ile kazanım arasındaki farkın yeterince belli olmadığını belirtmektedir. Bu açıdan her iki kavramın da kullanılması uygun görülmüştür.

Tütün bağımlılığı ile mücadele konusu ele alınırken öğrencilerin yakın çevrelerinde tüketilen tütün ve tütün ürünlerinin zararlarının farkına varmaları ve bu konuda bilinçlenmeleri hedeflenmektedir. Ayrıca öğrencilerin bağımlılık yapan tütün ürünlerinin hangileri olduğunu tanımaları, bağımlılık yapıcı tütün ürünlerinden kendilerini nasıl koruyacakları bilincine erişmeleri ve tütün bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerilerinde bulunmaları konunun diğer hedefleri arasındadır. Tütün bağımlılığı ile mücadele konulu 1. alt ünitenin hedeflenen kazanımları aşağıda belirtilmiştir.

Etkinliğe katılan öğrenciler;
01. Tütün bağımlılığı ile ilgili önceki deneyimlerini/yaşantılarını hatırlar.
02. Tütün bağımlılığının tanımını yapar.
03. Bağımlılık yapan tütün ürünlerinin hangileri olduğunu söyler.
04. Bağımlılık yapıcı tütün ürünlerinden kendini nasıl koruyacağını açıklar.
05. Tütün bağımlılığının insan sağlığı üzerindeki etkilerini açıklar.
06. Tütün bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerileri sunar.

Seminer çalışması sırasında geliştirilmiş olan anahtar sözcük ve konu ile ilgili 24 sözcük bu alt ünitede de kullanılmıştır.

3.5.1.1.4. Derste Kullanılan Anahtar ve 24 Sözcük

	die Sucht	
Bağımlılık		Addiction
	OO	

Bu resim ile ilgili 5 Türkçe, Almanca ve İngilizce tümce yazınız.

Schreiben Sie über dieses Bild 5 Sätze auf Türkisch, Deutsch und Englisch.

Write down 5 sentences about this picture in Turkish, German and English.

No	Türkçe	Deutsch	English
01	Bir kereden bir şey olmaz düşüncesi en büyük yanılgıdır.	Einmal ist keinmal: Dieser Gedanke ist ein grosser Irrtum.	The thought of ‘give it a try, you are not going to die’ is the biggest delusion.
02	Uzatılan bir sigaraya hayır dersen daha sonrakilere de hayır dersin.	Wenn du einmal zu einer angebotenen Zigarette nein sagst, dann sagst du hinterher auch nein.	If you say ‘no’ to a cigarette, you can say no to smoking afterwards.
03	Maddeye hiç başlamamak, korunmanın en iyi yoludur.	Es ist der beste Weg für den Schutz vor Drogen, dass man damit gar nicht erst anfängt.	Not starting drugs at all is the best way to be protected
04	Teknoloji bağımlıları giderek yalnızlaşır.	Die Technologieabhängigen werden mit der Zeit vereinsamen.	Technology addiction causes you to become increasingly lonely.
05	Uyuşturucu, alkol, bilgisayar ve cep telefonu bağımlılığı bir hastalıktır ve tedavi edilmelidir.	Die Abhangigkeit von Drogen, Alkohol, Computern und Handys ist eine Krankheit und sie sollte behandelt werden.	The addiction to drugs, alcohol, computers and mobile phones is a disease and should be treated.

Resimler: Banu S. Vapur, Çankırı 15 Temmuz Şehitler Anadolu Lisesi Görsel Sanatlar Öğretmeni

Sözcük Listesi / Wortliste / Word List / Bağımlılık / die Sucht / Addiction (a)

Nr.	Resim/Bild/Picture	Türkçe	Deutsch	English
01		aile	die Familie	family
02		alkol	der Alkohol	alcohol
03		arkadaş	der Freund	friend
04		bisiklet	das Fahrrad	bicycle
05		cep telefonu	das Handy	mobile phone
06		çocuk	das Kind	child
07		doktor	der Arzt	doctor
08		genç	die Jugendliche	young
09		gitar	die Gitarre	guitar
10		iletişim	die Kommunikation	communication
11		inanç	der Glaube	faith
12		kitap	das Buch	book

Sözcük Listesi / Wortliste / Word List / Bağımlılık / die Sucht / Addiction (b)

Nr.	Resim/Bild/Picture	Türkçe	Deutsch	English
13		müzik	die Musik	music
14		okul	die Schule	school
15		oyun	das Spiel	game
16		öğrenci	die Schülerin	student
17		öğretmen	die Lehrerin	teacher
18		polis	der Polizist	policeman
19		rehberlik	die Beratung	guidance
20		sevgi	die Liebe	love
21		sigara	die Zigarette	cigarette
22		spor	der Sport	sport
23		toplum	die Gesellschaft	society
24		uyuşturucu	das Rauschgift	drugs

3.5.1.1.5. Diyalog Metni: Zararlı Alışkanlık

Diyalog (rol sahipleri: Mia, Bingül, Özlem, Selim, Hans, Valter)

Öğretmen: Yanımda bir diyalog metni getirdim. 3 kız 3 erkek öğrencinin okuması gerekmektedir. Kimler gönüllü olmak ister?

Birinci bölüm		
01	Selim	Abuuv! Bakın **arkadaş**lar, şu çocuk bizim Osman değil mi?
02	Mia	Karşı gölün kenarındaki badıları **bisiklet**iyle kovalayan çocuk mu?
03	Bingül	Evet evet. Bizim **okul**da o ganara.
04	Valter	Onu **oyun**a çağırdığımızda hiç gelmiyor.
05	Hans	Sürekli **cep telefonu**yla zaman geçiriyor.
06	Selim	Tuymuna konuşmayın **genç**ler. Ben çağırınca bazen geliyor.
07	Özlem	Okuldaki **öğrenci**ler de pek sevmez onu, öğretmenler de şikâyetçi hep.
08	Bingül	Artık oturalım ellerim börttü basketbol oynaya oynaya.
09	Valter	Ben de çok acıktım.
10	Selim	Dağarcığımın içinde keşelek var yeriz birlikte.
11	Özlem	Ben de musga getirmiştim, **spor**dan sonra yeriz diye.
12	Mia	Şarkı açsana. Yemek molası vermişken biraz **müzik** dinleyelim.
İkinci bölüm		
13	Hans	Bir söyleyemedim ya.
14	Valter	Neymiş? Ne diyeceksin?
15	Selim	Oraya yaslanma yağır olur sırtın.
16	Hans	Osman'ın ağzında **sigara** vardı? Onu gördüm.
17	Özlem	O daha küçücük çocuk nasıl olur!
18	Bingül	Onun **aile**si de **alkol** kullanıyormuş. Annemler **doktor**dan dönerken konuşuyorlardı.
19	Valter	Eee, olabilir bize ne.
20	Selim	Olmaz. Konuşmamız lazım. Okuldaki **rehberlik** öğretmenimize mi söylesek yoksa.
21	Bingül	Hemen **öğretmen**e söylemeyin, önce onunla **iletişim**e geçin bakalım.
Üçüncü bölüm		
22	Selim	Şu enük sabahtan beri bekliyor bir iki lokma bir şey ver. Aç gibi.
23	Hans	Tamam. Ben Osman'a çok üzüldüm. Onu aramıza alalım, bizimle oynasın.
24	Valter	Sanki **toplum**dan uzaklaşmış gibi duruyor.
25	Özlem	Enük bize iyice alıştı. Baksanıza **sevgi** istiyormuş meğer. Oh karnı da doydu.
26	Mia	Bir **kitap**ta okumuştum. Hayvanlar da biz insanlar gibi sevilmeye gereksinim duyarmış.
27	Selim	Uyandırın şu sölempeyi. Hani **uyuşturucu**dan bayılanlar gibi sızıp uyumuş yine.
28	Mia	O sürekli uyur. Geçen sefer "**polis** geldi kalk" dedik de zor uyanmıştı.
29	Bingül	Mia **gitar**ını getirdiysen maçtan sonra biraz çalar mısın? Ateş de yakarız.
30	Özlem	Arkadaşlar Osman'ı yalnız bırakmayalım. Aramıza alırsak belki sigara **bağımlılığ**ından kurtarırız. Benim buna **inanc**ım var.

Yapraklı ilçesinde günlük yaşamda yerel sözcükler kısmen de olsa kullanılmaktadır. Yapraklı'da yaşayanlar aynı zamanda kültürel kimliğine bağlı kişilerdir. Bunun nedeni gelenekler, inançlar, müzik, giyim, yemek gibi ortak değerlerdir (Demirezen, 2021, ss. 346-370). Bu durum araştırmacı tarafından Yapraklı ilçesinde bir ortaöğretim kurumunda gerçekleştirilen sınıf içi uygulamalar sonucunda görülmüştür. Bu nedenle, hazırlanan ders planında yer alan diyalog metninde Yapraklı ağzına ait sözcüklerin kullanılmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir. Aşağıda Yapraklı ağzı sözcük listesi hazırlanmıştır. Sözcüklerin kullanımı ile ilgili fonetik açıdan uzman görüşü alınmıştır.

Yapraklı Ağzı Sözcük listesi

abuuv	hayret, şaşırma
badı	ördek
börtmek	çok terlemek
dağarcık	deriden yapılmış torba
enük	köpek
ganara	boş gezen
keşelek	çökelek peyniri
musga	peynirle kızartılan yufka
sölempe	uyuşuk, dikkatsiz
tuymuna	bilip bilmeden
yağır	çam sakızı

Kaynak: Ayhan (2007).

3.5.1.1.6. Okuma Metni: Proje Ödevi

Ekteki soruları metni okuyarak takımca yanıtlayınız.

1. Hasan, çok başarılı olan bir **öğrenci** değildi. Yakın arkadaşlarının tamamı **sigara** kullanıyordu ama o hiç denememişti. O, **okul**da eğlenceli tavırlarıyla dikkat çeken, **öğretmen**leri ve arkadaşları tarafından sevilen bir gençti. Okula **bisiklet**iyle gelir giderdi. Öğretmeninin bağımlılıkla mücadele konulu proje ödevi ile ilgili araştırma yapması gerekiyordu. İşe **aile**sinden başladı.

2. Hasan'ın babası **polis**ti. Babasına "Baba, **bağımlılık**la mücadele deyince aklına neler geliyor?" diye sordu. Babası "Oğlum, **toplum**da iyi, sağlıklı insanlar olduğu gibi sağlıkları ellerinden gitmiş ve zararlı alışkanlıkların esiri olmuş insanlar da vardır. Sigara için şunu söyleyebilirim. Sigara bağımlılığıyla mücadelenin en önemli adımı ona hiç başlamamaktır." Evde babasından öğrendiği bilgiler onun için çok değerliydi. Notlarını toparlayarak yattı.

3. Sabah erkenden kalkıp kahvaltısını yaptı. Okulda ilk teneffüs **rehberlik** servisine uğradı ve buradan da yardım istedi. Okul psikolojik danışmanı Hasan'a sigara ve **alkol**ün zararlarından bahsetti. Ona **çocuk** ve **genç**lerin boş zamanlarını çok iyi değerlendirmesi gerektiğini anlattı. Bu yaşlarda **müzik**le uğraşmanın, **spor** yapmanın yararlarından bahsetti. Notları aldıktan sonra Hasan kütüphaneye doğru yola koyuldu. Yoldaki otobüs durağında "**Sevgi** her şeyin ilacıdır." sloganını (savsözü) okudu ve bu da olabilir düşüncesiyle notlarının arasına ekledi.

4. Kütüphaneye geldiğinde bağımlılıkla ilgili yazılmış kitapların yer aldığı bölüme gitti. İlk bulduğu **kitap**, **uyuşturucu** bağımlılığı ile ilgili bir romandı. Arka kapağında madde bağımlılarının **doktor** denetiminde tedaviye gereksinim duyan insanlar olduğu yazıyordu. Çevresindekilerin bu insanlarla **iletişim** kurmakta çekindikleri belirtilmişti. Gözüne takılan başka bir kitapta insanların dinsel **inanç**larına göre onlara uygun telkinlerde bulunmanın bağımlılıkla mücadelede etkili olabileceğinden bahsediyordu.

5. Kitaplar arasında gezinirken **cep telefonu**na bir mesaj geldi. Arkadaşları Hasan' ı her zaman toplandıkları **oyun** alanına çağırıyorlardı. Yanına **gitar**ını da alıp gelmesini istiyorlardı. Hasan ödevinin büyük bölümünü bitirdiğini düşünerek hemen eve gitti ve hazırlandı. Arkadaşlarıyla buluştu. Hep birlikte hoşça vakit geçirdiler. Arkadaşları sigara kullanıyordu. Ancak Hasan **arkadaş**larının yoğun ısrarına karşın onlara "hayır" dediği ve sigaraya başlamadığı için çok mutluydu.

3.5.1.1.7. Eğitsel Kart Oyunu

Derste kullanmak üzere anahtar ve konu ile ilgili 24 sözcük belirlenmişti. Bu sözcükler ve sözcüklere ait görsellerden yararlanarak eğitsel kart oyunu araç-gereci geliştirilmiştir. Burada eğitsel kart oyunu ile ilgili bilgiler verilmiştir. Eğitsel oyunlar için tasarlanan araç gereçlere uyarlamalar yapılarak bu araç gereçler çok amaçlı kullanılabilmektedir. Bu bağlamda bellek oyunundan uyarlanan eğitsel kart oyunu 8 x 8 x 0,4 cm ölçülerinde kartlardan oluşmaktadır (Coşkun ve Gülnar, 2021). Eğitsel kart oyunu için tasarlanan kartlardan iki takım hazırlanmıştır. Kartların ön yüzünde 00 ile belirtilen anahtar sözcüğe ait resim, resmin Türkçe, Almanca ve İngilizce karşılıkları bulunmaktadır. Kartların arka yüzünde ele alınan konu ile ilgili 24 sözcüğe ait resimler; resimlerin Türkçe, Almanca ve İngilizce karşılıkları bulunmaktadır. Oyun için öğrencilere iki oyun takımı (her takımda 25 kart bulunur) verilmektedir. Oyun çocuk ve gençler için uygundur. Ancak yetişkinler için de kullanılabilir. Oyun küçük takımlarla oynanır. Her takımda 5 ya da 6 öğrenci yer alabilir. Bu çalışmada 6 öğrenciden oluşan bir takımla oynanmıştır. Her takımda bir hakem belirlenir. Oyun araç gereci 50 adet kart ve bir adet zardan oluşmaktadır.

Eğitsel Kart Oyununun Kuralları

01. Öğrenciler altışar kişilik takımlara ayrılır. Takım üyelerinden biri hakem ve diğerleri oyuncu olur.

02. Hakem oyun kurallarını açıklar ve her oyuncuya bir çalışma yaprağı verir.

03. Hakem; iki takım (50 adet) kartı karışık bir biçimde masaya koyar. Kartların üzerinde bulunan anahtar sözcüğün görseli, 00 numarası, Türkçe, Almanca ve İngilizce adı yukarıya ve konu ile ilgili görsellerin numaraları, Türkçe, Almanca ve İngilizce karşılıklarının olduğu yüz ise aşağıya bakacak biçimde masanın üstüne konur.

04. Oyun; saat yelkovanı yönünde oynanır. Oyunu başlatacak kişi zar ile belirlenir.

05. Oyunun amacı; 50 kartın arasından çiftleri bulmak, işlenen konuda geçen anahtar ve 24 sözcüğü üç dilde öğrenmektir.

06. Birinci oyuncu iki kartı açar, diğer oyunculara gösterir, kartların üzerindeki numaraları, görsellerin Türkçe, Almanca ve İngilizce karşılıklarını okur.

07. Eğer açılan iki kart aynı ise, kartın üzerindeki numaraya göre görselin Türkçe, Almanca ve İngilizcesini çalışma yaprağındaki listeye yazar ve iki kartı masanın bir köşesine koyar.

08. Kartları açan oyuncu, aynı iki kart açtığı sürece oyun sürer. Aynı iki kart açmadığında kart açma sırası bir sonraki oyuncuya geçer.

09. Oyunun sonunda eşleştirilen kartlar sayılır.

10. Hakemler oyunun sonuçlarını sınıfla paylaşırlar.

Şekil 3.1. Eğitsel Kart Oyunu kartları

die Familie

Aile

Family

01

der Alkohol

Alkol

Alkohol

02

der Freund

Arkadaş

Friend

03

das Fahrrad

Bisiklet

Bicycle

04

das Handy

Cep telefonu

Mobile phone

05

das Kind

Çocuk

Child

06

der Arzt

Doktor

Doctor

07

der Jugendliche

Genç

Young

08

die Gitarre

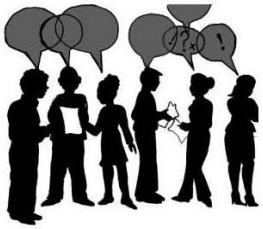

Gitar

Guitar

09

die Kommunikation

İletişim

Coomunication

10

der Glaube

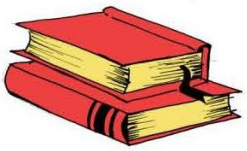

İnanç

Faith

11

das Buch

Kitap

Book

12

die Musik

Müzik

Music

13

die Schule

Okul

School

14

das Spiel

Oyun

Game

15

die Schülerin

Öğrenci

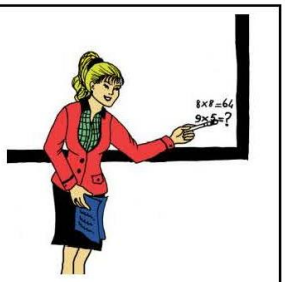

Student

16

die Lehrerin

Öğretmen

Teacher

17

der Polizist

Polis

Policeman

18

die Beratung

Rehberlik

Guidance

19

die Liebe

Sevgi

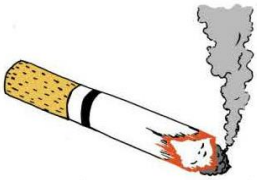

Love

20

die Zigarette

Sigara

Cigarette

21

der Sport

Spor

Sport

22

die Gessellschaft

Toplum

Society

23

das Rauschgift

Uyuşturucu

Drugs

24

3.5.1.1.8. **Alıştırma**

Yardımcı Ol!

Aşağıdaki görseli inceleyelim. Kırmızı kıyafetli gencin adı Hasan'dır. Hasan'ın içinde bulunduğu durumu açıklayınız. Sizce Hasan esir düşmeden önce nasıl bir yaşama sahipti? Bu duruma nasıl gelmiş olabilir?

Yanıtınızı buraya yazabilirsiniz:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Yanıtınızı buraya yazabilirsiniz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Hasan, sizin çok yakın bir arkadaşınız olsaydı onun için neler yapardınız?*

** Yanıtınızı yazarken aşağıdaki tabloda ipucu olarak verilen sözcükleri kullanabilirsiniz.*

aile	arkadaş	alkol	bisiklet	cep telefonu	çocuk	doktor	genç
gitar	iletişim	inanç	kitap	müzik	oyun	okul	öğrenci
öğretmen	polis	rehberlik	sevgi	sigara	spor	toplum	uyuşturucu

3.5.1.1.9. Dersin Akış Şeması

Aşama	Süre dk.	Öğretmenin davranışları	Katılımcıların davranışları	Yöntem / Teknik	Araç – gereç
01	5 dk.	Öğretmen sınıfı selamlar ve dersin konusunu açıklar.	Öğrenciler dinler, not alır.	Düz anlatım	Defter, kalem
02	10 dk.	Tütün bağımlılığı hakkında neler bildiklerini sorar.	Öğrenciler tütün bağımlılığı hakkında bildiklerini anlatırlar.	Düz anlatım	Etkileşimli tahta
03	8 dk.	Diyalog etkinliği için öğrencilere roller dağıtılır ve metnin okunmasını başlatır.	Öğrenciler diyalog metnini okurlar.	Diyalog etkinliği	Diyalog metni
04	5 dk.	Neler duyumsadıklarını sorar.	Duyumsadıklarını sınıfla paylaşırlar.	Paylaşım Soru-Yanıt Tartışma	
05	10 dk.	Öğrencilerden bir takım sözcüsü belirlemelerini ister. Diyalog metnini ve soruları dağıtır, soruların yanıtlanmasını ister.	Takım sözcüsü belirlenir. Takımca sorular yanıtlanır.	Takım çalışması.	Diyalog metni ve sorular
06	2 dk.	Takım sözcüsünün takım çalışmasının sonucunu sunmasını ister.	Takım sözcüsü takım çalışmasının sonucunu sunar.	Sunum	Takım çalışmasının sonucu
Ara					
07	10 dk.	Okuma metnini ve soruları gruba dağıtır. Soruların yanıtlanmasını ister.	Okuma metnini okurlar ve soruları yanıtlarlar.	Takım çalışması	Okuma metni ve sorular
08	5 dk.	Takım sözcüsünün takım çalışmasının sonucunu sunmasını ister.	Takım sözcüsü takım çalışmasının sonucunu sunar.	Sunum	Takım çalışmasının sonucu
09	30 dk.	Eğitsel Kart Oyununda kullanılan araç gereçleri dağıtır ve oyunun başlatılmasını söyler.	Öğrenciler eğitsel kart oyununu oynarlar	Takım çalışması	Eğitsel kart oyunu araç gereçleri

10	5 dk.	Takım sözcüsünden oyunun sonucunu takımla paylaşmasını ister.	Takım sözcüsü öğrencilerin buldukları kartları sayar ve sonucu paylaşır.	Sunum	Takım çalışması sonucu
11	15 dk	"Yardımcı ol!" alıştırma kağıtlarını öğrencilere dağıtır. Alıştırmanın yapılmasını ister.	Öğrenciler alıştırmayı yaparlar.	Etkinlik	"Yardımcı ol!" alıştırma kağıdı, Kalem
12	7 dk	Öğrencilerden yanıtlarını paylaşmalarını ister.	Öğrenciler yanıtlarını paylaşırlar.	Sunumlar	Alıştırma sonuçları
13	8 dk.	Tütün bağımlılığıyla mücadele etmenin önemini vurgulayarak konuyu özetler, katılım için teşekkür eder, ev ödevini verir ve dersin bittiğini bildirir.	Öğrenciler de teşekkür ederler ve araç-gereçleri öğretmene teslim ederler.	Düz anlatım	
Toplam süre 120 dakika (3 ders saati)					
Ödev: Tütün bağımlılığı ile mücadele konusunda araştırma yapınız ve edindiğiniz bilgileri sınıfla paylaşınız.					

3.5.1.1.10. Uygulamanın Değerlendirilmesi

Bu bölümde Bağımlılıkla Mücadele konusunun birinci alt ünitesi olan Tütün bağımlılığı ile mücadele konusunun işlendiği derse ait uygulamalar değerlendirilmiştir. Uygulama süreci, derste gerçekleştirilen eğitsel oyun, etkinlik ve alıştırmalara ait gözlem sonuçlarına yer verilmiştir.

3.5.1.1.10.1 Uygulama ile İlgili Rapor

Tütün Bağımlılığı ile Mücadele konusu çalışmanın birinci alt ünitesini oluşturmaktadır. Konu ile ilgili ders akış şeması hazırlanmıştır. Uygulama 3 ders saatinde gerçekleştirilmiştir. Ders, üç kız üç erkek olmak üzere toplam 6 öğrenci ile işlenmiştir. Öğrencilerin tamamı 12. sınıfta öğrenim görmektedir. Uygulamaların gerçekleştirildiği sınıftaki sıralar "U düzeni" ne getirilerek, öğrencilerin bu düzende derse katılmaları sağlanmıştır.

Öğrenciler dersin başlangıcında çekimser davranmışlardır. Dersin ilk bölümünde öğretmen, örnekleri artırmıştır. Daha sonra öğrenciler, gönüllü paylaşımlarda bulunmaları adına cesaretlendirilmiştir. "Zararlı Alışkanlık" diyalog metni Yapraklı ilçesinde kullanılan yerel ifadeleri içeren bir yapıdadır. Dersteki ilk etkinliğin yerel ifadeleri barındıran diyalog metni olması öğrencilerin ilgisini çekmiştir. Bu etkinlikte görev paylaşımı yapılmasının ardından ilgili kısımlar öğrenciler tarafından okunurken yerel ifadelerle karşılaştıklarında yüzlerinde tebessüm oluşmuştur. Öğrenciler metnin sonunda yer alan sözcük listesinde belirtilen sözcüklerin anlamlarını incelemişlerdir. Öğrenciler metinde geçen ifadelerin ne anlama geldiklerini bilmektedir. Diyalog metnine ait sorular öğrenciler tarafından doğru biçimde yanıtlanmıştır. Takım sözcüsünün öğrencilerin yanıtlarını paylaşmasının ardından okulun tenefüs saati ile birlikte derse ara verilmiştir. Öğrenciler ara süresini geciktirmeden sınıfa dönmüşlerdir. İkinci derse zamanında başlanmıştır. "Proje Ödevi" başlıklı okuma metninin etkinlik kağıtları öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerden metni okumaları ve ardından metinle ilgili soruları yanıtlamaları istenmiştir. Bu uygulama için öngörülen süreyi dört öğrenci aşmıştır. Yaklaşık 21 dakikada etkinlik tamamlanmıştır. Ardından eğitsel materyal çantası açılmıştır. Eğitsel kart oyunu araç gereçleri öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrenciler oyun oynanacağını duyduklarında coşkuya kapılmıştır. Kartları büyük bir merakla incelemişlerdir. Öğretmen masasının büyüklüğü kartların yerleştirilmesine uygun olduğundan masa öğrencilerin oturduğu kısma yaklaştırılmıştır. Öğrenciler kart oyununu zevkle oynamışlardır. 1. Öğrenci (Ö1) 6 eş, 2. Öğrenci (Ö2) 8 eş, 3. Öğrenci (Ö3) 3 eş, 4. Öğrenci (Ö4) 3 eş, 5. Öğrenci (Ö5) 4 eş bulmuştur. 6. Öğrenci (Ö6) takım sözcüsü görevini üstlenmiştir. Öğrenciler ortalama olarak birbirlerine yakın sayıda eş kart bulmuşlardır. Öğrenciler en çok eş kart bulan arkadaşlarını tebrik etmişlerdir. Bu durum sınıfta olumlu bir hava yaratmıştır.

"Yardımcı ol" etkinlik yaprağı öğrencilere dağıtılmıştır. Bu etkinliğin öğrencilerin düzeyine uygun olmadığı fark edilmiştir. Çünkü öğrenciler etkinlik yaprağında yer alan görseli betimlerken bir hayli zorlanmışlardır. 1-2 sözcük ya da kısa tümcelerle etkinliği tamamlamışlardır. Yer yer öğrencilere etkinliği tamamlayabilmeleri adına yardımcı olunmuştur.

İkinci bir ders arası verilmeden çalışma blok ders olarak tamamlanmıştır. Öğrencilere ev ödevleri verilmiştir. Bir sonraki haftaya yeniden görüşüleceği paylaşılarak etkinlikler sonlandırılmıştır. Ders bittikten sonra okul yöneticileri ve okul rehberlik öğretmeniyle görüşülmüştür. Bir sonraki haftanın planlaması birlikte yapılmıştır.

3.5.1.1.10.2. Uygulama ile ilgili Gözlem ve Değerlendirme Formu

Bu bölümde uygulamalar ile ilgili öğretmen ve öğrencilerin gözlem ve değerlendirme formları belirtilmiştir. Öğretmen ve öğrenci değerlendirmeleri sonuç ve öneriler bölümünde ayrıntılı olarak sunulmuştur.

3.5.1.1.10.2.1. Öğretmen Tarafından Yapılan Değerlendirme Formu

No	Beceriler	Değerlendirme dereceleri				
		Yetersiz	Kabul edilebilir	Orta	İyi	Çok iyi
01	Öğrenciler derse etkin katıldılar mı?					
02	Öğrenciler tütün bağımlılığı hakkında bilgi edindiler mi?					
03	Öğrenciler tütün bağımlılığının insan sağlığı üzerindeki etkilerini açıklayabildiler mi?					
04	Öğrenciler bağımlılık yapıcı tütün ürünlerinden kendilerini nasıl koruyacağını açıklayabildiler mi?					
05	Öğrenciler tütün bağımlılığıyla mücadelenin önemini fark ettiler mi?					
06	Öğrenciler diyalog ve okuma metnini konuyla ilişkilendirebildiler mi?					
07	Öğrenciler diyalog ve okuma metni ile ilgili soruları yanıtlayabildiler mi?					
08	Öğrenciler Eğitsel Kart Oyununu benimsediler mi?					
09	Öğrenciler “Yardımcı ol !” alıştırmasını başarıyla sonuçlandırabildiler mi?					
10	Öğrenciler tütün bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerilerinde bulundular mı?					

3.5.1.1.10.2.2. Öğrenci Tarafından Yapılan Değerlendirme Formu

No	Beceriler	Değerlendirme dereceleri				
		Yetersiz	Kabul edilebilir	Orta	İyi	Çok iyi
01	Derse etkin bir biçimde katıldım.					
02	Tütün bağımlılığı hakkında bilgi edindim.					
03	Tütün bağımlılığının insan sağlığı üzerindeki etkilerini açıklayabildim.					
04	Bağımlılık yapıcı tütün ürünlerinden kendimi nasıl koruyacağımı açıkladım.					
05	Tütün bağımlılığıyla mücadelenin önemini fark ettim.					
06	Diyalog ve okuma metnini konuyla ilişkilendirdim.					
07	Diyalog ve okuma metni ile ilgili soruları yanıtladım.					
08	Eğitsel Kart Oyununu benimsedim.					
09	"Yardımcı ol !" alıştırmasını başarıyla sonuçlandırdım.					
10	Tütün bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerilerinde bulundum.					

3.5.1.1.11. Sonuç ve Öneriler

Tütün bağımlılığı çocuk ve gençleri tehdit eden zararlı alışkanlıkların temelini oluşturmaktadır. Tütün bağımlılığı ile mücadele tüm toplumu ilgilendiren önemli bir konudur. Bu bağlamda hem devlet hem de özel kurumlar bu konu ile ilgili farkındalık çalışmaları düzenlemektedirler. Öğrencilerin çocuk yaşta bağımlılık risk etmenlerine sahip olmaları okullarda bağımlılıkla mücadele etkinliklerinin önemini artırmaktadır.

Bu araştırmada çalışma grubu olarak ortaöğretim 12. sınıf öğrencileri belirlenmiştir. Küçük takım çalışması biçiminde eğitsel oyun, etkinlik ve alıştırmalarla tütün bağımlılığı ile mücadele olanakları işlenmiştir. Ayrıca tütün bağımlılığına neden olan etkenler üzerinde durulmuştur. Öğrencilerin tütün bağımlılığından nasıl korunabilecekleri ve tütün bağımlılığıyla nasıl mücadele edebilecekleri tartışılmıştır. Diyalog ve okuma metinlerinin konunun ayrıntılı bir biçimde işlenmesinde etkili olduğu izlenmiştir. Eğitsel kart oyunu ile etkinliğin eğlenceli bir nitelik kazandığı gözlemlenmiştir. Öğrencilerle birlikte eğitsel kart oyunu oynanarak konu daha anlaşılır duruma getirilmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin tütün bağımlılığıyla mücadele ile ilgili farkındalık düzeylerinin arttığı gözlenmiştir.

Öğrencilerin kendilerini süreçle ilgili olumlu yönde değerlendirdiği görülmüştür. Öğrenciler derse etkin bir biçimde katılmışlardır. Tütün bağımlılığı ile ilgili bilgi edindikleri izlenmiştir. Bağımlılık yapıcı tütün ürünlerinden kendilerini nasıl koruyacaklarını açıklayabilmişlerdir. Tütün bağımlılığıyla mücadelenin önemini fark ettiklerini söylemişlerdir. Diyalog, okuma metni ve eğitsel kart oyununu benimsediklerini anlatmışlardır. “Yardımcı ol!” alıştırmasını sonuçlandırmışlardır.

Elde edilen deneyimler doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

01. Okullarda öğrencilerin tütün bağımlılığı ile mücadele etkinliklerine gereksinimi vardır. Özellikle lise kademesinde bağımlılıkla mücadele farkındalık eğitimleri düzenlenebilir.

02. Yerel bölgelerde bulunan okullar için öğrenci düzeylerine uygun etkinlikler seçilmelidir.

03. Eğitsel oyun, etkinlik ve alıştırma seçiminde öğrencilerin düzeylerine uygun araç gereç kullanıma özen gösterilmelidir.

04. Sınıf içi etkinliklerin pekiştirilmesi için aile eğitimleri de düzenlenerek anne babaların bilinç ve farkındalık düzeyi artırılabilir.

05. Tütün bağımlılığı ile mücadele eğitimlerinin yanı sıra öğrencilere yönelik hayır deme ve etkili iletişim becerileri eğitimleri de düzenlenmelidir.

3.5.1.1.12. Kaynakça

Ayhan, B. (2007). *Çankırı Tarih Kültür Turizm Yazı Dizisi-1*. (2. Baskı). İstanbul: Çanfed Yayınları.

Coşkun, H. (2018). Hoşgörü eğitimi bağlamında bir ders planı taslağının geliştirilmesi ve uygulanması. *Karefad*, 6(2), 1-26.

Coşkun, H. ve Gülnar, G. (2021). *Bağımlılıkla Mücadele Olanakları.* (1. Baskı). Ankara: Sonçağ ayıncılık.

Coşkun, H. (2021). *Çankırı Yapraklı Etkin Eğitim ve Yerel Gelişmeler.* Ankara: Konrad Adenauer Stiftung.

Demirel, Ö. (2019). *Eğitimde program geliştirme, kuramdan uygulamaya* (26. Baskı). Ankara: Pegem Akademi

Demirezen, M. (2021). The History and Phonetics and Phonology of Current Yapraklı Accent of Çankırı City. Coşkun, H. (Ed.), *Yapraklı Yerel Gelişmeleri Araştırma Planı ve Eğitsel Uygulama Örnekleri (ss. 346-370)*. Ankara: Konrad Adenauer Stiftung.

3.5.1.1.13. Ekler

3.5.1.1.13.1. Diyalog Metni ile ilgili Sorular ve Yanıt Anahtarı

Diyalog Metni ile ilgili Sorular

Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi Osman'ın özelliklerinden değildir?

( ) a. Oyuna çağırıldığında arkadaşlarına eşlik etmez

( ) b. Göl kenarında bisiklete biner

( ) c. Cep telefonuyla çok fazla zaman geçirir

( ) d. Derslerinde oldukça başarılıdır

( ) e. Okulda öğrenciler tarafından sevilmez

2. Osman'ın hangi zararlı alışkanlığı bulunmaktadır?

( ) a. Sigara ( ) b. Alkol ( ) c. Uyuşturucu ( ) d. Kumar ( ) e. Nargile

3. I. Rehberlik öğretmeniyle konuşmak

II. Osman ile iletişime geçmek

III. Osman'ı yalnız bırakmamak

IV. Osman'ı ailesine haber vermek

Arkadaşları Osman'a yardımcı olmak için yukarıdakilerden hangisini yapmayı düşünmektedir?

( ) a. I-II ( ) b. I-III ( ) c. I-II-III ( ) d. I-III-IV ( ) e. I-II-III-IV

4. Diyalog metninde yer alan gençler Osman'ın sigara kullanmasına üzülüp ona yardımcı olmaya çalışmaktadır. Osman'ın durumuna duyarsız kalan kimdir?

( ) a. Bingül ( ) b. Selim ( ) c. Özlem ( ) d. Mia ( ) e. Valter

5. Hans, Osman'ın hangi olumsuz davranışının farkına varmıştır?

( ) a. Yerlere çöp attığını ( ) b. Sigara içtiğini

( ) c. Ağaçlara zarar verdiğini ( ) d. Gürültü çıkardığını

( ) e. Arkadaşlarına yalan söylediğini

Diyalog metni ile ilgili soruların yanıt anahtarı

1	2	3	4	5
D	A	C	E	B

3.5.1.1.13.2. Okuma Metni ile ilgili Sorular ve Yanıt Anahtarı

Okuma Metni ile ilgili Sorular

Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Aşağıdaki söylemlerden hangisi Hasan'ı tarif etmez?

( ) a. Derslerinde başarılıdır ( ) b. Sigara kullanmaktadır

( ) c. Eğlenceli tavırlara sahiptir ( ) d. Bağımlılıkla ilgili proje ödevi vardır

( ) e. Öğretmenleri tarafından sevilen bir öğrencidir

2. Hasan bağımlılıkla mücadele konulu ödevinde "Bağımlılıkla mücadelenin en önemli adımı sigaraya hiç başlamamaktır." bilgisine nereden ulaşmıştır?

( ) a. Kütüphaneden ( ) b. Okuldan ( ) c. İnternetten

( ) d. Babasından ( ) e. Öğretmeninden

3. I. Boş zamanları iyi değerlendirmek

II. Müzikle uğraşmak

III. Spor yapmak

IV. İnternetten bilgi edinmek

Yukarıdaki söylemlerden hangisi rehberlik servisinin Hasan'a sigara ve alkol bağımlılığıyla mücadele kapsamında verdiği bilgilerden değildir?

( ) a. Yalnız I ( ) b. Yalnız IV ( ) c. I-II ( ) d. I-II-III ( ) e. III-IV

4. Hasan'ın proje ödevi için kütüphanede ulaştığı kitap hangi bağımlılık türüyle ilgiliydi?

( ) a. Sigara ( ) b. Alkol ( ) c. Uyuşturucu ( ) d. İnternet ( ) e. Oyun

5. Madde bağımlılığı ile ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

( ) a. Madde bağımlıları doktor denetiminde ilaç tedavisine gereksinim duyar

( ) b. İnsanlar madde bağımlısı bireylerle iletişim kurmaktan çekinirler

( ) c. Dinsel inançlarına uygun telkinlerde bulunmak madde bağımlılarında etkilidir

( ) d. Spor, sanat vb hobiler bağımlılıkla mücadelede etkili sonuçlar verebilir

( ) e. Madde bağımlılığı arkadaş ilişkilerini artırır.

Okuma metni ile ilgili soruların yanıt anahtarı

1	2	3	4	5
A	D	B	C	E

3.5.1.1.13.3. Alıştırmaların Çözümü

Alıştırma: Yardımcı Ol!

Yanıtınızı buraya yazabilirsiniz:

Aşağıdaki görseli inceleyelim. Kırmızı kıyafetli gencin adı Hasan'dır. Hasan'ın içinde bulunduğu durumu açıklayınız. Sizce Hasan esir düşmeden önce nasıl bir yaşama sahipti? Bu duruma nasıl gelmiş olabilir?

Hasan çok genç bir insan. Merak ederek sigara kullanmaya başlıyor ve kısa bir süre sonra sigara bağımlısı oluyor. Ardından alkolle tanışıyor ve o da yakasını bırakmıyor. Hasan akıllı telefon ve sosyal medyayı da bilinçsizce kullanıyor. Hasan, ailesinden yeteri kadar ilgi ve sevgi görmemiştir. Olumsuz alışkanlıkları olan arkadaşlarından etkilenerek sigara ve alkolle tanışmıştır. Sıkıntılarını kimseyle paylaşmamış, sigara ve alkolün dertlerine derman olacağını düşünmüştür. Boş zamanlarını yönetemeyen Hasan artık bu zararlı alışkanlıkların esiri konumundadır.

Yanıtınızı buraya yazabilirsiniz. (Bir örnek)

Hasan sizin yakın bir arkadaşınız. Onu içinde bulunduğu bu durumdan kurtarmak için neler yapmak isterdiniz?*

Hasan benim en yakın arkadaşım olsa, öncelikle ona içinde bulunduğu durumu farketmesini sağlamaya çalışırdım. Sigara ve alkolün kendisine ne kadar çok zarar verdiğini anlatırdım. Ailesiyle de konuşarak anne babasının Hasan ile daha çok ilgilenmelerini isterdim. Hasan'ın psikolojik anlamda güçlenmesi adına okul rehber öğretmeniyle görüşmesini sağlardım. Telefon ve sosyal medyayı daha bilinçli kullanabilmesi için danışmanlık almasını sağlardım. Birlikte devam edebileceğimiz sportif, sanatsal ve kültürel etkinliklere kayıt olurduk. Birlikte bisiklete biner ya da gitar kursuna giderdik. Beraberken sigara içmek istediğinde sigara içmemesini söylerdim. Değişik etkinliklerle bu isteğini unttturmaya çalışırdım. Ben Hasan'ı çok seviyorum. O benim en yakın arkadaşım. Onun bu zararlı alışkanlıklardan en kısa sürede kurtulması için tüm gücümle çalışırdım.

* *Yanıtınızı yazarken aşağıdaki tabloda ipucu olarak verilen sözcükleri kullanabilirsiniz.*

aile	arkadaş	alkol	bisiklet	cep telefonu	çocuk	doktor	genç
gitar	iletişim	inanç	kitap	müzik	oyun	okul	öğrenci
öğretmen	polis	rehberlik	sevgi	sigara	spor	toplum	uyuşturucu

3.5.1.1.13.4. Uygulamadan Örnekler

"Yardımcı ol!" etkinliğine Ö1 ve Ö3 kod numaralı öğrencilerin verdiği yanıtlar aşağıdaki gibidir:

Soru tümcesi; "Aşağıdaki görseli inceleyelim. Kırmızı giysili gencin adı Hasan. Hasan'ın içinde bulunduğu durumu açıklayınız. Sizce Hasan esir düşmeden önce nasıl bir yaşama sahipti? Bu duruma nasıl gelmiş olabilir?"

Ö1'in yanıtı; "*Arkadaş çevresi kötü olduğu için onların etkisi altına düşüp, sigaraya başlamıştır.*"

Ö3'ün yanıtı; "*Arkadaşları ya da çevresi Hasan'ı bu yola sokmuştur."*

Soru tümcesi; "Hasan sizin yakın bir arkadaşınız. Onu içinde bulunduğu bu durumdan kurtarmak için neler yapmak isterdiniz?"

Ö1'in yanıtı; "*Onunla iletişime geçip rehber öğretmenine ve ailesine haber verirdim."*

Ö3'ün yanıtı; "*Önce Hasan'ı bu tür ortamlardan uzak tutardım ve onula güzel zaman geçirirdim. Devam ederse doktor tarafından tedavi olmasını öneririm."*

3.5.1.2. İKİNCİ ALT ÜNİTE

3.5.1.2.1. ALKOL BAĞIMLILIĞI İLE MÜCADELE

3.5.1.2.2. Genel Bilgiler

Bu ders etkin öğrenme yaklaşımı temel alınarak hazırlanmıştır. Eğitsel oyun ve etkinliklerle zenginleştirilen bu ders 12. sınıf rehberlik dersinde uygulamalı işlenecek biçimde tasarlanmıştır. Derse ilişkin genel bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

Eğitim Kurumu : Lise

Hedef Grubu : 12. sınıf öğrencileri

Ders (branş) : Rehberlik

Konu : Alkol Bağımlılığı ile Mücadele

Süre : 120 dakika (3 ders saati)

3.5.1.2.3. Dersin Hedeflenen Kazanımları

Eğitim uzmanları tarafından dersin kazanımları çeşitli tanımlarda kullanılabilmektedir. Kazanım, hedef, hedeflenen davranış sözü geçen değişik kullanımlara örnektir. Sönmez (2010)'e göre hedef varılmak istenen noktadır. Hedefler uzak, genel ve dersin özel hedefleri olmak üzere üç başlıkta değerlendirilmektedir. Kazanımlar, dersler için belirlenen ve öğrenciler tarafından kazanılması öngörülen hedefler olarak dile getirilmektedir (Gümüş, 2018).

Alkol bağımlılığı ile mücadele konusu işlenirken öğrencilerin alkol tüketiminin doğuracağı zararlar ile ilgili bilinç ve farkındalık kazanmaları hedeflenmektedir. Öğrencilerin alkollü içkilerden ve bu maddeleri tüketen arkadaşlarından gelen teklifleri nasıl geri çevirecekleri bilincine varmaları, alkolsüz bir yaşamın kazandırdıklarını fark etmeleri ve alkol bağımlılığının önlenmesiyle ilgili çözüm önerilerinde bulunmaları dersin diğer hedefleri arasındadır.

Alkol bağımlılığı ile mücadele konulu 2. alt ünitenin hedeflenen kazanımları aşağıda belirtilmiştir.

Etkinliğe katılan öğrenciler;

01. Alkol bağımlılığı ile ilgili önceki deneyimlerini/yaşantılarını hatırlar.

02. Alkol bağımlılığının tanımını yapar.

03. Bağımlılık yapan alkollü ürünlerin hangileri olduğunu söyler.

04. Bağımlılık yapıcı alkollü içkilerden kendini nasıl koruyacağını açıklar.

05. Alkol bağımlılığının insan sağlığı üzerindeki etkilerini açıklar.

06. Alkol bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerileri sunar.

Bir önceki alt ünitede kullanılan ve seminer çalışması sırasında geliştirilmiş olan anahtar sözcük ve konu ile ilgili 24 sözcük bu alt ünitede de kullanılmıştır.

3.5.1.2.4. Derste Kullanılan Anahtar ve 24 Sözcük

	die Sucht	
Bağımlılık		Addiction
	OO	

Bu resim ile ilgili 5 Türkçe, Almanca ve İngilizce tümce yazınız.

Schreiben Sie über dieses Bild 5 Sätze auf Türkisch, Deutsch und Englisch.

Write down 5 sentences about this picture in Turkish, German and English.

No	Türkçe	Deutsch	English
01	Bir kereden bir şey olmaz düşüncesi en büyük yanılgıdır.	Einmal ist keinmal: Dieser Gedanke ist ein grosser Irrtum.	The thought of ‘give it a try, you are not going to die’ is the biggest delusion.
02	Uzatılan bir sigaraya hayır dersen daha sonrakilere de hayır dersin.	Wenn du einmal zu einer angebotenen Zigarette nein sagst, dann sagst du hinterher auch nein.	If you say ‘no’ to a cigarette, you can say no to smoking afterwards.
03	Maddeye hiç başlamamak, korunmanın en iyi yoludur.	Es ist der beste Weg für den Schutz vor Drogen, dass man damit gar nicht erst anfängt.	Not starting drugs at all is the best way to be protected
04	Teknoloji bağımlıları giderek yalnızlaşır.	Die Technologieabhängigen werden mit der Zeit vereinsamen.	Technology addiction causes you to become increasingly lonely.
05	Uyuşturucu, alkol, bilgisayar ve cep telefonu bağımlılığı bir hastalıktır ve tedavi edilmelidir.	Die Abhangigkeit von Drogen, Alkohol, Computern und Handys ist eine Krankheit und sie sollte behandelt werden.	The addiction to drugs, alcohol, computers and mobile phones is a disease and should be treated.

Resimler: Banu S. Vapur, Çankırı 15 Temmuz Şehitler Anadolu Lisesi Görsel Sanatlar Öğretmeni

Sözcük Listesi / Wortliste / Word List / Bağımlılık / die Sucht / Addiction (a)

Nr.	Resim/Bild/Picture	Türkçe	Deutsch	English
01		aile	die Familie	family
02		alkol	der Alkohol	alcohol
03		arkadaş	der Freund	friend
04		bisiklet	das Fahrrad	bicycle
05		cep telefonu	das Handy	mobile phone
06		çocuk	das Kind	child
07		doktor	der Arzt	doctor
08		genç	die Jugendliche	young
09		gitar	die Gitarre	guitar
10		iletişim	die Kommunikation	communication
11		inanç	der Glaube	faith
12		kitap	das Buch	book

Sözcük Listesi / Wortliste / Word List / Bağımlılık / die Sucht / Addiction (b)

Nr.	Resim/Bild/Picture	Türkçe	Deutsch	English
13		müzik	die Musik	music
14		okul	die Schule	school
15		oyun	das Spiel	game
16		öğrenci	die Schülerin	student
17		öğretmen	die Lehrerin	teacher
18		polis	der Polizist	policeman
19		rehberlik	die Beratung	guidance
20		sevgi	die Liebe	love
21		sigara	die Zigarette	cigarette
22		spor	der Sport	sport
23		toplum	die Gesellschaft	society
24		uyuşturucu	das Rauschgift	drugs

3.5.1.2.5. Diyalog Metni: Şimdi ya da Asla

Diyalog (rol sahipleri: Gül, Ashley, Mary, Jack, Fikret, Samet)

Öğretmen: Yanımda bir diyalog metni getirdim. 3 kız 3 erkek öğrencinin okuması gerekmektedir. Kimler gönüllü olmak ister?

Birinci bölüm		
01	Gül	Bence bugün "**Doktor** Civanım" filmini izleyelim.
02	Ashley	Hey **arkadaşlar** yabancı film mi izlesek acaba? Yabancı film **müzikleri** çok güzel oluyor.
03	Mary	Ben **cep telefonuma** bir sürü film yüklemiştim. Macera, bilimkurgu, **polis**iye... Her türden var.
04	Jack	Hmm. Seçenek çok olunca bilemedim şimdi. Örneğin **çocuk**ken animasyan filmlere bayılırdım.
05	Fikret	Nerede izleyeceğiz? Hani **okul**daki gibi dev ekranda olsa ne zevkli olurdu.
06	Samet	Erdem, Çağan ve Şevval'in **gitar**larıyla konser verdikleri salonda **öğretmen**lerle birlikte yıl sonu gösterisini izlemiştik.
07	Ashley	Tamam da o salonda nasıl izlemeyi düşünüyorsunuz?
08	Jack	Orada **öğrenci**lerin kendi başlarına kullanmalarına izin verilmiyor.
09	Fikret	Ders dışında **spor** salonunu bile kullanamıyoruz.
10	Samet	Yanlış hatırlamıyorsam **rehberlik** servisinde projeksiyon aleti var. Onu alıp, bizim bahçede izleriz.
11	Jack	Ama **aile**n izin verir mi?
12	Samet	Geçen sefer zor izin almıştın başka bir yer bulalım.
İkinci bölüm		
13	Gül	Yeşilçam'dan seçiyoruz değil mi filmi?
14	Ashley	Hani romanlardan, **kitap**lardan uyarlanan filmler oluyor. Onlardan biri de olabilir.
15	Mary	Ben bilimkurgudan yanayım. İzlediğim yeşilçam filmlerinin çoğunda **alkol** ve **sigara** sahneleri var.
16	Jack	Evet, evet ben de hatırladım. Başrol oyuncuları sürekli içiyor.
17	Fikret	Seviniyorlar içiyorlar, üzülüyorlar içiyorlar. Mutlu oldukları bir şey oluyor,. Bunu içerek kutluyorlar ya da canlarını sıkan bir olay oluyor. Bu durumda da içiyorlar. Resmen **bağımlı** gibiler.
18	Mary	Biz **genç**lere ve tüm **toplum**a göstere göstere bunları yayımlıyorlar.
19	Gül	Ne kadar dikkatli izlemişsin. Ben hiç farketmemişim bunları.
Üçüncü bölüm		
20	Mary	Kasabadan **bisiklet**lerle dönerken gazoz şişelerinin sesini alkol sanmıştı ya bizim imam.
21	Samet	"Gençler, **inanc**ımıza uygun değil. Almayın bunları bir daha" diye vaaz vermişti

		saatlerce.
22	Mary	Sen de inansın diye "gazoz onlar" demiyorsun da sanki alkolmüş gibi numara yapıyorsun.
23	Ashley	Bizim ona bir **oyun** borcumuz vardı.
24	Fikret	Severiz imamı o bize hep **sevgi** ve merhametten bahseder.
25	Gül	Yakaladı mı bırakmıyor, çok konuşuyor. Bende **uyuşturucu** etkisi yapıyor, beynim yanıyor.
26	Fikret	Abartma! Adamın yaptığı yalnızca bizimle **iletişim** kurmak.
27	Gül	Tamam tamam.
28	Fikret	Seçtiniz mi filmi?
29	Jack	Ben projeksiyonu kurdum bekliyorum. Haydi filmi bulun gelin izleyelim artık.
30	Samet	Filmi seçtik: "Şimdi ya da Asla"

3.5.1.2.6. Okuma Metni: Sönen Ocaklar

Kaynak: https://tinyurl.com/4pk8jc43 Erişim tarihi 21/10/2021

Ekteki soruları metni okuyarak takımca yanıtlayınız.

1. Alkollüyken araç kullanan bir sürücünün neden olduğu trafik kazasında 5 kişilik bir **aile** can verdi. Ayrıca 2 **genç** ağır yaralandı. Olayı görenlerin anlattıklarına göre gece yarısı **Sevgi** Caddesine doğru ters yöne giren bir otomobil karşı yoldan yüksek sesle **müzik** dinleyerek gelen bir kamyonetle çarpıştı. 36 yaşındaki üç **çocuk** babası kamyonet şoförü H.C. ile araçta yer alan sınıf **öğretmen**i A.T. ve **arkadaş**ı S.V. olay yerinde can verdi. Bir diğer yolcu **iletişim** fakültesi son sınıf **öğrenci**si olan R.Y. ağır yaralanarak yoğun bakıma kaldırıldı. Hastanedeki **doktor**ların tüm müdahalelerine karşın kurtarılamadı.

2. Olayı hafif sıyrıklarla atlatan **okul** müdürü A.Y. karşıdan gelen aracın çok hızlı olduğunu anlattı. Yoldaki **bisiklet**li gençlerin kendisini yerde yaralı olarak görüp hemen **cep telefon**larıyla ambulans çağırdıklarını söyleyerek **toplum**da hala duyarlı insanların varlığını gördükçe çocuk ve gençlere olan **inanc**ının giderek arttığını belirtti.

3. Trafik **polis**leri kazanın olduğu yeri emniyet şeridiyle kapattılar. Kazadan sağ kurtulanların tedavileri sürerken **uyuşturucu** madde kullanıp kullanmadıkları ile ilgili tahliller de istendi. Olay yerinden geçen yaşlı bir adam "Evladım şu gördüğün çok katlı binaların olduğu alan yıllar önce düz bir araziydi. Çocukluğumuzda burada **oyun** oynardık, genelde top peşinde koştururduk. Şu parçalanmış arabadan çevreye saçılan eşyaları ve arabanın ne duruma geldiğini gördüğümde içim parçalandı. Üniversiteye giden gençlermiş galiba arabada yer alanlar." dedi. Diğeri "Evet amca, **spor**cuymuş galiba. Baksana tenis raketi var şurada. Parçalanmış bir **gitar** ve çevreye savrulmuş bir sürü **kitap** gördüm."

4. Otomobilin içi adeta kül tabağı gibiydi. Araç sürücüsü yüksek miktarda **alkol** almıştı. Araçtaki diğer yolcuları içtiği **sigara** dumanına boğmuştu adeta. Yalnızca dumanı değil sigara izmaritlerini aracın içinde biriktirmesi de cabası. Sürücü adaylarına ehliyet kurslarında alkollü iken araç kullanılmaması üstelik araç içinde sigara bile içilmemesi yönünde **rehberlik** yapılmasının öneminden bahsediyordu cadde kenarındaki büfeci.

5. Görüldüğü gibi alkol yalnızca **bağımlılık** yapan bir nitelikte değil. Aynı zamanda kişinin kendisine verdiği zarar kadar başkalarına da zarar veren bir madde. Bir başka görgü tanığının söyledikleri ise oldukça düşündürücü "Yalnızca bir iki kadeh almıştım". Bu trafik kazasında nice ocaklar söndü. Bir sürü eve evlat acısı düştü, analar babalar evlatlar ayrı düştü. Bu gidişe sen de dur de. Alkole "hayır" de.

3.5.1.2.7. Eğitsel Kızma Birader Oyunu

Kızma birader oyunu tarihi gelişimine bakıldığında kökeninin Hint kültürüne kadar ulaştığı bilinmektedir. Oyunun günümüze kadar uzanan geçmişine bakıldığında Almanya'da çalışan bir işçinin çocuklarını oyalamak amacıyla tasarladığı strateji oyunuyla benzerlik göstermektedir. Oyun zar ve piyonlarla oynanmaktadır. Oyun, piyonların hızla ilerletilmesi ve piyonların dışarı çıkarılması amacıyla geliştirilmiştir.

Kızma Birader zar ve piyonlar ile oynanan masa oyunlarından biridir. 1900lü yılların başından itibaren Avrupa'da yaygınlaşarak günümüze kadar gelmiştir. Oyunun kökeni Hindistan'a kadar gitmektedir. (Coşkun ve Gülnar, 2021). Kızma birader oyununu eğitim-öğretim ögelerinden yararlanarak, eğitim kurumlarında, derslerde ve eğitsel uygulamalarda eğitsel bir oyuna dönüştürme olanağı bulunmaktadır. Coşkun (2018), bu dönüştürmenin etkin bir nitelik kazanması için 15 alt başlıktan oluşan ders planı taslağı önermektedir.

Kızma birader, Almanya'da yaygın olarak kullanılan klasik masa oyunlarından biridir. Adı geçen oyun Hindistan'da Pachisi oyunuyla benzer özelliklere sahiptir. Oyun, Avrupa ülkelerinde "Ludo" olarak bilinmektedir. Genellikle çocuk ve gençlik merkezlerinde arkadaş grupları arasında, evlerde aile üyeleri ile birlikte oynandığı bilinmektedir. Bu tür masa oyunları Avrupa ülkelerinde 200 yılı aşkın bir zamandır eğitim kurumlarında oynanmaktadır (Coşkun ve Gülnar, 2021). Ülkemizde buna benzer oyunların okulöncesinden liseye kadar tüm kademelerde oynanabileceği değerlendirilmektedir. Kızma birader, geleneksel yapıda olduğu kadar eğlenceli bir nitelik taşımaktadır. Çocuk ve gençlerin hoşlanarak vakit geçirmelerini sağlayabilir.

Günümüzde serbest zamanlarını değerlendirmekte zorlanan çocuk ve gençlerin bu tür oyunlara özendirildiği gözlenmektedir. Bu bağlamda Kızma Birader oyununa eğitsel oyun işlevi kazandırılmaya çalışılmıştır. Coşkun ve Gülnar (2021) Kızma Birader Oyun Tahtası geliştirmiştir. Ahşap bir çanta üzerine basılan oyun alanı dıştan dışa 35 x 35 cm, içten içe 28,5 x 28,5 cm ölçülerindedir. Oyun çocuk ve gençler için uygundur ancak yetişkinler için de kullanılabilir. Oyun küçük takımlar oluşturularak oynanır. Her takımda 5 ya da 6 öğrenci yer alabilir. Bu çalışmada 6 öğrenciden oluşan bir takımla oynanmıştır. Her takımda hakem belirlenir. Kızma Birader Eğitsel Oyunu, bir oyun tablası, 4 farklı renkte toplam 16 piyon ve bir adet zardan

oluşmaktadır. Oyunda amaç zamanı anlamlı bir biçimde kullanmak, piyonları en kısa sürede aynı renkteki güvenli bölgeye ulaştırmak ve bunu yaparken konu ile ilgili belirlenen etkinlikleri yerine getirmektir.

Eğitsel Kızma Birader Oyununun Kuralları

01. Eğitsel Kızma Birader oyununun süresi 30 dakikadır.

02. Öğrenciler altışar kişilik takımlara ayrılır. Takım üyelerinden ikisi hakem ve diğerleri oyuncu olur.

03. Hakemler öğretmenden aldıkları araç-gereci masaya koyar, oyunun kurallarını ve planlanan etkinlikleri açıklar.

04. Her oyuncu aynı renkteki 4 piyonunu depo, park yeri ya da kale olarak adlandırılan alana koyar.

05. Oyunu başlatacak oyuncu, zar ile belirlenir. En büyük sayıyı atan oyunu başlatır.

06. Aynı zamanda diğer oyuncuların sırası belirlenmiş olur. Çünkü diğer oyuncular, yelkovanın hareket yönünde sırayla oyuna katılırlar.

07. Aynı dairede iki piyon bulunamaz.

08. Oyuncunun piyonu aynı daireye geldiğinde, burada bulunan piyon kendi deposuna (park yerine ya da kalesine) gönderilir ve en başa dönen oyuncudan alkolün zararlarından bir tümce söylemesi istenir.

09. Hakemlerden biri oyunu izlerken diğeri paylaşılanları öğrenci yaprağına yazar.

10. Oyuncu zar ile her 6 attığında 1 piyonu oyuna sokabilir ve her atılan 6 sayısı, oyuncuya bir daha zar atma hakkı verir. Oyuncular her 6 attığında sözcük listesinde yer alan sözcüklerden yararlanarak alkolsüz bir yaşamın bireye kazandırdıklarına örnek vermesi istenir.

11. Daha önce 6 atan oyuncular, oyun sürecinde altıdan küçük sayı attıklarında, oyun alanında bulunan piyonlarını hareket ettirebilirler.

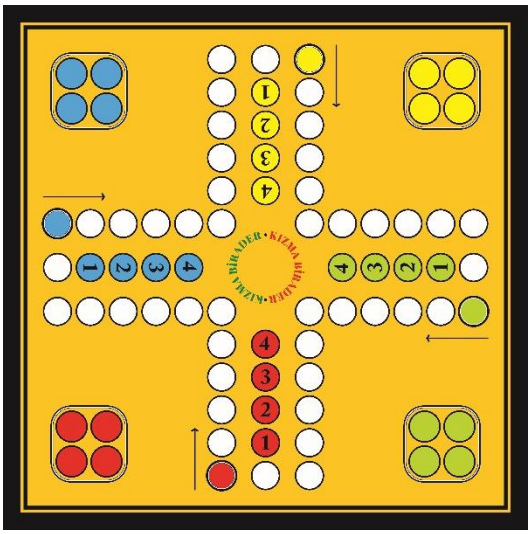
12. Gerektiğinde oyun alanında bulunan piyonların üzerinden atlanır.

13. Oyunun başında belirlenen süre dolduktan sonra hakem oyunun sonucunu paylaşır.

14. Hakemler araç-gereci toplar ve öğretmene teslim eder.

15. Öğretmen ve öğrenciler birbirlerine etkinlikten dolayı teşekkür ederler.

Şekil 3.2. Eğitsel Kızma Birader Oyun Tahtası ve Ögeleri

Eğitsel Kızma Birader Oyun Tahtası

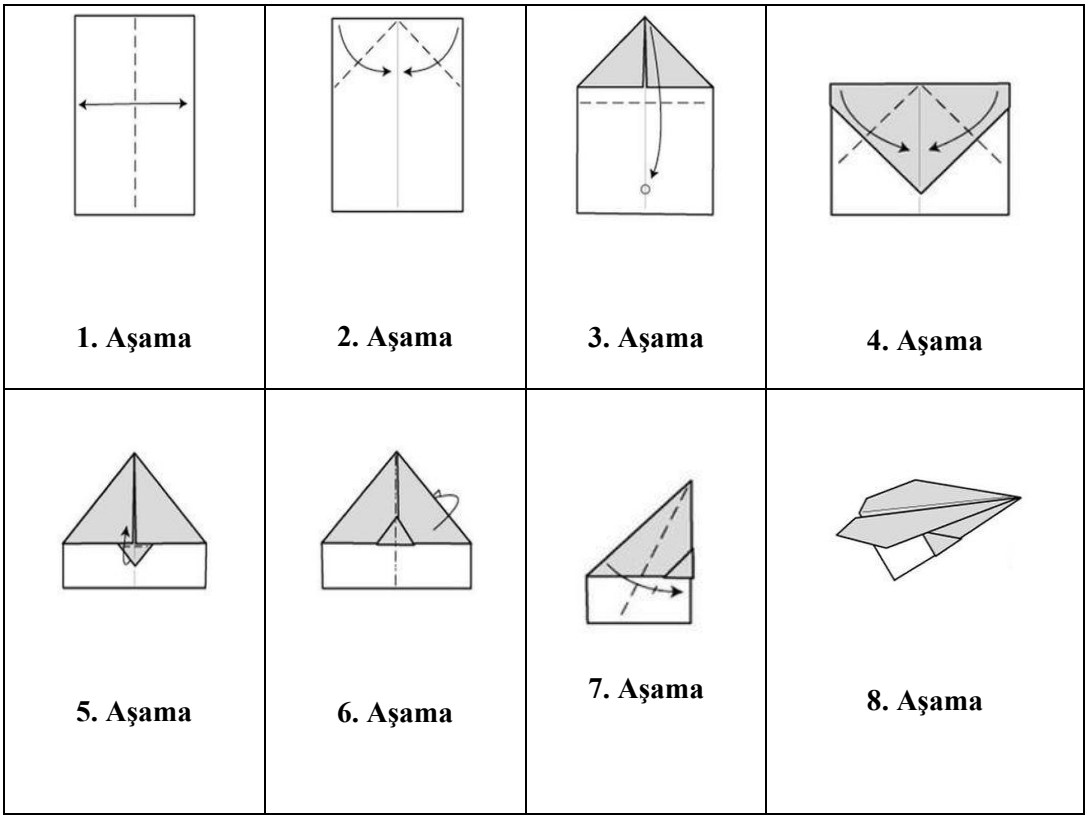
Eğitsel Kızma Birader Oyununun Ögeleri

1. Bir adet oyun tahtası (tablası)
2. Değişik renkte 16 piyon
3. 1,8 x 1,8 x 1,8 cm ölçülerinde bir adet zar
4. Oyun Kuralları
5. Etkinlikler
6. Öğrenci yaprakları

Kaynak: Coşkun ve Gülnar (2021)

3.5.1.2.8. Alıştırma

Uçan Sözcükler (Kağıt katlama)

1. Aşama | **2. Aşama** | **3. Aşama** | **4. Aşama**

5. Aşama | **6. Aşama** | **7. Aşama** | **8. Aşama**

Kaynak: https://tinyurl.com/y85z4mng Erişim tarihi: 17.04.2020

01. Üstte yer alan kılavuzdaki açıklamalara göre A4 kağıdından bir uçak yapınız.

02. Uçağın sağ kanadına bağımlılıkla mücadele konusunda hatırladığınız 6 sözcük yazınız.

03. Uçağın sol kanadına konuyla ilgili duygu ve düşüncelerinizi iki tümce ile yazınız.

04. Öğretmenin "1-2-3-Uçur!" komutuyla uçaklar uçurulacaktır. Komutu bekleyiniz.

05. Uçaklar hep birlikte uçurulduktan sonra yakınınıza düşen bir uçağı alınız ve yazılanları sessizce okuyunuz.

06. Sırayla uçağın sağ ve sol kanatlarındaki sözcükler ile duygu ve düşünce tümcelerini sesli bir biçimde okuyunuz. (Okunanları öğretmen sırayla tahtaya yazacaktır).

07. Takım olarak 24 sözcükten eksikleri tamamlayınız ve tümceleri tartışınız.

08. Uçakları toplu iğne ya da raptiye ile sınıftaki panoya asınız.

3.5.1.2.9. Dersin Akış Şeması

Aşama	Süre dk.	Öğretmenin davranışları	Katılımcıların davranışları	Yöntem / Teknik	Araç – gereç
01	5 dk.	Öğretmen sınıfı selamlar ve dersin konusunu açıklar.	Öğrenciler dinler, not alır.	Düz anlatım	Defter, kalem
02	5 dk	Önceki hafta verdiği araştırma ödevini hatırlatır, gönüllü öğrencilerden araştırmalarıyla ilgili paylaşımlarını alır.	Gönüllü öğrenciler araştırmaları ile ilgili paylaşımda bulunur	Paylaşım	Araştırma metinleri
03	10 dk.	Alkol bağımlılığı hakkında neler bildiklerini sorar.	Öğrenciler alkol bağımlılığı hakkında bildiklerini anlatırlar.	Düz anlatım	Etkileşimli tahta
04	8 dk.	Diyalog etkinliği için öğrencilere roller dağıtılır ve metnin okunmasını başlatır.	Öğrenciler diyalog metnini okurlar.	Diyalog etkinliği	Diyalog metni
05	5 dk.	Neler duyumsadıklarını sorar.	Duyumsadıklarını sınıfla paylaşırlar.	Paylaşım Soru-Yanıt Tartışma	
06	5 dk.	Öğrencilerden bir takım sözcüsü belirlemelerini ister. Diyalog metnini ve	Takım sözcüsü belirlenir. Takımca sorular yanıtlanır.	Takım çalışması.	Diyalog metni ve sorular

		soruları dağıtır, soruların yanıtlanmasını ister.			
07	2 dk.	Takım sözcüsünün takım çalışmasının sonucunu sunmasını ister.	Takım sözcüsü takım çalışmasının sonucunu sunar.	Sunum	Takım çalışmasının sonucu
Ara					
08	10 dk.	Okuma metnini ve soruları gruba dağıtır. Soruların yanıtlanmasını ister.	Okuma metnini okurlar ve soruları yanıtlarlar.	Takım çalışması	Okuma metni ve sorular
09	5 dk.	Takım sözcüsünün takım çalışmasının sonucunu sunmasını ister.	Takım sözcüsü takım çalışmasının sonucunu sunar.	Sunum	Takım çalışmasının sonucu
10	30 dk.	Eğitsel Kızma Birader Oyununda kullanılan araç gereçleri dağıtır ve oyunun başlatılmasını söyler.	Öğrenciler eğitsel kızma birader oyununu oynarlar	Takım çalışması	Eğitsel kızma birader oyunu araç gereçleri
11	5 dk.	Hakemden oyunun sonucunu ve öğrenci yaprağına yazılan ifadeleri takımla paylaşmasını ister.	Hakem oyunun sonucunu ve öğrenci yaprağına yazılan ifadeleri paylaşır.	Sunum	Takım çalışması sonucu
12	15 dk	"Uçan Sözcükler" alıştırma kağıtlarını öğrencilere dağıtır. Alıştırmanın yapılmasını ister.	Öğrenciler alıştırmayı yaparlar.	Etkinlik	"Uçan Sözcükler" alıştırma kağıdı, Kalem
13	7 dk	Öğrencilerden alıştırma ile ilgili paylaşmalarını ister.	Öğrenciler yanıtlarını paylaşırlar.	Sunumlar	Alıştırma paylaşımları
14	8 dk.	Alkol bağımlılığıyla mücadele etmenin önemini vurgulayarak konuyu özetler, katılım için teşekkür eder, ev ödevini verir ve dersin bittiğini bildirir.	Öğrenciler de teşekkür ederler ve araç-gereçleri öğretmene teslim ederler.	Düz anlatım	
Toplam süre 120 dakika (3 ders saati)					
Ödev: Alkol bağımlılığı ile mücadele konusunda araştırma yapınız ve edindiğiniz bilgileri sınıfla paylaşınız.					

3.5.1.2.10. Uygulamanın Değerlendirilmesi

Bu bölümde Bağımlılıkla Mücadele konusunun ikinci alt ünitesi olan Alkol bağımlılığı ile mücadele konusunun işlendiği derse ait uygulamalar değerlendirilmiştir. Uygulama süreci, derste gerçekleştirilen eğitsel oyun, etkinlik ve alıştırmalara ait gözlem sonuçlarına yer verilmiştir.

3.5.1.2.10.1. Uygulama ile İlgili Rapor

Alkol Bağımlılığı ile Mücadele konusu çalışmanın ikinci alt ünitesini oluşturmaktadır. Konu ile ilgili ders akış şeması hazırlanmıştır. Uygulama 3 ders saatinde gerçekleştirilmiştir. Ders, üç kız üç erkek olmak üzere toplam 6 öğrenci ile işlenmiştir. Öğrencilerin tamamı 12. sınıfta öğrenim görmektedir. Uygulamaların gerçekleştirildiği sınıftaki sıralar "U düzeni" ne getirilerek, öğrencilerin bu düzende dersi takip etmeleri sağlanmıştır.

Öğrenciler bir önceki haftada sergiledikleri çekimser davranışları bu hafta göstermemişlerdir. Dersin başlangıcında öğrencilerle birlikte bu hafta neler yaptıklarına ilişkin kısa bir sohbet edilmiştir. Ö2 kod numaları öğrenci biraz rahatsız olduğunu dile getirmiştir. Öğrencilerden gönüllü olanlardan geçen hafta verilen ödevi paylaşmaları istenmiştir. Öğrencilerden dördü ödevini yapmıştır ve ödevlerini öğretmenle paylaşmışlardır. Diyalog metni etkinliğinde öğrenciler yine yöresel ifadelerin kullanıldığı bir metinle karşılaşacaklarını sanmışlardır. Diyalog metninde Yapraklı ağzına ait ifadelerin yer almadığını gördüklerinde öğrenciler şaşırmışlardır.

Takımda önderlik yeteneği ön planda olduğu görülen Ö3 diyalog metni etkinliğinde rol paylaşımını yapmış ve etkinliğin gerçekleştirilmesinde yardımcı olmuştur. Diyalog metni ile ilgili sorular öğrenciler tarafından doğru biçimde yanıtlanmıştır. Hakem olarak belirlenen öğrenci grubun yanıtlarını paylaşmıştır. Ardından derse ara verilmiş ve hep birlikte tenefüse çıkılmıştır. Dersin ikinci bölümüne "Sönen Ocaklar" başlıklı okuma etkinliğiyle başlanmıştır. Etkinlik için ayrılan sürede öğrencilerle birlikte okuma metni okunarak metinle ilgili sorular zamanında yanıtlanmıştır.

Derse getirilen eğitsel materyal çantası öğrencilerle birlikte açılmıştır. Çantanın açılacağını farkeden öğrenciler meraklanmışlardır. Öğrencilere "Eğitsel Kızma Birader" oyunu oynanacağı belirtilmiştir. Oyun öngörülen sürenin altında yaklaşık 24 dakikada tamamlanmıştır. Oyun 6 kişilik öğrenci grubuyla oynanmıştır. Öğrencilerden ikisi hakem, diğer dört öğrenci oyuncu olarak belirlenmiştir. Biraz rahatsız olduğunu dile getiren öğrenci hakem olmayı gönüllü olarak kabul etmiştir. Hakemlerden Ö2 oyunu izlerken, Ö3 öğrencilerin paylaşımlarını öğrenci yaprağına not almıştır. Piyonların aynı daire üzerinde denk gelmesiyle en başa dönen oyuncular alkolün zararlarına örnekler vermiştir. Öğrencilerden Ö1 alkolün mide ve sindirim sisteminde tahribatlar oluşturduğunu belirtmiştir. Ö5 ise alkollü içkilerin karaciğerde toksik etki yaptığını, karaciğer hücrelerinin alkol sebebiyle zarar gördüğünü ve alkol kullananların siroz hastalığına yakalanma risklerinin çok fazla olduğunu belirtmiştir.

Oyun sırasında zarla 6 atan oyuncular alkolsüz bir yaşamın bireye ne gibi olumlu katkıları olacağını paylaşmışlardır. Daha sağlıklı arkadaş çevresi edinilebileceği, öğrencilerin derslerinde daha başarılı olacakları, zihin ve beden sağlığının korunacağı dile getirilen paylaşımlardandır. Eğitsel Kızma Birader oyununun ardından "Uçan Sözcükler" etkinlik yaprağı öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerden yalnızca bir tanesi kağıt katlayarak uçak yapabildiğini belirtmiş diğer öğrenciler kağıttan uçak yapmayı bilmediklerini söylemiştir. Öğrencilere uçak yapımında yardımcı olunmuştur. Öğrenciler hazırladıkları uçakların bir kanadına bağımlılıkla mücadele konusunda hatırladıkları 6 sözcük, diğer kanadına alkol bağımlılığı konusuyla ilgili duygu ve düşüncelerini yazmışlardır. Hazırlanan uçaklar hep birlikte ayağa kalkarak aynı anda sınıf içinde uçurulmuştur. Öğrenciler yakınlarına düşen bir uçağı alarak üzerinde yazılanları sessizce okumuşlardır. Ardından aynı anda uçakları uçurma ve kanatlara yazılanları okuma etkinliği iki üç kez tekrarlanmıştır. Böylece öğrenciler takımdaki diğer öğrencilerin paylaşımlarını görme fırsatı yakalamışlardır. Öğrenciler bu etkinlikle birlikte aynı zamanda kağıt katlayarak uçak yapmayı öğrenmişlerdir. Öğrencilere yeni ev ödevleri verilmiştir. Bir sonraki haftaya yeniden görüşüleceği paylaşılarak etkinlikler sonlandırılmıştır. Etkinlikler tamamlandıktan sonra okul müdürü ve okul rehberlik öğretmeniyle görüşülmüştür. Bir sonraki dersin hangi gün ve saatlerde işleneceği birlikte planlanmıştır.

3.5.1.2.10.2. Uygulama ile ilgili Gözlem ve Değerlendirme Formu

Bu bölümde uygulamalar ile ilgili öğretmen ve öğrencilerin gözlem ve değerlendirme formları belirtilmiştir. Öğretmen ve öğrenci değerlendirmeleri sonuç ve öneriler bölümünde ayrıntılı olarak sunulmuştur.

3.5.1.2.10.2.1. Öğretmen Tarafından Yapılan Değerlendirme Formu

No	Beceriler	Değerlendirme dereceleri				
		Yetersiz	Kabul edilebilir	Orta	İyi	Çok iyi
01	Öğrenciler derse etkin katıldılar mı?					
02	Öğrenciler alkol bağımlılığı hakkında bilgi edindiler mi?					
03	Öğrenciler alkol bağımlılığının insan sağlığı üzerindeki etkilerini açıklayabildiler mi?					
04	Öğrenciler bağımlılık yapıcı alkol ürünlerinden kendilerini nasıl koruyacağını açıklayabildiler mi?					
05	Öğrenciler alkol bağımlılığıyla mücadelenin önemini fark ettiler mi?					
06	Öğrenciler diyalog ve okuma metnini konuyla ilişkilendirebildiler mi?					
07	Öğrenciler diyalog ve okuma metni ile ilgili soruları yanıtlayabildiler mi?					
08	Öğrenciler Eğitsel Kızma Birader Oyununu benimsediler mi?					
09	Öğrenciler “Uçan Sözcükler” alıştırmasını başarıyla sonuçlandırabildiler mi?					

10	Öğrenciler alkol bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerilerinde bulundular mı?					

3.5.1.2.10.2.2. Öğrenci Tarafından Yapılan Değerlendirme Formu

No	Beceriler	Değerlendirme dereceleri				
		Yetersiz	Kabul edilebilir	Orta	İyi	Çok iyi
01	Derse etkin bir biçimde katıldım.					
02	Alkol bağımlılığı hakkında bilgi edindim.					
03	Alkol bağımlılığının insan sağlığı üzerindeki etkilerini açıklayabildim.					
04	Bağımlılık yapıcı alkol ürünlerinden kendimi nasıl koruyacağımı açıkladım.					
05	Alkol bağımlılığıyla mücadelenin önemini fark ettim.					
06	Diyalog ve okuma metnini konuyla ilişkilendirdim.					
07	Diyalog ve okuma metni ile ilgili soruları yanıtladım.					
08	Eğitsel Kızma Birader Oyununu benimsedim.					
09	"Uçan Sözcükler" alıştırmasını başarıyla sonuçlandırdım.					

10	Alkol bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerilerinde bulundum.					

3.5.1.2.11. Sonuç ve Öneriler

Tüm dünyada, bağımlılık yapıcı maddeler arasında yaygın olarak tercih eden maddenin alkol olduğu bilinmektedir. Gençler merak ve özentiyle alkolle çok erken yaşlarda tanışmaktadır. Özellikle eğlence mekânlarında haz ve zevk alma amacıyla tüketilen alkollü içecekler sosyal ortamlarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Arkadaş tavsiyesi ya da merakla başlayan süreç gençleri alkol bağımlılığına sürükleyebilmektedir. Gelişimin sürdüğü ergenlik ve gençlik yıllarında alkol tüketimi bireylerde hata beyin gelişimde ağır tahribatlar oluşturmaktadır. Üstelik alkolün insan vücuduna sayısız zararı olduğu aşikârdır. Bu bağlamda çocuk ve gençlerin alkolün her türlü zararından koruma adına ülke genelinde birçok vakıf, dernek ve eğitim kurumu çalışmalar yürütmektedir. Okullarda da bağımlılıklarla mücadele çalışmaları kapsamında alkol bağımlılığı ile mücadele konusuna da değinilmektedir. Bu araştırmada çalışma grubu olarak ortaöğretim 12. sınıf öğrencileri belirlenmiştir. Küçük takım çalışması biçiminde eğitsel oyun, etkinlik ve alıştırmalarla alkol bağımlılığı ile mücadele olanakları işlenmiştir. Ayrıca alkol bağımlılığına neden olan etkenler üzerinde durulmuştur. Öğrencilerin alkol bağımlılığından nasıl korunabilecekleri ve alkol bağımlılığıyla nasıl mücadele edebilecekleri tartışılmıştır. Diyalog ve okuma metinlerinin konunun ayrıntılı bir biçimde işlenmesinde etkili olduğu izlenmiştir. Eğitsel kızma birader oyunu ile etkinliğin eğlenceli bir nitelik kazandığı gözlemlenmiştir. Bağımlılıkla mücadele gibi son derece hassas ve önemli olan bir konunun eğitsel oyun, etkinlik ve alıştırmalarla zenginleştirilmiş bir ders programıyla işlenmesinin etkili olduğu değerlendirilmektedir. Sonuç olarak öğrencilerin alkol bağımlılığıyla mücadele ile ilgili farkındalık düzeylerinin arttığı gözlenmiştir.

Öğrencilerin kendilerini süreçle ilgili olumlu yönde değerlendirdiği görülmüştür. Öğrenciler derse etkin bir biçimde katılmışlardır. Alkol bağımlılığı ile ilgili bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Alkol bağımlılığının insan sağlığı üzerindeki

etkilerini açıklayabilmişlerdir. Alkol bağımlılığıyla mücadelenin önemini fark ettiklerini söylemişlerdir. Diyalog, okuma metni ve eğitsel kızma birader oyununu benimsediklerini anlatmışlardır. Alkol bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerilerinde bulunmuşlardır.

Elde edilen deneyimler doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

01. Eğitim kurumlarında yürütülen bağımlılıkla mücadele çalışmalarında eğitsel oyun ve etkinliklerden yararlanılmalıdır.

02. Alkol bağımlılığı ile mücadele çalışmalarında konuya ilgi duyan vakıf, dernek ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapılabilir.

03. Eğitim ortamlarında yürütülen çalışmaların devamı olarak öğrencilere konu ile ilgili araştırma ödevleri verilmeli, okulda öğrendikleri bilgileri aile ve arkadaşlarıyla da paylaşma fırsatları sunulmalıdır.

04. Konu ile ilgili öğretmen bilgilendirmeleri yapılmalıdır.

05. Alkol bağımlılığı ile mücadele eğitimleri seminer, konferans biçiminde yapılması yerine küçük takımlarla sınıf içi uygulamalar marifetiyle sunulmalıdır.

3.5.1.2.12. Kaynakça

Coşkun, H. (2018). Hoşgörü eğitimi bağlamında bir ders planı taslağının geliştirilmesi ve uygulanması. *Karefad*, 6(2), 1-26.

Coşkun, H. ve Gülnar, G. (2021). *Bağımlılıkla Mücadele Olanakları.* (1. Baskı). Ankara: Sonçağ Yayıncılık.

Gümüş, S. (2018). İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programının (2010) Hedefleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* 17 (34), 597-618.

Sönmez, V. (2010). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı,* Ankara: Anı Yayıncılık.

https://tinyurl.com/y85z4mng Erişim tarihi: 17.04.2020 (uçak yapım şablonu)

https://tinyurl.com/4pk8jc43 Erişim tarihi 21/10/2021 (alkol resmi)

3.5.1.2.13. Ekler

3.5.1.2.13.1. Diyalog Metni ile ilgili Sorular ve Yanıt Anahtarı

Diyalog Metni ile ilgili Sorular

Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Film izleme önerisini ilk olarak kim yapmıştır?

( ) a. Gül ( ) b. Ashley ( ) c. Mary ( ) d. Fikret ( ) e. Samet

2. Gençlerin bisikletleriyle kasabadan dönerken gazoz şişelerinin sesini alkol sanan kimdir?

( ) a. Öğretmen ( ) b. Doktor ( ) c. İmam ( ) d. Muhtar ( ) e. Ebe

3. Mary, arkadaşlarıyla hangi filmi izleyeceklerini düşünürken Yeşilçam filmlerinden değil de bilimkurgu türünde bir film izlemek istediğini belirtmiştir. Metne göre bunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

I. Sigara ve alkol sahnelerinin yer alması

II. Topluma kötü örnek olabilecek içeriklerin yer alması

III. Bilimkurgu türünde filmlere göre Yeşilçam filmlerinin daha uzun sürmesi

( ) a. Yalnız I ( ) b. Yalnız II ( ) c. I-II ( ) d. I-III ( ) e. I-II-III

4. Metne göre Samet'in bulup izlemek için karar verdiği film hangisidir?

( ) a. Doktor Civanım ( ) b. Şimdi ya da Asla ( ) c. Bağımlı Olma
( ) d. Yeşilçam ( ) e. Ah Mary

5. Gençler bağımlılıklardan uzak bir biçimde sohbet etmişlerdir. Sonunda hep birlikte film izleyerek zevkli bir zaman geçireceklerdir. Seçtikleri filmi nerede izlemeye karar vermişlerdir?

( ) a. Okulun dev ekranında ( ) b. Sinema salonunda ( ) c. Jack'in evinde

( ) d. Samet' in bahçesinde ( ) e. Rehberlik servisinde

Diyalog metni ile ilgili soruların yanıt anahtarı

1	2	3	4	5
A	C	C	B	D

3.5.1.2.13.2. Okuma Metni ile ilgili Sorular ve Yanıt Anahtarı

Okuma Metni ile ilgili Sorular

Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Metne göre trafik kazasının sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

( ) a. Dikkatsizlik ( ) b. Aşırı hız ( ) c. Uykusuzluk

( ) d. Alkollü araç kullanımı ( ) e. Kural ihlali

2. Olayın tanıkları kaza sonrası kendi aralarında yorumlar yapıyorlardı. Kazanın gerçekleştiği yerde büfe işleten bir vatandaşın kaza sonrası yaptığı değerlendirme aşağıdakilerden hangisidir?

( ) a. Ehliyet kurslarında alkollü iken araç kullanılmaması, araçta sigara içilmemesi anlatılmalıdır

( ) b. Alkollüyken araç kullananlara çok ağır cezalar verilmelidir

( ) c. Kazada asıl suçlu kamyonet şoförüdür

( ) d. Işıklı kavşak yapılsaydı bu kaza olmazdı

( ) e. Bu caddede her hafta benzer kazalar oluyor

3. Okul müdürü A.Y.' nin kazadan kurtulmasını sağlayan etken hangisidir?

( ) a. Ters yönden gelen aracı önceden fark etmesi

( ) b. Emniyet kemeri takmış olması

( ) c. Olay yerinde olan gençlerin hemen ambulans çağırmaları

( ) d. Kazada camı patlatıp dışarı çıkması

( ) e. "İmdat" çığlıklarıyla yardım istemesi

4. Kazadan sağ kurtulan yolculardan üniversiteli genç hangi sporla uğraşmaktadır?

( ) a. Futbol ( ) b. Tenis ( ) c. Karate ( ) d. Yüzme ( ) e. Atletizm

5. I. Alkol yalnızca kullanan kişiye değil başkalarına da zarar verir

II. Alkol etkisi altında araç kullanmak, trafik kazaları için önemli bir risk etmenidir

III. Alkolle mücadelede en etkili yöntemlerden birisi de "hayır" demektir

Alkolle ilgili verilen ifadelerden hangisi doğrudur?

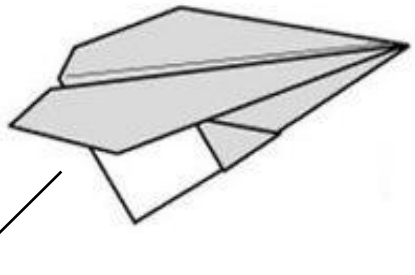
( ) a. Yalnız I ( ) b. Yalnız II ( ) c. I-II ( ) d. I-III ( ) e. I-II-III

Okuma metni ile ilgili soruların yanıt anahtarı

1	2	3	4	5
D	A	C	B	E

3.5.1.2.13.3. Alıştırmaların Çözümü

Örnek Çözüm

Uçağın sol kanadına konuyla ilgili duygu ve düşünceler yazılır.
Alkollü içkilerden nefret ediyorum. Ne yazık ki doğup büyüdüğüm köyde düğünlerde alkollü sofralar hazırlanır. Bu zehir adeta davetlilere ikram edilir. Bu duruma çok üzülüyorum. İnsanlar sarhoş olduktan sonra ne yaptıklarını bilmiyorlar. Bazen çocuklarına kötü davranıyorlar. Çoğu zaman da kendilerine zarar veriyorlar. Keşke alkollü içkiler tamamen ortadan kalksa…

Uçağın sağ kanadına bağımlılıkla mücadele konusunda hatırlanan 6 sözcük yazılır.
1.Aile, 2.Okul, 3.Sevgi,
4. İletişim, 5.Toplum, 6.Rehberlik

3.5.1.2.13.4. Uygulamadan Örnekler

Öğrenciler A4 kâğıdını katlayarak yaptıkları uçaklarının sağ kanadına bağımlılıkla mücadele konusunda hatırladıkları 6 sözcük yazmışlardır. Uçağın sol kanadına ise konu ile ilgili duygu ve düşüncelerini dile getirmişlerdir. "Uçan Sözcükler" etkinliğine Ö1ve Ö3 kod numaralı öğrencilerin verdiği yanıtlar aşağıdaki gibidir:

Ö1'in uçağın sağ kanadına paylaştıkları:
1. Arkadaş, 2. Öğrenci, 3. Doktor, 4. Okul, 5. Öğretmen, 6. Toplum
Ö1'in uçağın sol kanadına paylaştıkları:
Toplumdaki bazı insanların, tüm tehlikeleri ortadayken alkollü içki tüketmeye devam etmelerini anlayamıyorum. İşte tam olarak bağımlılık bu herhalde.

Ö3'ün uçağın sağ kanadına paylaştıkları:
1. Genç, 2. Aile, 3. Müzik, 4. Kitap, 5. Arkadaş, 6. Spor
Ö3'ün uçağın sol kanadına paylaştıkları:
Alkol kullanımından uzak durarak sağlam bir toplumsal çevre ve arkadaşlara sahip olabiliriz. O yüzden alkole hayır diyorum.

3.5.1.3. ÜÇÜNCÜ ALT ÜNİTE

3.5.1.3.1. UYUŞTURUCU BAĞIMLILIĞI İLE MÜCADELE

3.5.1.3.2. Genel Bilgiler

Bu ders etkin öğrenme yaklaşımı temel alınarak hazırlanmıştır. Eğitsel oyun ve etkinliklerle zenginleştirilen bu ders 12. sınıf rehberlik dersinde uygulamalı işlenecek biçimde tasarlanmıştır. Derse ilişkin genel bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

Eğitim Kurumu : Lise

Hedef Grubu : 12. sınıf öğrencileri

Ders (branş) : Rehberlik

Konu : Uyuşturucu Bağımlılığı ile Mücadele

Süre : 120 dakika (3 ders saati)

3.5.1.3.3. Dersin Hedeflenen Kazanımları

Eğitim programı hazırlanırken programın ögeleri olan hedefler, içerik, eğitim durumu ve değerlendirme aşamaları ele alınır. "Ne yapılmalıdır?, Niçin yapılmalıdır?, Konu neleri içermelidir?, Hangi öğrenme stratejileri ve etkinlikleri kullanılmalıdır?, Sonuçları değerlendirmek için hangi ölçme araçları kullanılmalıdır?" sorularına yanıt aranır. Dersin kazanımları öğrencilerde bulunması uygun görülen davranışlardır. Hedef öğrenciye kazandırılması düşünülen davranış örüntüleridir (Seferoğlu, 2006). Uyuşturucu bağımlılığı ile mücadele konusu işlenirken öğrencilerin uyuşturucu madde kullanımının ortaya çıkaracağı zararlar ile ilgili bilinç ve farkındalık kazanmaları hedeflenmektedir. Öğrencilerin uyuşturucu maddelerden, bu maddeleri tüketen insanlardan ve uyuşturucu maddelerin kullanıldığı yerlerden kendilerini nasıl koruyacakları bilincine varmaları amaçlanmıştır. Ayrıca öğrencilerin bağımlılık yapan uyuşturucu maddelerin hangileri olduğunu tanımaları ve uyuşturucu madde bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerilerinde bulunmaları dersin diğer hedefleri arasındadır.

Uyuşturucu bağımlılığı ile mücadele konulu 3. alt ünitenin hedeflenen kazanımları aşağıda belirtilmiştir.

Etkinliğe katılan öğrenciler;

01. Uyuşturucu bağımlılığı ile ilgili önceki deneyimlerini/yaşantılarını hatırlar.

02. Uyuşturucu bağımlılığının tanımını yapar.

03. Bağımlılık yapan uyuşturucu maddelerin hangileri olduğunu söyler.

04. Bağımlılık yapıcı uyuşturucu maddelerden kendini nasıl koruyacağını açıklar.

05. Uyuşturucu bağımlılığının insan sağlığı üzerindeki etkilerini açıklar.

06. Uyuşturucu bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerileri sunar.

Daha önceki alt ünitelerde belirtildiği gibi seminer çalışması sırasında geliştirilmiş olan anahtar sözcük ve konu ile ilgili 24 sözcük bu alt ünitede de kullanılmıştır.

3.5.1.3.4. Derste Kullanılan Anahtar ve 24 Sözcük

	die Sucht	
Bağımlılık		Addiction
	OO	

Bu resim ile ilgili 5 Türkçe, Almanca ve İngilizce tümce yazınız.

Schreiben Sie über dieses Bild 5 Sätze auf Türkisch, Deutsch und Englisch.

Write down 5 sentences about this picture in Turkish, German and English.

No	Türkçe	Deutsch	English
01	Bir kereden bir şey olmaz düşüncesi en büyük yanılgıdır.	Einmal ist keinmal: Dieser Gedanke ist ein grosser Irrtum.	The thought of ‘give it a try, you are not going to die’ is the biggest delusion.
02	Uzatılan bir sigaraya hayır dersen daha sonrakilere de hayır dersin.	Wenn du einmal zu einer angebotenen Zigarette nein sagst, dann sagst du hinterher auch nein.	If you say ‘no’ to a cigarette, you can say no to smoking afterwards.
03	Maddeye hiç başlamamak, korunmanın en iyi yoludur.	Es ist der beste Weg für den Schutz vor Drogen, dass man damit gar nicht erst anfängt.	Not starting drugs at all is the best way to be protected
04	Teknoloji bağımlıları giderek yalnızlaşır.	Die Technologieabhängigen werden mit der Zeit vereinsamen.	Technology addiction causes you to become increasingly lonely.
05	Uyuşturucu, alkol, bilgisayar ve cep telefonu bağımlılığı bir hastalıktır ve tedavi edilmelidir.	Die Abhangigkeit von Drogen, Alkohol, Computern und Handys ist eine Krankheit und sie sollte behandelt werden.	The addiction to drugs, alcohol, computers and mobile phones is a disease and should be treated.

Resimler: Banu S. Vapur, Çankırı 15 Temmuz Şehitler Anadolu Lisesi Görsel Sanatlar Öğretmeni

Sözcük Listesi / Wortliste / Word List / Bağımlılık / die Sucht / Addiction (a)

Nr.	Resim/Bild/Picture	Türkçe	Deutsch	English
01		aile	die Familie	family
02		alkol	der Alkohol	alcohol
03		arkadaş	der Freund	friend
04		bisiklet	das Fahrrad	bicycle
05		cep telefonu	das Handy	mobile phone
06		çocuk	das Kind	child
07		doktor	der Arzt	doctor
08		genç	die Jugendliche	young
09		gitar	die Gitarre	guitar
10		iletişim	die Kommunikation	communication
11		inanç	der Glaube	faith
12		kitap	das Buch	book

Sözcük Listesi / Wortliste / Word List / Bağımlılık / die Sucht / Addiction (b)

Nr.	Resim/Bild/Picture	Türkçe	Deutsch	English
13		müzik	die Musik	music
14		okul	die Schule	school
15		oyun	das Spiel	game
16		öğrenci	die Schülerin	student
17		öğretmen	die Lehrerin	teacher
18		polis	der Polizist	policeman
19		rehberlik	die Beratung	guidance
20		sevgi	die Liebe	love
21		sigara	die Zigarette	cigarette
22		spor	der Sport	sport
23		toplum	die Gesellschaft	society
24		uyuşturucu	das Rauschgift	drugs

3.5.1.3.5. Diyalog Metni: Temiz Nesil

Diyalog (rol sahipleri: Seher, Orlando, Yoko, Görkem, Melike, Moreno)

Öğretmen: Yanımda bir diyalog metni getirdim. 3 kız 3 erkek öğrencinin okuması gerekmektedir. Kimler gönüllü olmak ister?

Birinci bölüm		
01	Seher	Bizim ilçeden iki yıl önce milli **spor**cu çıkmıştı. Hatırlayan var mı?
02	Orlando	Evet evet ben hatırlıyorum. Hayri'ydi adı. Halterci. Dedesi emekli **polis**ti.
03	Yoko	Her gün **bisiklet**e binerdi. O, **okul** çıkışında sürekli spor yapan bir **çocuk**tu.
04	Görkem	Hey, **genç**ler! Bu topraklar ne alimler ne sanatçılar yetiştirmiş.
05	Melike	Sizin **aile**de özel günlerde canlı **müzik** yapan birisi vardı.
06	Yoko	Çok güzel **gitar** çalardı.
07	Moreno	O, **doktor** oldu. Keriman'dan bahsediyorsunuz. Ferhat Göçer gibi müziği bırakmadı hala.
08	Seher	Çok **kitap** okurdu hayrandım ona.
İkinci bölüm		
09	Orlando	Küçük yerde yaşıyoruz ama şanslıyız.
10	Yoko	Hangi konuda?
11	Orlando	Biz burada **bağımlılık**lardan uzak yaşıyoruz. Baksanıza Tülay'ın yurtdışındaki kuzeni **uyuşturucu** kullanmaya başlamış diye duydum.
12	Yoko	Aaa çok şaşırdım. Geçen yıl buraya gelmişti tanışmıştık.
13	Orlando	Evet. Ders notları düşmeye başlamış.
14	Görkem	Ben de duydum okulunda dışlanmaya başlamış. Üstelik **öğretmen**leri de hiç umursamıyormuş.
15	Seher	Buradaki öğretmenler **öğrenci**lere çok emek harcıyorlar.
16	Melike	Gençlerle sürekli **iletişim** içindeler, onlara **rehberlik** yapıyorlar.
17	Orlando	Birlikte pikniğe giderler, sosyal etkinlikler planlarlar. Öğrencilere **arkadaş** gibi yaklaşırlar.
18	Melike	Duyduğum kadarıyla **cep telefonu** numaralarını bile paylaşıyorlar.
19	Seher	Ne güzel.
Üçüncü bölüm		
20	Moreno	Böyle özverili eğitimcilerin **toplum**da var olması beni mutlu ediyor.
21	Yoko	Önce çocukların gönlüne girince, **sevgi** olunca öğretmene saygı da

		peşinden geliyor.
22	Seher	Gençlerimizi spora, sanata, okumaya yönlendiriyorlar. Öğrenciler çok başarılı.
23	Görkem	Gerçekten de öyle. Bizim köyün gençlerine karşı **inanc**ım büyük.
24	Melike	Göze batan hiçbir taşkınlıkları yok.
25	Görkem	Bırakın **uyuşturucu**yu, **alkol sigara** bile kullanan duymadım.
26	Moreno	Dinsel inançları kuvvetli. Alkolü o yüzden tüketmezler.
27	Melike	Aslında onlara kötü rol model olacak kimse yok.
28	Moreno	Çok iyi.
29	Görkem	Baksanıza maça başlamış çocuklar. Ne güzel **oyun** kurmuşlar.
30	Moreno	Temiz nesillerle ülkenin geleceği parlak olacak...

3.5.1.3.6. Okuma Metni: Uyuşturucuyla Mücadele

Ekteki soruları metni okuyarak takımca yanıtlayınız.

1. Bağımlılık, **sigara**, **alkol**, **uyuşturucu** madde kullanımıyla oluşabileceği gibi **cep telefonu**, çevrimiçi **oyun**lar, kumar gibi davranışsal boyutta da görülebilir. Uyuşturucu bağımlılığı, bir anda gelişen, söz konusu maddeyi vücuda alır almaz kendini gösteren bir yapıda değildir. Bireyin bu sürecin hangi aşamasında olduğunu bilmek, bireye yardım, tedavi ve rehabilitasyon planlaması yapılması adına önemlidir.

2. Eğitim yaşamına başlamamış 0-6 yaş aralığındaki **çocuk**lar **aile**lerinin sözünü dinler, çoğunlukla anne babaları ne derse onu yapma eğilimi gösterirler. Çocuklar biraz daha büyüyüp okul yaşamına başladıklarında **öğretmen**lerinin söyledikleri ve yaptıkları önem kazanır. Ergenlik dönemine geçiş yaptıklarında ise aile ve öğretmenin etkisi azalır ve **genç**ler daha çok **arkadaş**ları ile vakit geçirmeye başlarlar. Bu dönemde arkadaşlarından etkilenme süreci daha fazla olur.

3. Arkadaşları, bir genci olumlu anlamda geliştirebileceği gibi olumsuz bir takım etkilere de sürükleyebilir. Yakın **iletişim** kurdukları kişiler, **toplum**da rol model aldıkları bireyler gencin yaşamında etkili olabilmektedir. “Bir kereden bir şey olmaz” söylemleri, yakın çevreden gelen teklifler gençleri zaman zaman ikileme

düşürebilmektedir. Gelen tehlikeli tekliflere "hayır" diyebilmek **bağımlılık**lardan korunmanın en etkili yöntemlerindendir.

4. Yaşam, boşluğu asla affetmez diye bir söz vardır. Kişisel gelişime katkıda bulunan kurslar, hobiler, kültür-sanat ve **spor**tif etkinlikler ile gençlerin günlük yaşamlarını zenginleştirmeleri onları zararlı alışkanlıklardan özellikle bağımlılıklardan koruyacaktır. Söz gelişi **gitar** çalarak **müzik**le uğraşmak gençlerin severek yaptığı ya da yapmak istedikleri hobilerdendir. Doğa yürüyüşü yapmak, **bisiklet**e binmek, **kitap** okumak, evcil hayvan sahiplenmek, bitki bakımı ve daha birçok hobi alanı insanı hem sosyal-ruhsal açıdan geliştirir hem de birtakım istenmeyen alışkanlıklardan korur.

5. Uyuşturucu bağımlılığının sağlık, güvenlik ve adli sorunlar da oluşturduğu bilinmektedir. Bağımlılar, **doktor** denetiminde psikiyatrik ilaç tedavisine alınmaktadır. Ayrıca emniyet güçlerinin ve **polis**lerin uyuşturucu ile mücadele kapsamında **öğrenci**leri koruma adına okul önlerinde etkin görev aldıkları bilinmektedir. Okullarda **rehberlik** servisinde görevli psikolojik danışmanların lise düzeyindeki öğrencilere yönelik önleyici, farkındalık arttırıcı ve bilinçlendirici çalışmaları da bulunmaktadır. Yalnızca kamu kurum ve kuruluşlarının değil tüm insanlığın taşın altına elini koyarak bu konuda seferber olmasıyla etkin bir mücadele yürütülebilir. Mücadelede başarıya ulaşılabileceği **inanc**ı kişi, kurum ve kuruluşları daha güçlü kılacaktır. Unutulmamalıdır ki **sevgi** her şeyin ilacıdır. Çocuk ve gençlerle iletişim içinde olmak onlara öncelikle sevgi ile yaklaşmak kilidi açan ilk anahtardır.

3.5.1.3.7. Eğitsel Dokuztaş Oyunu

Dünyanın birçok ülkesinde yüzyıllardır bilinen "Dokuztaş" oyunu, günümüzde oynanmaya devam eden masa oyunlarından biridir. Geçmişten günümüze bir Türk strateji oyunu olarak kabul gören Dokuztaş oyunu, Dünyada farklı ülkelerde değişik adlarda anılmaktadır. Avrupa ülkelerinde "Morris" olarak bilinen Dokuztaş oyunu Türk tarihinde Dokuz Kumalak, Dokuztaş ve Dokurcun adlarıyla anılmıştır. Oyun günümüzde Tiktakto ismiyle de bilinmektedir (Bahadır, 2019).

Oyunun yaklaşık 4000 yıllık bir geçmişe sahip olduğu düşünülmektedir. İlk ortaya çıktığı ya da oynandığı yer ile ilgili kesin bir hükümden söz edilememektedir. Batılı

kaynaklarda yer alan bilgilere göre dokuztaş oyununa ait ilk bulguların Kızıldeniz'in batı bölgelerinde yer alan Tebe yöresine ait olduğu belirtilmektedir. İngiliz oyun araştırmacısı R.C.Bell'in öne sürdüğü görüşler geçerli sayılmaktadır. R.C. Bell, İrlandalıların dokuztaş oyununu tunç devrinden bu yana bildiklerini dile getirmektedir. Çinlilerin M.Ö. yaklaşık 551 yılında "Yih" adıyla dokuztaş oyununa benzer bir oyunla vakit geçirdikleri bilinmektedir (Coşkun ve Gülnar, 2021). Değişik kaynaklar incelendiğinde dokuztaş oyununun ilk izlerine M.Ö. 1400lü yıllarda Mısır'da rastlandığı değerlendirilmektedir. Türk ve Altay mitolojilerinde dokuz sayısı kutsal sayılmaktadır. Bu nedenle oyunun dokuz adet taş ya da taşa benzer nesneyle oynandığı bilinmektedir (Bahadır, 2019).

Dokuztaş oyunu, yaygın olarak yeğlenen akıl ve zeka oyunlarından biridir. Oyun odaklanma, akıl yürütme, sebatlı olma, bir sonraki hamleyi düşünerek plan yapabilme ve karar verme gibi birçok yönden kişilik gelişimine katkı sunmaktadır. Sosyal ortamlarda yer alması ve birden fazla kişiyle oynanması açısından çocuk ve gençlerin sosyal becerilerine de olumlu katkılar sunmaktadır.

Son yıllarda eğitim ortamlarında oyunlaştırma ve oyun yoluyla öğretim teknikleri sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde dokuztaş oyunu, öğrenciler arasında iletişimi artırmak ve öğrencilerin derste edindikleri bilgileri pekiştirmelerini sağlamak amacıyla eğitim kurumlarında tercih edilmektedir. Coşkun (2004), öğrencilerin, iş aletlerini daha etkin öğrenmelerini sağlamak amacıyla dokuztaş oyununun uyarlamasını yapmıştır. İş aletlerinin resimlerini ve adlarıını oyun tablasına yerleştirmiş, öğrencilerin oyun yoluyla öğrenmelerine katkıda bulunmuştur.

Coşkun ve Gülnar (2021) eğitim ortamlarında öğrencilerle birlikte kullanmak üzere eğitsel dokuztaş oyun tahtası geliştirmiştir. Oyun alanı ahşap bir çanta üzerine basılmıştır. Oyunun yeri olanaklar ölçüsünde sınıf içi ya da sınıf dışı olabilir. Okul bahçesi, okullarda bulunan çok amaçlı salonlar, spor salonları oyun için uygun olan alanlardır. Eğitsel oyunların yer aldığı etkinliklerin sınıf dışı ortamlarda yapılması önerilmektedir. Oyun küçük takımlar halinde oynanır. Her takımda 5 ya da 6 öğrenci yer alabilir. Bu çalışmada 6 öğrenciden oluşan bir takımla oynanmıştır. 6 öğrenciden oluşan takım, her biri 3 öğrenciden oluşan iki alt gruba ayrılır. Alt takımlar 2 oyuncu 1 hakemden oluşmaktadır. Eğitsel dokuztaş oyunu, bir oyun tablası, 18 (2 x 9) adet küçük taş ya da oyun pulu (örneğin 9 adet siyah 9 adet beyaz) ve oyunu başlatmak

için kullanılacak olan bir adet zardan oluşmaktadır. Ayrıca oyun kurallarının yer aldığı kart ve öğrenci yaprakları da eğitsel dokuztaş oyununda takımlara dağıtılan diğer araç gereçler arasında yer alır. Oyun tablasında 24 kesişme noktası yer almaktadır. Oyunda amaç taşları 24 kesişme noktasına sıra ile yerleştirmek, bunu yaparken dikey ya da yatay biçimde 3 taşı yan yana getirmek ve konu ile ilgili belirlenen etkinlikleri gerçekleştirmektir. 3 taşını yatay ya da dikey olarak hizalayan oyuncu rakibine ait bir taşı alarak oyundan çıkarır. Hamlelere tarif edildiği gibi devam edilir. Rakip oyuncunun oyun tablasında 2 taşı kaldığında oyun sona erer. Oyun tablasında iki taşı kalan oyuncu oyunu kaybeder. 3 taşını yan yana getiren oyuncu önce uyuşturucu bağımlılığından korunma yollarına bir örnek tümce söyler ardından rakibine ait bir taşı oyundan çıkarır. Aynı kural diğer oyuncu için de geçerlidir. Hakemler söylenen tümceleri öğrenci yapraklarına not alırlar.

Eğitsel Dokuztaş Oyununun Kuralları

01. Eğitsel dokuztaş oyunu iki el oynanır. Oyun yaklaşık 20 dakika sürer. (Oyuncular berabere kalırsa oyun bir el uzatılır).

02. 6 öğrenciden oluşan küçük takımlar oluşturulur. Oluşturulan takımlar 3'er öğrenciden oluşan iki alt gruba ayrılır. Alt takımda yer alan üyelerden biri hakem diğer ikisi oyuncu olur.

03. Hakemler öğretmenden aldıkları araç-gereci masaya koyar, oyunun kurallarını ve planlanan etkinlikleri açıklar.

04. Oyuna ilk başlayacak oyuncu zar atışı ile belirlenir. En büyük sayıyı atan oyuncu oyunu başlatır.

05. Eğitsel dokuztaş oyunu, dikkat ve odaklanma gerektiren bir oyun olduğundan, diğer takım ya da alt takımlarda yer alan öğrenciler oyuna müdahale edemezler.

06. Her oyuncu 9 taş ile oynar. Her oyuncunun kullandığı taşlar farklı renkte olur. Genel olarak 9 siyah ve 9 beyaz taş tercih edilir.

07. Oyuncular sırayla oyun tablasında yer alan 24 kesişme noktasından birine ellerindeki taşları koyarlar. Bir oyuncu sıra kendisine geldiğinde yalnızca bir taş koyabilir.

08. Oyuncular rakip oyuncunun taşıyla oynayamaz.

09. Taşları 24 kesişme noktalarına yerleştirirken ya da taşların tamamı oyun alanına konduktan sonra, oyunculardan biri, kendi taşlarından 3'ünü yatay ya da dikey olarak hizaladığında (düz yaptığında) rakibinin bir taşını alır. Alınan bu taş oyun tablasının dışına konur.

10. 3 taşını düz yapan oyuncu önce uyuşturucu bağımlılığından korunma yollarına bir örnek tümce söyler ardından rakibine ait bir taşı oyundan çıkarır. Aynı kural diğer oyuncu için de geçerlidir.

11. Hakemler paylaşılan tümceleri öğrenci yaprağına yazarlar.

12. Düz yapıldığında diğer oyuncunun düzünden taş alınmaz.

13. Oyuncular taşlarını oyun tablasına yerleştirirken en kısa yoldan düz yapmaya ve rakip oyuncunun da düz yapmamasına yönelik stratejiler geliştirir.

14. Oyuncular taşlarını oyun tablasına yerleştirdikten sonra taşların oyun alanındaki konumları doğrultusunda sağa-sola, yukarı-aşağı ve içeri-dışarı yönünde hareket ettirebilirler.

15. Taş her hamlede bir kesişen yerden diğer kesişen yere kadar hareket ettirilir.

16. Bir hamleden sonra oynama sırası diğer oyuncuya geçer.

17. Üç taşı kalan oyuncular oyun tablası üzerinde her defasında bir taşını istediği kesişme noktasına koyabilir.

18. Oyun sırasında bir oyuncu yerini değiştirdiği taşını, bir sonraki hamle sırası yeniden kendisine geldiği zaman, eski yerine geri götüremez.

19. Oyun tablası üzerinde oyunculardan birinin iki taşı kaldığında oyun sona erer.

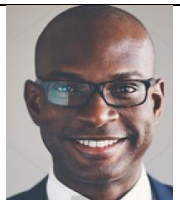
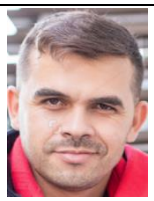
20. Oyun sona erdiğinde, hakemler oyunun sonucunu paylaşır, araç-gereci toplar ve öğretmene teslim eder.

21. Öğretmen ve öğrenciler birbirlerini kutlarlar ve eğitsel oyun için teşekkür ederler.

3.5.1.3.8. Alıştırma

Bağımlı Karakter (Boşluk Doldurma)

Yönerge: Bu alıştırmada farklı özelliklere sahip bireylerin yaşamlarından kesitlere yer verilmiştir. Aşağıdaki 24 sözcüğü boş kısımlara yerleştiriniz ve rakamlarla harfleri eşleştiriniz.

			
Daniel 42 yaşında. Bir kolejde ..... (1) olarak çalışıyor. ....…. (2) sürmeyi çok sever. .....luk (3) yıllarında başladığı …..... (4) alışkanlığı yakasını bir türlü bırakmamaktadır. ..... (5) önerisi üzerine uzman bir ..... dan (6) yardım almaktadır. Azimli bir karakter olduğundan bu alışkanlığından kurtulacaktır.	**Emma** 25 yaşında. Yaklaşık 4 yıldır ..... (7) kullanıyor. Her yıl bütünleme sınavına kalan başarısız bir .....dir (8). .....siyle (9) sorunlar yaşıyor. .....da (10) da ailede de sürekli dışlanan Emma'nın aslında tek bir şeye ihtiyacı var, o da gerçek ..... (11). Boş zamanlarında ..... (12) salonunda zaman geçiriyor. Spora sımsıkı bağlanan Emma yıllar sonra kurtuluş reçetesinin bu olacağının farkına varacak.	**Cenk 30 yaşında.** Bir restoran işletiyor. Üniversite eğitimini yarıda bırakmış ..... lik (13) yıllarında .....e (14) ilgi duymuş ..... (15) heveslenmiştir. Şu an gitarını bırakmıştır. Sürat yapmaktan hoşlanır. Bu yüzden ..... (16) ile arası iyi değildir. Alkollü iken araba kullanması nedeniyle 2 kez ölümcül trafik kazası geçirmiştir. Hız yapmayı mı .....ü (17) mü bırakır bilinmez. Ancak bu iki alışkanlığı devam ettikçe yaşadığı .....a (18) da zarar veriyor.	**Seda** 27 yaşında. Sosyal medya fenomenidir. Takipçileriyle sıkı bir ..... (19) içindedir. ..... (20) olmadan yaşayamaz. En büyük hobisi ücretsiz wi-fi bulup oradan internete bağlanmaktır. İnternet paketi bittiğinde telefonundaki .....larla (21) zaman geçirir. En son okuduğu ..... (22) Cin Ali'dir. Her ne kadar lise yıllarında ..... (23) servisi sosyal medyayı bilinçli kullanması gerektiğini paylaşsa da o telefonundan vazgeçmemiştir. Onun .....ına (24) göre sosyal medya bağımlılığı pembe bağımlılıktır, doğrusu zararsızdır.

a) aile	b) arkadaş	c) alkol	ç) bisiklet	d) cep telefonu	e) çocuk
f) doktor	g) genç	h) gitar	ı) iletişim	i) inanç	j) kitap
k) müzik	l) oyun	m) okul	n) öğrenci	o) öğretmen	ö) polis
p) rehberlik	r) sevgi	s) sigara	ş) spor	t) toplum	u) uyuşturucu

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24

3.5.1.3.9. Dersin Akış Şeması

Aşama	Süre dk.	Öğretmenin davranışları	Katılımcıların davranışları	Yöntem / Teknik	Araç – gereç
01	5 dk.	Öğretmen sınıfı selamlar ve dersin konusunu açıklar.	Öğrenciler dinler, not alır.	Düz anlatım	Defter, kalem
02	5 dk	Önceki hafta verdiği araştırma ödevini hatırlatır, gönüllü öğrencilerden araştırmalarıyla ilgili paylaşımlarını alır.	Gönüllü öğrenciler araştırmaları ile ilgili paylaşımda bulunur	Paylaşım	Araştırma metinleri
03	10 dk.	Uyuşturucu bağımlılığı hakkında neler bildiklerini sorar.	Öğrenciler uyuşturucu bağımlılığı hakkında bildiklerini anlatırlar.	Düz anlatım	Etkileşimli tahta
04	8 dk.	Diyalog etkinliği için öğrencilere roller dağıtılır ve metnin okunmasını başlatır.	Öğrenciler diyalog metnini okurlar.	Diyalog etkinliği	Diyalog metni
05	5 dk.	Neler duyumsadıklarını sorar.	Duyumsadıklarını sınıfla paylaşırlar.	Paylaşım Soru-Yanıt Tartışma	
06	5 dk.	Öğrencilerden bir takım sözcüsü belirlemelerini ister. Diyalog metnini ve soruları dağıtır, soruların yanıtlanmasını ister.	Takım sözcüsü belirlenir. Takımca sorular yanıtlanır.	Takım çalışması.	Diyalog metni ve sorular
07	2 dk.	Takım sözcüsünün takım çalışmasının sonucunu sunmasını ister.	Takım sözcüsü takım çalışmasının sonucunu sunar.	Sunum	Takım çalışmasının sonucu
Ara					
08	10 dk.	Okuma metnini ve soruları gruba dağıtır. Soruların yanıtlanmasını ister.	Okuma metnini okurlar ve soruları yanıtlarlar.	Takım çalışması	Okuma metni ve sorular

09	7 dk.	Takım sözcüsünün takım çalışmasının sonucunu sunmasını ister.	Takım sözcüsü takım çalışmasının sonucunu sunar.	Sunum	Takım çalışmasının sonucu
10	20 dk.	Eğitsel Dokuz Taş Oyununda kullanılan araç gereçleri dağıtır ve oyunun başlatılmasını söyler.	Öğrenciler eğitsel dokuz taş oyununu oynarlar	Takım çalışması	Eğitsel dokuz taş oyunu araç gereçleri
11	8 dk.	Hakemden oyunun sonucunu ve öğrenci yaprağına yazılan ifadeleri takımla paylaşmasını ister.	Hakem oyunun sonucunu ve öğrenci yaprağına yazılan ifadeleri paylaşır.	Sunum	Takım çalışması sonucu
12	15 dk	"Bağımlı Karakter" alıştırma kağıtlarını öğrencilere dağıtır. Alıştırmanın yapılmasını ister.	Öğrenciler alıştırmayı yaparlar.	Etkinlik	"Bağımlı Karakter" alıştırma kağıdı, Kalem
13	10 dk	Öğrencilerden alıştırma ile ilgili paylaşmalarını ister.	Öğrenciler yanıtlarını paylaşırlar.	Sunumlar	Alıştırma paylaşımları
14	10 dk.	Uyuşturucu bağımlılığıyla mücadele etmenin önemini vurgulayarak konuyu özetler, katılım için teşekkür eder, ev ödevini verir ve dersin bittiğini bildirir.	Öğrenciler de teşekkür ederler ve araç-gereçleri öğretmene teslim ederler.	Düz anlatım	
Toplam süre 120 dakika (3 ders saati)					
Ödev: Uyuşturucu bağımlılığı ile mücadele konusunda araştırma yapınız ve edindiğiniz bilgileri sınıfla paylaşınız.					

3.5.1.3.10. Uygulamanın Değerlendirilmesi

Bu bölümde Bağımlılıkla Mücadele konusunun üçüncü alt ünitesi olan Uyuşturucu bağımlılığı ile mücadele konusunun işlendiği derse ait uygulamalar değerlendirilmiştir. Uygulama süreci, derste gerçekleştirilen eğitsel oyun, etkinlik ve alıştırmalara ait gözlem sonuçlarına yer verilmiştir.

3.5.1.3.10.1. Uygulama ile İlgili Rapor

Uyuşturucu Bağımlılığı ile Mücadele konusu çalışmanın üçüncü alt ünitesini oluşturmaktadır. Konu ile ilgili ders akış şeması hazırlanmıştır. Uygulama 3 ders saatinde sorunsuz bir biçimde gerçekleştirilmiştir. Ders, üç kız üç erkek olmak üzere toplam 6 öğrenci ile işlenmiştir. Öğrencilerin tamamı 12. sınıfa devam etmektedir. Uygulamaların gerçekleştirildiği sınıftaki sıralar "U düzeni"ne getirilerek, öğrencilerin bu düzende dersi takip etmeleri sağlanmıştır.

Bir önceki hafta öğrencilere alkol bağımlılığı ile mücadele konusunda bir araştırma ödevi verilmişti. Dersin başlangıcında ödevi yapan gönüllü öğrencilerden paylaşımlar istenmiştir. Ö4 kod numaralı öğrenci ödeviyle ilgili paylaşımlarda bulunmuştur. Ardından uyuşturucu bağımlılığı ile mücadele konusuna giriş yapılmıştır. Öğrencilere uyuşturucu bağımlılığı ile ilgili neler bildikleri sorulmuştur. Tüm öğrenciler bu bölümde söz alarak bildiklerini paylaşmıştır. Öğrencilerden Ö6 esrar, kokain ve ekstazi maddelerini duyumsadığını, bu maddeleri izlediği filmlerden görüp öğrendiğini dile getirmiştir. Diğer öğrenci Ö5 önceki yıllarda bonzai adında bir uyuşturucu maddenin ismini çok sık duyduğunu söylemiştir.

Ana haber bültenlerinde sık sık haberi çıktığını, bonzai kullanan gençlerin düştüğü durumları anlatan haberlerin çok sık yer aldığını hatırladığını dile getirmiştir. Bir diğer öğrenci uyuşturucu bağımlılığı denilince gözünün önünde metruk binaların canlandığını; uyuşturucu maddelerin genellikle içinden dumanların çıktığı, yıkık-dökük terkedilmiş evlerde kullanılabileceğini belirtmiştir. Paylaşımları için teşekkür edilerek "Temiz Nesil" başlıklı diyalog metnine geçilmiştir. Etkinlik için rol paylaşımı yapılmış ve öğrencilerden kendi rollerini ilgilendiren kısımları okumaları istenmiştir. Diyalog metninde yurtdışında öğrenim gören bir öğrencinin uyuşturucu madde kullanmaya başladığı geçmektedir. Bu bölümü okuyan öğrenci Ö1 kendi kuzeninin de yurtdışında yaşadığını belirtmiştir. "*Bu bölümü okurken aklıma Fransa'da yaşayan kuzenim geldi. Uzun zamandır görüşmedik. Umarım uyuşturucuyla falan karşılaşmamıştır.*" demiştir. Diyalog metnine ait sorular öğrenciler tarafından doğru biçimde yanıtlanmıştır.

Öğrenciler ilk iki hafta uygulanan programı öğrendiklerinden dolayı ders arası zili çaldığında araya çıkabilmek için izin istemişlerdir. Hep birlikte ders arasına

çıkılmıştır. Teneffüste, dersin ilerleyen dakikalarında oynanacak eğitsel dokuztaş oyunu için iki hakem belirlenmiştir. Hakemlere oyunun kuralları anlatılmıştır. Dersin ikinci bölümüne zamanında başlanmıştır. "Uyuşturucuyla Mücadele" başlıklı okuma metninin etkinlik yaprakları öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerden metni okumaları ve ardından metinle ilgili soruları yanıtlamaları istenmiştir. Kimi öğrencilerin metni okurken, tıpkı yazılanları onaylar gibi, başlarını hafifçe aşağı yukarı eğip kaldırma hareketinde bulundukları fark edilmiştir. Metinle ilgili duygu ve düşünceleri sorulduğunda öğrencilerden Ö2 söz isteyerek yazılanların oldukça bilgilendirici olduğunu belirtmiştir. "*Uyuşturucu kullanımı da geçen hafta alkol konusunu işlerken bahsettiğiniz gibi arkadaş çevresinin etkisiyle başlıyor. Amcamın oğlu anlatır hep. Arkadaşlarına hayır diyemediği için içkiye alıştığını ve bir türlü bırakamadığını. Hala içiyor."* demiştir. Etkinlik için öngörülen süre öğrencilerin kişisel paylaşımlarından dolayı aşılmıştır.

Yaklaşık 23 dakikada etkinlik tamamlanmıştır. Ardından eğitsel materyal çantaları alınarak sınıftan çıkılmış çok amaçlı salona geçilmiştir. Eğitsel materyal çantaları açılmıştır. Eğitsel dokuztaş oyunu için öğrenciler iki alt gruba ayrılmıştır. Her alt takım için belirlenen hakemlere oyun araç gereçleri dağıtılmış ve oyunu yönetmeleri istenmiştir. Oyunda öğrenciler zevkle zaman geçirmişlerdir. Oyun esnasında aynı zamanda eğitsel etkinlikleri yerine getirmişlerdir. Uyuşturucu bağımlılığından korunma yollarına örnekler vermişler. Tümceler hakemler tarafından önce öğrenci yapraklarına yazılmış ardından sınıfla paylaşılmıştır. Oyunun sona ermesiyle öğrenciler birbirlerini kutlamışlardır. Eğitsel dokuztaş oyunu öğrenciler tarafından benimsenmiştir. Oyunla hem eğlenmişler hem de öğrendikleri bilgileri pekiştirmişlerdir. Oyunun ardından "Bağımlı Karakter" etkinlik yaprağı öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrenciler (7) numaralı boşluğa hangi sözcüğü yazacakları noktasında yardım istemişlerdir. Onun dışında etkinlikte anlaşılmayan bir kısım oluşmamıştır. Öğrenciler başarıyla etkinliği tamamlamışlardır. İkinci bir ders arası verilmemiş çalışma blok ders olarak tamamlanmıştır. Öğrencilere ev ödevleri verilmiştir. Bir sonraki haftaya yeniden görüşüleceği paylaşılarak etkinlikler sonlandırılmıştır. Ders bittikten sonra okul yöneticileri ve okul rehberlik öğretmeniyle görüşülmüştür. Bir sonraki haftanın planlaması birlikte yapılmıştır.

3.5.1.3.10.2. Uygulama ile ilgili Gözlem ve Değerlendirme Formu

Bu bölümde uygulamalar ile ilgili öğretmen ve öğrencilerin gözlem ve değerlendirme formları belirtilmiştir. Öğretmen ve öğrenci değerlendirmeleri sonuç ve öneriler bölümünde ayrıntılı olarak sunulmuştur.

3.5.1.3.10.2.1. Öğretmen Tarafından Yapılan Değerlendirme Formu

No	Beceriler	Değerlendirme dereceleri				
		Yetersiz	Kabul edilebilir	Orta	İyi	Çok iyi
01	Öğrenciler derse etkin katıldılar mı?					
02	Öğrenciler uyuşturucu bağımlılığı hakkında bilgi edindiler mi?					
03	Öğrenciler uyuşturucu bağımlılığının insan sağlığı üzerindeki etkilerini açıklayabildiler mi?					
04	Öğrenciler bağımlılık yapıcı uyuşturucu maddelerden kendilerini nasıl koruyacağını açıklayabildiler mi?					
05	Öğrenciler uyuşturucu bağımlılığıyla mücadelenin önemini fark ettiler mi?					
06	Öğrenciler diyalog ve okuma metnini konuyla ilişkilendirebildiler mi?					
07	Öğrenciler diyalog ve okuma metni ile ilgili soruları yanıtlayabildiler mi?					
08	Öğrenciler Eğitsel Dokuztaş Oyununu benimsediler mi?					
09	Öğrenciler “Bağımlı Karakter” alıştırmasını başarıyla					

	sonuçlandırabildiler mi?					
10	Öğrenciler uyuşturucu bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerilerinde bulundular mı?					

3.5.1.3.10.2.2. Öğrenci Tarafından Yapılan Değerlendirme Formu

No	Beceriler	Değerlendirme dereceleri				
		Yetersiz	Kabul edilebilir	Orta	İyi	Çok iyi
01	Derse etkin bir biçimde katıldım.					
02	Uyuşturucu bağımlılığı hakkında bilgi edindim.					
03	Uyuşturucu bağımlılığının insan sağlığı üzerindeki etkilerini açıklayabildim.					
04	Bağımlılık yapıcı uyuşturucu maddelerden kendimi nasıl koruyacağımı açıkladım.					
05	Uyuşturucu bağımlılığıyla mücadelenin önemini fark ettim.					
06	Diyalog ve okuma metnini konuyla ilişkilendirdim.					
07	Diyalog ve okuma metni ile ilgili soruları yanıtladım.					
08	Eğitsel Dokuztaş Oyununu benimsedim.					
09	"Bağımlı Karakter" alıştırmasını başarıyla sonuçlandırdım.					

10	Uyuşturucu bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerilerinde bulundum.					

3.5.1.3.11. Sonuç ve Öneriler

Uyuşturucu madde kullanımını önleme çalışmaları birincil, ikincil ve üçüncül önleme çalışmaları olmak üzere üç aşamada gerçekleştirilmektedir. Okullarda öğrencileri ve velileri bilgilendirmek, onların uyuşturucu maddelerden korunmaya yönelik bilinç ve farkındalık düzeylerini artırmak amacıyla yapılan eğitimler birincil önleme çalışmalarıdır. Bağımlılıklarla mücadelede birincil önleme çalışmaları birey madde kullanmaya başlamadan olmaktadır. Bu bakımdan etkili ve ekonomiktir. Çocuk ve gençler arasında uyuşturucu madde kullanımının önlenmesi bireylerin risk etmenlerinin farkında olmalarını gerektirir. Ayrıca büyüme ve gelişme çağında olan gençlerin çevrelerindeki koruyucu etmenlerin güçlendirilmesi de gençlerin uyuşturucu madde bağımlılığından uzak durmalarını kolaylaştıracaktır. Okullarda bağımlılıklarla mücadele çalışmaları kapsamında uyuşturucu madde bağımlılığı ile mücadele konusuna da değinilmektedir. Öğrencilerin gelişim düzeyleri dikkate alındığında ilkokul ve ortaokullarda bu konu işlenmemektedir. Yalnızca ortaöğretim kurumlarında konunun ele alınması daha uygundur.

Bu çalışmada çalışma grubu olarak ortaöğretim 12. Sınıf öğrencileri belirlenmiştir. Küçük takım çalışması biçiminde eğitsel oyun, etkinlik ve alıştırmalarla uyuşturucu madde bağımlılığı ile mücadele olanakları işlenmiştir. Uyuşturucu maddelerin zararlarından bahsedilmiştir. Öğrencilerin uyuşturucu maddelerden nasıl korunabilecekleri ve uyuşturucu bağımlılığıyla nasıl mücadele edebilecekleri tartışılmıştır. Diyalog ve okuma metinlerinin konunun ayrıntılı bir biçimde işlenmesinde etkili olduğu izlenmiştir. Eğitsel dokuztaş oyunu ile etkinliğin eğlenceli bir nitelik kazandığı gözlemlenmiştir.

Öğrencilerin kendilerini süreçle ilgili olumlu yönde değerlendirdiği görülmüştür. Öğrenciler derse etkin bir biçimde katılmışlardır. Uyuşturucu bağımlılığı ile ilgili bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Uyuşturucu bağımlılığının insan sağlığı üzerindeki etkilerini açıklayabilmişlerdir. Uyuşturucu bağımlılığıyla mücadelenin

önemini fark ettiklerini söylemişlerdir. Diyalog, okuma metni ve eğitsel dokuztaş oyununu benimsediklerini anlatmışlardır. Uyuşturucu bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerilerinde bulunmuşlardır.

Bağımlılıkla mücadele gibi son derece duyarlı ve önemli olan bir konunun eğitsel oyun, etkinlik ve alıştırmalarla zenginleştirilmiş bir ders programıyla işlenmesinin etkili olduğu değerlendirilmektedir. Sonuç olarak öğrencilerin uyuşturucu madde bağımlılığıyla mücadele ile ilgili farkındalık düzeylerinin arttığı gözlenmiştir.

Elde edilen deneyimler doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

01. Okullarda uyuşturucu bağımlılığı ile mücadele kapsamında düzenlenen eğitimlerin yanı sıra çocuk ve gençlerin çevrelerindeki koruyucu etmenler güçlendirilmelidir.

02. Uyuşturucu madde kullanımını önleme çalışmalarına stresle baş etme, öfke kontrolü, etkili iletişim becerileri eğitimleri de eklenmelidir.

03. Okul eğitim programlarına uyuşturucu madde farkındalık eğitimleri eklenmelidir.

04. Biyolojik, sosyolojik ve psikolojik temelleri olan uyuşturucu bağımlılığıyla toplumdan her kesimin katılımıyla birlikte mücadele edilmelidir.

05. Güçlü aile bağları çocuk ve gençleri bağımlılıklardan korumaktadır. Bu bağlamda konu ile ilgili aile eğitimleri düzenlenmelidir.

06. Eğitim kurumlarında çocuk ve gençlere yönelik bağımlılık çalışmaları sürekli olmalıdır.

07. Konu ile ilgili öğretmen bilgilendirmeleri yapılmalıdır.

08. Okul çevreleri güvenli duruma getirilmelidir.

09. Eğitim kurumlarında yürütülen bağımlılıkla mücadele çalışmalarında eğitsel oyun ve etkinliklerden yararlanılmalıdır.

10. Uyuşturucu bağımlılığı ile mücadele çalışmalarında emniyet güçleri ve narkotik ekipleri ile işbirliği yapılmalıdır.

3.5.1.3.12. Kaynakça

Coşkun, H. (2004). *Dokuztaş Oyunu, Namık Kemal İ.Ö.O Örneği, Dokumacılık.* Ankara: CTB Yayınları 4.

Coşkun, H. ve Gülnar, G. (2021). *Bağımlılıkla Mücadele Olanakları.* (1. Baskı). Ankara: Sonçağ Yayıncılık.

Seferoğlu, S. S. (2006). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı.* Ankara: Pegema yayıncılık

Bahadır, E. (2019). Milli oyunumuz dokuztaş ve matematik öğretimi. Arıcı, A. F. ve Başaran, M. (Ed.), *Milli Eğitim Üzerine Yazılar* içinde. İstanbul: Efe akademi yayınları.

https://www.shutterstock.com. Erişim tarihi: 23.05.2020. (etkinlik resimleri)

3.5.1.3.13. Ekler

3.5.1.3.13.1. Diyalog Metni ile ilgili Sorular ve Yanıt Anahtarı

Diyalog Metni ile ilgili Sorular

Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Diyalog metninde geçen milli sporcunun branşı aşağıdakilerden hangisidir?

( ) a. Boks ( ) b. Halter ( ) c. Atletizm ( ) d. Güreş ( ) e. Bisiklet

2. Seher, Doktor Keriman'ın hangi özelliğine hayran kaldığını söylemektedir?

( ) a. Güzel şarkı söylemesi ( ) b. İyi dans etmesi ( ) c. Çok kitap okuması

( ) d. Yardımsever olması ( ) e. Çok çalışkan olması

3. Uyuşturucu madde kullanmaya başlamasının ardından Tülay'ın okul yaşamında aşağıdakilerden hangisi görülmüştür?

I. Ders notlarında düşüş

II. Arkadaşları tarafından dışlanma

III. Öğretmenlerin ilgisinde artış

( ) a. Yalnız I ( ) b. Yalnız II ( ) c. I-II ( ) d. I-III ( ) e. I-II-III

4. Görkem'in köyündeki gençlerin alkol tüketmemesinin sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

( ) a. Maddi olanaksızlıklar ( ) b. Aile terbiyesi ( ) c. Yüksek bilinç düzeyi

( ) d. Akran desteği ( ) e. Dinsel inançlar

5. Diyalog metninde "Temiz nesil" sözü ile ne kastedilmektedir?

( ) a. Sigara, alkol ve uyuşturucu maddelerden uzak yaşayan gençler

( ) b. Argo konuşmayan, kötü söz söylemeyen çocuklar

( ) c. Dinini yaşayan insanlar

( ) d. Kişisel hijyenine önem veren gençler

( ) e. Sağlıklı beslenen çocuklar

Diyalog metni ile ilgili soruların yanıt anahtarı

1	2	3	4	5
B	C	C	E	A

3.5.1.3.13.2. Okuma Metni ile ilgili Sorular ve Yanıt Anahtarı

Okuma Metni ile ilgili Sorular

Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi davranışsal bağımlılıklardan değildir?

( ) a. Kumar ( ) b. Alışveriş ( ) c. Uyuşturucu ( ) d. İnternet ( ) e. Çevrimiçi oyun

2. I. Aileyle geçirilen zaman azalır

II. Anne babanın çocuk üzerindeki etkisi artar.

III. Akranlardan etkilenme görülür.

Ergenlik döneminde yukarıdaki ifadelerden hangisi görülmeye başlar?

( ) a. Yalnız I ( ) b. Yalnız II ( ) c. I-II ( ) d. I-III ( ) e. I-II-III

3. Aşağıdakilerden hangisi bağımlılık yapıcı maddelerden uzak durmak için yapılması yararlı eylemlerdendir?

( ) a. Spor yapmak ( ) b. Müzikle uğraşmak ( ) c. Kitap okumak

( ) d. Bisiklete binmek ( ) e. Hepsi

4. "Arkadaşları, bir genci olumlu anlamda geliştirebileceği gibi olumsuz bir takım etkilere de sürükleyebilir. Yakın iletişim kurdukları kişiler, toplumda rol model aldıkları bireyler gencin yaşamında etkili olabilmektedir."

Aşağıdakilerden hangisi bağımlılıktan korunma amacıyla akranların birbirlerine söyleyecekleri önerilerden olamaz?

( ) a. Sigara sorunlarını çözmez, rehberlik servisinden yardım al.

( ) b. Bir kereden bir şey olmaz.

( ) c. Ailene daha çok zaman ayır.

( ) d. Gerektiğinde "Hayır !" demeyi bil.

( ) e. Okulun spor kulübüne kaydol.

5. I. Adli II. Güvenlik III. Ekonomik IV. Psikolojik

Uyuşturucu bağımlılığı insan bedeninde çok sayıda tahribat oluşturmaktadır. Uyuşturucu kullanımının daha pek çok zararı da bulunmaktadır. Yukarıdaki söylemlerden hangisi uyuşturucu kullanımının oluşturduğu sorun alanlarındandır?

( ) a. I-II ( ) b. III-IV ( ) c.I-II-III ( ) d. I-III-IV ( ) e. I-II-III-IV

Okuma metni ile ilgili soruların yanıt anahtarı

1	2	3	4	5
C	D	E	B	E

3.5.1.3.13.3. Alıştırmaların Çözümü

Bağımlı Karakter Alıştırması Çözümü

			
Daniel 42 yaşında. Bir kolejde **öğretmen** (1) olarak çalışıyor. **Bisiklet** (2) sürmeyi çok sever. **Çocuk**luk (3) yıllarında başladığı **sigara** (4) alışkanlığı yakasını bir türlü bırakmamaktadır. **Arkadaş** (5) önerisi üzerine uzman bir **doktor**dan (6) yardım almaktadır. Azimli bir karakter olduğundan bu alışkanlığından kurtulacaktır.	Emma 25 yaşında. Yaklaşık 4 yıldır **uyuşturucu** (7) kullanıyor. Her yıl bütünleme sınavına kalan başarısız bir **öğrenci**dir (8). **Aile**siyle (9) sorunlar yaşıyor. **Okul**da (10) da ailede de sürekli dışlanan Emma'nın aslında tek bir şeye ihtiyacı var, o da gerçek **sevgi** (11). Boş zamanlarında **spor** (12) salonunda zaman geçiriyor. Spora sımsıkı bağlanan Emma yıllar sonra kurtuluş reçetesinin bu olacağının farkına varacak.	Cenk 30 yaşında. Bir restoran işletiyor. Üniversite eğitimini yarıda bırakmış **genç**lik (13) yıllarında **müziğ**e (14) ilgi duymuş **gitar**a (15) heveslenmiştir. Şu an gitarını bırakmıştır. Sürat yapmaktan hoşlanır. Bu yüzden **polis** (16) ile arası iyi değildir. Alkollü iken araba kullanması nedeniyle 2 kez ölümcül trafik kazası geçirmiştir. Hız yapmayı mı **alkol**ü (17) mü bırakır bilinmez. Ancak bu iki alışkanlığı devam ettikçe yaşadığı **toplum**a (18) da zarar veriyor.	Seda 27 yaşında. Sosyal medya fenomenidir. Takipçileriyle sıkı bir **iletişim** (19) içindedir. **Cep telefonu** (20) olmadan yaşayamaz. En büyük hobisi ücretsiz wi-fi bulup oradan internete bağlanmaktır. İnternet paketi bittiğinde telefonundaki **oyun**larla (21) zaman geçirir. En son okuduğu **kitap** (22) Cin Ali'dir. Her ne kadar lise yıllarında **rehberlik** (23) servisi sosyal medyayı bilinçli kullanması gerektiğini paylaşsa da o telefonundan vazgeçmemiştir. Onun **inanc**ına (24) göre sosyal medya bağımlılığı pembe bağımlılıktır, doğrusu zararsızdır.

a) aile	b) arkadaş	c) alkol	ç) bisiklet	d) cep telefonu	e) çocuk
f) doktor	g) genç	h) gitar	ı) iletişim	i) inanç	j) kitap
k) müzik	l) oyun	m) okul	n) öğrenci	o) öğretmen	ö) polis
p) rehberlik	r) sevgi	s) sigara	ş) spor	t) toplum	u) uyuşturucu

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
o	**ç**	**e**	**s**	**b**	**f**	**u**	**n**	**a**	**m**	**r**	**ş**

13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
g	**k**	**h**	**ö**	**c**	**t**	**ı**	**d**	**l**	**j**	**p**	**i**

3.5.1.3.13.4. Uygulamadan Örnekler

Eğitsel dokuztaş oyunu "3 taşını düz yapan oyuncu önce uyuşturucu bağımlılığından korunma yollarına bir örnek tümce söyler ardından rakibine ait bir taşı oyundan çıkarır" kuralına uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda "Eğitsel Dokuztaş Oyununda" Ö1 ve Ö2 kod numaralı öğrencilerin verdiği yanıtlardan örnekler aşağıdaki gibidir:

Ö1 (1. Düz yaptığında): *"Uyuşturucu bağımlılığından kurtulmanın ilk adımı ona hiç bulaşmamaktır."*

Ö1 (2. Düz yaptığında): *"Uyuşturucu maddeyle mücadele etmek için önce bilgilenmek, bilinçlenmek ve farkında olmak gerekir."*

Ö1 (3. Düz yaptığında): *"Alınacak küçük bir tedbir, çok büyük sarsıntıları önleyecektir."*

Ö2 (1. Düz yaptığında): *"Madde teklif eden arkadaşımız olduğunda ona hayır deyip reddetmeliyiz"*

Ö2 (2. Düz yaptığında): *"Tehlikeli olarak gördüğümüz ortamlara gitmeyeceğiz, oralardan uzak duracağız"*

Ö2 (3. Düz yaptığında): *"Uyuşturucu madde kullanmamız için gelen tekliflere direnç göstermek gerekir. Bazen tehdit ve aşağılanmalara maruz kalabiliriz. Dik duruş sergilerim ben."*

3.5.1.4. DÖRDÜNCÜ ALT ÜNİTE

3.5.1.4.1. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI İLE MÜCADELE

3.5.1.4.2. Genel Bilgiler

Bu ders etkin öğrenme yaklaşımı temel alınarak hazırlanmıştır. Eğitsel oyun ve etkinliklerle zenginleştirilen bu ders 12. sınıf rehberlik dersinde uygulamalı işlenecek biçimde tasarlanmıştır. Derse ilişkin genel bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

Eğitim Kurumu	: Lise
Hedef Grubu	: 12. sınıf öğrencileri
Ders (branş)	: Rehberlik
Konu	: Teknoloji Bağımlılığı ile Mücadele
Süre	: 120 dakika (3 ders saati)

3.5.1.4.3. Dersin Hedeflenen Kazanımları

Okul öncesi eğitim kurularından yükseköğretime kadar öğrencilere kazandırılmak istenen bilgi, beceri ve tüm öğrenme ürünleri eğitim kurumlarında planlı, programlı ve sistemik bir biçimde öğrencilere aktarılır (Aktan, 2020). Hedef/ kazanım, içerik, eğitim durumları ve değerlenme, eğitim programının dört temel ögesidir. Sözü edilen bu temel ögelerin arasında dinamik bir yapı vardır. Başlangıç noktası olması yönüyle "hedef" önemli bir nitelik taşımaktadır (Bümen, 2010). Son yıllarda hedef, hedef davranış, erek gibi farklı kullanım biçimleri olan hedef terimi 2004 yılından itibaren "kazanım" biçiminde de kullanılmaya başlanmıştır (Başol, 2012)). Hedef, bireyin kazanması öngörülen eğitim yoluyla kazandırılabilecek nitelikteki özelliklerdir. Toplumdaki bireylerin nasıl bir eğitimsel süreçlere tabii tutulacağı hedeflenen davranışlar ile planlanır. Okullarda öğrencilere belli bilgi, tutum ve beceri kazandırmaya çalışılırken öncelikle konu ile ilgili hedefler iyi belirlenmelidir.

Teknoloji bağımlılığı ile mücadele konusu ele alınırken öğrencilerin teknoloji ürünlerini bilinçsiz kullanmanın oluşturacağı toplumsal, fiziksel ve ruhsal zararların farkına varmaları hedeflenmektedir. Ayrıca öğrencilerin, internet, akıllı telefon ve

sosyal medyayı nasıl kullanmaları gerektiğinin bilincinde olmaları, teknoloji bağımlılığının olumsuz etkilerini açıklamaları, teknoloji bağımlılığından kendilerini nasıl koruyacakları bilincine erişmeleri ve teknoloji bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerilerinde bulunmaları konunun diğer hedefleri arasındadır.

Teknoloji bağımlılığı ile mücadele konulu 4. alt ünitenin hedeflenen kazanımları aşağıda belirtilmiştir.

Etkinliğe katılan öğrenciler;

01. Teknoloji bağımlılığı ile ilgili önceki deneyimlerini/yaşantılarını hatırlar.

02. Teknoloji bağımlılığının tanımını yapar.

03. Bağımlılık yapma riski taşıyan teknoloji ürünlerinin hangileri olduğunu söyler.

04. Teknoloji bağımlılığının olumsuz etkilerini açıklar.

05. Teknolojinin bilinçli kullanma yollarını açıklar.

06. Teknoloji bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerileri sunar.

Daha önceki alt ünitelerde belirtildiği gibi seminer çalışması sırasında geliştirilmiş olan anahtar sözcük ve konu ile ilgili 24 sözcük bu alt ünitede de kullanılmıştır.

3.5.1.4.4. Derste Kullanılan Anahtar ve 24 Sözcük

	die Sucht	
Bağımlılık		Addiction
	OO	

Bu resim ile ilgili 5 Türkçe, Almanca ve İngilizce tümce yazınız.

Schreiben Sie über dieses Bild 5 Sätze auf Türkisch, Deutsch und Englisch.

Write down 5 sentences about this picture in Turkish, German and English.

No	Türkçe	Deutsch	English
01	Bir kereden bir şey olmaz düşüncesi en büyük yanılgıdır.	Einmal ist keinmal: Dieser Gedanke ist ein grosser Irrtum.	The thought of ‘give it a try, you are not going to die’ is the biggest delusion.
02	Uzatılan bir sigaraya hayır dersen daha sonrakilere de hayır dersin.	Wenn du einmal zu einer angebotenen Zigarette nein sagst, dann sagst du hinterher auch nein.	If you say ‘no’ to a cigarette, you can say no to smoking afterwards.
03	Maddeye hiç başlamamak, korunmanın en iyi yoludur.	Es ist der beste Weg für den Schutz vor Drogen, dass man damit gar nicht erst anfängt.	Not starting drugs at all is the best way to be protected
04	Teknoloji bağımlıları giderek yalnızlaşır.	Die Technologieabhängigen werden mit der Zeit vereinsamen.	Technology addiction causes you to become increasingly lonely.
05	Uyuşturucu, alkol, bilgisayar ve cep telefonu bağımlılığı bir hastalıktır ve tedavi edilmelidir.	Die Abhangigkeit von Drogen, Alkohol, Computern und Handys ist eine Krankheit und sie sollte behandelt werden.	The addiction to drugs, alcohol, computers and mobile phones is a disease and should be treated.

Resimler: Banu S. Vapur, Çankırı 15 Temmuz Şehitler Anadolu Lisesi Görsel Sanatlar Öğretmeni

Sözcük Listesi / Wortliste / Word List / Bağımlılık / die Sucht / Addiction (a)

Nr.	Resim/Bild/Picture	Türkçe	Deutsch	English
01		aile	die Familie	family
02		alkol	der Alkohol	alcohol
03		arkadaş	der Freund	friend
04		bisiklet	das Fahrrad	bicycle
05		cep telefonu	das Handy	mobile phone
06		çocuk	das Kind	child
07		doktor	der Arzt	doctor
08		genç	die Jugendliche	young
09		gitar	die Gitarre	guitar
10		iletişim	die Kommunikation	communication
11		inanç	der Glaube	faith
12		kitap	das Buch	book

Sözcük Listesi / Wortliste / Word List / Bağımlılık / die Sucht / Addiction (b)

Nr.	Resim/Bild/Picture	Türkçe	Deutsch	English
13		müzik	die Musik	music
14		okul	die Schule	school
15		oyun	das Spiel	game
16		öğrenci	die Schülerin	student
17		öğretmen	die Lehrerin	teacher
18		polis	der Polizist	policeman
19		rehberlik	die Beratung	guidance
20		sevgi	die Liebe	love
21		sigara	die Zigarette	cigarette
22		spor	der Sport	sport
23		toplum	die Gesellschaft	society
24		uyuşturucu	das Rauschgift	drugs

3.5.1.4.5. Diyalog Metni: Çevrimiçi Yaşamlar

Diyalog (rol sahipleri: Paul, Tayfur, Burak, Ceren, Herta, Karoline)

Öğretmen: Yanımda bir diyalog metni getirdim. 3 kız 3 erkek öğrencinin okuması gerekmektedir. Kimler gönüllü olmak ister?

01	Paul	Abi ne yapıyorsun sen?
02	Tayfur	Tamam korkma. Halledeceğim ben onu.
03	Burak	Gücümüz kalmadı **genç**ler. Nasıl geçeceğiz bu bölümü?
0 4	Tayfur	Panik yok **arkadaş**lar, o iş bende.
05	Paul	Geliyorlar, **çocuk**lar dikkat edin.
0 6	Ceren	Bu **müzik** çalmaya başladıysa **oyun**u yitirmeye başlamışız demektir.
07	Karoline	Asla inancını yitirme.
08	Ceren	Konuşma balonları çoğalmaya başlıyor ekranda.
09	Herta	Kendi aralarında **iletişim** kurmaya başlıyorlar. Dikkat edin!
10	Ceren	Paul **cep telefonun** çalıyor sabahtan beri.
11	Paul	Amaan boşver şimdi oyunun en coşkulu yerindeyiz
12	Tayfur	Oğlum **aile**n falan arıyordur baksana
13	Karoline	Eğer **okul**dan arıyorlarsa yandık. Dersten kaçtığımızı fark etmezler umarım.
14	Herta	Geçen gün Adem **öğretmen** Hasanları internet kafede **sigara** içerken yakalamış.
15	Ceren	O da bir şey mi? Buraklar **bisiklet**leriyle **spor**a gidiyoruz diye içmeye gitmişlerdi.
16	Karoline	Eeee.
17	Herta	Eeeesi Neco onları şişeleri tokuştururken görmüş, çok kızmış.
18	Karoline	Yapma ya.
19	Burak	Üstelik **polis**lere ihbar etmiş bizi.
20	Paul	Onlar da üzerimizi aradılar. Cebimdeki şekerleri görünce ne sandılar dersin?
21	Herta	Bizim **uyuşturucu** kullandığımızı düşündüler.
22	Karoline	Yaaaa!
23	Burak	Hastaneye gittik. Orada **doktor**lar tahlil falan yaptılar. Bayağı macera yaşadık.

24	Ceren	Yahu Neco **alkol**den nefret eder. Çıldırmıştır sizi o durumda görünce.
25	Tayfur	Sorma. Doğal olarak bizde **kitap** mitap yok.
26	Burak	"Ne biçim **öğrenci**siniz siz? Sizi **toplum**un yüz karaları…" diye bağırdı yolun ortasında.
27	Tayfur	Elinden **gitar**ımı zor kurtardım.
28	Burak	Yarın okula gidince **rehberlik** servisine uğrayalım. Hoca bize yol göstersin.
29	Paul	Onun **sevgi**sini kazanmıştık. O kızmaz bize. Anlatır bir şeyler.
30	Herta	Off! A'dan Z'ye **bağımlılık**lardan bahsedecek yine. 13. kez dinlemiş olacağım…

3.5.1.4.6. Okuma Metni: Can Suyu

Ekteki soruları metni okuyarak takımca yanıtlayınız.

1. 2020 yılında üniversiteyi kazanan Dilara artık ikinci sınıf **öğrenci**si olmuştu. Oldukça eskimiş olan **cep telefonu**nu değiştirmişti. Geçen yıl, kaldığı yurda bilgisayarını getirmemişti. Bu yıl hem bilgisayarını hem de **gitar**ını yanında götürdü. Yurtta diğer **arkadaş**ları boş zamanlarında **müzik** yapıyorlardı. Niyeti onlarla birlikte zaman zaman **gitar** çalmaktı ve yeni yeni tanıştığı çevrimiçi **oyun**larla **arkadaş**larıyla zaman geçirmekti. Üniversiteyi kazanana kadar Dilara'nın **okul** yaşamı parlak geçmişti. Çok **kitap** okuduğu için **öğretmen**leri ona "ayaklı kütüphane" derlerdi. Dilara'nın **aile**si ona hep güvenmişti ve ona karşı **inanç**ları tamdı. İleride **doktor** olacağını **çocuk**luğundan beri söyleyen kızlarını hep desteklemişlerdi.

2. Dilara ders çıkışı hemen yurda dönüyor ve arkadaşlarıyla planladıkları gibi hep aynı saatte bilgisayarın karşısına geçiyordu. Oyuna geciken arkadaşları olduğunda hemen çevirim içi platformlardan yeni üyelerle **iletişim**e geçiyor ve açığı onlarla kapatmaya başlıyordu. Saatlerce süren oyunlar bitmek bilmiyordu. Çoğu zaman sabahlara kadar sürüyor bu nedenle derslerde uyuyakalıyordu. Ders notlarındaki düşüşü ailesinden saklıyor, onların **sevgi**sini yitirmemek için yalanlara başvuruyordu.

3. Akşamları odasında yalnızca oyun oynayarak zaman geçiriyordu. Arkadaşları yemek saatinin geldiğini söyleseler de o umursamıyor, çoğu zaman yemek bile

yemiyordu. Yanıbaşında duran küllük **sigara** izmaritlerinden taşmaya başlamıştı. Derslerde uyuklayan akşamları oyun ekranından başını kaldıramayan bir yapıya bürünmüştü. O, **toplum**da olup bitenlere karşı duyarsızlaşmıştı. Ailesine, arkadaşlarına üstelik kendine de gereken ilgiyi göstermiyordu. Aynı odayı paylaştığı en yakın arkadaşının **alkol** ve **uyuşturucu** komasına girdiğinden bile habersizdi. Odasına **polis** ekipleri arama yapmaya geldiklerinde onlardan duymuştu arkadaşının hastaneye kaldırıldığını.

4. Kendisinin oyun bağımlısı olduğunu arkadaşını hastaneye ziyarete gittiğinde doktorların açıklamalarını dinledikten sonra keşfetmişti. Nasıl bu duruma gelmişti? Çocukluk ve ilk **genç**lik yıllarında böyle bir sıkıntı yaşamamışken nasıl oldu da bu denli oyuna alıştırmıştı kendisini? Bilemedi. Bilgisayarı keşke getirmeseydim diye düşündü. Üniversitenin ilk yıllarında bilgisayarı yanında değildi ve o yıl arkadaşlarıyla birlikte hoş vakit geçiriyordu. O günlerde **bağımlılık**tan uzaktı.

5. Bir karar verdi ve ilk fırsatta yanına bilgisayarını da alarak ailesini ziyarete gitti. Zorlandı bilgisayarını bırakırken ama bunu yapmalıydı. Ailesiyle yüzleşti, zaman zaman onlara yalan söylediği için onlardan özür diledi. Bilgisayarını evde bırakarak yurduna döndü. Lise yıllarında **rehberlik** öğretmeninin dediklerini anımsadı. "Yaşamından bir şey çıkardığında yerine mutlaka başka bir şey koy". O da öyle yaptı. Üniversitenin **bisiklet** ve doğa **spor**ları kulübüne yazıldı. Fırsat buldukça doğa yürüyüşlerine katılıyor, arkadaşlarıyla birlikte bisiklete biniyordu. Kulüpte, farklı bölümlerde okuyan yeni arkadaşlar da edindi. Telleri paslanmaya başlayan gitarının tozunu aldı. Hem onu yeniden yaşama döndürdü hem de kendine can suyu vermeye başladı.

3.5.1.4.7. Eğitsel Kabutapa Oyunu

Öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesini ve daha rahat bir ortamda tekrar edilmesini sağlayan öğretim teknikleri eğitsel oyun olarak tanımlanmaktadır (Demirel, 2010).

Eğitsel oyunlar, eğitim süreçlerinde kullanılması sebebiyle yalnızca eğlence ve hoş vakit geçirmeyi sağlayan oyundan ayrılmaktadır. Eğitsel oyun, hoş vakit geçirirken ve eğlenirken aynı zamanda öğrenmeyi ve edinilmiş bilgileri pekiştirmeyi sağlamaktadır. Oyunlar, fiziksel ve zihinsel yeteneklerin yanı sıra, sanatsal ve estetik becerilerin de geliştirildiği etkinliklerdir. Eğitsel oyunlar sayesinde derste anlatılan

konular daha ilgi çekici duruma getirilebilir. Bu çalışmada, bağımlılıkla mücadele konusunda geliştirilen bir eğitsel oyun kullanılacaktır.

Kabutapa, "Kapat, Bul, Tasarla, Paylaş" sözcüklerinden türetilen, akıl yürütme kapsamında Prof. Dr. Hasan Coşkun danışmanlığında Gülnar (2020) tarafından geliştirilen eğitsel bir oyundur (Coşkun ve Gülnar, 2021). Bağımlılıkla mücadele eğitimleri bağlamında kullanılmak üzere geliştirilen oyunda hedef kitle lise öğrencileridir. Ancak edinilen deneyimlerden yola çıkıldığında oyunun yükseköğrenim öğrencileri ve yetişkin eğitimlerinde de kullanılabileceği öngörülmektedir.

Geliştirilen eğitsel Kabutapa oyunu, 52 x 52 x 0,4 cm ölçülerinde ahşap bir tabla üzerine basılmıştır. Oyun alanının orta kısmında bağımlılık adı verilen resim yer almaktadır. Bu orta kısım oyunda pasif durumdadır. Oyun tablasında her biri 15 x 15 cm ölçülerine sahip dokuz adet kare alan bulunmaktadır. Bu kare alanların üzerinde de her biri 5 x 5 cm ölçülerinde resimler yer almaktadır. Oyun kuralları kartı, her birinde 12 sözcüğün yer aldığı 6 adet sözcük kartı, 15 x 15 cm ölçülerinde 8 adet kapatma levhası, bağımlılıkla mücadele konusunu simgeleyen bir anahtar ve konu ile ilgili 24 sözcüğün (resimleri ile birlikte) yer aldığı bir adet kart oyunun diğer araç gereçlerini oluşturmaktadır.

Eğitsel Kabutapa oyunu üzerinde daha önce belirlenen bağımlılıkla mücadele konusunu simgeleyen bir anahtar ve 24 sözcüğe ait resimleri barındırmaktadır. Oyunun yönergesinde belirtildiği gibi oyun tablasında bulunan resimlerin oyuncular tarafından kapatılması gerekmektedir. Resimleri kapatma işlemi oyunun araç gereçleri arasında yer alan 8 adet kapatma levhası yardımıyla gerçekleşecektir. Oyunun devamında öğrencilerden ellerinde bulunan sözcük listesindeki sözcükleri kullanarak bir metin ya da resim çizmeleri istenmektedir. Son olarak öğrenci grupları metin ve resimlerini sınıfla paylaşmaktadırlar. Sözü geçen oyun aracılığıyla öğrenciler bağımlılıkla mücadele ile ilgili bilinç ve farkındalık kazanırken bir yandan da eğlenerek öğrenme yaşantısı geçirmektedir.

Oyun küçük takımlarla oynanır. Her takımda 5 ya da 6 öğrenci yer alabilir. Bu çalışmada 6 öğrenciden oluşan bir takımla oynanmıştır. Her takımda hakem belirlenir. Oyunda amaç zamanı anlamlı bir biçimde kullanarak sözcük kartında yer

alan 12 sözcüğü oyun alanında açıkta bırakmak ve geriye kalan tüm resimleri kapatma levhalarını kullanarak kapatmaktır. Ardından sözcük kartında yer alan sözcükleri kullanarak bağımlılıkla mücadele bağlamında bir metin yazmak ya da resim çizmektir.

Şekil 3.3. Eğitsel Kabutapa Oyun Tablası

Eğitsel Kabutapa Oyununun Kuralları

01. Eğitsel Kabutapa oyununun süresi yaklaşık 35 dakikadır. Bu sürenin ilk 20 dakikası oyun, kalan 15 dakikası ise metin ve resim tasarımları için kullanılır. (Süreler takım başarımına göre artırılıp azaltılabilir).

02. Öğrenciler altışar kişilik takımlara ayrılır. Takım üyelerinden biri takım sözcüsü ve diğerleri oyuncu olur.

03. Takım sözcüsü, oyun kurallarını takımdaki öğrencilerle paylaşır, gerektiğinde oyun sırasında öğrencilere yardımcı olur.

04. Her gruba Kabutapa oyununun araç gereçleri ile bir adet sözcük kartı dağıtılır.

05. Takımlar, kendi sözcük kartlarında yer alan sözcüklerin resimleri açıkta kalacak biçimde oyun tablasında yer alan tüm resimleri kapatma levhalarını kullanarak kapatırlar.

06. Öğretmen takımları ziyaret eder, gerektiğinde öğrencilere oyunla ilgili ipuçları verir.

07. Oyun tamamlandıktan sonra her takım, kendisine oyunun başında verilen sözcük kartındaki sözcükleri kullanarak bağımlılıkla mücadele bağlamında bir metin yazar ya da resim çizer.

08. Takım sözcüleri tasarlanan metin ya da resimleri sınıfla paylaşır.

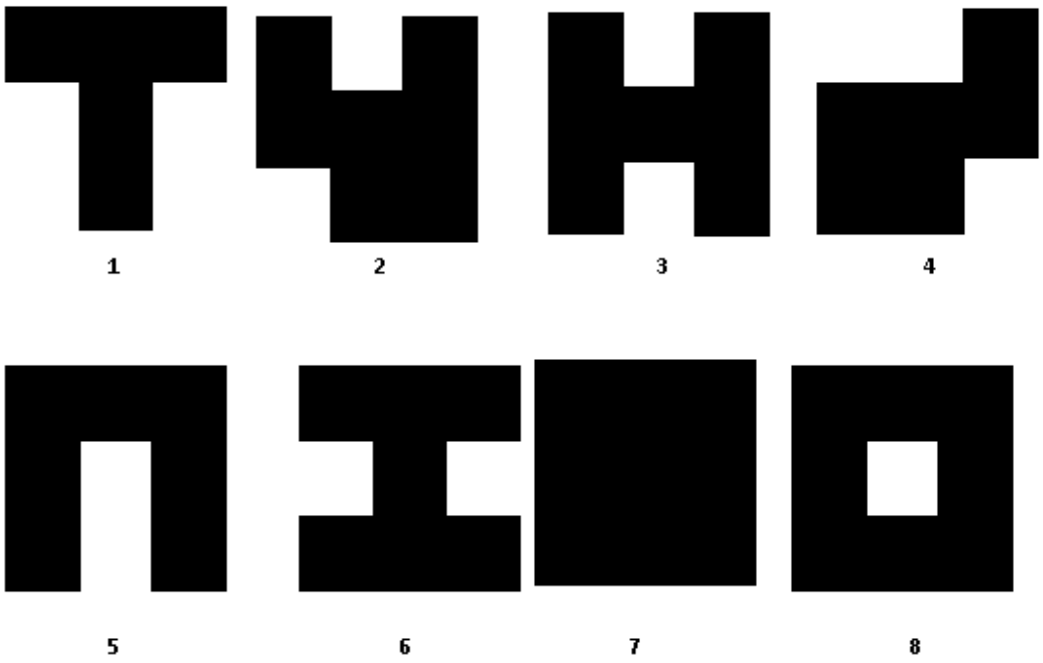
09. Takım sözcüleri etkinliğin sonunda araç gereçleri toplar ve öğretmene teslim eder.

10. Öğretmen takım sunumlarının ardından kısa bir değerlendirme yapar ve etkinliği sonlandırır.

Şekil 3.4. Eğitsel Kabutapa Oyunu Sözcük Kartları

BAĞIMLILIKLA MÜCADELE SÖZCÜK KARTI (A) 01. Aile 02. Alkol 03. Arkadaş 04. Bisiklet 05. Cep Telefonu 06. Çocuk 07. Doktor 08. Genç 09. Gitar 10. İletişim 11. İnanç 12. Kitap	**BAĞIMLILIKLA MÜCADELE SÖZCÜK KARTI (B)** 01. Müzik 02. Okul 03. Oyun 04. Öğrenci 05. Öğretmen 06. Polis 07. Rehberlik 08. Sevgi 09. Sigara 10. Spor 11. Toplum 12. Uyuşturucu	**BAĞIMLILIKLA MÜCADELE SÖZCÜK KARTI (C)** 01. Aile 02. Alkol 03. Bisiklet 04. Çocuk 05. Doktor 06. İletişim 07. Kitap 08. Okul 09. Öğrenci 10. Öğretmen 11. Sigara 12. Toplum
BAĞIMLILIKLA MÜCADELE SÖZCÜK KARTI (D) 01. Aile 02. Alkol 03. Çocuk 04. Genç 05. İletişim 06. Kitap 07. Müzik 08. Oyun 09. Öğrenci 10. Polis 11. Spor 12. Uyuşturucu	**BAĞIMLILIKLA MÜCADELE SÖZCÜK KARTI (E)** 01. Arkadaş 02. Cep Telefonu 03. Çocuk 04. Doktor 05. Gitar 06. İletişim 07. Kitap 08. Müzik 09. Okul 10. Polis 11. Rehberlik 12. Sigara	**BAĞIMLILIKLA MÜCADELE SÖZCÜK KARTI (F)** 01. Bisiklet 02. Cep Telefonu 03. İnanç 04. Kitap 05. Okul 06. Öğrenci 07. Öğretmen 08. Polis 09. Rehberlik 10. Sevgi 11. Spor 12. Uyuşturucu

Şekil 3.5. Eğitsel Kabutapa Oyunu Kapatma Levhaları

3.5.1.4.8. Alıştırma

Sözcüklerini Konuştur

Altı kişiden oluşan öğrenci grubundan bir öğrenci takım sözcüsü seçilir. Gruba öğrenci yaprağından bir adet verilir. Ardından öğrencilerden, öğrenci yaprağında bulunan sözcükleri kullanarak bir metin ya da slogan yazmaları istenir. Öğrenci yaprağının ön yüzünde flaş kart, arka yüzünde ise metin ve sloganın yazılacağı boşluk yer almaktadır. Etkinlikte yer alan sözcük ve resimler derste kullanılan konu ile ilgili 24 sözcük arasından seçilmiştir.

Öğrenci yaprağının ön yüzü

	die Sucht	
Bağımlılık		Addiction
	OO	

Bu resim ile ilgili 5 Türkçe, Almanca ve İngilizce tümce yazınız.

Schreiben Sie über dieses Bild 5 Sätze auf Türkisch, Deutsch und Englisch.

Write down 5 sentences about this picture in Turkish, German and English.

No	Türkçe	Deutsch	English
01	Bir kereden bir şey olmaz düşüncesi en büyük yanılgıdır.	Einmal ist keinmal: Dieser Gedanke ist ein grosser Irrtum.	The thought of ‘give it a try, you are not going to die’ is the biggest delusion.
02	Uzatılan bir sigaraya hayır dersen daha sonrakilere de hayır dersin.	Wenn du einmal zu einer angebotenen Zigarette nein sagst, dann sagst du hinterher auch nein.	If you say ‘no’ to a cigarette, you can say no to smoking afterwards.
03	Maddeye hiç başlamamak, korunmanın en iyi yoludur.	Es ist der beste Weg für den Schutz vor Drogen, dass man damit gar nicht erst anfängt.	Not starting drugs at all is the best way to be protected
04	Teknoloji bağımlıları giderek yalnızlaşır.	Die Technologieabhängigen werden mit der Zeit vereinsamen.	Technology addiction causes you to become increasingly lonely.
05	Uyuşturucu, alkol, bilgisayar ve cep telefonu bağımlılığı bir hastalıktır ve tedavi edilmelidir.	Die Abhangigkeit von Drogen, Alkohol, Computern und Handys ist eine Krankheit und sie sollte behandelt werden.	The addiction to drugs, alcohol, computers and mobile phones is a disease and should be treated.

Öğrenci yaprağının arka yüzü

Öğrenci Yaprağı Katılımcılar: ……

Aşağıdaki sözcükleri kullanarak ilgili boşluklara teknoloji bağımlılığı ile ilgili bir metin ve slogan yazınız.

No	Resim / Sözcük	Metin
01	aile	
		
02	alkol	
		
03	arkadaş	
		
04	bisiklet	
		
05	cep telefonu	
		
06	çocuk	
		
Sloganımız		

3.5.1.4.9. Dersin Akış Şeması

Aşama	Süre dk.	Öğretmenin davranışları	Katılımcıların davranışları	Yöntem / Teknik	Araç – gereç
01	5 dk.	Öğretmen sınıfı selamlar ve dersin konusunu açıklar.	Öğrenciler dinler, not alır.	Düz anlatım	Defter, kalem
02	5 dk	Önceki hafta verdiği araştırma ödevini hatırlatır, gönüllü öğrencilerden araştırmalarıyla ilgili paylaşımlarını alır.	Gönüllü öğrenciler araştırmaları ile ilgili paylaşımda bulunur	Paylaşım	Araştırma metinleri
03	10 dk.	Teknoloji bağımlılığı hakkında neler bildiklerini sorar.	Öğrenciler teknoloji bağımlılığı hakkında bildiklerini anlatırlar.	Düz anlatım	Etkileşimli tahta
04	8 dk.	Diyalog etkinliği için öğrencilere roller dağıtılır ve metnin okunmasını başlatır.	Öğrenciler diyalog metnini okurlar.	Diyalog etkinliği	Diyalog metni
05	5 dk.	Neler duyumsadıklarını sorar.	Duyumsadıklarını sınıfla paylaşırlar.	Paylaşım Soru-Yanıt Tartışma	
06	5 dk.	Öğrencilerden bir takım sözcüsü belirlemelerini ister. Diyalog metnini ve soruları dağıtır, soruların yanıtlanmasını ister.	Takım sözcüsü belirlenir. Takımca sorular yanıtlanır.	Takım çalışması.	Diyalog metni ve sorular
07	2 dk.	Takım sözcüsünün takım çalışmasının sonucunu sunmasını ister.	Takım sözcüsü takım çalışmasının sonucunu sunar.	Sunum	Takım çalışmasının sonucu
Ara					
08	10 dk.	Okuma metnini ve soruları gruba dağıtır. Soruların yanıtlanmasını ister.	Okuma metnini okurlar ve soruları yanıtlarlar.	Takım çalışması	Okuma metni ve sorular

09	7 dk.	Takım sözcüsünün takım çalışmasının sonucunu sunmasını ister.	Takım sözcüsü takım çalışmasının sonucunu sunar.	Sunum	Takım çalışmasının sonucu
10	25 dk.	Eğitsel Kabutapa Oyununda kullanılan araç gereçleri dağıtır ve oyunun başlatılmasını söyler.	Öğrenciler eğitsel Kabutapa oyununu oynarlar	Takım çalışması	Eğitsel Kabutapa oyunu araç gereçleri
11	8 dk.	Takım sözcüsünden yazılan metni ya da çizilen resmi paylaşmasını ister.	Takım sözcüsü yazılan metni ya da çizilen resmi paylaşır.	Sunum	Takım çalışması sonucu
12	15 dk	"Sözcüklerini Konuştur" alıştırma kağıtlarını öğrencilere dağıtır. Alıştırmanın yapılmasını ister.	Öğrenciler alıştırmayı yaparlar.	Etkinlik	"Sözcüklerini Konuştur" alıştırma kağıdı, Kalem
13	10 dk	Öğrencilerden alıştırma ile ilgili paylaşmalarını ister.	Öğrenciler yanıtlarını paylaşırlar.	Sunumlar	Alıştırma paylaşımları
14	5 dk.	Teknoloji bağımlılığıyla mücadele etmenin önemini vurgulayarak konuyu özetler, katılım için teşekkür eder, ev ödevini verir ve dersin bittiğini bildirir.	Öğrenciler de teşekkür ederler ve araç-gereçleri öğretmene teslim ederler.	Düz anlatım	
Toplam süre 120 dakika (3 ders saati)					
Ödev: Teknoloji bağımlılığı ile mücadele konusunda araştırma yapınız.					

3.5.1.4.10. Uygulamanın Değerlendirilmesi

Bu bölümde Bağımlılıkla Mücadele konusunun dördüncü alt ünitesi olan Teknoloji bağımlılığı ile mücadele konusunun işlendiği derse ait uygulamalar değerlendirilmiştir. Uygulama süreci, derste gerçekleştirilen eğitsel oyun, etkinlik ve alıştırmalara ait gözlem sonuçlarına yer verilmiştir.

3.5.1.4.10.1. Uygulama ile İlgili Rapor

Teknoloji Bağımlılığı ile Mücadele konusu çalışmanın dördüncü ve son alt ünitesini oluşturmaktadır. Konu ile ilgili eğitsel oyun ve etkinlikler tasarlanmıştır. Teknoloji bağımlılığı ile mücadele konusunda ders akış şeması hazırlanmıştır. Uygulama 3 ders saatinde önceki haftalarda kullanılan derslikte gerçekleştirilmiştir. Ders, aynı öğrenci grubunun katılımıyla eksiksiz bir biçimde işlenmiştir. Uygulamaların gerçekleştirildiği sınıf hafta boyunca okulun öğretmenleri tarafından kullanıldığından dolayı, uygulamaya başlamadan önce derslikte uygulama öncesi hazırlıklar yapılmıştır. Sınıftaki sıralar "U düzeni" ne getirilerek, öğrencilerin bu düzende dersi takip etmeleri sağlanmıştır.

Bir önceki hafta öğrencilere uyuşturucu bağımlılığı ile mücadele konusunda bir araştırma ödevi verilmişti. Dersin başlangıcında ödevi yapan gönüllü öğrencilerden paylaşımlar istenmiştir. Ancak araştırma ödevini hiçbir öğrenci yapmamıştır. Öğrencilerden üçü ödevi unuttuğunu, birisi diğer derslerinden çok fazla ödevi olduğu için bu ödevi yetiştiremediğini, diğer iki öğrenci de kişisel ve ailevi nedenlerini dile getirerek ödevi yapamadıklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilere teknoloji bağımlılığı ile ilgili neler bildikleri sorulmuştur. Öğrenciler bu bölümde söz alarak bildiklerini paylaşmıştır. Öğrencilerden Ö3 herkesin elinde telefonla gezdiğini telefonların adeta vücudun bir organı olduğunu paylaşmıştır. İnternet kafelerde oyun oynama davranışının giderek arttığını söyleyen Ö4'e diğer öğrenciler de katılmıştır. Ö5 de evlerde herkesin teknolojik bir aletle zaman geçirdiğini bu nedenle aile içi iletişimin sıkıntıya girdiğini paylaşmıştır. "*Baba televizyon izlerken anne elindeki telefonla sosyal medyada zaman geçirmektedir. Çocuklar da tablet ya da bilgisayarlarıyla oyun oynamakta ve aynı evde yaşayan insanlar değişik dünyalarda gezinmektedir*" diye devam etmiştir.

Paylaşımları için teşekkür edilerek "Çevrimiçi Yaşamlar" başlıklı diyalog metnine geçilmiştir. Etkinlik için rol paylaşımı yapılmış ve öğrencilerden kendi rollerini ilgilendiren kısımları okumaları istenmiştir. Diyalog metnine ait sorular öğrenciler tarafından doğru biçimde yanıtlanmıştır.

Ardından hep birlikte ders arasına çıkılmıştır. Arada, dersin ilerleyen dakikalarında oynanacak eğitsel Kabutapa oyunu için takım sözcüsü belirlenmiştir. Takım

sözcüsüne oyunun kuralları anlatılmıştır. Dersin ikinci bölümüne zamanında başlanmıştır.

"Can Suyu" başlıklı okuma metninin etkinlik kağıtları öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerden metni okumaları ve ardından metinle ilgili soruları yanıtlamaları istenmiştir. "Can Suyu" etkinliği öngörülen sürede tamamlanmıştır.

Ardından eğitsel materyal çantası alınarak sınıftan çıkılmış ve geçen hafta olduğu gibi çok amaçlı salona geçilmiştir. Bazen eğitsel oyun ve etkinliklerin sınıf dışında gerçekleşmesi daha etkin sonuçlar elde edilmesini sağlamaktadır. Bu nedenle Kabutapa oyunu çok amaçlı salonda oynanmıştır. Teneffüste belirlenen takım sözcüsüne Kabutapa oyun araç gereçleri verilmiş ve gruba oyun kurallarını anlatarak oyunu başlatması istenmiştir. Oyun öğrencilerin oldukça dikkatini çekmiştir. Oyunu çok ilginç bulduğunu söyleyen Ö6 başlangıçta oyunu oynamaktan çok oyun araç gereçlerini incelemekle zaman geçirmiştir. Öğrenciler uzunca bir süre oyunu tamamlayamamıştır. Öğrencilere oyunla ilgili bir iki ipucu gösterilmiştir. Gösterilen ipuçlarından sonra öğrenciler tamamlanması gereken kısımları hızlı bir biçimde tamamlamışlar; her doğru hamlenin ardından güdülenmişlerdir.

Oyunda öğrenciler neşeli zaman geçirmişlerdir. Öğrenciler öngörülen süreden yaklaşık 7 dakika önce oyunu tamamladıklarından dolayı oyunun dijital formu akıllı tahtadan açılarak değişik bir sözcük kartıyla öğrencilerin yeniden oynaması sağlanmıştır. Kabutapa oyununun dijital formu öğrencilerin daha çok beğenisini kazanmış ve ilgisini çekmiştir. Yaklaşık 8 dakikada oyunu tamamlamışlardır. Oyunun ahşap tabladaki oynanış biçimiyle akıllı tahta üzerinde oynanışı benzerdir. Dijital formuyla oynanışının daha pratik ve hızlı olduğu; öğrencilerin akıllı tahta kullanımında el becerilerinin daha etkin olduğu görülmüştür.

Eğitsel KAPUTAPA oyununun hem ahşap tabla hem de dijital yapısı öğrenciler tarafından oldukça benimsenmiştir. Öğrenciler oyunla hem eğlenmişler hem de öğrendikleri bilgileri pekiştirme fırsatı bulmuşlardır. Kabutapa oyununun öğrencilerin bağımlılıkla mücadele konusuna yönelik bilinç ve farkındalıklarının artmasına katkıda bulunduğu gözlenmiştir. Oyunun tamamlanmasının ardından öğrenciler oyun yönergesinde yer alan "metin yazma ya da resim çizme" seçeneklerinden "metin yazma"yı yeğlemişlerdir. "Sözcük Kartı (C)" kartına sahip

olan öğrenciler bu kartta yer alan 12 sözcüğü kullanarak bir metin yazmışlardır. Akıllı tahta üzerinden oynayan öğrenciler de "Sözcük Kartı (F)" kartında yer alan sözcükleri kullanarak metinlerini oluşturmuşlardır.

Ardından "Sözcüklerini Konuştur" etkinlik kağıdı gruba verilmiştir. Öğrencilere bir adet verilen çalışma yaprağındaki etkinliği öğrencilerden takımca düşünerek tamamlamaları istenmiştir. Öğrenciler dört hafta boyunca alıştırma ve etkinliklerde deneyim sahibi olduklarından dolayı konu ile ilgili metin yazmada zorlanmamışlardır. Öğrenciler etkinliği başarıyla tamamlamışlardır. Bir hafta sonra genel değerlendirme ve "Sontest" uygulaması yapılacağı belirtilerek etkinlikler tamamlanmıştır.

Ders bittikten sonra okul yöneticileri ve okul rehberlik öğretmeniyle görüşülmüştür. Eğitsel oyun, etkinlik ve alıştırmaların başarıyla tamamlandığı belirtilmiştir. Bir sonraki haftanın planlaması birlikte yapılmıştır.

3.5.1.4.10.2. Uygulama ile ilgili Gözlem ve Değerlendirme Formu

Bu bölümde uygulamalar ile ilgili öğretmen ve öğrencilerin gözlem ve değerlendirme formları belirtilmiştir. Öğretmen ve öğrenci değerlendirmeleri sonuç ve öneriler bölümünde ayrıntılı olarak sunulmuştur.

3.5.1.4.10.2.1. Öğretmen Tarafından Yapılan Değerlendirme Formu

No	Beceriler	Değerlendirme dereceleri				
		Yetersiz	Kabul edilebilir	Orta	İyi	Çok iyi
01	Öğrenciler derse etkin katıldılar mı?					
02	Öğrenciler teknoloji bağımlılığı hakkında bilgi edindiler mi?					
03	Öğrenciler teknoloji bağımlılığının insan sağlığı üzerindeki etkilerini açıklayabildiler mi?					
04	Öğrenciler teknolojinin bilinçli kullanma yollarını açıklayabildiler					

	mi?					
05	Öğrenciler teknoloji bağımlılığıyla mücadelenin önemini fark ettiler mi?					
06	Öğrenciler diyalog ve okuma metnini konuyla ilişkilendirebildiler mi?					
07	Öğrenciler diyalog ve okuma metni ile ilgili soruları yanıtlayabildiler mi?					
08	Öğrenciler Eğitsel Kabutapa Oyununu benimsediler mi?					
09	Öğrenciler "Sözcüklerini Konuştur" alıştırmasını başarıyla sonuçlandırabildiler mi?					
10	Öğrenciler teknoloji bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerilerinde bulundular mı?					

3.5.1.4.10.2.2. Öğrenci Tarafından Yapılan Değerlendirme Formu

No	Beceriler	Değerlendirme dereceleri				
		Yetersiz	Kabul edilebilir	Orta	İyi	Çok iyi
01	Derse etkin bir biçimde katıldım.					
02	Teknoloji bağımlılığı hakkında bilgi edindim.					
03	Teknoloji bağımlılığının insan sağlığı üzerindeki etkilerini açıklayabildim.					
04	Teknolojinin bilinçli kullanma yollarını açıklayabildim.					
05	Teknoloji bağımlılığıyla					

	mücadelenin önemini fark ettim.					
06	Diyalog ve okuma metnini konuyla ilişkilendirdim.					
07	Diyalog ve okuma metni ile ilgili soruları yanıtladım.					
08	Eğitsel Kabutapa Oyununu benimsedim.					
09	"Sözcüklerini Konuştur" alıştırmasını başarıyla sonuçlandırdım.					
10	Teknoloji bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerilerinde bulundum.					

3.5.1.4.11. Sonuç ve Öneriler

Küreselleşme ve teknolojik gelişmelerin büyük bir hızla insan yaşamına girmesiyle bireyler günlük yaşamlarında büyük değişimler yaşamaya başlamışlardır. Yaşanan bu değişimler teknoloji bağımlılığı denilen internet, akıllı telefon, sosyal medya ve çevrimiçi oyun bağımlılıklarının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Özellikle çocuk ve gençlerin gelişiminde tahribatlar oluşturan teknoloji bağımlılığının nedenlerinin araştırıldığı, çözüm önerilerinin geliştirildiği ve bağımlılıkla mücadele olanaklarının tartışıldığı bir yığın araştırma yapılmaktadır. Davranışsal bağımlılıklar kategorisinde değerlendirilen teknoloji bağımlılığının kişide oluşturduğu etkiler sigara, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılıklarının ortaya çıkardığı etkilerle benzerlikler gösterdiği yapılan çalışmalarda ortaya çıkarılmıştır. Bu bağlamda teknolojinin bilinçli kullanılması, çocuk ve gençlerin bu konuda duyarlılık kazanması ve anne babaların teknoloji kullanımı konusunda bilinç ve farkındalık eğitimleri almaları önem kazanmıştır.

Bu araştırmada ortaöğretime devam eden 12. sınıf öğrencileri ile çalışılmıştır. Teknoloji bağımlılığı konusunu kapsayan eğitsel oyun ve etkinliklerle bağımlılıkla

mücadele olanakları işlenmiştir. Öğrencilerin teknoloji bağımlılığından nasıl korunabilecekleri ve teknoloji bağımlılığı ile nasıl mücadele edebilecekleri üzerinde durulmuştur. Teknolojinin bilinçli kullanımı tartışılmıştır. Diyalog ve okuma metinlerinin konunun ayrıntılı bir biçimde işlenmesinde etkili olduğu izlenmiştir. Kabutapa oyununun hem ahşap tabla formu hem de dijital görünümü öğrencilerle oynanmıştır. Kabutapa oyunu ile etkinliğin eğlenceli bir nitelik kazandığı gözlemlenmiştir. Öğrencilerle birlikte Kabutapa oyunu oynanarak ve sözcüklerini konuştur etkinliği uygulanarak konu daha anlaşılır duruma getirilmiştir.

Öğrencilerin kendilerini süreçle ilgili olumlu yönde değerlendirdiği görülmüştür. Öğrenciler derse etkin bir biçimde katılmışlardır. Teknoloji bağımlılığı ile ilgili bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Teknolojinin bilinçli kullanımı hakkında bilgi sahibi olduklarını açıklamışlardır. Teknoloji bağımlılığının insan sağlığı üzerindeki etkilerini açıklayabilmişlerdir. Teknoloji bağımlılığıyla mücadelenin önemini fark ettiklerini söylemişlerdir. Diyalog, okuma metni ve eğitsel Kabutapa oyununu benimsediklerini anlatmışlardır. Teknoloji bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerilerinde bulunmuşlardır. Sonuç olarak öğrencilerin teknoloji bağımlılığıyla mücadele ile ilgili farkındalık düzeylerinin arttığı gözlenmiştir.

Elde edilen deneyimler ışığında aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

01. Tablet, cep telefonu ve bilgisayar gibi teknolojik aletlerin kullanımına süre sınırlaması getirilebilir. Ödev ve araştırma yapma, test çözme gibi akademik gelişime katkı sunacak çalışmalar dışında lise öğrencileri için günlük kullanım süresi 2 saatle sınırlı tutulabilir.

02. İnternet, sosyal medya ve çevrimiçi oyunlar yalnızca tüketim amacıyla kullanılmamalı, çocuk ve gençlerin teknolojiyi içerik üretme amacıyla da kullanmaları sağlanmalıdır.

03. Sigara, alkol, uyuşturucu madde bağımlılıklarıyla mücadele edilirken madde tamamen ortadan kaldırılarak farklı mücadele yöntem ve teknikleri denenmektedir. Ancak teknoloji bağımlılığıyla mücadelede teknolojiyi ortadan kaldırmak olası değildir. Bu nedenle teknoloji kullanımını azaltma yollarına başvurmak gerekmektedir.

04. Spor yapmak vücuttaki enerjiyi dışa çıkarımda kolaylık sağlayacağından teknoloji kullanımına duyulan isteği aza indirebilir. Bu nedenle öğrenciler spora yönlendirilmelidir.

05. Hobilere sahip olmak ve sosyal beceriler edinmek çocuk ve gençlerin bedensel, zihinsel ve duygusal gelişimine katkılar sunduğu kadar teknolojiyi kullanma ihtiyacını da azaltabilir. Bu nedenle çocuk ve gençlerin yaşamı sportif, kültürel ve sanatsal etkinliklerle zenginleştirilmelidir.

3.5.1.4.12. Kaynakça

Aktan, O. (2020). İlkokul matematik öğretim programı dersi kazanımlarının yenilenen Bloom Taksonomisine göre incelenmesi, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 15-36.

Başol, G. (2015). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme.* Ankara: Pegem Akademi.

Bümen, N. T. (2010). Program geliştirmede bir dönüm noktası: Yenilenmiş Bloom taksonomisi. *Eğitim ve Bilim,* 31(142).

Coşkun, H. ve Gülnar, G. (2021). *Bağımlılıkla Mücadele Olanakları.* (1. Baskı). Ankara: Sonçağ Yayıncılık.

Demirel, Ö. (Ed.). (2010). *Eğitimde yeni yönelimler.* Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

3.5.1.4.13. Ekler

3.5.1.4.13.1. Diyalog Metni ile ilgili Sorular ve Yanıt Anahtarı

Diyalog Metni ile ilgili Sorular

Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Diyalog metninin ilk bölümünde Paul, Tayfur ve Burak ne ile ilgiliydiler?

( ) a. Piknik yapmaktadır ( ) b. Çevrimiçi oyun oynamaktadır

( ) c. Ders çalışmaktadır ( ) d. Alışveriş yapmaktadır ( ) e. Film izlemektedir

2. Uzun zamandır cep telefonu çalmasına karşın oynadığı oyundan vazgeçemeyen ve telefonuna bakmayan kimdir?

( ) a. Paul ( ) b. Tayfur ( ) c. Caroline ( ) d. Burak ( ) e. Ceren

3. I. Gitar çalmaları

II. Öğretmenlerine yalan söylemeleri

III. Okuldan izinsiz ayrılmaları

IV. Birlikte çevrimiçi oyun oynamalar

Yukarıdaki maddelerden hangisi/hangileri olumsuz nitelikteki davranışlardandır?

( ) a. Yalnız II ( ) b. Yalnız III ( ) c. II-III ( ) d. II-III-IV ( ) e. I-II-III-IV

4. Diyalog metninde yer alan gençlerde aşağıdaki zararlı alışkanlıklardan hangisi görülmektedir?

( ) a. Sigara kullanımı ( ) b. Alkol tüketimi ( ) c. Akıllı telefon bağımlılığı
( ) d. Uyuşturucu bağımlılığı ( ) e. Kumar bağımlılığı

5. Diyalog metindeki gençlerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

( ) a. Güvenilmezdir ( ) b. Alkol vb. zararlı alışkanlıkları vardır
( ) c. Derslerine önem verirler. ( ) d. Bazıları müzik ve sporla ilgilenmektedir.
( ) e. Bazen çevrimiçi oyun oynamak için bir araya gelmektedirler.

Diyalog metni ile ilgili soruların yanıt anahtarı

1	2	3	4	5
B	A	C	B	C

3.5.1.4.13.2. Okuma Metni ile ilgili Sorular ve Yanıt Anahtarı

Okuma Metni ile ilgili Sorular

Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Dilara'ya "ayaklı kütüphane" denmesinin nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

( ) a. Çok kitap okuması ( ) b. Çok ders çalışması ( ) c. Derslerinde başarılı olması

( ) d. Kütüphaneyi çok sevmesi ( ) e. Sık sık kütüphaneye gidip araştırma yapması

2. Başarılı bir öğrenciyken Dilara'nın derslerdeki başarısı düşmeye başlamıştır. Aşağıdakilerden hangisi bu düşüşün nedenlerinden değildir?

( ) a. Yurtta olduğu vakitler ders çalışmaması

( ) b. Uyku düzeninin olmayışı

( ) c. Dersleri yeterince takip edememesi

( ) d. Sabah saatlerine kadar çevrimiçi oyunlar oynaması

( ) e. Sevmediği bir bölümde okuması

3. I. Yemek saatinde yemeğe gitmemesi

II. Yatağını toplamaması

III. Derslerde uyuyakalması

IV. Arkadaşının rahatsızlığını fark etmemesi

Yukarıdaki söylemlerden hangisi Dilara'nın duyarsız davranışlarındandır?

( ) a. I-II ( ) b. I-III ( ) c. II-IV ( ) d. I-II-IV ( ) e. I-III-IV

4. Dilara farkında varmadan bilgisayar bağımlısı olmuştur. Bu duruma gelmesinin nedenini hangi davranışına yormaktadır?

( ) a. Yanlış bölüm yeğlemesi ( ) b. Olumsuz arkadaş çevresine sahip olması

( ) c. Yurda bilgisayarını getirmesi ( ) d. Ailesinden uzak yaşaması

( ) e. Derslerine yeteri kadar çalışmaması

5. Dilara bilgisayar bağımlılığından kurtulmak için aşağıdaki yöntemlerden hangisine başvurmuştur?

( ) a. Rehberlik servisinden görüşme talebinde bulundu

( ) b. Bisiklete binmeye ve doğa yürüyüşleri yapmaya başladı

( ) c. Kaldığı yurttan ayrılarak başka bir eve taşındı

( ) d. Arkadaşlarını değiştirdi

( ) e. Derslerine daha çok zaman ayırmaya başladı

Okuma metni ile ilgili soruların yanıt anahtarı

1	2	3	4	5
A	D	E	C	B

3.5.1.4.13.3. Alıştırmaların Çözümü

Örnek Çözüm

Alıştırma: Sözcüklerini Konuştur

Altı kişiden oluşan öğrenci grubundan bir öğrenci takım sözcüsü seçilir. Gruba öğrenci yaprağından bir adet verilir. Ardından öğrencilerden, öğrenci yaprağında bulunan sözcükleri kullanarak bir metin ya da slogan yazmaları istenir. Öğrenci yaprağının ön yüzünde flaş kart, arka yüzünde ise metin ve sloganın yazılacağı boşluk yer almaktadır. Etkinlikte yer alan sözcük ve resimler derste kullanılan konu ile ilgili 24 sözcük arasından seçilmiştir.

Öğrenci yaprağının ön yüzü

	die Sucht	
Bağımlılık		Addiction
	OO	

Bu resim ile ilgili 5 Türkçe, Almanca ve İngilizce tümce yazınız.

Schreiben Sie über dieses Bild 5 Sätze auf Türkisch, Deutsch und Englisch.

Write down 5 sentences about this picture in Turkish, German and English.

No	Türkçe	Deutsch	English
01	Bir kereden bir şey olmaz düşüncesi en büyük yanılgıdır.	Einmal ist keinmal: Dieser Gedanke ist ein grosser Irrtum.	The thought of ‘give it a try, you are not going to die’ is the biggest delusion.
02	Uzatılan bir sigaraya hayır dersen daha sonrakilere de hayır dersin.	Wenn du einmal zu einer angebotenen Zigarette nein sagst, dann sagst du hinterher auch nein.	If you say ‘no’ to a cigarette, you can say no to smoking afterwards.
03	Maddeye hiç başlamamak, korunmanın en iyi yoludur.	Es ist der beste Weg für den Schutz vor Drogen, dass man damit gar nicht erst anfängt.	Not starting drugs at all is the best way to be protected
04	Teknoloji bağımlıları giderek yalnızlaşır.	Die Technologieabhängigen werden mit der Zeit vereinsamen.	Technology addiction causes you to become increasingly lonely.
05	Uyuşturucu, alkol, bilgisayar ve cep telefonu bağımlılığı bir hastalıktır ve tedavi edilmelidir.	Die Abhangigkeit von Drogen, Alkohol, Computern und Handys ist eine Krankheit und sie sollte behandelt werden.	The addiction to drugs, alcohol, computers and mobile phones is a disease and should be treated.

Öğrenci yaprağının arka yüzü

Öğrenci Yaprağı Katılımcılar: ……

Aşağıdaki sözcükleri kullanarak ilgili boşluklara teknoloji bağımlılığı ile ilgili bir metin ve slogan (savsöz) yazınız.

<table>
<tr><th>No</th><th>Resim / Sözcük</th><th>Metin</th></tr>
<tr><td rowspan="2">01</td><td>aile</td><td rowspan="13">Esaretten sen de kurtul

Günümüz gençlerinin en temel sorunu cep telefonu bağımlılığıdır. Aileleri bu aygıttan çocuklarına onlarla iletişim kurabilmek için satın almışlardır. Ancak arkadaşlarının etkisinde kalmaları ve günlük yaşamın vazgeçilmez bir öğesi olması, gençlerin serbest zamanlarını kaliteli uğraşılarla doldurmamaları onları telefona bağımlı kılmıştır. Öğrenci bağımlılığın esiri oldukça kitap okumanın, bisiklet sürmenin, spor yapmanın, gitar çalmanın tadını alamamaktadır. Ondan kurtulmadıkça farkına varamayacaktır. Sigara ve alkol bağımlılığı gibi bireylerde alışkanlık yaratan cep telefonu bilinçli bir biçimde kullanıldığı zaman insanlar esaretten kurtulacaktır.</td></tr>
<tr><td></td></tr>
<tr><td rowspan="2">02</td><td>alkol</td></tr>
<tr><td></td></tr>
<tr><td rowspan="2">03</td><td>arkadaş</td></tr>
<tr><td></td></tr>
<tr><td rowspan="2">04</td><td>bisiklet</td></tr>
<tr><td></td></tr>
<tr><td rowspan="2">05</td><td>cep telefonu</td></tr>
<tr><td></td></tr>
<tr><td rowspan="2">06</td><td>çocuk</td></tr>
<tr><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Sloganımız
(Savsözümüz)</td><td>Cep telefonu ve alkol bağımlılık yapar unutma; tehlikenin farkında ol, sakın ha aldanma!</td></tr>
</table>

3.5.1.4.13.4. Uygulamadan Örnekler

Kabutapa oyununda, öğrenciler "Sözcük Kartı (C)" kartını seçmişler ve bu kartta yer alan 12 sözcüğü kullanarak aşağıdaki metni yazmışlardır.

Sözcük Kartı (C)' de yer alan 12 sözcük: *Aile, alkol, bisiklet, çocuk, doktor, iletişim, kitap, okul, öğrenci, öğretmen, sigara, toplum.*

Metin: *"Günümüzde öğrenciler okuldaki arkadaş çevresi ve toplumdaki etmenlerden dolayı kötü alışkanlıklara yöneliyor. Bu alışkanlıkların başında sigara ve alkol geliyor. Günümüzde gençlerin en büyük sorunlarından birini kötü alışkanlıklar oluşturur. Genç kişiler ailesi ile doğru iletişim kuramadığından kötü alışkanlıkları bir çıkış yolu olarak görürler. Çocukluktan itibaren arkadaşları tarafından dışlanmış bireylerin bu alışkanlıklara eğilim göstermesi daha yüksektir. Çünkü bu bireyler böylece yalnızlıklarının sona ereceğini düşünürler. Dinsel inanca sahip olan bir kişi bu alışkanlıkların dine göre yasaklandığını iyi bilir. İnandığı dinin emirlerini yerine getiren bir kimse bu alışkanlardan uzak durur. Okulda öğretmenler de kitaplardan destek alarak bol okumayla zararlı alışkanlıklardan uzak kalınabileceğini anlatır. Sonuç olarak kötü alışkanlıkları bırakmak için çeşitli oyun ve etkinliklere katılarak bisiklet, paten gibi çevreye zararı olmayan araçlar kullanılabilir. Bağımlı kişiler doktor desteği alarak tedavi olabilir."*

Kabutapa oyununu akıllı tahta üzerinden oynayan öğrenciler de "Sözcük Kartı (F)" kartında yer alan sözcükleri kullanarak aşağıdaki metni yazmışlardır.

Sözcük Kartı (F)' de yer alan 12 sözcük: *Bisiklet, cep telefonu, inanç, kitap, okul, öğrenci, öğretmen, polis, rehberlik, sevgi, spor, uyuşturucu*

Metin: *"Günümüzde toplumun en büyük sorunlarından biri bağımlılıktır. Bu bağımlılık yalnızca uyuşturucu madde ya da sigara değil cep telefonu bağımlılığı da olabilir. Özellikle gençlerin öğrencilik yaşamlarında karşılaştıkları iletişim sorunları onları ailelerinden uzaklaştırır. Ailelerinden uzaklaşan gençler arkadaşlarının da etkileriyle kötü alışkanlıklara sürüklenebilirler. Arkadaşlar her zaman olumsuz etki oluşturmaz. Gencin üzerinde iyi etkiler de bırakabilirler. Örneğin okulda arkadaşlarıyla spor yapabilirler, müzik dinlerler, bisiklet sürerler, kitap okuma alışkanlığı kazanabilirler. Bu tür sosyal aktiviteler gençleri kötü alışkanlıklar*

edinmekten koruyacaktır. Ayrıca okulda öğretmenler ve rehberlik servisinin de öğrenciler üzerindeki etkisi büyüktür. Sevgiyle yaklaşım ve kişinin kendine olan inancı kişiyi madde bağımlılığından koruyacaktır. Kendi geleceğimiz özellikle sağlığımız için bazen kendimizin polisi, doktoru ve rehberi olarak zararlı alışkanlıklardan korunabiliriz."

3.6. ETKİNLİKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının hedeflenen altı haftalık uygulanması sürecinde hem sürecin değerlendirilmesi hem de eğitsel oyun ve etkinliklerin değerlendirilmesine gereksinim duyulmaktadır. Bu bağlamda araştırmacı tarafından çalışma grubunda yer alan öğrencilerle ilgili öntest ve sontest karşılaştırması yapılmıştır. Öntest ile öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri ölçülmüş; sontest uygulaması ile etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının uygulanması sonucunda, öğrencilerin konu ile ilgili bilinç ve farkındalık düzeylerindeki değişime bakılmıştır. Etkinliklerin uygulanmasınınn ardından öğretmen tarafından uygulama süreci değerlendirilmiştir. Son olarak öğrenciler süreç ile ilgili öz değerlendirmede bulunmuşlardır.

Araştırmacı tarafından uygulamalı bir çalışma yapılmıştır. Uygulama sürecinde birtakım aksaklıklar yaşanmış olabilir. Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının eksiksiz uygulanabilmesi, yapılacak gözlem ve değerlendirmelerin sağlıklı gerçekleştirilebilmesi için çalışmanın titizlikle yürütülmesi ve sonuçlandırılmasına özen gösterilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde toplanan verilerin istatistiksel çözümlemesi sonucunda elde edilen bulgular ile bu bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır. Bulgular alt problemlerin sırasına göre verilmiştir.

4.1. Birinci alt problem ile ilgili bulgular ve yorumlar

Araştırmanın birinci alt problemi "Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımı, cinsiyete dayalı olarak öğrencilerin bağımlılıkla mücadele ile ilgili farkındalık düzeylerini artırmada aynı düzeyde etkili midir?" biçiminde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.1: Deney grubunun cinsiyete dayalı öntest puanları ile ilgili bulgular

	Cinsiyet	N	X	Ss
Öntest	Erkek	3	12,00	1,00
	Kız	3	13,33	3,21

Tablo 4.1' de görüldüğü üzere önteste katılan öğrencilerin cinsiyeti dengeli dağılmıştır. Çalışmaya 3 kız 3 erkek öğrenci katılmıştır. Öntest puanlarının kızlar lehine erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 4.2: Deney grubunun cinsiyete dayalı sontest puanları ile ilgili bulgular

	Cinsiyet	N	X	Ss
Sontest	Erkek	3	16,00	4,35
	Kız	3	17,33	1,52

Tablo 4.2 incelendiğinde sonteste katılan öğrenciler cinsiyet bakımından dengeli bir yapıdadır. Çalışmaya 3 kız 3 erkek öğrenci katılmıştır. Sontest puanlarının öntest

puanlarında olduğu gibi kızlar lehine erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 4.3: Deney grubunun cinsiyete dayalı öntest puanlarının Man-Whitney U-Testi analiz sonuçları

Değişken	Grup	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Öntest	Erkek	3	3,33	10	4,0	,822
	Kız	3	3,67	11		

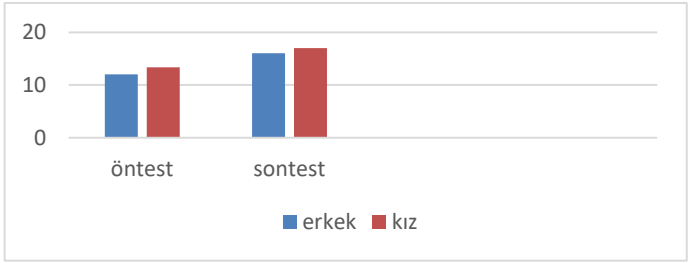
Man-Whitney U testi, erkek ve kız öğrencilerin öntest puanları arasındaki farkı ortaya koymak için kullanılmıştır. Tablo 4.3'te görüldüğü üzere, öntest puanları bakımından kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0,05).

Tablo 4.4: Deney grubunun cinsiyete dayalı sontest puanlarının Man-Whitney U-Testi analiz sonuçları

Değişken	Grup	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Sontest	Erkek	3	3,50	10,50	4,50	1,00
	Kız	3	3,50	10,50		

Man-Whitney U testi, erkek ve kız öğrencilerin sontest puanları arasındaki farkı ortaya koymak için kullanılmıştır. Tablo 4.4' te görüldüğü üzere, sontest puanları bakımından kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0,05).

Şekil 4.1. Cinsiyete dayalı öntest ve sontest puan ortalamalarını gösterir grafik

Şekil 4.1'de görüldüğü üzere kız öğrencilerin öntest ve sontest puan ortalamaları erkek öğrencilerin puan ortalamalarından yüksektir.

Elde edilen bu sonuçlara göre kız öğrencilerin bağımlılıkla mücadele farkındalık düzeyleri erkek öğrencilerin farkındalık düzeylerine göre daha yüksek olmasına karşın aralarındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı değildir. Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımı her iki cinsiyette de öğrencilerinin bağımlılıkla mücadele ile ilgili farkındalık düzeylerini artırmada aynı düzeyde etkilidir.

4.2. İkinci alt problem ile ilgili bulgular ve yorumlar

Araştırmanın ikinci alt problemi "Öğrencilerin öntest – sontest puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?" biçiminde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile iki ölçüm sonuçları arasında farklılık olup olmadığı test edilir. Bu çalışmada etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının öğrencilerin bağımlılıkla mücadele ile ilgili farkındalık düzeyini artırmada etkisi araştırılmıştır. Öğrencilerin taslak ders planı uygulanmadan önceki farkındalık düzeyleri ile ders planı uygulandıktan sonraki farkındalık düzeyleri öntest ve sontest uygulamasıyla ölçülmüştür. Bu çalışmada deney grubuna ait öntest ve sontest puanlarının istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediğini belirlemek için Wilcoxon İşaretli Sıralar testi kullanılmıştır. Elde edilen analiz sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.5: Deney grubunun öntest ve sontest puanları ile ilgili bulgular

	N	X	Ss	Min.	Maks.
Öntest	6	12,66	2,250	11	17
Sontest	6	16,66	3,011	11	19

Tablo 4.5'te görüldüğü üzere deney grubunun öntest ve sontest puan ortalamalarında matematiksel olarak bir yükselme olduğu görülmüştür.

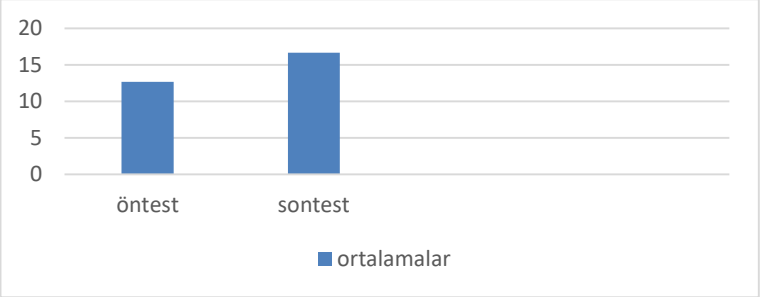
Tablo 4.6: Deney grubu öntest ve sontest Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Analiz Sonuçları

Öntest Sontest	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	z	P
Negatif	1	1	1		
Pozitif	5	4	20	-1,992	,046
Eşit	0				

(p<0,05)

Tablo 4.6'da görüldüğü üzere deney grubunun öntest ve sontest sonuçları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p<0,05). %95 güvenle, sontest puanları lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Şekil 4.2. Deney grubunun öntest ve sontest puan ortalamalarını gösterir grafik

Şekil 4.2'de görüldüğü üzere deney grubunun sontest puan ortalamaları öntest puan ortalamalarından daha yüksektir. Elde edilen bulgular ışığında öğrencilerin öntest – sontest puanları arasında anlamlı bir bulunmuştur. Bu bakımdan etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımı öğrencilerin bağımlılıkla mücadele ile ilgili farkındalık düzeyini artırmada etkili olmuştur.

4.3. Üçüncü alt problem ile ilgili bulgular ve yorumlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi "Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımı, öğrencilerin etkinliklere etkin katılmalarını desteklemekte midir?" biçiminde ifade edilmişti. Bu bölümde üçüncü alt probleme ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Etkin öğrenme temelli hazırlanan taslak ders planı 4 alt üniteden oluşmaktadır. Hazırlanan her alt ünite için 10 maddeden oluşan gözlem ve değerlendirme formları hazırlanmıştır. Sözü geçen bu formların öğretmen ve öğrenci formları oluşturulmuştur. Etkin öğrenme yaklaşımı bağlamında geliştirilen eğitsel oyun, etkinlik ve alıştırmaların süreç içerisinde etkililiğini belirleyebilmek ve öğrencilerin derse ne düzeyde katılım gösterdiklerini ortaya çıkabilmek amacıyla gözlem ve değerlendirme formlarından yararlanılmıştır. Bu formlar aracılığıyla dersin süreci hem öğretmen hem de öğrenciler tarafından değerlendirilecektir. Öğrenci formunda yer alan "1-6-7-8-9" numaralı maddeler öğrencilerin etkinliklere etkin katılma göstergeleri olarak belirlenmiştir. Gözlem ve değerlendirme formlarından elde edilen istatistikler aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.7: Birinci alt üniteye ilişkin öğrenci gözlem ve değerlendirme formu işaretlenme yüzdelikleri

No	Beceriler	Değerlendirme dereceleri				
		Yetersiz	Kabul edilebilir	Orta	İyi	Çok iyi
		%	%	%	%	%
01	Derse etkin bir biçimde katıldım.	0	0	16,66	66,66	16,66
02	Tütün bağımlılığı hakkında bilgi edindim.	0	0	16,66	16,66	66,66
03	Tütün bağımlılığının insan sağlığı üzerindeki etkilerini açıklayabildim.	0	0	0	16,66	83,33
04	Bağımlılık yapıcı tütün ürünlerinden kendimi nasıl koruyacağımı açıkladım.	0	16,66	16,66	16,66	50
05	Tütün bağımlılığıyla mücadelenin önemini fark ettim.	0	0	0	0	100
06	Diyalog ve okuma metnini konuyla ilişkilendirdim.	0	16,66	50	16,66	16,66

07	Diyalog ve okuma metni ile ilgili soruları yanıtladım.	0	0	33,33	33,33	33,33
08	Eğitsel Kart Oyununu benimsedim.	0	0	0	0	100
09	"Yardımcı ol !" alıştırmasını başarıyla sonuçlandırdım.	0	16,66	33,33	50	0
10	Tütün bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerilerinde bulundum.	0	0	0	0	100

Tablo 4.7'de görüldüğü üzere formun 1. maddesi olan "Derse etkin bir biçimde katıldım" becerisini, öğrencilerin % 16,66'sı "orta", % 66,66'sı "iyi" ve % 16,66'sı "çok iyi" derecesinde değerlendirmiştir. Çalışma grubunun % 83,33'ü derse etkin biçimde katıldığı görüşündedir.

Formun 6. maddesi olan "Diyalog ve okuma metnini konuyla ilişkilendirdim." becerisini, öğrencilerin % 16,66'sı "kabul edilebilir", % 50'si "orta", % 16,66'sı "iyi" ve % 16,66'sı "çok iyi" derecesinde değerlendirmiştir. Çalışma grubunun % 83,33'ü diyalog ve okuma metni etkinliğine etkin katılım göstermiş, diyalog ve okuma metnini konu ile ilişkilendirebildiğini belirtmiştir.

Formun 7. maddesi olan "Diyalog ve okuma metni ile ilgili soruları yanıtladım." becerisini, öğrencilerin % 33'sü "orta", % 33'sü "iyi" ve % 33'sü "çok iyi" derecesinde değerlendirmiştir. Çalışma grubunun tamamı diyalog ve okuma metni etkinliğine etkin katılım göstermiş, diyalog ve okuma metni ile ilgili soruları yanıtladıklarını dile getirmiştir.

Formun 8. maddesi olan "Eğitsel Kart Oyununu benimsedim." becerisini, öğrencilerin tamamı "çok iyi" derecesinde değerlendirmiştir. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin tamamı Eğitsel Kart Oyununa katılmıştır. Öğrenciler Eğitsel Kart Oyununu benimsemişlerdir.

Formun 9. maddesi olan "Yardımcı ol! alıştırmasını başarıyla sonuçlandırdım." becerisini, öğrencilerin % 16,66'sı "kabul edilebilir", % 33'sü "orta" ve % 50'si "iyi" derecesinde değerlendirmiştir. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin tamamı

“Yardımcı ol!” etkinliğine katılmıştır. Öğrencilerin % 83,33’ü alıştırmayı başarıyla sonuçlandırdığını belirtmiştir.

Öğretmen tarafından yapılan değerlendirme formu ile öğrenciler, öğretmenin uygulamalar sırasındaki gözlemleri sonucunda genel olarak değerlendirilmiştir. Formun “1-6-7” numaralı maddeleri öğretmen tarafından “iyi”; “8” numaralı ifadesi ise “çok iyi”; “9” numaralı ifadeyi “orta” olarak işaretlenmiştir. Öğrenci ve öğretmen formlarının birbiriyle tutarlı bir biçimde doldurulduğu görülmüştür.

Tütün bağımlılığı ile mücadele konulu birinci alt üniteye ilişkin öğretmen ve öğrenci değerlendirmeleri incelenmiştir. Elde edilen bulgulara bakıldığında öğrencilerin derse etkin katıldıkları görülmüştür. Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımı öğrencilerin etkinliklere etkin katılmalarını desteklemektedir.

Tablo 4.8: İkinci alt üniteye ilişkin öğrenci gözlem ve değerlendirme formu işaretlenme yüzdelikleri

No	Beceriler	Değerlendirme dereceleri				
		Yetersiz	Kabul edilebilir	Orta	İyi	Çok iyi
		%	%	%	%	%
01	Derse etkin bir biçimde katıldım.	0	0	0	66,66	33,33
02	Alkol bağımlılığı hakkında bilgi edindim.	0	0	16,66	16,66	66,66
03	Alkol bağımlılığının insan sağlığı üzerindeki etkilerini açıklayabildim.	0	0	0	16,66	83,33
04	Bağımlılık yapıcı alkol ürünlerinden kendimi nasıl koruyacağımı açıkladım.	0	0	0	0	100
05	Alkol bağımlılığıyla mücadelenin önemini fark ettim.	0	16,66	16,66	16,66	50
06	Diyalog ve okuma metnini konuyla ilişkilendirdim.	0	0	50	16,66	33,33

07	Diyalog ve okuma metni ile ilgili soruları yanıtladım.	0	0	33,33	33,33	33,33
08	Eğitsel Kızma Birader Oyununu benimsedim.	0	0	0	16,66	83,33
09	"Uçan sözcükler" alıştırmasını başarıyla sonuçlandırdım.	0	0	33,33	50	16,66
10	Alkol bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerilerinde bulundum.	0	0	0	0	100

Tablo 4.8'de görüldüğü üzere formun 1. maddesi olan "Derse etkin bir biçimde katıldım" becerisini, öğrencilerin % 66,66'sı "iyi" ve % 33'sü "çok iyi" derecesinde değerlendirmiştir. Çalışma grubunun % 83,33'ü derse etkin biçimde katıldığı görüşündedir.

Formun 6. maddesi olan "Diyalog ve okuma metnini konuyla ilişkilendirdim." becerisini, öğrencilerin % 50'si "orta", % 16,66'sı "iyi" ve % 33'sü "çok iyi" derecesinde değerlendirmiştir. Çalışma grubundaki öğrencilerin tamamı diyalog ve okuma metni etkinliğine etkin katılım göstermiş, diyalog ve okuma metnini konu ile ilişkilendirebildiğini belirtmiştir.

Formun 7. maddesi olan "Diyalog ve okuma metni ile ilgili soruları yanıtladım." becerisini, öğrencilerin % 33'sü "orta", % 33'sü "iyi" ve % 33'sü "çok iyi" derecesinde değerlendirmiştir. Çalışma grubunun tamamı diyalog ve okuma metni etkinliğine etkin katılım göstermiş, diyalog ve okuma metni ile ilgili soruları yanıtladıklarını dile getirmiştir.

Formun 8. maddesi olan "Eğitsel Kızma Birader Oyununu benimsedim." becerisini, öğrencilerin % 16,66'sı "iyi" ve % 83,33'ü "çok iyi" derecesinde değerlendirmiştir. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin tamamı Eğitsel Kızma Birader Oyununa katılmıştır. Öğrenciler Eğitsel Kızma Birader Oyununu benimsemişlerdir.

Formun 9. maddesi olan "Uçan sözcükler alıştırmasını başarıyla sonuçlandırdım." becerisini, öğrencilerin % 33'sü "orta", % 50'si "iyi" ve % 16,66'sı "çok iyi" derecesinde değerlendirmiştir. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin tamamı "Uçan

sözcükler" etkinliğine katılmıştır. Öğrencilerin tamamı alıştırmayı başarıyla sonuçlandırdığını belirtmiştir.

Öğretmen tarafından yapılan değerlendirme formu ile öğrenciler, öğretmenin uygulamalar sırasındaki gözlemleri sonucunda genel olarak değerlendirilmiştir. Formun "1-6-7" numaralı maddeleri öğretmen tarafından "çok iyi"; "8-9" numaralı ifadesi ise "iyi" olarak işaretlenmiştir. Öğrenci ve öğretmen formlarının birbiriyle tutarlı bir biçimde doldurulduğu görülmüştür.

Alkol bağımlılığı ile mücadele konulu ikinci alt üniteye ilişkin öğretmen ve öğrenci değerlendirmeleri incelenmiştir. Elde edilen bulgulara bakıldığında öğrencilerin derse etkin katıldıkları görülmüştür. Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımı öğrencilerin etkinliklere etkin katılmalarını desteklemektedir.

Tablo 4.9: Üçüncü alt üniteye ilişkin öğrenci gözlem ve değerlendirme formu işaretlenme yüzdelikleri

No	Beceriler	Değerlendirme dereceleri				
		Yetersiz	Kabul edilebilir	Orta	İyi	Çok iyi
		%	%	%	%	%
01	Derse etkin bir biçimde katıldım.	0	0	16,66	66,66	16,66
02	Uyuşturucu bağımlılığı hakkında bilgi edindim.	0	0	0	16,66	83,33
03	Uyuşturucu bağımlılığının insan sağlığı üzerindeki etkilerini açıklayabildim.	0	0	0	16,66	83,33
04	Bağımlılık yapıcı uyuşturucu maddelerden kendimi nasıl koruyacağımı açıkladım.	0	0	16,66	16,66	66,66
05	Uyuşturucu bağımlılığıyla mücadelenin önemini fark ettim.	0	0	16,66	16,66	66,66
06	Diyalog ve okuma metnini konuyla	0	0	0	16,66	83,33

	ilişkilendirdim.					
07	Diyalog ve okuma metni ile ilgili soruları yanıtladım.	0	0	0	16,66	83,33
08	Eğitsel Dokuztaş Oyununu benimsedim.	0	0	16,66	16,66	66,66
09	"Bağımlı Karakter" alıştırmasını başarıyla sonuçlandırdım.	0	0	16,66	83,33	0
10	Uyuşturucu bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerilerinde bulundum.	0	0	0	16,66	83,33

Tablo 4.9'da görüldüğü üzere formun 1. maddesi olan "Derse etkin bir biçimde katıldım" becerisini, öğrencilerin % 16,66'sı "orta", % 66,66'sı "iyi" ve % 16,66'sı "çok iyi" derecesinde değerlendirmiştir. Çalışma grubunun % 83,33'ü derse etkin biçimde katıldığı görüşündedir.

Formun 6. maddesi olan "Diyalog ve okuma metnini konuyla ilişkilendirdim." becerisini, öğrencilerin % 16,66'sı "iyi" ve % 83,33'ü "çok iyi" derecesinde değerlendirmiştir. Çalışma grubundaki öğrencilerin tamamı diyalog ve okuma metni etkinliğine etkin katılım göstermiş, diyalog ve okuma metnini konu ile ilişkilendirebildiğini belirtmiştir.

Formun 7. maddesi olan "Diyalog ve okuma metni ile ilgili soruları yanıtladım." becerisini, öğrencilerin % 16,66'sı "iyi" ve % 83,33'ü "çok iyi" derecesinde değerlendirmiştir. Çalışma grubunun tamamı diyalog ve okuma metni etkinliğine etkin katılım göstermiş, diyalog ve okuma metni ile ilgili soruları yanıtladıklarını dile getirmiştir.

Formun 8. maddesi olan "Eğitsel Dokuztaş Oyununu benimsedim." becerisini, öğrencilerin % 16,66'sı "orta", % 16,66'sı "iyi" ve % 66,66'sı "çok iyi" derecesinde değerlendirmiştir. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin tamamı Eğitsel Dokuztaş Oyununa katılmıştır. Öğrenciler Eğitsel Dokuztaş Oyununu benimsemişlerdir.

Formun 9. maddesi olan “Bağımlı karakter alıştırmasını başarıyla sonuçlandırdım.” becerisini, öğrencilerin % 16,66’sı “iyi” ve % 83,33’ü “çok iyi” derecesinde değerlendirmiştir. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin tamamı “Bağımlı Karakter” etkinliğine katılmıştır. Öğrencilerin tamamı alıştırmayı başarıyla sonuçlandırdığını belirtmiştir.

Öğretmen tarafından yapılan değerlendirme formu ile öğrenciler, öğretmenin uygulamalar sırasındaki gözlemleri sonucunda genel olarak değerlendirilmiştir. Formun “1-8-9” numaralı maddeleri öğretmen tarafından “çok iyi”; “6-7” numaralı ifadesi ise “iyi” olarak işaretlenmiştir. Öğrenci ve öğretmen formlarının birbiriyle tutarlı bir biçimde doldurulduğu görülmüştür.

Uyuşturucu bağımlılığı ile mücadele konulu üçüncü alt üniteye ilişkin öğretmen ve öğrenci değerlendirmeleri incelenmiştir. Elde edilen bulgulara bakıldığında öğrencilerin derse etkin katıldıkları görülmüştür. Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımı öğrencilerin etkinliklere etkin katılmalarını desteklemektedir.

Tablo 4.10: Dördüncü alt üniteye ilişkin öğrenci gözlem ve değerlendirme formu işaretlenme yüzdelikleri

No	Beceriler	Değerlendirme dereceleri				
		Yetersiz	Kabul edilebilir	Orta	İyi	Çok iyi
		%	%	%	%	%
01	Derse etkin bir biçimde katıldım.	0	0	0	16,66	83,33
02	Teknoloji bağımlılığı hakkında bilgi edindim.	0	0	16,66	16,66	66,66
03	Teknoloji bağımlılığının insan yaşamı üzerindeki etkilerini açıklayabildim.	0	16,66	16,66	16,66	50
04	Teknolojinin bilinçli kullanma yollarını açıklayabildim.	0	16,66	16,66	16,66	50
05	Teknoloji bağımlılığıyla mücadelenin	0	0	0	0	100

	önemini fark ettim.					
06	Diyalog ve okuma metnini konuyla ilişkilendirdim.	0	16,66	50	16,66	16,66
07	Diyalog ve okuma metni ile ilgili soruları yanıtladım.	0	0	33,33	33,33	33,33
08	Eğitsel Kabutapa oyununu benimsedim.	0	0	0	0	100
09	"Sözcüklerini konuştur" alıştırmasını başarıyla sonuçlandırdım.	0	0	16,66	33,33	50
10	Teknoloji bağımlılığının önlenmesine yönelik çözüm önerilerinde bulundum.	0	0	0	0	100

Tablo 4.10'da görüldüğü üzere formun 1. maddesi olan "Derse etkin bir biçimde katıldım" becerisini, öğrencilerin % 16,66'sı "iyi" ve % 83,33'ü "çok iyi" derecesinde değerlendirmiştir. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin tamamı derse etkin biçimde katıldığı görüşündedir.

Formun 6. maddesi olan "Diyalog ve okuma metnini konuyla ilişkilendirdim." becerisini, öğrencilerin % 16,66'sı "kabul edilebilir", % 50'si "orta", % 16,66'sı "iyi" ve % 16,66'sı "çok iyi" derecesinde değerlendirmiştir. Çalışma grubunun % 83,33'ü diyalog ve okuma metni etkinliğine etkin katılım göstermiş, diyalog ve okuma metnini konu ile ilişkilendirebildiğini belirtmiştir.

Formun 7. maddesi olan "Diyalog ve okuma metni ile ilgili soruları yanıtladım." becerisini, öğrencilerin % 33'sü "orta", % 33'sü "iyi" ve % 33'sü "çok iyi" derecesinde değerlendirmiştir. Çalışma grubunun tamamı diyalog ve okuma metni etkinliğine etkin katılım göstermiş, diyalog ve okuma metni ile ilgili soruları yanıtladıklarını dile getirmiştir.

Formun 8. maddesi olan "Eğitsel Kabutapa Oyununu benimsedim." becerisini, öğrencilerin tamamı "çok iyi" derecesinde değerlendirmiştir. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin tamamı Eğitsel Kabutapa Oyununa katılmıştır. Öğrenciler Eğitsel Kabutapa Oyununu benimsemişlerdir.

Formun 9. maddesi olan “Sözcüklerini konuştur alıştırmasını başarıyla sonuçlandırdım.” becerisini, öğrencilerin % 16,66’sı “orta”, % 33’sü “iyi” ve % 50’si “çok iyi” derecesinde değerlendirmiştir. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin tamamı “Sözcüklerini Konuştur” etkinliğine katılmıştır. Öğrencilerin tamamı alıştırmayı başarıyla sonuçlandırdığını belirtmiştir.

Öğretmen tarafından yapılan değerlendirme formu ile öğrenciler, öğretmenin uygulamalar sırasındaki gözlemleri sonucunda genel olarak değerlendirilmiştir. Formun “1-8” numaralı maddeleri öğretmen tarafından “çok iyi”; “6-7-9” numaralı ifadesi ise “iyi” olarak işaretlenmiştir. Öğrenci ve öğretmen formlarının birbiriyle tutarlı bir biçimde doldurulduğu görülmüştür.

Teknoloji bağımlılığı ile mücadele konulu dördüncü alt üniteye ilişkin öğretmen ve öğrenci değerlendirmeleri incelenmiştir. Elde edilen bulgulara bakıldığında öğrencilerin derse etkin katıldıkları görülmüştür. Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımı öğrencilerin etkinliklere etkin katılmalarını desteklemektedir.

Elde edilen bulgular sonucunda etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımı için özgün olarak geliştirilen diyalog ve okuma metinleri, eğitsel oyunlar, etkinlikler ve alıştırmalar öğrencilerin ilgisini çekmiştir. Öğrenciler uygulama sürecinde sık sık söz alarak konu ile ilgili bilgi ve deneyimlerini aktarmışlardır. Öğrenciler uygulama sürecinde etkin katılım göstermişlerdir. Bu bağlamda etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımı öğrencilerin etkin katılımını desteklemektedir.

4.4. Dördüncü alt problem ile ilgili bulgular ve yorumlar

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımı, yabancı sözcüklerin öğrenilmesini sağlayarak, dil çeşitliliğini desteklemekte midir?” biçiminde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının ortaöğretim 12. sınıf rehberlik dersinde bağımlılıkla mücadele konusunun öğrenilmesine etkisinin araştırıldığı bu çalışmada ölçme aracı olarak geliştirilen testte 20 soru bulunmaktadır. Sorular ünite konularını dengeli bir biçimde kapsamaktadır. Uygulamada kullanılan bazı etkinlik ve alıştırmalar 3 dilli (Türkçe, Almanca, İngilizce) hazırlanmıştır. Bu etkinlikler

yabancı dil destekli olduğundan dolayı ölçme aracında iki adet yabancı dil kazanımı içeren soru bulunmaktadır. Bu sorular "17-18" numaralı sorulardır. Bu soruya öğrencilerin öntest ve sontest uygulamasında verdikleri yanıtlar aşağıda belirtilmiştir.

"Soru 17: *Aşağıdakilerden hangisi "Bağımlılık" sözcüğünün Almanca karşılığıdır?*"

Öğrenci yanıtları:

Ö1: Öntest *"das Fahrrad"* (yanlış), sontest *"die Sucht"* (doğru).

Ö2: Öntest *"die Schule"* (yanlış), sontest *"die Sucht"* (doğru).

Ö3: Öntest *"das Fahrrad"* (yanlış), sontest *"die Sucht"* (doğru).

Ö4: Öntest *"das Spiel"* (yanlış), sontest *"die Sucht"* (doğru).

Ö5: Öntest *"das Spiel"* (yanlış), sontest *"die Sucht"* (doğru).

Ö6: Öntest *"das Fahrrad"* (yanlış), sontest *"das Fahrrad"* (yanlış).

Öğrencilerin % 83,33'ü "*Aşağıdakilerden hangisi "Bağımlılık" sözcüğünün Almanca karşılığıdır?*" sorusunu öntest formunda yanlış yanıtlarken, sontest formunda doğru yanıtlamıştır. Öğrencilerin %16,66'sı hem öntest hem de sontest formunda soruyu doğru yanıtlayamamıştır. Uygulamalar sırasında, 3 dilli (Türkçe, Almanca, İngilizce) hazırlanan etkinlik yaprakları öğrencilerin bazı sözcüklerin Almanca anlamlarını dolaylı olarak öğrenmelerine olanak sağlamıştır.

"Soru 18: *İngilizce'de "drugs" olarak nitelendirilen sözcüğün Türkçe anlamı aşağıdakilerden hangisidir?*"

Öğrenci yanıtları:

Ö1: Öntest *"Toplum"* (yanlış), sontest *"Bağımlılık"* (yanlış).

Ö2: Öntest *"Bağımlılık"* (yanlış), sontest *"Uyuşturucu"* (doğru).

Ö3: Öntest *"Bağımlılık"* (yanlış), sontest *"Bağımlılık"* (yanlış).

Ö4: Öntest *"Uyuşturucu"* (doğru), sontest *"Uyuşturucu"* (doğru).

Ö5: Öntest *"Alkol"* (yanlış), sontest *"Bağımlılık"* (yanlış).

Ö6: Öntest *"Toplum"* (yanlış), sontest *"Uyuşturucu"* (doğru).

Öğrencilerin % 50'si "*İngilizce'de "drugs" olarak nitelendirilen sözcüğün Türkçe anlamı aşağıdakilerden hangisidir?*" sorusunu hem öntest formunda hem de sontest formunda yanlış yanıtlamıştır. Öğrencilerin %16,66'sı hem öntest hem de sontest uygulamasında soruya doğru yanıt vermiştir. Öğrencilern %33,33'ü soruyu öntestte yanlış yanıtlarken sontestte soruya doğru yanıt vermiştir. Uygulamalar sırasında, 3 dilli (Türkçe, Almanca, İngilizce) hazırlanan etkinlik yaprakları öğrencilerin % 33,33'ünün bazı sözcüklerin İngilizce anlamlarını dolaylı olarak öğrenmelerine olanak sağlamıştır.

Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımına göre düzenlenen derslerde 3 dilli (Türkçe, Almanca, İngilizce) sözcük listeleri ve flaş kartlar kullanılmıştır. Bu liste ve flaş kartlarla öğrenciler bağımlılıkla ilgili sözcüklerin Almanca ve İngilizce karşılıklarını dolaylı olarak öğrenmişlerdir. Almanca sözcüklerin İngilizce sözcüklere göre daha fazla sayıda öğrenildiği görülmüştür. Bu bağlamda etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımı yabancı sözcüklerin öğrenilmesini kısmen sağlayarak, dil çeşitliliğini desteklediği söylenebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularından yola çıkarak sonuçlar ortaya konmuş ve tartışmaya yer verilmiştir. Ayrıca etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının yaygınlaştırılmasına yönelik önerilerde bulunulmuştur.

5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Son yıllarda önemi gittikçe artan bağımlılıkla mücadele eğitimleri okullarda görevli psikolojik danışman ve rehber öğretmenler tarafından verilmektedir. Okulöncesi eğitim kurumlarından ortaöğretime üstelik yükseköğretim öğrencilerine kadar eğitimin her kademesinde yer alan öğrenciler bu eğitimden geçmektedir. Ayrıca veli ve öğretmenlerin düzeyine uygun bilinçlendirme ve farkındalık eğitimleri de düzenlenmektedir. Elde edilen deneyimler sonucunda geleneksel yöntemlerle verilen eğitimlerin istenilen düzeyde etkili olmadığı görülmüştür. Bağımlılıkla mücadele konusunda seminer, panel ya da konferanslar düzenlenmektedir. Kısa zamanda büyük kitlelere ulaşmak amaçlandığı zaman eğitimlerin etkisi düşük olabilmektedir. Sınıf ortamında etkin öğrenme yaklaşımıyla işlenen derslerde, öğrenci katılımını eğitsel oyun ve etkinliklerle en üst düzeyde tutma olanağı bulunmaktadır. Çünkü bu tür eğitimlerin öğrenciler tarafından ilgi ve dikkatle takip edildiği bilinmektedir. Ayrıca etkin öğrenme sürecinde öğrenci güdülenmesi üst düzeydedir (Korkmaz, 2001). Bu çalışmada etkin öğrenme yaklaşımı temele alınarak eğitsel oyun, etkinlik ve alıştırmalarla zenginleştirilmiş bir ders planı hazırlanmış ve altı hafta süre ile uygulanmıştır.

Uygulamada, Yapraklı Çok Programlı Anadolu Lisesi öğrencilerinin rehberlik dersinde bağımlılıkla mücadele konusunun öğrenilmesinde etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının etkisi araştırılmıştır. Derste kullanılan oyun, diyalog, okuma metni ve alıştırmaların etkisi değerlendirilmiştir. Ders planının ortaöğretim 12. sınıf öğrencilerine altı haftalık uygulanması sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilere bağımlılıkla mücadele konusuna ilişkin hazırbulunuşluklarını ölçmek amacıyla öntest uygulaması yapılmıştır. Uygulama sonucunda aynı test sontest olarak yeniden uygulanmıştır. Öntest ve sontest sonuçları istatistiksel açıdan değerlendirildiğinde çalışma grubunun öntest ve sontest puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğrencilerin sontest puan ortalamaları öntest puan ortalamalarından daha yüksektir. Bu durum etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının öğrencilerin bağımlılıkla mücadele ile ilgili farkındalık düzeyini artırmada etkili olduğunu göstermektedir. Diğer bir deyişle etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımı ele alınan konunun öğrenilmesinde etkili olmuştur.

Alanyazın incelendiğinde etkin öğrenme uygulamalarının ele alınan konunun öğrenilmesinde, dolayısıyla öğrenci başarısında etkili olduğu görülmektedir. Biricik (1999) ilköğretim ikinci sınıf öğrencileriyle yaptığı bir araştırmada, matematik dersinde etkin öğrenme ile desteklenmiş öğretim etkinliklerinin uygulanmasının geleneksel yöntemlere göre öğrenci başarısında daha etkili olduğunu görmüştür. Bu bulgular araştırma sonuçlarını desteklemektedir.

Güner'in (2005) yürüttüğü bir çalışmada Coğrafya dersi etkin öğrenme uygulamalarıyla işlenmiştir. Uygulamalar sonucunda öğrencilerin Coğrafya dersine ilişkin olumlu duygulara sahip oldukları, derse karşı güdülendikleri, konu ile ilgili başarı düzeylerinin arttığı gözlenmiştir. Bu bulguların araştırma bulgularıyla örtüştüğü görülmüştür.

Er (2007), etkin öğrenme modelinin İngilizce dersi ve benlik algısı üzerindeki etkililiğini araştırmıştır. Araştırma sonucunda, etkin öğrenme modelinin başarıyı artırmada etkili olduğu görülmüştür. Bu sonuç, ulaşılan araştırma bulgularıyla örtüşmektedir.

Güneyli'nin (2007) yaptığı bir çalışma sonucuna göre geleneksel öğretim yöntem ve tekniklerinin uygulandığı öğrenci grubunun başarısı, etkin öğrenme uygulamalarının gerçekleştirildiği grubun başarısına göre daha düşük bulunmuştur. Bu durum etkin öğrenmenin daha etkili bir yapıda olduğunu göstermektedir. Bu bulgular araştırma bulgularıyla örtüşmektedir.

Bu araştırmanın bulgularını destekleyen bir başka araştırma ise Kılıç'ın (2015) doktora tezi çalışmasıdır. Anılan çalışmada, etkin öğrenme yöntem ve teknikleri uygulanarak işlenen Hayat Bilgisi dersinde öğrencilerin eğlenceli zaman geçirdikleri ve derse karşı olumlu duygular geliştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca etkin öğrenme yaklaşımının öğrencilerin öz yönetim becerilerinin geliştirilmesinde etkili olduğu dile getirilmiştir.

Çalışma grubu 3 kız ve 3 erkek öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma grubu bu yönüyle dengeli bir yapıya sahiptir. Cinsiyete dayalı elde edilen çalışma sonuçlarına göre kız öğrencilerin bağımlılıkla mücadele farkındalık düzeyleri erkek öğrencilere göre daha yüksek olmasına karşın aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının her iki cinsiyette de öğrencilerinin bağımlılıkla mücadele ile ilgili farkındalık düzeylerini artırmada aynı düzeyde etkili olduğu görülmüştür.

Farklı alanlarda yürütülen araştırmalarda cinsiyete dayalı sonuçlarda kız öğrencilerle erkek öğrencilerin puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür. Al-Tarawneh'in (2016) fen bilimleri dersinde eğitsel oyunların etkililiğini araştırdığı çalışmasında cinsiyetin anlamlı bir etkisinin olmadığını saptamıştır. Bu sonuçlar araştırma bulgularını desteklemektedir.

Korkmaz'ın (2018) yürüttüğü tez çalışmasında kız öğrencilerin başarı ortalamasının daha yüksek olmasına karşın istatistiksel işlemler sonucunda cinsiyet ve başarı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Bu sonuç, araştırma bulgularıyla örtüşmektedir.

Uygulamalar dört alt ünite bağlamında gerçekleştirilmiştir. Tütün bağımlılığı ile mücadele, alkol bağımlılığı ile mücadele, uyuşturucu bağımlılığı ile mücadele ve teknoloji bağımlılığı ile mücadele bu alt ünitelerin konu başlıklarıdır. Anılan bu ünitelerin öğretmen ve öğrenciler tarafından değerlendirmeleri yapılmıştır. Gözleme dayalı yapılan bu değerlendirmelerin sonuçları öğrencilerin derse etkin katıldıklarını göstermektedir.

Öğrencilerin öz değerlendirmelerini olumlu yönde yaptıkları görülmüştür. Öğrenciler derse etkin bir biçimde katılmışlardır. Ele alınan konular ile ilgili bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Bağımlılık yapıcı maddelerden kendilerini nasıl

koruyacaklarını açıklayabilmişlerdir. Bağımlılıkla mücadelenin önemini fark ettiklerini söylemişlerdir. Diyalog, okuma metni, eğitsel oyun ve alıştırmaları benimsediklerini belirttikleri gibi uygulamalara etkin katılım göstermişlerdir. Öğretmen gözlemleri de öğrenci öz değerlendirmeleriyle benzer nitelik taşımaktadır. Özet olarak etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının öğrencilerin etkinliklere etkin katılmalarını desteklediği söylenebilir.

Küreselleşen dünyada yabancı dil öğreniminin her geçen gün önemi artmaktadır. Türkiye son yıllarda Suriye, Irak, Afganistan, Ukranya ve diğer ülkelerden yoğun bir biçimde göç almaktadır. Göçlerle birlikte yerleşim yerlerinin sosyo demografik yapısı değişmekte ve bu durum eğitim kurumlarına da yansıyabilmektedir. Ayrıca kırsalda yaşayan gençlerin yabancı dil öğrenme olanakları kısıtlı olabilmektedir. Öğrencilerin dillere karşı ilgilerini artırmak amacıyla üç dilli (Türkçe, Almanca, İngilizce) sözcük listeleri hazırlanmıştır. Anahtar ve konu ile ilgili 24 sözcük için flaş kartlar hazırlanmıştır. Uygulamalar sonucunda öğrencilerin Almanca sözcükleri İngilizce sözcüklere göre daha fazla sayıda öğrendikleri saptanmıştır. Böylece etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının yabancı sözcüklerin öğrenilmesini kısmen sağladığı ve dil çeşitliliğini desteklediği görülmüştür.

5.2. ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen bulgular ve bu bulgulardan varılan sonuçlara göre, öğretmenler, psikolojik danışman ve rehber öğretmenler, araştırmacılar ve eğitim programcıları için aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

5.2.1. Öğretmenlere Yönelik Öneriler:

1. Öğrencilerin konuyu daha iyi anlaması ve konuya ilgi göstermeleri amacıyla, öğretmenler derslerinde eğitsel oyun ve etkinliklerden yararlanmalıdır.

2. Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının derslerde yaygın olarak kullanılabilmesi için öğretmenlerin etkin öğrenme uygulamaları konusunda hizmetiçi eğitim almaları gerekmektedir.

3. Öğrenci düzeyinin oldukça üstünde ya da altında olan eğitsel oyun ve etkinlikler öğrencilerin oyun ve etkinliklere karşı ilgi, istek ve güdülenmesini olumsuz etkileyebilir. Öğrencilerin etkin katılımını düşürebilir. Bu durumda ders akışı etkilenir, sınıf yönetimi ve disiplini bağlamında sorunlar yaşanabilir. Bu bağlamda eğitsel oyun ve etkinlikler öğrenci düzeylerine uygun olarak geliştirilmelidir.

4. Üç dilde tasarlanan etkinlikler hem sınıftaki yabancı uyruklu öğrencilerin derse etkin katılımlarına kolaylık sağlayacak hem de Türk öğrencilerin yabancı dil öğrenmini destekleyecektir. Sınıflarda yabancı uyruklu öğrencilerin varlığı düşünüldüğünde eğitsel oyun ve etkinlikler kapsayıcı eğitim bağlamında çok dilli (örneğin Türkçe, Almanca, İngilizce, Arapça vb.) geliştirilmelidir.

5. Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının uygulanacağı eğitim ortamları öğrencilerin takım çalışmalarını gerçekleştirebileceği biçimde düzenlenmelidir.

6. Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımı uygulamalarında sürecin değerlendirilmesine önem verilmelidir. Bunun için öğrencilerin dersteki bilgi ve deneyim paylaşımlarına, eğitsel oyun ve etkinliklere katılım durumlarına, tasarladıkları ve geliştirdikleri ürünlere bakılmalıdır. Gerektiğinde öğretmenlerin öğrencileri, öğrencilerin de hem kendilerini hem de öğretmeni değerlendirmelerine olanak sağlanmalıdır.

5.2.2. Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlere Yönelik Öneriler:

1. Eğitsel oyunların derslerde kullanımının, konunun daha etkili öğreilmesine ve dersin etkin işlenmesine katkı sağladığı gözlemlenmiştir. Okullarda yürütülen rehberlik çalışmaları için eğitsel oyunlar geliştirilebilir.

2. Çalışma sürecinde elde edilen bulgulara göre eğitsel oyun, etkinlik ve alıştırmalarla zenginleştirilmiş ders planının öğrencilerin konuları daha iyi pekiştirdiğini ve farkındalık düzeylerini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan hareketle, rehberlik ders programlarında etkin öğrenme temelli eğitsel oyun ve etkinliklere daha çok yer verilmelidir.

3. Bu çalışma etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının bağımlılıkla mücadele konusunun öğrenilmesine etkisi ile sınırlı tutulmuştur. Rehberlik derslerinde ele alınan diğer konularda da bu yaklaşımın etkisi incelenebilir.

4. Rehberlik derslerinde bağımlılıkla mücadele çalışmalarında etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımına yer verilmesi, konunun gelenekselleşmiş yöntemlerle aktarılmasının önüne geçecek ve öğrencilerin derse etkin katılımını artıracaktır.

5. Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımı bütün eğitim kademelerinin (ilkokul, ortaokul vb.) rehberlik derslerinde çeşitli sınıf düzeyleri ve yaş gruplarında kullanılmalıdır.

5.2.3. Araştırmacılara Yönelik Öneriler:

1. Bu çalışmada etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımı rehberlik dersinde kullanılmıştır. Diğer dersler için etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının etkisi araştırılabilir.

2. Okullarda eğitim teknolojilerinden yararlanılmaktadır. Özgün olarak geliştirilen eğitsel Kabutapa oyununun dijital formu etkileşimli tahta, tablet, bilgisayar ve akıllı telefonlara uyumludur. Uygulamalarda kullanılan eğitsel oyunun etkileşimli tahta üzerinden de kullanılması öğrencilerin ilgisini çekmiştir ve onların motivasyonunu artırdığı görülmüştür. Bu bakımdan etkileşimli tahta, bilgisayar ve cep telefonu destekli eğitsel oyun ve etkinlikler geliştirilerek, eğitim ortamlarında kullanılmalıdır.

3. Öğretmenlerin, derslere etkin öğrenme temelli hazırlık yapma eğilimlerine yönelik araştırmalar yapılabilir.

4. Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının öğrencilerin akademik başarısı, derse karşı tutumları ve güdülenme düzeylerine etkileri araştırılabilir.

5. Öğrencilerde bağımlılıkla mücadele eğitimleri kapsamında anne babaların da katılacağı farklı araştırmalar yapılabilir.

6. Çalışma grubunda yer alan öğrenci sayısının daha fazla olduğu gruplarda benzer araştırmalar yapılabilir.

5.2.4. Program Geliştirme Uzmanlarına Yönelik Öneriler:

1. Etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının bağımlılıkla mücadele eğitimlerine etkisini belirlemeye yönelik kapsamlı bir eğitim programı geliştirme çalışmaları yapılabilir.

2. Etkin öğrenme yaklaşımı bağlamında çeşitli ders ve konulara ilişkin ders planları, eğitsel oyun, etkinlik ve alıştırmalar geliştirilebilir.

3. Psikolojik danışmanlık ve rehberlik lisans programlarında "Bağımlılıkla Mücadele" zorunlu ders, eğitim fakültelerinin diğer programlarında seçmeli ders olarak okutulmalıdır. Konuya ilgi duyan öğretmen adaylarının böylece kendilerini geliştirebilmeleri sağlanmalıdır.

4. Pedagojik formasyon eğitim programlarında öğretmen adaylarına etkin öğrenme yaklaşımı bağlamında "Eğitsel Oyun ve Etkinlik Tasarımı" dersleri verilebilir.

5. Eğitim fakültelerinde seçmeli ders olarak okutulan "Eğitimde Ders Dışı Etkinlikler" dersi kapsamında bağımlılıkla mücadele konusuna yer verilmesi bu konuda farkındalık kazandırabilir.

6. Öğretmen adayları pedagojik formasyon uygulamalarında okullarda etkin öğrenme yaklaşımını kullanabilme konusunda danışmanları, öğretmenleri ve ilgili akademisyenler tarafından desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

Akandere, M. (2013). *Eğitici okul oyunları.* Ankara: Nobel Yayıncılık.

Akbulut, Y. (2013). Çocuk ve Ergenlerde Bilgisayar ve İnternet Kullanımının Gelişimsel Sonuçları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 3 (2). https://tinyurl.com/y4z7wh8n adresinden erişildi.

Akdur, R. (2009). *Gençlerde sigara salgını.* Sigara ve Sağlık sempozyumu, 2 Nisan 2009, Ankara.

Aktaş, H. ve Yılmaz, N. (2017). Üniversite gençlerinin yalnızlık ve utangaçlık unsurları açısından akıllı telefon bağımlılığı. *International Journal of Social Sciences and Education Research,* 3, 85-100. https://tinyurl.com/4rdmd5hv adresinden erişildi.

Akter, E. (2011). *Adana il merkezindeki lise öğrencilerinde tütün ve tütün mamullerinin kullanımı.* Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi, Uzmanlık Tezi, Adana.

Akvardar, Y. (2005). Alkol ile ilişkili bozuklukların epidemiyolojisi. *Türkiye Klinikleri Journal of Internal Medical Sciences,* 1(47), 5-9. https://tinyurl.com/ycku7b4w adresinden erişildi.

Al-Tarawneh, M.H. (2016). The Effectiveness of Educational Games on Scientific Concepts Acquisition in First Grade Students in Science. *Journal of Education and Practice,* 7(3), 31-37. https://tinyurl.com/25myybfc adresinden erişildi.

Amerikan Psikiyatri Birliği. (2013). Ruhsal bozuklukların tanısal ve sayımsal el kitabı (5. Bs.) içinde (s. 237-239). (Çev. Köroğlu, E.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders, 5th edition (DSM-5): Substance-related and addictive disorders. Washington, DC: APA.

Anderson, K. J. (2001). Internet use among college students: an exploratory study. *Journal of American Colegel Health,* 50, 21-6. doi.org/10.1080/07448480109595707

Andrisano Ruggieri, R., Santoro, E., De Caro, F., Palmieri, L., Capunzo, M. ve Venuleo, C. (2016). Internet addiction: A prevention actionresearch intervention. *Epidemiology Biostatistics and Public Health*, 13, 1-5. doi: 10.1007/s00038-011-0234-z.

Arıkan, Z., Coşar, B. ve Işık, E. (1996). Yarı kentsel bir bölgede alkolizm prevalansı. *Kriz Dergisi,* 4(2), 93-100.

Atbaşoğlu, C. ve Doğan, Y. B. (1995) Alkol Bağımlılarının Psikoterapi Gruplarında ve Adsız Alkoliklerde İyileştirici Etmenler. *3P Dergisi,* 3(2), 11-20.

Ateş, H. ve Koçak, A. (2018). *Bir kamu politikası olarak bağımlılıkla mücadele*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Atmaca, S. (2006). *Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Etkin Öğrenme Yaklaşımı Konusundaki Bilgi ve Becerilerinin Değerlendirilmesi.* (Yüksek lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Augner C. ve Hacker, G. W. (2012). Associations between problematic mobile phone use and psychological parameters in young adults. *International Journal of Public Health,* 57(2), 437-441. doi: 10.1007/s00038-011-0234-z.

Aydede, M. N. ve Matyar, F. (2008). Aktif Öğrenme Yaklaşımının öğrencilerin Fen Bilgisi Dersine Yönelik Tutumları Üzerine Etkisi. *Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences,* 17(3).

Aydın, F. (2017). *Teknoloji bağımlılığının sınıf ortamında yarattığı sorunlara ilişkin öğrenci görüşleri*. (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi: Ankara.

Ayten, A. (2013). Din ve sağlık: Bireysel dindarlık, sağlık davranışları ve hayat memnuniyeti ilişkisi üzerine bir araştırma. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 13(1), 7-31.

Bakırcıoğlu, R. (2012). *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Bal, H. T. (2021). *Teknoloji bağımlılığı ile rekreasyonel eğilimler arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara.

Balcıoğlu, İ. ve Abanoz, Y. (2009). Madde bağımlılığı, intihar, sanık psikolojisi. *Dirim Tıp Gazetesi*, 84(1), 15-20. https://tinyurl.com/3yue2mdv adresinden erişildi.

Balta, Ç. Ö. ve Horzum, M. B. (2008). 'The factors that affect internet addiction of students in a web basal learning environment. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 187-205. https://tinyurl.com/5ds3hhzp adresinden erişildi.

Beyazyürek, M. (2010). Alkol ve Fiziksel Hastalıklar, Gebelikte Etkileri.*Türkiye Klinikleri Psikiyatri Özel Dergisi,* 3(3), 68-71.

Biricik, G. (1996). *İlköğretim 2. sınıf matematik öğretiminde aktif etkileşimli öğrenme yaklaşımının öğrenci başarısına etkisi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Büyükeskil, M. (2008). *Ortaöğretim öğrencilerinin, sınıf rehber öğretmenlerinin ve rehber öğretmenlerinin etkin öğrenme ile ilgili görüşleri.* Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K.Ç., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2019). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri.* 26. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.

Canbay, İ. (2012). *Matematikte Eğitsel Oyunların 7. Sınıf Öğrencilerinin Öz-Düzenleyici Öğrenme Stratejileri, Motivasyonel İnançları ve Akademik Başarılarına Etkisinin İncelenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Caner, T. (2008). *Kalıp Hazırlama Teknikleri Dersinde Etkin Öğrenme Yaklaşımının Uygulanması ve Öğrenci Başarısına Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir*

Araştırma. Yükseklisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ceyhan, A. A. (2011). Ergenlerin problemli internet kullanım düzeylerinin yordayıcıları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi,* 18, 85-93.

Ceyhan E. ve Ceyhan, A. A. (2011). *Çocuk ve ergenlerde bilgisayar internet kullanımının gelişimsel sonuçları.* In Bilgisayar II (Ed: Abdullah Kuzu):165-188. Eskişehir, Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Ceylan, Ö. (2019). *Madde bağımlılığı ile mücadelede sivil toplum kuruluşları.* Yüksek lisans tezi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Choliz, M. (2021). Mobile-Phone Addiction in Adolescence: The Test of Mobile Phone Dependence (TMD). Prog Health Sci, 2(1), 33-44. https://tinyurl.com/mrw4ynb7 adresinden erişildi.

Cılga, İ. (2009). Madde ve Madde Kullanımı İle Mücadelede Ulusal Politika ve strateji Öncelikleri. Toplum ve Sosyal Hizmet, 20(1), 7-22. https://tinyurl.com/y6ra8h25 adresinden erişildi.

Ciubară, A., Burlea, Ş. L., Săcuiu, I., Radu, D. A., Untu, I. ve Chiriţă, R. (2015). Alcohol addiction a psychosocial perspective. *Procedia-Social and Behavioral Sciences,* 187, 536-540. doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.03.100

Cooper, M. L., Agocha, V. B. ve Sheldon, M. S. (2000). A motivational perspective on risky behaviors: the role of personality and affect regulatory processes. *Journal of Personality.* 68(6), 1059–1088. https://doi.org/10.1111/1467-6494.00126

Coşkun, H., Aydın, M. Z., Schmidt, L.P ve Schwenk, H. (2000). Türkiye ve Almanya'da İslam Din Dersi Tartışmaları. Ankara: Konrad Adenauer Vakfı.

Coşkun, H. (2012). Bilimsel Öyküler İçeren Eğitsel Oyunlar ile Fen Öğretiminin Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi.). Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

Coşkun, H., Yılmaz, F. ve Aksoy, M. E. (2015). *Öğretimin Planlanması.* Berlin: Dağyeli Verlag Yayıncılık.

Coşkun, H. (2016). *Kültürlerarası Eğitim, Türkiye ve Almanya Örneği.* Ankara: Konrad-Adenauer-Stiftung e.V.

Coşkun, H. (2017). *Barış Eğitimi.* Ankara: Konrad-Adenauer-Stiftung e.V.

Coşkun, H., Güzel, F. ve Yıldırım M. (Ed.). (2018). *Öğretmenlik Uygulaması ve Ders Planları.* Berlin: Dağyeli Verlag Yayıncılık.

Coşkun, H. (2018). Hoşgörü eğitimi bağlamında bir ders planı taslağının geliştirilmesi ve uygulanması. *Karefad*, 6(2), 1-26.

Coşkun, H. (2020). *Yapraklı-yerel gelişmeleri araştırma planı ve eğitsel uygulama örnekleri.* Ankara: Konrad Adenauer Stiftung.

Coşkun, H. ve Gülnar, G. (2021). Bağımlılıkla Mücadele Olanakları (1. Baskı). Ankara: Sonçağ Yayıncılık.

Coşkunol, H., Tamar, M., Bağdiken, İ. ve Saygılı, R. (1997). Alkol Bağımlılarında Adsız Alkoliklere Katılımın Etkinliği. *Düşünen Adam Dergisi*, 10(3), 35-38.

Creswell, J W. (2012). Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research (4th ed.). Boston: Pearson.

Çakmak, S. ve Ayvaşık, B. H. (2007). Üniversite öğrencilerinde alkol kullanma nedenleri ile kaygı duyarlılığı arasındaki ilişki. *Türk Psikoloji Dergisi*, 22(60), 91-107.

Çam, O. ve Engin, E. (ed.) (2014). *Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Bakım Sanatı*. (ss. 449-484). İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevi.

Çoban, S. (2015). Türkiye'de risk altındaki çocuklar ve çocuk suçluluğu üzerine bir değerlendirme. *Sosyoloji Konferansları,* 52(2), 791-810. doi:10.18368/IU/sk.24682

Çöpür, M., Eryılmaz, A. ve Çakmak, D. (2014). Alkol Madde Kullanımı ve Yasal Sorunlar. *Okmeydanı Tıp Dergisi,* 30 (Ek sayı2), 84-88.

Dağerik, M. (1999). *İlköğretim 4. sınıf matematik öğretiminde aktif etkileşimli öğrenme yaklaşımının öğrenci başarısına etkisi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi. Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Demirel, Ö. (2002). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme.* Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Demirel, Ö. (2005). *Öğretme Sanatı* (8. Basım), Ankara: Pegem A Yayıncılık

Demirel, Ö. (2019). *Eğitimde program geliştirme.* Ankara: Pegem Akademik

Demirel, Ö. (Ed.). (2010). *Eğitimde yeni yönelimler.* Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

DiClemente, C. C. (2006). *Addiction and change: How addiction develop and addicted people recover*. London: The Guilford Press.

Dikeç, G., Yalnız, T., Bektaş, B., Turhan, A. ve Çevik, S. (2017). Relationship between Smartphone addiction and loneliness among adolescents. *Bağımlılık Dergisi,* 18, 103-11.

Dilbaz, N. (2013). *Madde kullanım riski ve madde bağımlılığından korunma.* Ankara: Hangar Marka İletişimi ve Marka Hizmetleri (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayını).

Dinç, M. (2015). Teknoloji Bağımlılığı ve Gençlik. *T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Araştırmaları Dergisi.* 3 (3). 31-65.

Doğan, S., Küçükgöncü, S. (2010). Alkol ve Alkol Bağımlılığı: Cinsellik, Uyku, Yeme Bozuklukları. *Türkiye Klinikleri Psikiyatri Özel Dergisi,* 3(3), 95-99.

Doğan, H. (1979). *Analiz ve program hazırlama.* Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Doksanoğlu, A. (2020). *Güzel Sanatlar Eğitiminde Monobaskı Tekniğinin Öğrenme ve Mesleki Beceri Bağlamında Öğretmen Adaylarına Kazanımları: Eylem Araştırması.* Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Dolmaz, M. (2012). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi tarih konularının öğretiminde aktif öğrenme modelleri, öğrenci ve öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi,* (Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.

DSÖ (2018). *Pure alcohol consumption, litres per capita, age 15+*. World Health Organization, https://gateway.euro.who.int/en/indicators/hfa_426-3050-pure-alcohol-consumption-litres-per-capita-age 15plus/visualizations/#id=19443 adresinden erişildi.

DSÖ (2018). http://www.who.int/topics/substance_abuse/en/ adresinden erişildi.

Durmuş, H. (Ed.). (2014). *Sigara Vücudun Düşmanı,* TBM Alan Kitaplığı Dizisi:8. Türkiye Yeşilay Cemiyeti, İstanbul: Şekil Ofset. https://tbm.org.tr/media/1164/05_yetiskin_tutun.pdf adresinden erişildi.

Durmuş, A. (Ed.) (2021). *Öncelikle Kendin İçin Maddeden Uzak Dur,* TBM Alan Kitaplığı Dizisi: 5. 9. Baskı. Türkiye Yeşilay Cemiyeti, İstanbul: Artpres Matbaacılık. https://tbm.org.tr/media/kitaplar/TBM_lise_madde_icerik_web.pdf adresinden erişildi.

Durmuş, A. ve Durmuş, H.I. (Ed.) (2014) *Dumansız Bir Hayat İçin,* TBM Alan Kitaplığı Dizisi: 3. (4.ed.). Türkiye Yeşilay Cemiyeti, İstanbul: Şekil Ofset. https://tbm.org.tr/media/kitaplar/TBM_lise_tutun_icerik_web.pdf adresinden erişildi.

Durmuş, A. ve Durmuş, H.I. (Ed.) (2014). *Alkolsüz Bir Hayat İçin,* TBM Alan Kitaplığı Dizisi: 1. Türkiye Yeşilay Cemiyeti, İstanbul: Şekil Ofset.

Durmuş, A. ve Durmuş, H.I. (Ed.) (2014). *İçki Kötülüklerin Anası,* TBM Alan Kitaplığı Dizisi: 6. Türkiye Yeşilay Cemiyeti, İstanbul: Şekil Ofset.

DünyaBankası.(2018). https://data.worldbank.org/indicator/SH.ALC.PCAP.LI?end=2018&locations=TR&start=2000&view=chart adresinden erişildi.

Ektiricioğlu, C., Arslantaş, H. ve Yüksel, R. (2020). Ergenlerde Çağın Hastalığı: Tekn oloji Bağımlılığı. *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Arşiv Kaynak Tarama Dergisi,* 29(1), 51-64. Doi: 10.17827/aktd.498947

Ellez, M. (2004). *Etkin Öğrenme, Strateji Kullanımı, Matematik Başarısı, Güdü Ve Cinsiyet İlişkileri.* Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

EMCDDA (2017). https://www.emcdda.europa.eu/publications/joint-reports/acryloylfentanyl adresinden erişildi.

EMCDDA (2021). *Avrupa uyuşturucu raporu: Eğilimler ve gelişmeler https*://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/13838/2021.2256_TR_02.pdf adresinden erişildi.

Er, Mustafa (2007). *Etkin Öğrenmenin Yabancı Dil Benlik Algısı ve İngilizce Okuduğunu Anlama Başarısı Üzerindeki Etkililiği.* (Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Erdamar, G., ve Kurupınar, A. (2014). Ortaöğretim öğrencilerinde görülen madde bağımlılığı alışkanlığı ve yaygınlığı: Bartın ili örneği. *Sosyal Bilimler Dergisi,* 16(1), 65-84.). doi: 10.5578/JSS.7521

Ergüder, T. (2008). *Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi,* Sağlık Bakanlığı-Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Ankara: Sağlık Bakanlığı Yayın no: 731. https://tinyurl.com/2p8j2k3z adresinden erişildi.

Ertunç, S. (2019). *Alkol ve madde bağımlılığı tedavisi gören bireylerin görüşlerine göre serbest zaman aktivitelerinin alkol ve madde bağımlılığı tedavi sürecindeki rolü.* Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Felder, R. M. ve Brent, R. B. (1997). *Effective teaching workshop.* North Caroline State University. https://tinyurl.com/yc7cuuxf adresinden erişildi.

Ferri, M., Amato, L. ve Davoli, M. (2006). Alcoholics Anonymous and other 12-step programmes for alcohol dependence. *Cochrane Database of Systematic Reviews, 3(3).* https://doi.org/10.1002/14651858.CD005032.pub2

Ghodse, H. (2002), *Drugs and Addictive Behaviour:* A Guide to Treatment. Cambridge University Press, NY USA, 1-19. https://tinyurl.com/yckucrvm adresinden erişildi.

Gökbulut, O. (2008). *Bipolar Hastalıkta Alkol-Madde Kullanımı ve Anksiyete Bozukluğu Arasındaki İlişkinin Saptanması.* (Uzmanlık Tezi). Prof. Dr. Mazhar Osman Bakırköy Ruh Sağlığı Ve Sinir Hastalıkları Eğitim Ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.

Grant, B. F. (2000). Estimates of us children exposed to alcohol abuse and dependence in the family. American Journal Of Public Health, 90(1), 112-126. doi: 10.2105/ajph.90.1.112

Griffiths, M. ve Widyanto, L. (2006). *Internet Addiction: A Critical Review.* Int J Ment Health Addict, 31-51. https://doi.org/10.1007/s11469-006-9009-9

Griffiths, M. D. (1996). Internet addiction: An issue for clinical psychology? *Clinical Psychology Forum,* 97, 32-36. https://tinyurl.com/2p9dnbrb adresinden erişildi.

Guosong ,S. (2010). China's regulations on internet cafés. *China Media Research,* 6, 26-30. https://tinyurl.com/4h2jzxb7 adresinden erişildi.

Güner, M. K. (2005). *İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin "Dünyanın Hareketleri ve Sonuçları" Konusunun İşlenişinde Etkin Öğrenmenin Verimliliği.* Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Günüç, S. ve Kayri, M. (2010). Türkiye'de İnternet Bağımlılık Profili ve İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik-Güvenirlik Çalışması, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 39, 220-232. https://tinyurl.com/2s3m7csn adresinden erişildi.

Güneyli, A. (2007). *Etkin Öğrenme Yaklaşımının Anadili Eğitiminde Okuma Ve Yazma Becerilerini Geliştirmeye Etkisi.* Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Harvey, K., ve Horton, L. (1977). Bloom's human characteristics and school learning. The Phi Delta Kappan, 59(3), 189-193. https://tinyurl.com/5n7789cr adresinden erişildi.

Hootsuite ve We Are Social (2021), *Dijital 2021: Global Overview Report.* https://wearesocial.com/blog/2021/01/digital-2021-the-latest-insights-into-the-state-of-digital adresinden erişildi.

Işık, A. (2018). Türkiye'de madde bağımlılığıyla mücadelede bir sosyal politika uygulaması olarak okul sosyal hizmetinin önemi. *Journal of Society & Social Work*, 29(1). https://tinyurl.com/mrnxtnp9 adresinden erişildi.

Işık, İ. ve Semerci, N. (2016). İlkokul 3. sınıf öğrencilerine İngilizce kelime öğretiminde eğitsel oyunların akademik başarıya etkisi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 7(1), 787-804.

İlhan, İ., Ö., Yıldırım, F., Demirbaş, H. ve Doğan, Y. B. (2008). Alcohol use prevalence and sociodemographic correlates of alcohol use in a university student sample in Turkey. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 43(7), 575-583.

İlhan, İ., Ö., Doğan, Y., B., Demirbaş, H. ve Boztaş, M., H. (2002). Alkol bağımlılarında alkole başlamada belirleyici risk etmenlerinin gelişim dönemlerine göre incelenmesi. *Bağımlılık Dergisi*, 3(2), 84-90.

İlhan, V. (2007). Gündelik hayatta e-yaşam: İhtiyaç-arzu çelişkisi çerçevesinde yeni iletişim teknolojileri bağımlılığı. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 30, 59-78.

Jellinek, E. M. (1952). Phases of alcohol addiction. *Quarterly Journal of Studies On Alcohol*, 13(4), 673-684. https://doi.org/10.15288/qjsa.1952.13.673

Johansson, A. ve Götestam, G. (2004). Internet addiction: Characteristics of a questionnaire and prevalence in Norwegian youth (12–18 Years). *Scandinavian Journal of Psychology*, 45, 223-229. https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2004.00398.x

Kaess M, Durkee T, Brunner R, Carli V, Parzer P. ve Wasserman, C. (2014). Pathological internet use among European adolescents: Psychopathology and self-destructive behaviours. European Child &Adolescent Psychiatry. 23(11), 1093-1102. doi: 10.1007/s00787-014-0562-7

Kalkınma Bakanlığı, T. C. (2018). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) Sağlıklı Yaşam ve Bağımlılıkla Mücadele Çalışma Grubu Bağımlılıkla Mücadele Alt Çalışma Grubu Raporu. Ankara: Kalkınma Bakanlığı Yayınları.

Kalyoncu, Ö. A. (2010). *Plastik düşler.* İstanbul: Kapital Yayınları.

Karadağ, E. ve Kılıç, B. (2019). Öğretmen görüşlerine göre öğrencilerdeki teknoloji bağımlılığı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar,* 11, 101-117. doi:10.18863/pgy.556689

Karakaya, E. N. (2021). *Covid-19 sürecinde eğitimine evde devam eden ortaöğretim öğrencilerinin teknoloji bağımlılığı düzeylerinin incelenmesi.* Yüksel Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.

Karasan, E. (2013). *4 ve 5. Sınıflar Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Oynatılabilecek Eğitsel Oyunlar.* (Yüksek Lisans Tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.

Karasar, N. (2019). *Bilimsel Araştırma Yöntemi, Kavramlar İlkeler Teknikler.* 34. Basım. Ankara: Nobel akademik yayıncılık.

Karataşoğlu, S. (2013). Sosyal politika boyutuyla madde bağımlılığı. Türk İdare Dergisi, (476), 321- 352. https://tinyurl.com/j63r8x9m adresinden erişildi.

Karayel, K., ve Hümeyra, A. (2019). *Teknoloji Bağımlılığı.* İstanbul: İnsamer.

Kepçeoğlu, M. (2001). *Psikolojik danışma ve rehberlik.* İstanbul: Alkım kitabevi.

Kesim, Y. (2004). *Sigaranın Farmakolojik Etkileri. Tür A. Sigaranın Bilimsel Yüzü.* 1. Baskı, İstanbul: Logos Yayıncılık, 33-68.

Kılıç, Z. (2015). *Hayat Bilgisi Dersinde Öğrencilerin Yaşam Becerilerinin Geliştirilmesinde Etkin Öğrenme Uygulamaları.* Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir

Kıran, E. B. ve Gündoğdu, M. (2010). The relationship between internet addiction, peer pressure and perceived social support among adolescents. The International Journal of Educational Researchers, 2, 29-36. https://tinyurl.com/2p8hpr26 adresinden erişildi.

Kısakürek, M. A. (1998). *Çocuk ve Eğitsel Uğraşlar.* http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/502/6017.pdf adresinden erişildi.

Kızmaz, Z. ve Çevik, (2016), Madde Bağımlılığıyla Mücadelede İnanç OdaklıYaklaşım: Kardelen Rehabilitasyon Merkezi Örneği. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 26(2), 13-335. https://tinyurl.com/4r6wrn6c adresinden erişildi.

Koç, G. (2000). Etkin Öğrenme Yaklaşımlarının Eğitim Ortamlarında Kullanılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.* Sayı:19. ss: 220-226

Korkmaz, H. (2001). Çoklu zeka kuram› tabanlı etkin öğrenme yaklaşımının öğrenci başarısına ve tutumuna etkisi. *Eğitim ve bilim,* 26, 119. https://tinyurl.com/48844caz adresinden erişildi.

Korkmaz, S. (2018). Eğitsel Oyun Geliştirerek Desteklenen Fen Bilimleri Öğretiminin Öğrenci Tutum Ve Başarısına Etkisi. Yüksek lisans tezi. Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.

Köroğlu, G., Öztürk, Ö., Tellioğlu, N., Genç, Y., Mırsal, H. ve Beyazyürek, M. (2006). Problemli internet kullanımıyla başvuran iki uçlu bir hasta nedeniyle psikiyatrik ek tanı tartışması: Olgu sunumu. *Bağımlılık Dergisi,* 7, 150-154.

Kuss, D.J. ve Griffiths, M. D. (2011). Online social networking and addictiona review of the psychological literature. *Int J Environ Res Public Health.* 8(9), 3528-3552. doi: 10.3390/ijerph8093528

Kutluoğlu, K. ve A. Hümeyra (2019). *Teknoloji Bağımlılığı.* İstanbul: İNSAMER.

Küliğ, D. (2016). *Alkol Bağımlılığı Sorunu Olanların Çocuklarının Hayatta Kalma Rolleri Ölçeği'nin Geçerlilik Ve Güvenirlilik Çalışması.* Yüksek lisans tezi. Ege Üniversitersi, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir.

Lin, Y.H., Chang, L.R., Lee, Y.H., Tseng, H. W., Kuo, T. B. ve Chen, S. H. (2014). Development and validation of the Smartphone Addiction Inventory (SPAI). *PLoS One,* 9, 1-5. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0098312

Mezquita, L., Ibánez, M. I., Moya, J., Villa, H. ve Ortet, G. (2014). A longitudinal examination of different etiological pathways to alcohol use and misuse. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research,* 38(6), 1770-1779. https://doi.org/10.1111/acer.12419

MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği (2013). T.C. Resmi Gazete, 28758, 07 Eylül 2013.

Odacı, H. ve Çıkrıkçı, Ö. (2017). Problemli internet kullanımında depresyon, kaygı ve stres düzeyine dayalı farklılıklar. *Addicta: TheTurkish Journal on Addictions.* 4, 41-50. doi: 10.15805/addicta.2017.4.1.0020

Oyunfor (2021). https://tinyurl.com/ujr7ja9v adresinden erişildi.

Ögel, K., Tamar, D., Evren, C. ve Çakmak, D. (2001). Lise Gençleri Arasında Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı. Türk Psikiyatri Dergisi, 12(1), 47-52. https://tinyurl.com/ydwtn2we adresinden erişildi.

Ögel, K. (2002). *Madde bağımlılarına yaklaşım ve tedavi.* İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Ögel, K. (2006). Madde bağımlılarına yaklaşım ve tedavi. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Ögel, K.(Ed.). (2018). *101 Soruda Bağımlılık.* Türkiya Yeşilay Cemiyeti, İstanbul: MN Basım.

Ögel, K. (2005). Madde kullanım bozuklukları epidemiyolojisi. *Türkiye Klinikleri Dahili Tıp Bilimleri Dergisi Psikiyatri,* 1(47), 61-4. https://tinyurl.com/35p5257m adresinden erişildi.

Öncül, R. (2000). Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü (terimlerin Almanca, Fransızca, İngilizce en eski terim karşılıklarıyla) I, II. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Öner, K. ve Arslantaş, H. (2018). Internet addiction in high school students, affecting factors and relationship between internet addiction and depression risk. *Jurnal Medical Brasovean*, 1, 38-49. doi:10.17827/aktd.498947

Öngören, B., Sarıefe, H., Balcı, Y. (2017). Ergenlerde Riskli Davranışların Sosyal Açıdan İrdelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies,* 62, 333-347. Doi:10.9761/JASSS7294

Özden, S.Y. (2015). *Alkolizm Sebep ve Sonuçları*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Özkan, Y. (2020). *Alkol Bağımlılarının İntihar Olasılıkları, Depresyon, Anksiyete ve Çocukluk Travması Düzeyleri Arasındaki İlişki.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yakın Doğu Üniversitesi, Kıbrıs.

Öztürk, O. (2002). Ruh sağlığı ve bozuklukları. Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri.

Öztürk, M. (2019). *Üniversite Öğrencilerinde Travmatik Yaşam Olayları ile Alkol/ Madde Kullanımı Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme Güçlüğü ve Dürtüselliğin Aracı Rolünün İncelenmesi,* (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Öztürk, M. O. ve Uluşahin, N.A. (2016). *Ruh sağlığı ve bozuklukları.*14. Baskı. 511-555. İstanbul: Evrim Basımevi.

Papatğa, E. (2012). *Otizmli çocukların oyun becerileri ile davranış ve sosyal beceri özelliklerinin karşılaştırılması.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi, Edirne.

Rehm, J., Anderson, P., Barry, J., Dimitrov, P., Elekes, Z., Feijão, F., Frick, U., Gual, A., Gmel, Jr. G., Kraus, L., Marmet, S., Raninen, J., Rehm, M.X., Scafato, E., Shield, K.D., Trapencieris, M. ve Gmel, G. (2015). Prevalence of and potential influencing factors for alcohol dependence in Europe. *European Addiction Research,* 21(1), 6-18. https://doi.org/10.1159/000365284

Saban, A. (2000). Öğrenme ve Öğretme Süreci. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Seydioğulları, M. (2010). Dünyada ve Türkiyede Tütünün Tarihçesi, Üretimi, Ticareti ve Temel Politikaları. (Editörler: Aytimur, Z. A. ve Akçay Ş.)

Tütün ve Tütün Kontrolü. 1. Baskı İstanbul: Aves Yayıncılık Toraks Kitapları. Sayı 10, 3-20.

Sezik, M. (2017). Büyükşehirlerin Sosyal Belediyecilik Yaklaşımlarına Bir Örnek Olarak Madde Bağımlılığı İle Mücadele Çalışmaları. *Akademik İzdüşüm Dergisi*, 2(1), 51-63. https://tinyurl.com/533794u6 adresinden erişildi.

Sher, K. J., Grekin, E. R. ve Williams, N. A. (2005). The development of alcohol use disorders. *Annual Review of Clinical Psychology,* 1(1), 493–523. https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.1.102803.144107

Sijtsma, K. (2009). On the use, the misuse, and the very limited usefulness of Cronbach's alpha. *Psychometrika*, 74(1), 107. https://tinyurl.com/ypy53bbd adresinden erişildi

Sönmez, Veysel. (1991). *Program geliştirmede öğretmen elkitabı.* Ankara: Anı Yayımcılık

Sönmez, V. (2004). *Dizgeli Eğitim.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Şahin, C. (2004). *İlköğretim II. Kademe Yazılı Anlatım Becerisinin Etkin Öğrenme Yöntemleriyle Geliştirilmesi.* Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Şahin, Y. T., ve Yıldırım, S. (1999). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Şahinel, G. M. (2002). *Etkin öğrenme modeline dayalı öğretimin ingilizce tümleşik dil becerilerinin geliştirilmesine etkisi.* Yayımlanmamış Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Şahin, R., Kosdik, A.Y. ve Göktepe, E. (2020). Rehberlik Hizmetleri Sunum Sistemi. MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. https://tinyurl.com/yu3txj4s adresinden erişildi.

Şeker, H. (2012). *Eğitimde Program Geliştirme: Kavramlar ve Yaklaşımlar.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Şimşek, M., Aktürk, İ., Dinç, M., Işık, S., ve Ögel, K. (2019). Bir Bağımlılık Danışma Merkezinde Uygulanan Tedavi Programına Yönelik Etkililik Değerlendirmesi: YEDAM Örneği. *The Turkish Journal on Addictions*, 6, 795-817. https://tinyurl.com/bddxbh69 adresinden erişildi.

Taner, S. (2005). *Prevalence of tobacco, alcohol and substance use among undergraduate Boğaziçi University students and exploration of specified risk factors.* (Yayımlanmamış doktora tezi). Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tarhan, N. ve Nurmedov, S. (2011). *Bağımlılık: Sanal veya gerçek.* İstanbul: Timaş Yayınları.

Taşpınar, M. (2005). *Kuramdan Uygulamaya Öğretim Yöntemleri.* Elazığ: Üniversite Kitabevi.

Taylan, H. H ve Işık, M. (2015). Sakarya'da ortaokul ve lise öğrencilerinde internet bağımlılığı. *Turkish Studies,* 10(6), 855-874. doi: 10.7827/TurkishStudies.8286

T.C. Anayasası (1982). T.C. Resmi Gazete, 17863, 09 Kasım 1982.

TDK (2020). Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük. https://tinyurl.com/2bphp8u5 adresinden erişildi.

Tekayak, H.V. ve Akpınar, E. (2017). Tıp Alanında Yeni Bir Dönem: Dijital Çağda Doğan Yeni Hastalıklar, *Eurasian Journal of Family Medicine/Avrasya Aile Hekimliği Dergisi,* 6(3), 93-100. https://tinyurl.com/4kt72mzs adresinden erişildi.

The World Bank. (2018). https://tinyurl.com/4jn8ynt9 adresinden erişildi.

Tsitsika A, Janikian M, Schoenmakers, T. M, Tzavela, E. C, Ólafsson, K. ve Wójcik, S. (2014). Internet addictive behavior in adolescence: A cross-sectional study in seven Europea countries. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking,* 17, 528–52. doi: 10.1089/cyber.2013.0382

TUBİM. (2020). Narkolog Projesi Analiz Raporu. Ankara: Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı. https://tinyurl.com/5n7jw5rr tarihinde erişildi.

Tütün Mamüllerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. (1996). T.C. Resmi Gazete, 22829, 26 Kasım 1996 (Değişiklik, 03.01.2008 tarih ve 5727 Sayılı Kanun, 19 Ocak 2008 tarihli ve 26761 sayılı Resmi Gazete).

TÜİK. (2016). Türkiye Sağlık Araştırması. https://tinyurl.com/2p8vv2x4 adresinden erişildi.

TÜİK. (2019). Bireylerin tütün mamulü kullanma durumunun cinsiyet ve yaş grubuna göre dağılımı, Türkiye Sağlık Araştırması. 2010-2019. https://tinyurl.com/6bt4jufx adresinden erişildi.

TÜİK. (2019). Bireylerin alkol kullanma durumunun cinsiyet ve yaş grubuna göre dağılımı, 2010-2019. https://tinyurl.com/6bt4jufx adresinden erişildi.

TÜİK. (2021). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2021. https://tinyurl.com/2p8fnsb6 adresinden erişildi.

TÜİK. (2021). Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2021. https://tinyurl.com/37vdw9u5 adresinden erişildi.

Ural, M., Tüzün, M. Ve Erdoğan, H. (1984). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme.* Ankara: Kadıoğlu Matbaası.

Usta, N., Işık, D. A., Şahan, G., Genç, S., Taş, F., Gülay, G., Diril, F., Demir, Ö., ve Küçük, K. (2017). Öğretmen adaylarının matematik öğretiminde oyunların kullanımı ile ilgili görüşleri. *International Journal of Social Sciences and Education Research,* 3(1), 328-344. https://tinyurl.com/554sk9ys adresinden erişildi.

Ülküdür, M. A. (2016). *Proje Tabanlı Öğrenme Etkinlikleri ile Oyun Tabanlı Öğrenme Etkinliklerinin Akademik Başarı, Tutum ve Motivasyona Etkisi.* (Yüksek Lisans Tezi). Amasya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Amasya.

Ünal, E. (2015). *Üniversite Öğrencilerinde Alkol Kullanımı İle İçmeme Nedenleri Ve Ebeveynlerinin Alkol Kullanımına İlişkin Tutum Ve Davranışları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi.* Yüksek lisans tezi. Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Üner, S., Balcılar, M. ve Ergüder T. (Ed.) (2018). Türkiye Hanehalkı Sağlık Araştırması: Bulaşıcı Olmayan Hastalıkların Risk Faktörleri Prevalansı 2017 (STEPS), 138. Ankara :Dünya Sağlık Örgütü Türkiye Ofisi.

Ünübol, H. ve Hızlı Sayar, G. (2019). Türkiye Bağımlılık Risk Profili ve Ruh Sağlığı Haritası Proje Sonuç Raporu. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Yayınları. https://tinyurl.com/3rjv9e5y ardesinden erişildi.

Valkenburg, P. M ve Peter, J. (2011). Online communication among adolescents: An integrated model of its attraction, opportunities, and risks. *J Adolesc Health,* 48, 121-27. doi: 10.1016/j.jadohealth.2010.08.020.

Varış, F. (1988). Eğitimde Program Geliştirme "Teori ve Teknikler". Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No:157, s:40.

World Health Organization, (WHO). (2004). Who Global Status Report on Alcohol. https://tinyurl.com/ynbr4nh5 adresinden erişildi.

WHO (2019). Global report on trends in prevalence of tobacco use 2000-2025, third edition. Geneva: World Health Organization.

WHO (2017). Report On The Global Tobacco Epidemic, World Health Organization. https://tinyurl.com/2a6x3pjy adresinden erişildi.

WHO (2014). World Health Statistics. https://tinyurl.com/4s4pv8va adresinden erişildi.

WHO (2018). Global status report on alcohol and health 2018. World Health Organization. https://tinyurl.com/36w6889v adresinden erişildi.

Witkiewitz, K. ve Marlatt, G. A. (2004). Relapse prevention for alcohol and drug problems: that was Zen, this is Tao. *American Psychologist*, 59(4), 224. https://tinyurl.com/4t8t79xx adresinden erişildi.

Yakar, B. ve Özpiriçci, E. (2019). Bir Üniversite Hastanesi Polikliniğine Başvuran Hastaların Sigara ve Alkol Bağımlılık Düzeylerine Etki Eden Faktörler. *KSÜ Tıp Fak Der;* 14(2). 57-65. https://tinyurl.com/ycyfrpp7 adresinden erişildi.

Yam, F.C. ve İlhan, T. (2020). Modern Çağın Bütünsel Teknolojik Bağımlılığı: *Phubbing. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar,* 12(1), 1-15. doi: 10.18863/pgy.551299

Yenice, N., Tunç, G. A., ve Yavaşoğlu, N. (2019). Eğitsel Oyun Uygulamasının 5. Sınıf Öğrencilerinin Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyonları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi,* 10(1), 87-100. https://tinyurl.com/22nh4a5p adresinden erişildi.

Young, K. S. (1998). *Caught in the Net: How to recognize the signs of internet addiction and a winning strategy for recovery*. New York: John Wiley&Sons.

Young, K. S. (1997). What makes the internet addictive: Potential explanations for pathological internet use. Paper presented at the 105th annual conference of the American Psychological Association, August 15, Chicago. https://tinyurl.com/5h26wypc adresinden erişildi.

Yıldız, A. (2021). Dünyada ve Türkiye'de Adsız Alkolikler. *Bağımlılık Dergisi,* 22(2), 187-207. https://doi.org/10.51982/bagimli.841576

Yıldız, E., Şimşek, Ü., ve Araz, H. (2016). Dolaşım sistemi konusunda eğitsel oyun yönteminin kullanılmasının öğrencilerin akademik başarı ve fen öğrenimi motivasyonu üzerine etkisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 13(36), 20-32. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/683921 adresinden erişildi.

Zastrow, C. (2015), Sosyal Hizmete Giriş. (Gizem Albayrak ve Çağlar Karaca, Çev.) Ankara: Nika yayınları, Ankara, s. 360.

Zucker, R. A. ve Gomberg, E. S. (1986). Etiology of alcoholism reconsidered: The case for a biopsychosocial process. *American Psychologist*, 41(7), 783–793. https://doi.org/10.1037/0003-066X.41.7.783

EKLER

EK – 1. "BAĞIMLILIKLA MÜCADELE İLE İLGİLİ NELER BİLİYORUM?" TEST FORMU

Değerli öğrenci,

Bu test bilimsel bir çalışma için hazırlanmıştır. Bu testin amacı sizin şu an bağımlılıkla mücadele konusunda bilgilerinizi öğrenmektir. Bu bir sınav değildir. Bu yüzden notla değerlendirilmeyeceksiniz. Her bir soruyu okuduktan sonra sizin için doğru seçenek hangisiyse onu işaretlemeniz yeterlidir. Ayrıca hiç bir soruyu boş bırakmamanız gerekir.
Katkılarınız için teşekkürler.

Gökhan Gülnar
gokhangulnar@hotmail.com
Çankırı Karatekin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Aşağıdakilerden hangisi madde bağımlısı olan bir gencin yaşadığı süreçlerden değildir?
A) Her durum ve koşulda maddeyi almak için engellenemeyen bir istek duyar
B) Kullanıma ara verdiğinde engellenemeyen bir istek ve arzu duyar
C) Zamanla madde kullanımını artırır.
D) Zamanının büyük bir kısmını madde ayırarak harcar.
E) Maddeye gereksinim duyduğunda, maddeye ulaşana kadar sabırla bekler.

2. "Sigara, alkol vb maddelerin bağımlılıkları, davranışsal bağımlılıklar göz önünde bulundurulduğunda daha net, belirgin ve sınırları çizilmiştir. Davranışsal bağımlılığın madde bağımlılığından ayrılan önemli noktalarından birisi de kişiden kişiye göre değişkenlik göstermesidir."
Aşağıdakilerden hangisi madde bağımlılığı ve davranışsal bağımlılığı yukarıdaki açıklamaya uygun olarak örnekler?

Madde bağımlılığı	**Davranışsal bağımlılık**
A) Sigara	Uyuşturucu
B) Alkol	Nargile
C) Kumar	Çevrimiçi oyun
D) Alkol	İnternet
E) Uyuşturucu	Elektronik sigara

3. "Hasan, 10. Sınıf öğrencisidir. Liseye başlayana kadar derslerinde oldukça başarılı, neşeli ve enerjik bir yapıdadır. Liseye başlamasıyla birlikte Hasan'da bazı değişimler görülmeye başlanmıştır. Yakın arkadaşı son zamanlarda Hasan'ın solgun bir görünüme büründüğünü, adeta bir iskelet gibi zayıfladığını, sürekli uyuduğunu, içine kapandığını, ders başarısının düştüğünü, hafıza kaybı yaşadığını gözlemlemiştir. Onun madde kullandığından şüphelenmektedir."

Yakın arkadaşının Hasan'a karşı göstereceği en doğru yaklaşım aşağıdakilerden hangisi olabilir?
A) Arkadaşlığını sonlandırmak
B) Okul yönetimine şikayet etmek

C) Ona karşı çok kızgın olduğunu dile getirmek
D) Güvenebileceği bir uzmanla görüşmesine yüreklendirmek
E) Okul futbol takımından çıkarılmasını talep etmek

4. Sigaranın içinde 4000 den fazla zehirli madde bulunduğu söylenmektedir.
I. Kadmiyum II. Arsenik III. Naftalin IV. Tiner V. Laktoz

Yukarıda maddeler biçiminde belirtilenlerin hangisi ya da hangileri sigaranın içinde yer alan zehirli maddelerdendir?
A) I-II B) I-II-III C) I-II-III-IV D) I-II-III-IV-V E) I-II-V

5. Nargiledeki arsenik, nikel, kobalt, krom ve kurşun miktarı, sigara dumanındaki miktarlara göre çok daha yüksektir. Bir nargile içiminde alınan nikotin miktarı, bir sigaradan alınan nikotin miktarının %70 fazlasıdır. Sigara içen bir kişi ortalama 8-12 kez dumanı içine çekerken bir nargile içiminde ise ortalama 20-200 kez duman çekilir.

Yukarıdaki bilgiye göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?
A) Nargile en az sigara kadar tehlikeli ve sağlığa zararlıdır.
B) Nargileyi bir kez denemekten bir şey olmaz.
C) Nargile etkili bir sosyalleşme aracıdır.
D) Nargilenin bağımlılık yapıcı etkisi yoktur.
E) Aromatik nargileler zararlı değildir.

6. Bağımlılığın önlenmesinde akran desteğinin önemi büyüktür. Bu bağlamda akran grupları zaman zaman birbirlerine önerilerde bulunurlar. "Paranı boşa harcama!" bu önerilere bir örnektir. **Aşağıdakilerden hangisi bağımlılıktan korunma amacıyla akranların birbirlerine söyleyecekleri önerilerden <u>olamaz</u>?**
A) Sigara sorunlarını çözmez, rehberlik servisinden yardım al.
B) Okulun spor kulübüne kaydol.
C) Ailene daha çok zaman ayır.
D) Gerektiğinde "Hayır!" demeyi bil.
E) Bir kereden bir şey olmaz.

7. Bağımlılıkla ilgili gündelik yaşamda doğru sanılan ancak yanlış olan birçok bilgiyle karşılaşılıyor.
Aşağıdakilerden hangisi doğru bilinen yanlışlardan <u>değildir</u>?
A) Sigara sorunları unutturur. B) Hafif (light) sigara daha az zararlıdır.
C) Alkol uykuyu düzenler. D) Bira bağımlılık yapmaz.
E) Herkes kullanıyor onlara bir şey olmuyor.

8. I. Riskli ortamlardan uzak durmak
II. Kendimize ve yapmak istediklerimize zarar verecek tekliflere "Hayır" demek
III. Spor, müzik vb hobiler edinmek
Yukarıda verilen ifadelerden hangisi ya da hangileri bağımlılıklardan uzak durmak amacıyla yapılabilecek davranışlardandır?
A) Yalnız I B) Yalnız II C) I-II D) I-III E) I-II-III

9. Alkol, içki üretimi dışında ilaç, yakıt, kozmetik vb. sektörlerde de kullanılmaktadır. İçki üretiminde kullanılan alkol türü aşağıdakilerden hangisidir?
A) Pentanol B) Etanol C) Metanol D) Propanol E) Butanol

10. **Aşağıda alkol kullanımı ile ilgili söylemler vardır. Bu verilen bilgilerden hangileri doğrudur?**
I. Alkol kullanmayanların, bağımlılık yapıcı maddeleri kullanma olasılıkları daha düşüktür.

II. Alkol vücuda alındıktan sonra %20'si mideden, %80'i ince bağırsaklardan kana karışır.
III. Alkol kullanmak beyne zarar vermez.
IV. Alkol kullanımı gençlerde ve yetişkinlerde aynı zararlı etkiye sahiptir.

A) I-II B) I-II-III C) I-II-III-IV D) III-IV E) I-IV

11. Aşağıdakilerden hangisi teknoloji bağımlılığı ile ilgili söylemlerden <u>en doğrusudur</u>?
A) Teknoloji bağımlılığı, teknolojiyi kullanmada ve onunla ilişkide kişinin kontrolünü yitirmesi, kendini denetleyememesi ve onsuz bir yaşam sürememeye başlaması durumudur.
B) Birey istediği zaman teknoloji bağımlılığında cep telefonu kullanmayı bırakabilir.
C) Teknoloji bağımlısı bireyler teknoloji ile belli bir amaç için zaman geçirirler.
D) Bağımlılıkta teknolojik aracı kullanmak yaşanan sorunların bir sonucudur.
E) Aşırı sosyal medya kullanımı teknoloji bağımlılığı göstergelerinden değildir.

12. Cep telefonu bağımlılığı olan birey aşağıdaki durumlardan hangisini <u>yaşamaz</u>?
A) Cep telefonunu kullanmadığı zamanlarda kendini kötü hisseder.
B) Yatağa gitme hazırlığı yaparken cep telefonunu uyandığında kolay ulaşabileceği yere koyar.
C) Cep telefonunu sık sık kontrol eder.
D) Cep telefonunu kullanırken günlük işlerini aksatmadan yerine getirir.
E) Kendini kötü hissettiğinde cep telefonunu kullanmak kişiye iyi gelir.

13. Aşağıdakilerden hangisi teknoloji bağımlılığı belirtilerinden <u>değildir</u>?
A) Teknolojik alet kullanımına harcanan zamanı arttırmak.
B) Kullanım/davranış sıklığı azaldığında ya da kesildiğinde huzursuzluk, uykusuzluk, öfke gibi yoksunluk belirtilerini göstermek.
C) Neden olduğu sorunlara karşın kullanımı sürdürmek.
D) Zamanının çoğunluğunu fiilen ya da zihnen kullanım davranışı ile geçirmek ve bunun kişinin sorumluluklarının önüne geçmesidir.
E) İhtiyacını (çevrimiçi oyun, sosyal medya vb) karşıladığında kullanımı bırakmak.

14. Teknoloji kullanımının insana bir dizi yararları bulunmaktadır. Ancak kontrolsüzce ve sınırsız kullanılmasının özellikle çocuk ve gençlerde; düşünce süreçlerinde bozulma, sosyal gelişimde gerilik, öz güven düşüklüğü, yüksek sosyal kaygı düzeyi ve saldırganlık eğilimi gibi zararları görülmüştür.

Aşağıdakilerden hangisi çocuk ve gençlerin Teknoloji bağımlılığından uzak kalmak için yapabileceği yararlı etkinliklerden <u>değildir</u>?
A) Teknolojik aletlerin kullanıldığı yeri ve zamanı değiştirmek, bununla ilgili plan yapmak
B) Kullanım için zaman planlaması yaparak kullanımın ardın kitap okuma vb. zorunlu etkinlik koymak
C) Bağımlı kullanımın kaybettirdiklerini ya da bağımlı kullanım olmazsa kazanılabilecekleri anlatan hatırlatıcı kartlar hazırlamak
D) Birden fazla olan teknolojik ürünü azaltıp tek bir aygıtı ailecek paylaşarak kullanmak
E) Akıllı telefon hiç kullanmamak

15. I. Bilgisayarla oyun oynama davranışında kontrol kaybının olması.
II. Kişinin oyuna verdiği önceliğin giderek artması, diğer ilgi alanları ve etkinliklerden daha çok öncelik vermeye başlaması.
III. Oyun oynamanın olumsuz sonuçlarına karşın kişinin oynamaya devam etmesi.
IV. Bilgisayarda oyun oynarken diğer işlerini de yerine getirmesi

Çevrim içi oyun bağımlılığı için, Dünya Sağlık Örgütünün kabul ettiği bağımlılık ölçütlerinin bireyde en az 12 ay boyunca izlenmesi gerekir. Bu ölçütler aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?
A) I-II B) I-III C) III-IV D) I-II-III E) I-II-III-IV

16. İnsan sağlığına zarar veren ve aynı zamanda bağımlılık yapan birçok maddeden söz edilmektedir. Kişi bu maddeyi kullanmayıp, maddeyi kullananlarla birlikte edilgen biçimde zaman geçirdiğinde kansere yakalanma riski vardır. **Pasif durumda da fiziksel sağlığı olumsuz etkileyen bu madde aşağıdakilerden hangisidir?**
A) Alkol B) Sigara C) Uyuşturucu D) Akıllı telefon E) Oyun konsolu

17. Aşağıdakilerden hangisi "Bağımlılık" sözcüğünün Almanca karşılığıdır?
A) die Sucht B) das Fahrrad C) das Buch D) das Spiel E) die Schule

18. İngilizce'de "drugs" olarak nitelendirilen sözcüğün Türkçe anlamı aşağıdakilerden hangisidir?
A) Alkol B) Sigara C) Uyuşturucu D) Bağımlılık E) Toplum

19. Alkolle ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi <u>yanlıştır</u>?
A) Alkol kullanan kişi çevresine de zarar vermiş olur.
B) Alkol kullanmak bazı sorunların çözümünde yardımcı olur.
C) Alkol kullanmak gençler için yetişkinlere oranla daha zararlıdır.
D) Aşırı alkol tüketen kişilerin karaciğerlerinde yağlanma görülür.
E) Uzun süreli alkol kullanımı, pankreas kanserinin önemli nedenlerinden biridir.

20. Aşağıdakilerden hangisi alkol bağımlılığının belirtilerinden biri <u>değildir</u>?
A) Alkol içmeye karşı duyulan güçlü istek, arzu.
B) Kişinin alkol alırken kendini sınırlayamaması.
C) Uzun süre alkol kullanıp bırakmak isteyen kişilerde görülen mide bulantısı; terleme, titreme ve anksiyete gibi belirtiler.
D) İlk kullanımdan itibaren giderek daha fazla alkol içme gereksinimi duyulması.
E) Bireyin yıl boyunca 1-2 kez biçiminde sınırlı miktarda alkol tüketmesi

Yanıt Anahtarı

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	D	D	C	A	E	C	E	B	A
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
A	D	E	E	D	B	A	C	B	E

EK – 2. KATILIM KABUL FORMU

Sayın Katılımcı,

Katılacağınız bu çalışma, "Ortaöğretim 12. Sınıflarda Bağımlılıkla Mücadele Konusunun Etkin Öğrenme Temelli Ders Planı ile Öğrenilmesi" adıyla, Gökhan GÜLNAR tarafından **01 Mayıs 2021-30 Nisan 2022** tarihleri arasında yapılacak bir araştırmanın uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Bu çalışmanın amacı, etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının ortaöğretim on ikinci sınıf rehberlik dersinde bağımlılıkla mücadele konusunun etkili öğrenilmesine etkisinin araştırılmasıdır.

Araştırmanın Nedeni: Yüksek lisans tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer: Çankırı İli Yapraklı İlçesi, Yapraklı Çok Programlı Anadolu Lisesi

Araştırma Uygulaması: Öntest ve sontest uygulaması, sınıf içi eğitsel oyun ve etkinlikler.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul yönetiminin izni ile gerçekleşmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalıdır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Yanıtlar tamamıyla gizli tutulacak ve yalnızca araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler yalnızca araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsızlık duyarsanız soruları yanıtlamayı yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon ya da e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla.

Araştırmacı	**: Gökhan GÜLNAR,** Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi
İletişim Bilgileri	**: gokhangulnar@hotmail.com, 05077641903**

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

…./…../……

Ad-Soyad

İmza:Katılımcı Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

EK – 3. VELİ ONAM FORMU

Sayın Veli,

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, "Ortaöğretim 12. Sınıflarda Bağımlılıkla Mücadele Konusunun Etkin Öğrenme Temelli Ders Planı ile Öğrenilmesi" adıyla, 01 Mayıs 2021-30 Nisan 2022 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Bu çalışmanın amacı, etkin öğrenme temelli ders planı yaklaşımının ortaöğretim on ikinci sınıf rehberlik dersinde bağımlılıkla mücadele konusunun etkili öğrenilmesine etkisinin araştırılmasıdır.

Araştırma Uygulaması: Öntest, sontest, eğitsel oyun ve etkinlik uygulamaları.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleşmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, yanıtlara başlamadan reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama ya da araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Yanıtlar tamamıyla gizli tutulacak ve yalnızca araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz bir rahatsızlık duyarsa yanıtlama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu olursa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon ya da e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla.

Araştırmacı	**: Gökhan GÜLNAR,** Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi
İletişim Bilgileri	**: gokhangulnar@hotmail.com, 05077641903**

Velisi bulunduğum ..... sınıfı ..... numaralı öğrencisi ……..'in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum.

..../...../.....

Tarih

Adı ve Soyadı İmza

Velinin Adı ve Soyadı :

Telefon Numarası :

EK – 4. ARAŞTIRMA ARACI OLARAK KULLANILAN DERS PLANI TASLAĞI

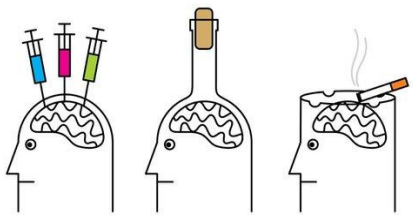
Bu ders planı taslağı önce Konrad-Adenauer-Stiftung'un destekleriyle, Çankırı Yapraklı Yerel Gelişmeleri Araştırma Planı ve Eğitsel Uygulama Örnekleri adlı kitapta (Coşkun, 2020) "Yapraklı İlçesinde Bağımlılıkla Mücadele Olanakları" (Gülnar, 2020:142-157) olarak yayımlanmıştır. Ardından yine Konrad-Adenauer-Stiftung'un destekleriyle Bağımlılıkla Mücadele Olanakları (Coşkun ve Gülnar, 2021) adıyla yayımlanan kitapta genişletilerek zenginleştirilmiştir. Bu ders planı taslağı daha sonra bağımlılıkla mücadele ünite planı olarak geliştirilmiştir.

BAĞIMLILIKLA MÜCADELE

Giriş

Yetişkinliğe geçiş olarak görülen ilk gençlik yılları, kendine özgü özellikler barındıran biyopsikososyal değişimlerin yaşandığı gelişimsel bir dönemdir. Değişimlere uyum sağlamakta zorlanan gençler, duygu ve davranışlarında birtakım sorunlar yaşayabilmektedir. Zararlı alışkanlıklar olarak belirtilen sigara, alkol, uyuşturucu kullanımı, kumar ve sosyal medya bağımlılığı çoğu kez gençlerin sağlığını bozmaktadır. Bu alışkanlıklar aynı zamanda okul başarısını, aile ve arkadaş ilişkilerini, toplumsal yaşamını da olumsuz yönde etkilemektedir. Bağımlılık, bir madde ya da davranışı kullanmayı bırakamama ya da kontrol edememe biçiminde tanımlanmaktadır (Günüç ve Kayri, 2010). Sağlık üzerinde sayısız olumsuz etkileri olan bağımlılık, dünyada ve Türkiye'de gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır. Kuşkusuz bağımlılığın kalıtsal olduğunu düşünenler vardır. Fakat bunun kesin bir kanıtı bulunmamaktadır. İzlenimlerimize göre bağımlılıkta en büyük etken toplumsal çevredir. Toplumlar, bağımlılığın doğurduğu yaygın toplumsal, zihinsel ve duygusal sonuçlarla mücadele etmek zorunda kalmaktadır.

Yapraklı, Çankırı'nın küçük bir ilçesidir. İlçede, bağımlılıkla mücadele çalışmaları yalnızca gençlere yönelik değil tüm kamu çalışanlarını kapsayacak biçimde gerçekleştirilmektedir. Yetkili kurumlardan edinilen bilgilere göre ilçede örneğin 2019-2020 yıllarında Narkotik Şube Müdürlüğü tarafından öğretmenler ve kamu çalışanlarına yönelik uyuşturucuyla mücadele eğitimi; Toplum Sağlığı Merkezi tarafından ortaöğretim öğrencilerine ve kamu görevlilerine yönelik bağımlılıkla mücadele eğitimleri verildi. Anılan eğitimler Emniyet ve Toplum Sağlığı Merkezi tarafından veriliyordu. Milli Eğitime bağlı okullarda 2020-2021 eğitim öğretim yılında 1 rehber öğretmen daha göreve başladı. Yapraklı ilçesinde görevli iki rehber öğretmenin çocuk, genç ve yetişkinlerle yakından ilgilenecekleri düşünülmektedir. Yapraklı ilçesinde şimdiye kadar bağımlılıkla ilgili bir olayın yaşanmadığı vurgulanmaktadır. Yapraklı ilçesindeki çalışmalara katkıda bulunmak amacıyla bu kitap ve uygulama için araç-gereç (materyal) hazırlandı. Bu eserin ve eğitici araç gereçlerin diğer yerleşim birimlerinde de yararlı olacağı düşünülmektedir.

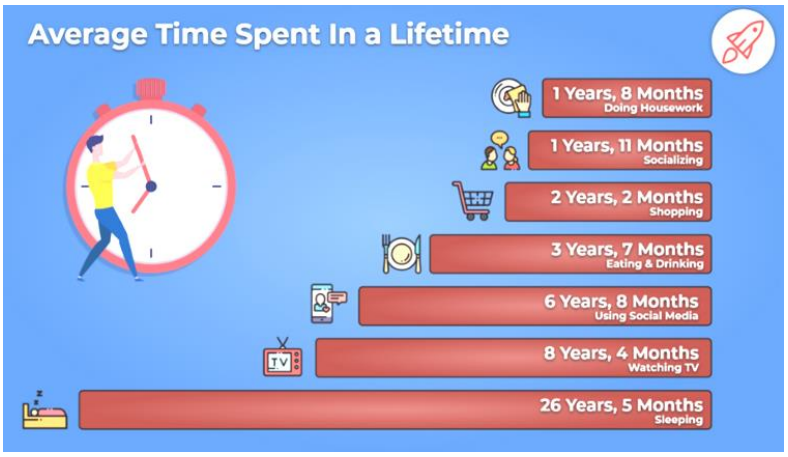
https://tinyurl.com/db8fpp97 Erişim tarihi: 04.03.2020

Konu ile İlgili İstatistikler ve Yorumlar

Yukarıda vurgulandığı gibi bağımlılık, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de çocuk ve gençler başta olmak üzere her kesimi etkileyen önemli bir sorundur. Sigara, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığının yanı sıra; alışveriş, kumar, internet, cep telefonu ve sosyal medya bağımlılığı gibi davranışsal bağımlılıklardan söz edilmektedir.

2019 yılından bu yana içinde bulunduğumuz küresel salgın sürecinde zamanının büyük bir kısmını evde geçiren gençler, can sıkıntısını gidermek ve sosyalleşme gereksinimini karşılamak amacıyla internet sitelerinde, özellikle sosyal medyada daha çok zaman geçirir oldular. Aşağıda dünyada ve Türkiye'de; ev ödevleri, sosyalleşme, alışveriş, yeme-içme, sosyal medya kullanımı, televizyon izleme ve uyku etkinlikleri bağlamında sosyal medya bağımlılığı ile ilgili istatistiksel bilgiler yer almaktadır.

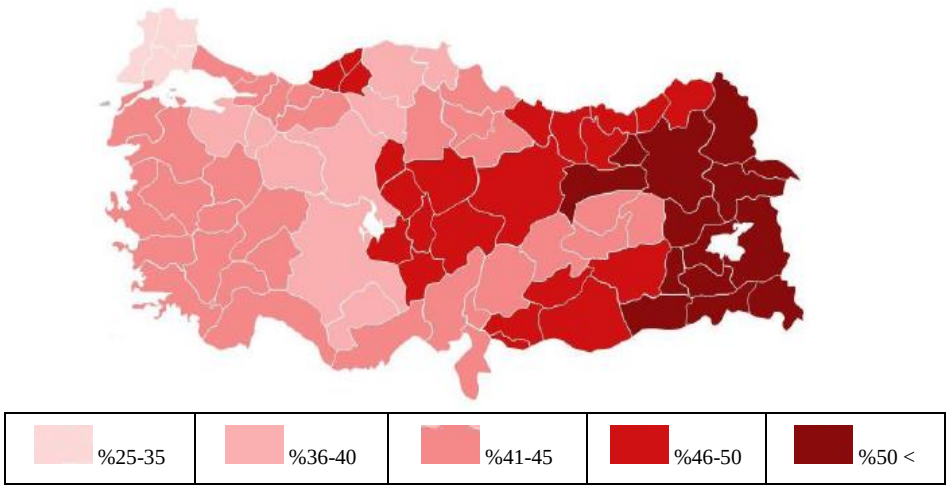
Şekil 1. Bir ömür boyu sosyal medyada geçirilen zaman

Kaynak:https://tinyurl.com/uxmv3zxe (Erişim tarihi: 07.03.2021)

2020 yılında yapılan bir araştırmaya göre, insan ömrü ortalama 72 yaş olarak kabul edilmektedir. Bireyin yaklaşık 10 yaşından itibaren sosyal medya kullanmaya başladığı varsayıldığında yukarıdaki grafikte görüldüğü gibi bir tablo ortaya çıkmaktadır. Bir insanın ömrünün yaklaşık 6 yıl 8 ayını sosyal medyada geçirdiği görülmektedir. Bu durum insanların sosyal medyada bazı günlük etkinliklerinden daha fazla zaman geçirdiklerini göstermektedir.

Şekil 2. Sosyal medya bağımlılığı risk haritası

Kaynak: Ünübol ve Sayar (2019).

2019 yılında yayımlanan Türkiye Bağımlılık Risk Profili ve Ruh Sağlığı Haritası Sonuç Raporuna göre sosyal medya bağımlılığı riskini yüksek bildiren katılımcıların oranı %43,7 olarak belirlenmiştir. Türkiye'nin doğu illerinde sosyal medya bağımlılığı riski yüksek olan bireylerin oranları diğer illere göre fazladır. Çankırı ili ile ilgili oran %36-40 aralığında bulunmuştur. Çankırı ilindeki sosyal medya bağımlılığı riskinin, diğer illerle kıyaslandığında, çok da yüksek olmadığı görülmektedir.

Eğitim düzeyine göre sosyal medya bağımlılığı risk durumu incelendiğinde, değişik eğitim grupları arasında yüksek davranış riski oranını en sık gösteren grup %45.4 ile liseyi bitiren katılımcıların olduğu görülmüştür. Bu nedenle gençlere daha erken yaşlarda bağımlılıkla mücadele eğitimleri verilmeli ve bu grupla psikoeğitim çalışmaları yapılmalıdır.

Yapraklı ilçesinde yaşayan gençlerin sosyal medya bağımlılığı ile ilgili bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak dünyada ve ülkemizde konu ile ilgili elde edilen bilgiler ışığında gelecek 10 yılda, Yapraklı ilçesinde yaşayan gençlerin de sosyal medya kullanım oranlarında ve bununla birlikte bağımlılık riskinde bir artış yaşanacağı düşünülmektedir. Bu nedenle gerekli önlemlerin şimdiden alınması önerilmektedir.

1. Genel Bilgiler

Bu çalışma ortaöğretim kurumlarının 12. sınıf rehberlik dersinde uygulamalı olarak işlenecek biçimde tasarlanmıştır. Genel bilgiler aşağıda verilmiştir:

Eğitim Kurumu : Lise
Hedef Grubu : 12. sınıf öğrencileri
Ders (branş) : Rehberlik
Konu : Bağımlılıkla Mücadele
Süre : 160 dakika (4 ders saati)

Bu eserde ortaya konan taslağı değişik hedef grupların özelliklerini göz önünde bulundurarak, etkinliklerde kullanılan araç- gereçlerde, metinlerde, sorularda ve alıştırmalarda bazı değişiklikler yaparak kullanma olanağı bulunmaktadır.

2. Konu Seçiminin Gerekçesi

Bireyler gençlik yıllarında riskli yaşantılarla karşı karşıya kalabilmektedir. Riskli davranışlar; gençlerin sağlığını, iyilik hallerini ve yaşamlarını etkileyen ve olumsuz sonuçları olabilecek davranışlardır (Öngören, Sarıefe ve Balcı, 2017).

Panayırlar, lunaparklar ve bazı eğlence yerleri gençleri özendirici ve çekici etkinlikleri içinde barındırmaktadır. Bu tür eğlence yerlerinde satılan bazı tütün ürünleri, alkollü içkiler çocuk ve gençler için risk oluşturmaktadır. Yapılan yarışmaların da gençlerin üzerine olumsuz etkileri olmaktadır. Örneğin sigaraların dizildiği bir platformda halka atışı yaptırılmaktadır. Sigaralar halkaların içinde kaldığında sigara paketleri kazanılır. Bul karayı al parayı, kazı kazan vb. oyunlar gençleri şans ve kumar oyunlarına yönlendirebilmektedir. Eğitsel oyunlarda ise kazanan ya da kaybeden yoktur. Birlikte eğlenme ve öğrenme vardır. Bu nedenle eğitsel oyunlar önerilmektedir.

Bireyler, çocukluk ve özellikle gençlik dönemlerinde zararlı alışkanlık ve bağımlılık yapan davranışlardan uzak tutulmalı ve buna ilişkin yönlendirmeler ailelerce de yapılmalıdır. Bu konudaki bilinçlendirme etkinlikleri ayrıca eğitim ve öğretim kurumlarınca sağlanmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 58. maddesinde "Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli önlemleri alır." açıklaması yer almaktadır. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 17. maddesinde "Ortaöğretim kurumlarında güvenli ortamın sağlanmasına yönelik koruyucu ve önleyici önlemlerin alınması, zararlı alışkanlıkların önlenmesi ve öğrencilerin şiddetten korunması amacıyla rehberlik hizmetleri kapsamında okul merkezli, temel önleme çalışmaları yürütülmektedir. Bu konuda; okul yönetimi, öğretmen, veli, çevre ile işbirliği yaparak gerekli önlemleri alır." maddesi yer almaktadır.

Gençlerin okul ortamında alacakları bağımlılıkla mücadele eğitimi hem çocuk ve gençlerimizi zararlı alışkanlıklardan koruyacak hem de toplum yaşamının daha temiz ve anlamlı duruma gelmesini

sağlayacaktır. Bağımlılıkla yalnızca büyük kentlerde değil; ilçelerde de mücadele edilmelidir. Yapraklı ilçesi örnek olarak seçilmiştir. Bu çalışma için ele alınan konunun Yapraklı ilçesindeki eğitim kurumlarında çalışan öğretmenler ve özellikle ileride atanacak rehber öğretmenler tarafından derslerde işleneceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın ayrıca bağımlılıkla mücadele konusunu seçilenler, atananlar ve velilerle de tartışılmasını olanaklı kılacağı düşünülmektedir.

3. Hedef / Kazanımlar

Hedef, kazanım, hedef davranış, hedeflenen kazanım gibi değişik tanımları olan bu kavramlar, eğitim uzmanları tarafından da değişik biçimlerde kullanılmaktadır. Hedef, genel olarak varılmak istenen nokta olarak tanımlanabilir (Sönmez, 2010). Eğitimde, öğrencilere kazandırılmak ve onlarda gözlemlenmek istenen davranış, bilgi, beceri, değer, tutum üstelik kişilik tipolojileri olabilir (Fer, 2009). Fransızca kökenli olan tipoloji kavramı insan tiplerini belirleme ve ayırt etme yöntemidir (Püsküllüoğlu, 1995). Bir öğretim programında hedefler, uzak hedef, genel hedef ve dersin özel hedefleri olmak üzere üçe ayrılır. Özel hedef yalnızca hedef olarak da yazılmaktadır. Kazanımlar, her bir ders için saptanan ve öğrencilerce kazanılması beklenen hedeflerdir (Gümüş, 2018). Hedef, eğitim-öğretim programları bağlamında üzerinde sürekli çalışılan bir kavramdır. Ders planlarında değişik tanımların kullanıldığı görülmektedir. Günümüzde eğitimciler arasında uygun kavramın ne olması gerektiği ile ilgili tartışmalar sürmektedir.

4. Dersin Hedeflenen Kazanımları

Bağımlılık konusu ele alınırken öğrencilerin, çevredeki olumsuz davranışların ve bağımlılık yapıcı maddelerin zararlarının farkına varmaları, kendilerini bu olumsuz davranışlar ile zararlı maddelerden nasıl koruyacaklarının bilincine erişmeleri hedeflenmektedir. Ayrıca öğrencilerin bağımlılığın insan sağlığı üzerindeki etkilerini açıklamaları ve ülkemizde bağımlılığın önlenmesine yönelik çözüm önerilerinde bulunmaları, konunun diğer hedefleri arasındadır. Bu çalışmada bağımlılık ile özellikle sigara, alkol, madde, uyuşturucu, internet, cep telefonu bağımlılığı kastedilmektedir.

Etkinliğe katılan öğrenciler;

1. Bağımlılık yapan etmenlerle ilgili önceki deneyimlerini hatırlar.
2. Bağımlılığın tanımını yapar.
3. Bağımlılık yapıcı etmenlerin hangileri olduğunu söyler.
4. Bağımlılığın insan sağlığı üzerindeki etkilerini açıklar.
5. Bağımlı bireylerde oluşan belirtileri ayırt eder.
6. Bağımlı bireylerin, bağımlılığı yaygınlaştırma eğilimlerinin farkına varır.
7. Bağımlılık yapıcı etmenlerden kendini nasıl koruyacağını açıklar.
8. Bağımlılığın önlenmesine yönelik çözüm önerilerinde bulunur.

5. Derste Kullanılan Anahtar ve 24 Sözcük

	die Sucht	
Bağımlılık		Addiction
	OO	

Bu resim ile ilgili 5 Türkçe, Almanca ve İngilizce tümce yazınız.

Schreiben Sie über dieses Bild 5 Sätze auf Türkisch, Deutsch und Englisch.

Write down 5 sentences about this picture in Turkish, German and English.

No	Türkçe	Deutsch	English
01	Bir kereden bir şey olmaz düşüncesi en büyük yanılgıdır.	Einmal ist keinmal: Dieser Gedanke ist ein grosser Irrtum.	The thought of 'give it a try, you are not going to die' is the biggest delusion.
02	Uzatılan bir sigaraya hayır dersen daha sonrakilere de hayır dersin.	Wenn du einmal zu einer angebotenen Zigarette nein sagst, dann sagst du hinterher auch nein.	If you say 'no' to a cigarette, you can say no to smoking afterwards.
03	Maddeye hiç başlamamak, korunmanın en iyi yoludur.	Es ist der beste Weg für den Schutz vor Drogen, dass man damit gar nicht erst anfängt.	Not starting drugs at all is the best way to be protected
04	Teknoloji bağımlıları giderek yalnızlaşır.	Die Technologieabhängigen werden mit der Zeit vereinsamen.	Technology addiction causes you to become increasingly lonely.
05	Uyuşturucu, alkol, bilgisayar ve cep telefonu bağımlılığı bir hastalıktır ve tedavi edilmelidir.	Die Abhangigkeit von Drogen, Alkohol, Computern und Handys ist eine Krankheit und sie sollte behandelt werden.	The addiction to drugs, alcohol, computers and mobile phones is a disease and should be treated.

Resimler: Banu S. Vapur, Çankırı 15 Temmuz Şehitler Anadolu Lisesi Görsel Sanatlar Öğretmeni

Sözcük Listesi / Wortliste / Word List / Bağımlılık / die Sucht / Addiction (a)

Nr.	Resim/Bild/Picture	Türkçe	Deutsch	English
01		aile	die Familie	family
02		alkol	der Alkohol	alcohol
03		arkadaş	der Freund	friend
04		bisiklet	das Fahrrad	bicycle
05		cep telefonu	das Handy	mobile phone
06		çocuk	das Kind	child
07		doktor	der Arzt	doctor
08		genç	die Jugendliche	young
09		gitar	die Gitarre	guitar
10		iletişim	die Kommunikation	communication
11		inanç	der Glaube	faith
12		kitap	das Buch	book

Sözcük Listesi / Wortliste / Word List / Bağımlılık / die Sucht / Addiction (b)

Nr.	Resim/Bild/Picture	Türkçe	Deutsch	English
13		müzik	die Musik	music
14		okul	die Schule	school
15		oyun	das Spiel	game
16		öğrenci	die Schülerin	Student
17		öğretmen	die Lehrerin	teacher
18		polis	der Polizist	policeman
19		rehberlik	die Beratung	guidance
20		sevgi	die Liebe	love
21		sigara	die Zigarette	cigarette
22		spor	der Sport	sport
23		toplum	die Gesellschaft	society
24		uyuşturucu	das Rauschgift	drugs

6. Diyalog (rol sahipleri: Adam, Buse, Clara, Dilaver, Emma, Faruk)
Öğretmen: Sevgili gençler! Bağımlılık konusu ile ilgili altı kişi arasında geçen bir diyalogumuz var. Bu diyalog metnini okuyacak gönüllü üç kız ve üç erkek öğrenci tahtaya gelebilir mi? Öğrenciler tahtaya gelirler, roller dağıtılır ve diyalog metni okunur.

Bağımlı Olmak

Bölüm I

01	Clara	Arkadaşlar Ahmet Öğretmen geliyor. Saklayın **sigara**ları.
02	Dilaver	Panayıra eğlenmeye geldik. Burada da bir rahat yok **arkadaşlar**.
03	Emma	Her zaman **okul**da **öğretmen**ler, evde **aile**... Karışan karışana.
04	Buse	Geçen gün hastanede **doktor** 'böyle giderse bağımlı olacaksınız **genç**ler' demişti.
05	Clara	Ben bağımlı olmam.
06	Dilaver	Hem sen de şu **gitar** sevdanı bırak da katıl aramıza. Yapraklı panayırı kaçmaz.
07	Faruk	Al hadi yak sen de bir tane. Alışkanlık, bağımlılık ve hastalık yapmaz.
08	Buse	Asla. Ben size bırakın diyorum, siz bana kullanmam için öneride bulunuyorsunuz.
09	Clara	Bir kereden bir şey olmaz.
10	Faruk	Bundan hoşlanmazsan şişeleri açacağız birazdan. Onun tadına bakarsın.

Bölüm II

11	Buse	Alkol zararlı ve haram. Dinsel **inanc**ım gereği de asla **alkol** almam.
12	Adam	Keşke **bisiklet**lerimizle gelseydik. Ben çok yoruldum yürümekten.
13	Clara	Şimdi alkol alınca... Burada bir sürü **polis** var. Ne yapacağız?
14	Adam	Burada **cep telefonu** çekmiyor. Neyse fotoğrafları dönüşte paylaşırız.
15	Dilaver	İyi işte. Kız arkadaşınla **iletişim** kuramazsın, **sevgi** mesajları atamazsınız.
16	Adam	Hmm. Kız arkadaşınız yok diye beni kıskanıyorsunuz.
17	Faruk	Olur mu öyle şey?
18	Buse	Sizinki de yaşam mı? Sigaraları yak, şişeleri tokuştur...
19	Adam	Alkol şişede durduğu gibi durmaz.
20	Clara	Sizin gibi örnek **öğrenci** değiliz biz.

Bölüm III

21	Emma	Bizim **toplum**un tek eğlencesi bulduğu her fırsatı değerlendirmek.
22	Faruk	Aaa bakın! Halka atma oyunu var şurada.
23	Dilaver	Bırakın **oyun** oynamayı! Çoluk **çocuk** işi bunlar. Haydi şu gümüşçüye bakalım.
24	Buse	Sizi seviyorum; ama bu durumunuza de çok üzülüyorum. Lütfen başkasını etkilemeyin.
25	Adam	Haydi **rehberlik** öğretmenimizin anlattıklarını hatırlayın.
26	Buse	Sigara, alkol, **uyuşturucu** bağımlılığı konusunda broşürler ve **kitap**lar dağıtmıştı.
27	Emma	Toparlanın gidiyoruz. Sıkıcı olmaya başladı burası.
28	Adam	Boş zamanlarımızı **spor, müzik** gibi hobilerle geçirebileceğimizi söylemişti.
29	Dilaver	Bir daha Adam ile Buse'yi getirmeyelim. Boş verin onları. Gümüş ağızlıkların ve tabakaların ne kadar güzel olduğunu gördünüz mü?
30	Faruk	Arkadaşlar Adam doğru söylüyor sanki. Doğuştaki o bembeyaz yaprak gibi olalım.

7. Okuma Metni

Bağımlılıkla Mücadelede Başarı

1. İnsan boş bir sayfa olarak dünyaya gelir. Bu boş sayfayı zamanla çevre doldurur. Birey **aile**sinin sıcak yuvasında büyür ve gelişir. Sonra **okul** yaşamı başlar. Yeni bir çevresi olur, yeni **arkadaş**larla tanışır. Doğal olarak **çocuk**luğunun büyük bölümü **oyun** oynamakla geçer. Sonra **öğrenci**lik ona yeni sorumluluklar getirir. Bir gün elinde **cep telefonu** belirir. İnternete merhaba der.

2. Ergenliğin meraklı arayışları sanal dünyada devam eder. Sosyal medyada takipçi sayısı arttıkça mutlu olmaya başlar. Bunun geçici olduğunu anlayamaz. Zamanın büyük bölümünü internette geçirirken **sevgi** gereksinimi ortaya çıkar. Bir bakış onu etkiler. Aşık olur. Sevgilisiyle sürekli **iletişim** kurar. Bazen **gitar** çalma denemeleri olur. Olmayınca duvara asar, **bisiklet**e biner, **spor** yapmaya başlar.

3. Yaşamın **genç**lik yıllarında bazı şeyler yolunda gitmemeye başlar. Birey, öfkelenir, kızar yaşama. Kızgınlıkları başkalarına da olsa kendini cezalandırır aslında. Severek uğraştığı hobilerini bıraktığında yaşamında büyük bir boşluk oluşur. Cep telefonu, sosyal medya kullanımı giderek artar. **Toplum**dan uzaklaşır, yalnızlığa sürüklenir. Merak ve özenti sonucunda **sigara** girer yaşamına. Bağımlı arkadaşlarının etkisi altında kalır. Boşluğu ve can sıkıntısını sigara ile gidermeye çalışır. Bu, iyi gibi gelir başlangıçta. Oluşan boşlukların onunla dolmadığını gördüğünde fazlasını ister. Yeni arayışlara girer. Alkolle tanışır. İnsan **alkol** aldığında kendini yitirir. Kavgalara karışır. Bazen de **polis**e ifade vermeye gider.

4. Haz ve istekleri; ailesini, değer yargılarını ve dinsel **inanç**larını unutturup tüm bunların önüne geçer. Okulda başarısı düşüşe geçer. Okula verdiği önem azalır. Bu arada **öğretmen**leri ondaki değişimleri gözlemler. Okulda **rehberlik** öğretmeni yardım etmeye çalışır. Yaşamını başka şeylerle biçimlendirmeye başlamıştır. Çağımızın simgesi durumuna gelen sınırsız özgürlük kavramına sığınır. Özgürlüğün bireyin kendisine ve başkalarına zarar vermek olmadığının farkında değildir. Artık sıra hap almaya ve kollara şırıngaların saplanmasına gelmiştir. Bazen karakolda polise ifade verilir. Bazen de acil serviste **doktor**a muayene olunur.

5. Gel! Birlikte yeniden kuralım anlamlı ve mutlu bir yaşamı. Kurtulalım ayağımıza takılan taşlardan, aşalım engelleri. Kurtulalım bu zararlı alışkanlıklardan: Sigaradan, alkolden, **uyuşturucu**dan ve her türlü **bağımlılık**lardan. Teknolojiyi daha bilinçli kullanalım. Sevdiklerimize zaman ayıralım. En iyi dostumuz olan **kitap**lara sımsıkı sarılalım. Spor yapalım, **müzik** dinleyelim. Birlikte koşalım, kulaç atalım, pedal çevirelim. Hedefler koyalım yaşama. Geleceğe yönelik anlamlı planlar yapalım. Hedef biz olmayalım. Başlangıçtaki o bembeyaz sayfaya dönme olanağı bulunmaktadır.

8. Eğitsel Oyunun Önemi

Eğitim alanındaki yeni yaklaşımlar öğrenciyi merkeze almaktadır. Bu nedenle öğrencilerin ilgi, merak ve istekleri daha önemsenecek duruma gelmiştir. Öğrenci katılımının, öğrenmeyi olumlu yönde etkilediği yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur. Öğrenciler oyun oynarken eğlenerek öğrenmektedirler. Bunun için eğitim etkinliklerinin içine oyunu katmak, öğrencilerin derse olan katılımlarını da artırmaktadır. Öğrenmenin kalıcı olabilmesi, başka bir deyişle öğrenmenin daha etkili gerçekleşmesi için eğitimciler (pedagoglar), psikologlar, sosyologlar, felsefeciler, sosyal hizmet uzmanları çeşitli etkinlikler yürütmektedirler. Bu etkinlikler sonucunda günümüzde gelinen noktada geleneksel sınıf ortamlarında gerçekleşen öğretmen merkezli uygulamaların yeterli olmadığı görülmektedir. Bundan dolayı yeni yaklaşımlar önerilmektedir (Kukul, 2013). Bu yaklaşımlardan biri de Eğitsel Oyunlardır (Bakırcıoğlu, 2016: ss.1141-1146). Burada oyun yoluyla öğretim ön plana çıkmaktadır.

Eğitsel oyunlar, gerek öğrenci gerekse öğretmen açısından öğretim sürecinin daha verimli geçmesi ve hedeflenen kazanımlara etkili ulaşmada önemli bir öğrenme aracıdır. Öğrenci açısından değerlendirildiğinde eğitsel oyunlar, dersi tezdüzelikten kurtarmakta, öğrencinin dikkat ve güdülenmenin düzeyini arttırmaktadır. Eğitsel oyunlar, öğrenciye yaparak-yaşayarak öğrenme olanağı sunmaktadır. Eğitsel oyunlar, ayrıca kalıcı öğrenmeye katkı sağlamakta, eğlenirken öğrenme ve öğrenirken eğlenme gibi önemli olanaklar sunmaktadır. Eğitsel oyunlar, özellikle ders işleme sürecini etkili kılan önemli öğrenme araçlarıdır. Öğretmen açısından değerlendirildiğinde eğitsel oyunlar, değişik oyun türleriyle öğrencilerin değişik zeka alanlarını kolayca olumlu yönde etkileyebilmekte ve bireysel değişiklikleri değerlendirme için ortamların oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır. Eğitsel oyunlar ayrıca, öğrencinin derse etkin katılımını desteklemekte ve öğretim sürecinde öğrencilerle birlikte eğlenerek öğrenme olanağı sunmaktadır.

Bu çalışmada akıl yürütme bağlamında Kabutapa adında bir eğitsel oyun tasarlandı. Bu oyun, öğrencilerin grupça iletişim kurmalarını sağlamaktadır. Öğrencilerin konu ile ilgili beyin fırtınası yapmalarını desteklemektedir. Öğrencilerin derse etkin katılmalarını ve eğlenceli bir sınıf ortamında öğrenmelerini sağlamaktadır.

Kabutapa Eğitsel Oyununa Ad Koyma Süreci

Eğitsel bir oyun olarak tasarlanan Kabutapa akıl yürütme temelinde geliştirildi. Özellikle lise öğrencileri için uygun olan bu eğitsel oyununun genç ve yetişkinlerin de ilgisini çektiği söylenebilir. Oyuna ad koyma sürecinde öncelikle gençlerin ilgisini çekmesi göz önünde bulunduruldu. Başlangıçta "Kapat ve Bul" adı kısa bir süre kullanıldı. Daha sonra bu addan, birden çok sözcük içerdiğinden ve oyunla ilgili açıkça ipuçları barındırdığından dolayı vazgeçildi. Oyunun adının basit bir sözcük olması, söylenişinin kolay, rahatlıkla anlaşılır bir yapıda, daha önce hiç duyulmamış olması ve ayrıca istek uyandıran, ilgi çeken bir nitelikte olması gerektiği düşünüldü. Çünkü bu ad başka oyunları ya da nesneleri çağrıştırmamalıydı. Oyunun adı söylendiğinde yalnızca tasarlanan oyun akla gelmeliydi.

Kabutapa adlı eğitsel oyunda, oyunun yönergesi bağlamında oyun tablasında yer alan bir takım resimlerin oyuncular tarafından kapatılması gerekiyor. Ardından oyuncuların kendi sözcük kartlarında yer alan resimleri bulmaları isteniyor. Oyunun devamında metin yazmaları ya da resim çizmeleri bekleniyor. Son olarak bu tasarımlarını diğer öğrencilerle paylaşmaları gerekiyor. Özetle oyun sürecinde öğrenciler, **kapatıyor, buluyor, tasarlıyor ve paylaşıyor**. Vurgulanan bu dört eylem, oyunun ana bileşenlerini oluşturuyor. Daha önce vurgulandığı gibi Kabutapa adı da **Ka**pat, **Bu**l, **Ta**sarla, **Pa**ylaş sözcüklerinin ilk iki harfleri kullanılarak türetildi. Kabutapa eğitsel oyununu kullanarak bağımlılıkla mücadele bağlamında gençlerde bilinç ve farkındalık oluşturma olanağı bulunmaktadır. Gençlerin yaşamında köklü ve büyük değişimler hedeflendiği için adının büyük harflerle yazılmasına karar verildi. Yaygın bilinen marka adlarının bu yöntem ile oluşturulduğu bilinmektedir.

9. Eğitsel Kabutapa Oyununun Kuralları

Her oyunun ve dolayısıyla eğitsel oyunların kuralları vardır. Kurallar yalın dilde yazılmalıdır. Eğitsel Kabutapa oyununun kuralları aşağıda gösterilmiştir.

No	Eğitsel Oyununun Kuralları
01	Toplam süre 40 dk. (Oyunun süresi 20 dk., metin yazma ve resim çizme süresi 8 dk., takım paylaşımları 10 dk. ve kısa değerlendirme 2 dk.)
02	Sınıftaki öğrenciler 5'şer kişilik takımlara ayrılır.
03	Her takımdaki öğrencilerden biri takım sözcüsü ve diğer dördü ise oyuncudur.
04	Takım sözcülerinin görevi, oyun kurallarını takımdaki öğrencilerle paylaşmak ve gerektiğinde oyun sürecinde oyunculara ve öğretmene yardımcı olmaktır.
05	Her gruba Kabutapa oyununda kullanılacak araç-gereç dağıtılır.
06	Her gruba 1 adet sözcük kartı verilir.
07	Tüm takımlar, kendi kartlarında yer alan 12 sözcüğün görseli açıkta kalacak biçimde 8 adet kapatma levhasını oyun tablasının ilgili bölümlerine yerleştirir.
08	Her takım Bağımlılıkla Mücadele konusunda kendilerine dağıtılan kartlardaki sözcük gruplarını kullanarak resim çizer ya da metin yazar. Takım sözcüleri tasarlanan metin ve resimleri paylaşır.
09	Hazırlanan metin ya da resimler takım sözcüleri tarafından sınıfa sunulur.
10	Öğretmen takım sunumları bitince kısa bir değerlendirme yapar ve araç-gereci toplar.

10. Eğitsel Kabutapa Oyununda Kullanılan Araç-Gereç

Eğitsel Kabutapa Oyununda aşağıda belirtilen araç-gereç kullanılmaktadır:

1. 52 x 52 x 0,4 cm (eni, uzunluğu ve kalınlığı) ölçülerinde bir ahşap tabla,
2. Oyun tablasının ortasında "bağımlılık" resmi (oyunda bu alan sabit durumdadır.),
3. Oyun tablasının üzerinde her biri 15 x 15 cm ölçülerinde bulunan 9 adet kare alan,
4. Kare alanların üzerinde her biri 5 x 5 ölçülerinde hazırlanan çizimler,
5. Oyun kurallarının yer aldığı kart,
6. Her birinde 12 sözcüğün yer aldığı 6 adet sözcük kartı,
7. Bağımlılıkla mücadele konusunu simgeleyen bir anahtar ve konu ile ilgilili 24 sözcüğün (görselleri ile birlikte) yer aldığı 1 adet kart,
8. 15 x 15 cm ölçülerinde 8 adet kapatma levhası.

Eğitsel Kabutapa Oyununun Oynanış Aşamaları

Eğitsel Kabutapa Oyunu aşağıdaki aşamalardan oluşmaktadır:

01. Sınıf her biri 5 öğrenciden oluşan takımlara ayrılır.
02. Öğrenciden biri takım sözcüsü, diğer dördü ise oyuncu görevini üstlenir.
03. Her gruba Kabutapa oyununda kullanılan araç-gereç ile 1 adet sözcük kartı verilir.
04. Takımlar kendi kartlarında yer alan 12 sözcüğün görseli açıkta kalacak biçimde 8 adet kapatma levhasını oyun tablasının ilgili bölümlerine yerleştirir.
05. Oyun başladıktan sonra öğretmen takımları ziyaret eder ve öğrencilere gerektiğinde ipuçları verir.
06. Oyun tamamlandıktan sonra her takım kendisine verilen sözcükleri kullanarak bağımlılıkla mücadele konusunda bir resim çizer ya da bir metin yazar.
07. Takım sözcüleri, tasarlanan metin ya da resimleri sınıfla paylaşırlar.
08. Öğretmen dağıtılan araç-gereci kendisine verilmesini ister.
09. Takım sözcüleri etkinliğin sonunda araç-gereci öğretmene teslim eder.
10. Öğretmen ve öğrenciler birbirlerine teşekkür ederler.

11. Dersin Akış Şeması

Aşama	Süre dk.	Öğretmenin davranışları	Katılımcıların davranışları	Yöntem / Teknik	Araç–gereç
01	5 dk.	Öğretmen sınıfı selamlar ve konuyu simgeleyen resmi duvara asar ya da akıllı tahtaya yansıtır.	Öğrenciler resmi yorumlamaya çalışırlar.	Beyin fırtınası	Anahtar sözcük resmi
02	10 dk.	Bağımlılık yapıcı etkenler hakkında neler bildiklerini sorar.	Öğrenciler bağımlılık yapıcı etkenler hakkında bildiklerini anlatırlar.	Düz anlatım	Etkileşimli tahta
03	15 dk.	Diyalog etkinliği için gönüllü 6 öğrencinin tahtaya gelmesini ister. Roller dağıtılır ve metnin okunmasını başlatır.	Öğrenciler diyalog metnini okurlar.	Diyalog etkinliği	Diyalog metni
04	10 dk.	Diyalog metnini duvara asar ya da akıllı tahtaya yansıtır. Neler duyumsadıklarını sorar.	Duyumsadıklarını sınıfla paylaşırlar.	Paylaşım Soru-Yanıt Tartışma	Diyalog metni
05	15 dk.	Beşer kişilik takımlar oluşturulmasını ve takım sözcülerinin seçilmesini ister. Diyalog metnini ve soruları dağıtır, soruların yanıtlanmasını ister.	Beşer kişilik takımlar oluşturulur ve takım sözcüleri belirlenir. Takımlar soruları yanıtlarlar.	Takım çalışması.	Diyalog metni ve sorular
06	10 dk.	Takım sözcülerinin takım çalışmalarının sonuçlarını sunmalarını ister.	Takım sözcüleri takım çalışmalarının sonuçlarını sunarlar.	Sunum	Takım çalışmalarının sonuçları
07	15 dk.	Takım sözcülerinin takımlardaki yerlerini almalarını ister, okuma metnini ve soruları dağıtır. Soruların yanıtlanmasını ister.	Takım sözcüleri takımlardaki yerlerini alırlar, okuma metnini okurlar ve soruları yanıtlarlar.	Takım çalışması	Okuma metni ve sorular
Ara					
08	10 dk.	Takım sözcülerinin takım çalışmalarının sonuçlarını sunmalarını ister.	Takım sözcüleri takım çalışmalarının sonuçlarını sunarlar.	Sunum	Takım çalışmalarının sonuçları
09	25 dk	Takım sözcülerinin takımlardaki yerlerini almalarını ister. Kabutapa oyununda kullanılan araç-gereç paketlerini dağıtır ve oyunun başlatılmasını söyler.	Takım sözcüleri takımlardaki yerlerini alırlar ve eğitsel Kabutapa oyununu gerçekleştirmeye çalışırlar.	Takım çalışması	Kabutapa oyun araç-gereç paketleri

Aşama	Süre dk.	Öğretmenin davranışları	Katılımcıların davranışları	Yöntem / Teknik	Araç–gereç
10	15 dk.	Takım sözcülerinden yazılan metni ya da çizilen resmi paylaşmalarını ister.	Takım sözcüleri yazılan metni ya da çizilen resmi paylaşırlar.	Sunumlar	Takım çalışması sonuçları, cep telefonu, akıllı tahta
11	15 dk.	'Bağımlı Karakter' boşluk doldurma kağıtlarını öğrencilere dağıtır ve çözmelerini ister.	'Bağımlı Karakter' alıştırmasını çözerler.	Alıştırma	Alıştırma yaprakları, Kalem
12	10 dk.	Takım sözcülerinin takım çalışmalarını paylaşmalarını ister.	Takım sözcüleri takım çalışmalarını sınıfla paylaşırlar.	Sunumlar	Doldurulmuş alıştırma yaprakları, cep telefonu, akıllı tahta
13	5 dk.	Bağımlılıkla mücadele etmenin önemini vurgulayarak konuyu özetler, katılım için teşekkür eder, ev ödevini verir ve dersin bittiğini bildirir.	Öğrenciler de teşekkür ederler, araç-gereçleri ve oluşan dokümanları öğretmene teslim ederler.	Düz anlatım	
Toplam süre 160 dakika (4 ders saati)					

Ödev: Bağımlılık konusunda bir araştırma yapınız ve edindiğiniz bilgileri sınıfla paylaşınız.

12. Değerlendirme

Bütün eğitim ve öğretim etkinliklerinde hedef ve davranışlar başka bir deyişle kazanımlar öngörülür. İşlenecek dersler için belirlenen hedeflere ulaşılması ve davranışların oluşması amacıyla eğitim ve öğretim süreci (öğrenme ortamları) ayrıntılı bir biçimde planlanmalıdır. Bunun yanında, yapılan her eğitim etkinliğinin belirlenen hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığının denetlenmesi, verilen eğitimin sağlıklı olabilmesi adına ön koşul niteliğindedir. Bundan dolayı eğitimde ölçme ve değerlendirme önem taşımaktadır (İşman, 2000). Eğitimde birtakım ölçümlerin yapılması esastır. Ölçümlerin yapıldığı bir eğitim ve öğretim etkinliğini, değerlendirme izler. Ölçümlerin ışığında değerlendirilmesi yapılmayan bir eğitim ve öğretim etkinliğinin pek yararlı olacağı düşünülemez (Öcal ve Ay, 1994).

Gözlem ve Değerlendirme Formu

No	**Beceriler**	**Değerlendirme dereceleri**				
		Yetersiz	Kabul edilebilir	Orta	İyi	Çok iyi
01	Öğrenciler derse etkin katıldılar mı?					
02	Öğrenciler bağımlılık yapıcı etkenler hakkında bilgi edindiler mi?					
03	Öğrenciler bağımlılığın ruhsal zararlarına örnekler verebildiler mi?					
04	Öğrenciler bağımlılığın fiziksel zararlarına örnekler verebildiler mi?					
05	Öğrenciler bağımlılığın ekonomik zararlarına örnekler verebildiler mi?					
06	Öğrenciler diyalog metninde verilen ana mesajı anlayabildiler mi?					

07	Öğrenciler okuma metninde verilen ana mesajı anlayabildiler mi?					
08	Öğrenciler bağımlılıkla mücadelenin önemini fark ettiler mi?					
09	Öğrenciler bağımlılığın önlenmesine yönelik çözüm önerilerinde bulundular mı?					
10	Öğrenciler Kabutapa oyununu benimsediler mi?					

13. Sonuç ve Öneriler

Bağımlılıkla mücadele, toplumun her kesimini ilgilendiren ciddi ve güncel bir konudur. Bundan dolayı kamu ve sivil toplum kuruluşları bu konuda yoğun çalışmalar yürütmektedir. Öğrencilerin daha küçük yaşlarda bağımlılık risk etmenlerini gösteriyor olması, okullarda bağımlılıkla mücadele çalışmalarını vazgeçilmez kılmaktadır.

Bu örnek çalışmada hedef grup olarak lise 12. sınıf öğrencileri belirlendi. Konu seçiminin gerekçesinde de belirtildiği gibi uygulamada edinilen deneyimlere göre bu örnek çalışmada ortaya çıkan taslağı değişik hedef grupların özelliklerini göz önünde bulundurarak, araç-gereçlerde, metinlerde, sorularda ve alıştırmalarda bazı değişiklikler yaparak kullanma olanağı bulunmaktadır. Sınıfiçi ve sınıfdışı etkinliklerde bağımlılığın ne olduğu işlendi. Ayrıca bağımlılık yapıcı etkenler ve bağımlı kişi ve grupların etkileri üzerinde duruldu. Bağımlılığın ruhsal, fiziksel, ekonomik etkileri ve bu konuda ailelerin çaresizliği paylaşıldı. Öğrencilerin bağımlılıktan nasıl korunabilecekleri ve bağımlılıkla nasıl mücadele edebilecekleri tartışıldı. Diğer oyunlar yanında özgün tasarlanan Kabutapa oyunu ile etkinliğin eğlenceli duruma getirildiği gözlemlendi. Diyalog ve okuma metinlerinin konunun ayrıntılı bir biçimde ele alınmasında etkili olduğu izlendi. Öğrencilerle birlikte söz konusu oyun oynanarak konu daha iyi anlaşılır duruma getirildi ve öğrencilerin bağımlılıkla mücadeleyle ilgili farkındalık düzeylerinin arttığı gözlendi. Bu örnek etkinlik, ayrıca değişik platformlarda tartışmaya açıldı. Katılımcıların konuya ilgi gösterdikleri izlendi. Deneyimlerin ilgililerle paylaşılması amacıyla konu önce bir kitap bölümü olarak yayımlandı ve daha sonra Konrad-Adenauer-Stiftung'un destekleriyle zenginleştirilerek kitaplaştırıldı.

Öneriler:

Edinilen deneyimler ışığında aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

01. Okullarda aileler ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapılarak bağımlılıkla mücadele etkinlikleri düzenlenebilir.
02. Konu ile ilgili daha değişik araştırmalar yapılabilir.
03. Öğretmenlerin konu ile ilgili bilgi ve yeterlilikleri hizmet içi eğitimler yoluyla artırılabilir.
04. Aile eğitimleriyle ebeveynlerin bilinç ve farkındalık düzeyi artırılabilir.
05. Anasınıfından lisans düzeyine kadar öğrencilerin toplumsal, kültürel ve bireysel gereksinimleri belirlenebilir.
06. Yaş düzeylerine uygun olarak bağımlılıkla mücadele eğitimleri planlı ve etkin bir biçimde verilebilir.
07. Eğitimlerde kullanılmak amacıyla örnek ders araç-gereci geliştirilebilir.
08. Öğretmenler, rehber öğretmenler ve konu ile ilgili çalışmalar yapan akademisyenler arasında işbirliği desteklenebilir.
09. Oyunun dijital ortamda bireysel ya da takımla oynanması için yazılımlar geliştirilebilir.
10. Sonuçlar bağımlılık konusuna ilgi duyanlarla paylaşılabilir.

14. Kaynakça

Bakırcıoğlu, R. (2016). *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*. Genişletilmiş 2. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.

Fer, S. (2009). *Öğretim Tasarımı*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Gümüş, S. (2018). İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programının (2010) Hedefleri Üzerine Bir Değerlendirme. Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 17 (34), 597-618.

Günüç, S. ve Kayri, M. (2010). Türkiye'de İnternet Bağımlılık Profili ve İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik-Güvenirlik Çalışması, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 39, 220-232.

İşman, A. (2000). *Eğitimde Planlama ve Değerlendirme.* Adapazarı: Değişim Yayınları.

Kukul, V. (2013). *Eğitsel dijital oyunlar kuram, tasarım ve uygulama: Oyunla ilgili tarihsel gelişim ve yaklaşımlar,* s.20-31, Ankara: Pegem Yayıncılık.

MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği (2013). T.C. Resmi Gazete, 28758, 07 Eylül 2013.

Öcal, M. ve Ay, M. E. (1994) *Eğitimde Ölçme Değerlendirme.* Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.

Öngören, B., Sarıefe, H., Balcı, Y. (2017). Ergenlerde Riskli Davranışların Sosyal Açıdan İrdelenmesi. The Journal of Academic Social Science Studies, 62, 333-347. Doi:10.9761/JASSS7294Püsküllüoğlu, A. (1995). Türkçe Sözlük. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Püsküllüoğlu, A. (1995). *Türkçe Sözlük.* İstanbul: Yapi kredi yayınları.

Sönmez, V. (2010). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı,* Ankara: Anı Yayıncılık.

T.C. Anayasası (1982). T.C. Resmi Gazete, 17863, 09 Kasım 1982.

Ünübol, H. ve Sayar, G. H. (2019). Türkiye Bağımlılık Risk Profili ve Ruh Sağlığı Haritası Proje Sonuç Raporu. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Yayınları

İnternet kaynakları

https://tinyurl.com/db8fpp97 Erişim tarihi: 04.03.2020

https://tinyurl.com/uxmv3zxe (Erişim tarihi: 07.03.2021)

15. Alıştırmalar

Ara-Bul

Tabloda yer alan sözcükleri bulmaca içinde bulup örnekte olduğu gibi işaretleyiniz. Yalnızca bulunması istenen sözcüklerin ilk harfleri **koyu** gösterilmiştir.

(Seçenekler: Soldan sağa, sağdan sola, yukarıdan aşağıya, aşağıdan yukarıya ve çapraz.)

bağımlılık	aile	alkol	arkadaş	bisiklet
cep telefonu	çocuk	doktor	genç	gitar
iletişim	inanç	kitap		

Alıştırma: Sözcük Avı Bulmaca 1

00	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**13**	**14**	**15**
1	**C**	W	A	R	**B**	A	Ğ	I	M	L	I	L	I	**K**	A
2	Z	E	T	Y	Y	L	S	İ	G	A	R	A	A	İ	İ
3	Q	S	P	O	L	İ	S	Q	E	Ç	A	**A**	**B**	T	T
4	**İ**	L	E	T	İ	Ş	İ	M	O	N	E	L	İ	**A**	O
5	F	R	E	T	E	G	H	L	M	E	H	K	S	P	J
6	K	A	E	Ö	M	L	N	N	U	**G**	J	O	İ	K	U
7	İ	Q	R	N	Ğ	W	E	A	L	K	A	L	K	D	C
8	L	Z	O	X	E	R	C	F	P	V	O	B	L	N	U
9	R	Q	T	W	**İ**	M	E	E	O	R	O	T	E	Y	R
10	E	A	K	S	D	N	T	N	T	N	Y	K	T	F	U
11	B	R	O	P	S	Z	A	E	C	X	U	İ	C	V	T
12	H	P	**D**	E	O	I	U	N	R	İ	N	Z	Y	T	Ş
13	E	L	V	K	K	U	C	O	**Ç**	Ğ	J	Ü	H	G	U
14	R	**G**	İ	T	A	R	M	N	B	V	Ö	M	C	X	Y
15	İ	Q	W	E	**A**	R	K	A	D	A	Ş	R	T	Y	U

Alıştırma: Sözcük Avı Bulmaca 1 Çözümü

00	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**13**	**14**	**15**
1	**C**	W	A	R	**B**	A	Ğ	I	M	L	I	L	I	**K**	A
2	Z	**E**	T	Y	Y	L	S	İ	F	A	R	A	A	**İ**	İ
3	Q	S	**P**	O	İ	İ	S	Q	E	**Ç**	A	**A**	**B**	T	T
4	**İ**	L	**E**	**T**	**İ**	**Ş**	**İ**	**M**	O	**N**	**E**	**L**	**İ**	**A**	O
5	F	R	E	T	**E**	G	H	L	W	**E**	H	**K**	**S**	**P**	J
6	S	A	E	Ö	M	**L**	N	N	U	**G**	J	**O**	**İ**	K	J
7	İ	Q	**R**	N	Ğ	W	**E**	A	L	K	A	**L**	**K**	D	C
8	L	Z	**O**	X	Ğ	R	C	**F**	Q	V	B	B	**L**	N	U
9	S	Q	**T**	W	**İ**	M	E	E	**O**	R	N	T	**E**	Y	K
10	E	A	**K**	S	D	**N**	T	N	W	**N**	Y	M	**T**	F	U
11	B	W	**O**	P	X	Z	**A**	Ğ	C	X	**U**	Ü	C	V	T
12	H	P	**D**	E	O	I	U	**N**	R	İ	N	Z	Y	T	F
13	E	L	V	K	**K**	**U**	**C**	**O**	**Ç**	Ğ	J	Ü	H	G	U
14	S	**G**	**İ**	**T**	**A**	**R**	M	N	B	V	Ö	M	C	X	Y
15	İ	Q	W	E	**A**	R	**K**	**A**	**D**	**A**	**Ş**	R	T	Y	A

Ara-Bul

Tabloda yer alan sözcükleri bulmaca içinde bulup örnekte olduğu gibi işaretleyiniz. Yalnızca bulunması istenen sözcüklerin ilk harfleri **koyu** gösterilmiştir.

(Seçenekler: Soldan sağa, sağdan sola, yukarıdan aşağıya, aşağıdan yukarıya ve diyagonal.)

bağımlılık	müzik	okul	oyun	öğretmen
öğrenci	polis	rehberlik	sevgi	sigara
spor	toplum	uyuşturucu		

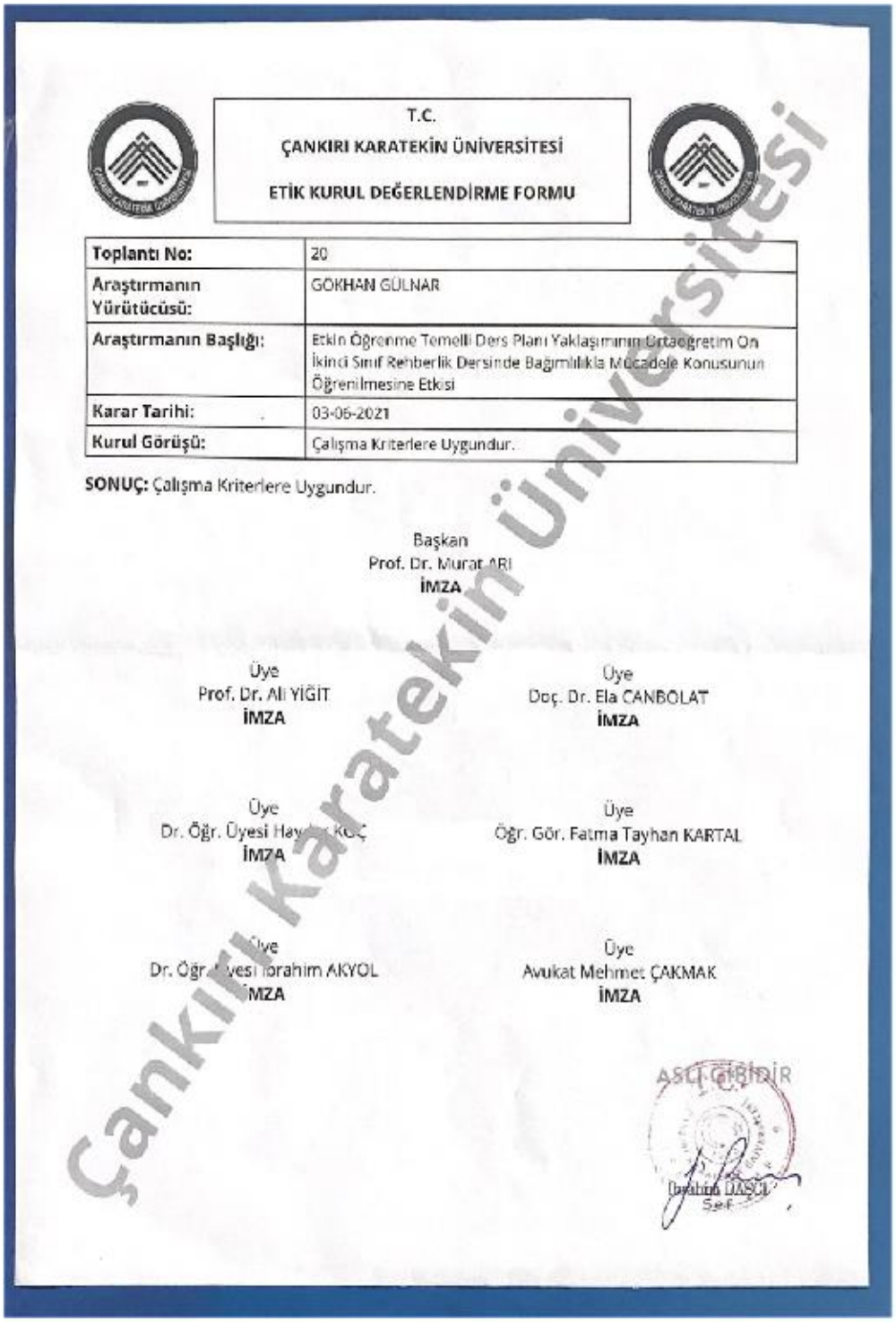
Alıştırma : Sözcük Avı Bulmaca 2

00	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**13**	**14**	**15**
1	C	W	A	R	**B**	A	Ğ	I	M	L	I	L	I	K	A
2	Z	E	T	Y	Y	L	**S**	İ	G	A	R	A	A	İ	İ
3	Q	S	**P**	O	L	İ	S	Q	E	Ç	A	A	B	T	T
4	İ	L	E	T	İ	Ş	İ	M	O	N	E	L	İ	A	O
5	F	R	E	T	E	G	H	L	M	E	H	K	S	P	J
6	K	A	E	**Ö**	M	L	N	N	U	G	J	O	İ	K	U
7	İ	Q	R	N	Ğ	W	E	A	L	K	A	L	K	D	C
8	L	Z	O	X	E	R	C	F	P	V	**O**	B	L	N	U
9	R	Q	T	W	İ	M	E	E	O	R	**O**	T	E	Y	R
10	E	A	K	S	D	N	T	N	**T**	N	Y	K	T	F	U
11	B	R	O	P	**S**	Z	A	E	C	X	U	İ	C	V	T
12	H	P	D	E	O	I	U	N	R	İ	N	Z	Y	T	Ş
13	E	L	V	K	K	U	C	O	Ç	Ğ	J	Ü	H	G	U
14	**R**	G	İ	T	A	R	M	N	B	V	**Ö**	**M**	C	X	Y
15	İ	Q	W	E	A	R	K	A	D	A	Ş	R	T	Y	**U**

Alıştırma : Sözcük Avı Bulmaca 2 Çözümü

00	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**13**	**14**	**15**
1	C	W	A	R	**B**	A	Ğ	I	M	L	I	L	I	K	A
2	Z	E	T	Y	Y	L	**S**	İ	G	A	R	A	A	İ	İ
3	Q	S	**P**	O	L	İ	S	Q	E	Ç	A	A	B	T	T
4	İ	L	E	T	İ	Ş	İ	M	O	N	E	L	İ	A	O
5	F	R	E	T	E	G	H	L	M	E	H	K	S	P	J
6	K	A	E	**Ö**	M	L	N	N	U	G	J	O	İ	K	U
7	İ	Q	R	N	Ğ	W	E	A	L	K	A	L	K	D	C
8	L	Z	O	X	E	R	C	F	P	V	**O**	B	L	N	U
9	R	Q	T	W	İ	M	E	E	O	R	**O**	T	E	Y	R
10	E	A	K	S	D	N	T	N	**T**	N	Y	K	T	F	U
11	B	R	O	P	**S**	Z	A	E	C	X	U	İ	C	V	T
12	H	P	D	E	O	I	U	N	R	İ	N	Z	Y	T	Ş
13	E	L	V	K	K	U	C	O	Ç	Ğ	J	Ü	H	G	U
14	**R**	G	İ	T	A	R	M	N	B	V	**Ö**	**M**	C	X	Y
15	İ	Q	W	E	A	R	K	Ş	D	A	Ş	R	T	Y	**U**

EK – 5. ETİK KURUL İZNİ

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURUL DEĞERLENDİRME FORMU

Toplantı No:	20
Araştırmanın Yürütücüsü:	GÖKHAN GÜLNAR
Araştırmanın Başlığı:	Etkin Öğrenme Temelli Ders Planı Yaklaşımının Ortaöğretim On İkinci Sınıf Rehberlik Dersinde Bağımlılıkla Mücadele Konusunun Öğrenilmesine Etkisi
Karar Tarihi:	03-06-2021
Kurul Görüşü:	Çalışma Kriterlere Uygundur.

SONUÇ: Çalışma Kriterlere Uygundur.

Başkan
Prof. Dr. Murat ARI
İMZA

Üye
Prof. Dr. Ali YİĞİT
İMZA

Üye
Doç. Dr. Ela CANBOLAT
İMZA

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Hay[illegible] KOÇ
İMZA

Üye
Öğr. Gör. Fatma Tayhan KARTAL
İMZA

Üye
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim AKYOL
İMZA

Üye
Avukat Mehmet ÇAKMAK
İMZA

ASLI GİBİDİR
İbrahim DAŞCI
Şef

Çankırı Karatekin Üniversitesi

EK – 6. VALİLİK VE İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

T.C.
ÇANKIRI VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-57270673-605.01-28343448 16/07/2021
Konu : Araştırma İzni (Gökhan GÜLNAR)

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Çankırı Karatekin Üniversitesinin 09.07.2021 tarih ve E-49835440-199-19216 sayılı yazısı.
b) 21.01.2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890 (2020/2) sayılı Genelge.

Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Gökhan GÜLNAR "Etkin Öğrenme Temelli Ders Planı Yaklaşımının Ortaöğretim On İkinci Sınıf Rehberlik Dersinde Bağımlılıkla Mücadele Konusunun Öğrenilmesine Etkisi" başlıklı tez çalışmasını müdürlüğümüze bağlı Yapraklı Çok Programlı Anadolu Lisesi 12. Sınıf öğrencileri ile yapmak istemektedir. Çalışma müdürlüğümüz araştırma izinleri inceleme komisyonu tarafından incelenmiş ve çalışmanın okul idaresinin uygun gördüğü şekilde, ders dışı saatlerde ve bir ders saatini geçmeyecek şekilde uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Muammer ÖZTÜRK
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:
1.Komisyon İnceleme Raporu
2.Araştırma Çalışması ve Ekleri

OLUR
Abdullah ASLANER
Vali a.
Vali Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : Abdul Halik Renda Mah. Ankara Cad. 1. km. No:38
Merkez/ÇANKIRI
Telefon No : 0 (376) 213 15 36
E-Posta: arge18@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr
Belge Doğrulama Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys
Bilgi için: Ar-Ge Birimi
Unvan : Öğretmen
İnternet Adresi: cankiriarge.meb.gov.tr Faks:3762131016
Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 6d3b-fcd4-3f3a-a723-0536 kodu ile teyit edilebilir.

EK – 7. UYGULAMA FOTOĞRAFLARI

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ORCID	0000-0001-8565-2232
Adı Soyadı	Gökhan GÜLNAR
Doğum Yeri	Kastamonu
Doğum Tarihi	02.04.1984

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Hacettepe Üniversitesi
Fakülte	Eğitim Fakültesi
Bölüm	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

YÜKSEK LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	Çankırı Şehit Yusuf Çelik Rehberlik ve Araştırma Merkezi
Görevi/Pozisyonu	Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen
Deneyim Süresi	15 Yıl

KATILDIĞI

Kurslar	1. Türk Kızılayı, Toplum Liderlerini Teşkilatlandırma Projesi Afet Zararlarını Azaltma Programı Eğitici Eğitimi Kursu, Ankara, 2013 2. TBM-Yeşilay, Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Projesi Eğitimi, Antalya, 2014 3. Aile Eğitimi Programı (0-18 Yaş) Kursu, 2016.
Projeler	1. Sınırsız Tüketici Hakları (AB Projesi), Avusturya, 2012

İLETİŞİM

Adres	Cumhuriyet Mahallesi Alparslan Türkeş Bulvarı No: 48 18100 Çankırı/Merkez
E-mail	gokhangulnar@hotmail.com